COLLECTIO
DECLARATIONUM
SACRAE CONGREGATIONIS
CARDINALIUM SACRI CONCILII TRIDENTINI INTERPRETUM,

QUAE CONSENTANEE AD TRIDENTINORUM PATRUM DECRETA, ALIASQUE CANONICI JURIS SANCTIONES SECULO XVIII. IN CAUSIS PROPOSITIS PRODIERUNT.

HUIC ACCEDUNT

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE PRAESERTIM NOVISSIMAE

AD CONCILII TRIDENTINI DECRETA SPECTANTES, DECRETA GENERALIA CETERARUM CONGREGATIONUM; NECNON SELECTAE VETERES DECLARATIONES, MENTES, MODI, ET INSTRUCTIONES SAC. CONGREGATIONIS CONCILII INEDITAE.

OPUS

AD MAJOREM FACILITATEM ALPHABETICO ORDINE PER MATERIAS, ET TRACTATUS DISPOSITUM, ACCURATEQUE COLLECTUM, AC IN TRES PARTES DE DECLARATIONIBUS DE TITULIS CAUSARUM, DEQUE CONCLUSIONIBUS DIVISUM OPERA, ET STUDIO

JOH. FORTUNATI DE COMITIBUS ZAMBONJ

PRAESULIS SUMMI PONTIFICIS PII PP. VII.

TOMUS VIII.

ROMAE MDCCCXVI.

TYPIS CAROLI MORDACCHINI.

,, Hoc itaque admonitio Nostra denunciat, quod si quis Fratrum contra
,, haec constituta venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere,
,, a suo se noverit officio submovendum, nec Communionis Nostrae
,, futurum esse consortem, qui socius esse noluit Disciplinae ,, .

S. LEO MAGNUS *scribens Episcopis per Campaniam, Picenum, Thusciam, et Universas Provincias constitutis de aliquibus disciplinae articulis Epist. III. Tom. II. Oper. edit. 1767.*

REVERENDISSIMIS AC AMPLISSIMIS DOMINIS

DIGNITATIBUS ET CANONICIS

INSIGNIS CAPITULI ECCLESIAE CATHEDRALIS JAURINENSIS EPISCOPALIS MAGNI APOSTOLICI REGNI HUNGARIAE.

JOHANNES FORTUNATUS ZAMBONI.

Instituenti mihi Vobis AMPLISSIMI, AC REVERENDISSIMI DIGNITATES, ET CANONICI, postremum hoc volumen Collectionis Declarationum Sacrae Congregationis Concilii nuncupare, acerba sane recordatio praeclarissimi Vestri Episcopi JOSEPHI VILT (1) moerorem, ac animi

(1) JOSEPHUS VILT Strigoniae in Hungaria natus anno 1738. die 7. Julii in sua adolescentia profanis, sacrisque literis cum fructu vacavit. Anno 1761. ad Sacerdotium evectus nihil de literarum studio remittens, Christianam quoque pietatem maxime coluit. Parochus designatus Vadkert anno 1768. egregie Parochiam administravit. Posoniensis inde Electus Canonicus anno 1778., et Ecclesiae sedulo inservivit, ac regimen Convictus Archiepiscopalis cum laude exercuit. Anno sequenti 1779. inter Canonicos Strigonienses cooptatus, ubi non pauca praebuit virtutum exempla. Vicarius Generalis creatus anno 1786., in hoc munere prudentia, ac doctrina magnam existimationem sibi comparavit. Vicarius de-

molestiam renovavit. Utinam dum ego essem superioribus annis in Regionibus Hungariae Regno proximis, hoc volumen dignissimi Antistitis viventis potius, quam mortui voluntati obsecundans, Insigni Vestro Capi-

inde Capitularis renunciatus anno 1799. dignus habitus est officio Suffraganei, ac Episcopatus Belgradensis titulo anno 1801., ac denique ad Dignitatem Episcopalem Jaurinensem anno 1806. die 6. Junii fuit elevatus. Optimi Pastoris partes semper implevit. Vir fuit mitissimus, et moribus suavissimis, nulli unquam malum pro malo reddidit, sed bonum semper pro malo. Non solum magnae curae illi fuit moestos consolari, et inopia laborantibus subvenire, verum in omnes beneficus, et omnem sollicitudinem pro saluti populi sibi commissi, et animam quoque ponere non dubitavit. Fuit propagator eximius disciplinae Ecclesiae, ac Religionis tuendae, et amplificandae studiosus, summam reverentiam semper erga Sedem Apostolicam Romanam, ac Christi in terris Vicarium conservavit. Anno 1811. quinquagesimum sui Sacerdotii cunctorum laetitia ac gaudio solemniter celebravit. Die 5. Octobr. 1813. Jaurini extremum vitae diem obiit. Illius mortem aequo animo nemo tulit, Capitulum, Clerusque in squallore ac luctu fuit, omnis ordo, tota Civitas, ac Dioecesis afflicta jacuit, nullus denique tam benefici, tam salutaris, tam mansueti Pastoris memoriam unquam amittet.

Suis sumptibus excudi curavit in latinum e lingua Germanica conversum a praestantissimo Georgio Frank Canonico Jaurinensi, librum celeberrimum Humfredi Ditton, cui titulus: *Veritas Religionis Christianae ex Resurrectione Jesu Christi demonstrativa methodo corroborata, cum Appendice de immaterialitate animarum, et nonnullis aliis monumentis Religionis naturalis placitis. Posonii 1811. apud Viduam, et haeredes Belnajanorum in 8. max.*

tulo offerre, et dicare potuissem? Profecto et pium hoc munus; non modo Vobis gratum, quod quidem et modo futurum spero, sed jucundum etiam accidisset, et ego cum majore fiducia ad Vestrum Insigne Capitulum venerabundus accederem. Magna certe doloris partem obtigisse Vobis mihi videtur posse recte colligi, cum ex singulari ejus in Vestrum Capitulum amore, ac benevolentia, tum ex grati animi sensu, quem in mentibus Vestris maximum in eum fuisse, nemo unquam dubitavit. Verum Vobis, qui tam praestantem Episcopum amisistis, et tam benefico patrono orbati fuistis, solatium vel maximum repositum est in Vestra eximia virtute, quae universae Dioecesi praesidio est, et ornamento. Ille quidem nostra laudatione non indiget, nos illius memoria, et fama indigemus, unde eamdem utilitatem, quo sua omnia consilia, ac studia spectarunt, aliqua ex parte percipere possimus. Ille liber jam a misera hujus vitae conditione, aeternam ut speramus, piorum sedem, et locum consecutus, ampliora firmamenta ac decora, quam vivens contulit, Capitulo, totique Dioecesi a Deo impetrabit.

Quod ad me attinet in senis suavissimi, Vestrique amantissimi Episcopi obitu hoc habeo solatium, quod postremam manum impono huic

volumini, quod dum hac luce ille fruebatur, absolvere festinabam, a fideli etiam ipsius consilio excitatus (2); quod quidem volumen aeterni amoris erga eum mei monumentum, et pignus certissimum erit.

(2) Testis est egregius ac doctus Abbas Alexius Jordansky Canonicus Insignis Ecclesiae Collegiatae Sancti Martini Posonii, Prothonotarius Apostolicus, et Academiae Romanae Religionis Catholicae Socius, qui optime laudatum Episcopum VILT novit, ac virtutes ejus perspexit, cum quo necessitudinem habuit. In sua litera die 29. Octobris 1813. suum dolorem ostendit, scribens ad me: *La giornata de' 5. Ottobre mi sarà fino al sepolcro lacrimevole, perchè mi ha rapito il mio Padre, il Vescovo di Raab.*

I N D E X

Capitum Conclusionum, quae in Thesauro Resolutionum S. Congregationis Concilii prodierunt, et quae in hoc volumine continentur.

Quaesitum Jus. Vide *Jus* §. V.

Qualificatus.

Qualificatus ex lege fundationis beneficii habet jus quaesitum ad beneficium ex oppositione jam facta in Dataria. *Fav. Ben.* 3. *Jul.* 1762. §. 4

Nominatione patronorum non indiget, qualificatus ex lege fundationis, quoties alii aeque qualificati non concurrant. *Urb. Cam.* 26. *Mar.* 1763. §. 6.

Qualitas in Genere.

Qualitates requisitas a testatore una cum vocatione passiva habens, non indiget patroni nominatione. *Aesin. Cap.* 23. *Mar.* 1765. §. 9.

Et praeferri debet quibuscumque aliis praescriptas qualitates non habentibus; etsi ille gradu remotior sit, et alii sint proximiores: *ibid.* §. 10.

Limit. si qualitas praescripta sit unice in extraneis, non vero in consanguineis: *ibid.* §. 12.

Et habetur clarissimum argumentum *ex ipsa discretiva* voluntatis testatoris: *ibid.*

In concursu Parochialium non attenditur qualitas municipalis. *Aquin. Par.* 19. *Jan.* 1765. §. 5.

Aptiorem indiscriminatim eligendum esse firmatur; praecipue pro cura animarum: *ibid.*

Civis est praeferendus, speciatim dum de sui populi cura agitur; *ibid.* §. 6.

Acceptissimus omnibus, una voce ab omnibus postulatus, utilior futurus, quam invisus, atque exterus: *ibid.* §. 7.

Synodus Tridentina praecipit, peracto examine renunciari idoneos, et ex his Episcopus eum eligat, quam ceteris magis idoneum judicaverit ad vacantem Ecclesiam gubernandam: *ibid.* §. 10.

Qualitas originis in primo instrumento expressa, repetita censetur etiam in posteriori, quoties in isto nihil fuit ex priori fundatione innovatum. *Aesin. Cap.* 20. *Jan.* 1767. §. 8.

Qualitas praesumitur laicalis non ecclesiastica, donec diversimode demonstretur. *Urb.* 19. *Aug.* 1775. §. 9.

Qualitas optata a testatore necessario spectanda est. *Jan. Cap.* 15. *Sept.* 1764. §. 7.

Unde superveniens inepta est ad jus quaesitum de tempore vacationis tollendum: *ibid.*

Qualitas scholastici requisita ad nominationem actu requiritur, nec sufficit de praeterito. *Jan. Cap.* 30. *Jan.* 1762. §. 5.

Qualitas sola scholastici opus est probare pro assequenda Capellania scholasticis debita, non etiam conditiones pro eadem qualitate adipiscenda requisita: *ibid.* §. 4.

Qualitas originis numquam venit, nec ex dominio, nec ex affectione, vel privilegio. *Rom. seu Tud.* 28. *Jan.* 1769. §. 11.

Si dicitur E. G. *talis de Perusio* intelligi debet juxta communem usum loquendi, qualitas originis, et domicilii: *ibid.* §. 12.

Si in fundatione nulla praesentationis mentio habeatur, non obest quod electionis tempore Sacerdotali qualitate careat, ideoque sufficit, si ea qualitas superveniat re integra, hoc est ante institutionem: *Com. Ben.* 13. *Jul.* 1771 §. 9.

Res est explorata, beneficii seu Capellaniae qualitatem neque a patronis, neque ab Episcopis posse immutari, nec ulla onera iis superaddi, quae in fundatione expressa non fuerint: *Rom. Cap.* 30. *Jul.* 1768. §. 15.

Et Concilium Tridentinum expresse vo-

luit, ut qualitates beneficiorum ex erectione, seu fundatione, vel constitutionibus aliis derivantes non derogentur: *ibid.* §. 17.

Qualitas Capellani actu non praescripta sufficit, ut ea comprobetur tempore, vel institutionis, vel vacationis, vel praesentationis. *Pap. Disp.* 16. *Sept.* 1780. §. 8.

Qualitas nobilitatis quoad aliquos requisita non est de omnibus intelligenda. *Rom. seu Tud.* 28. *Jan.* 1769. §. 14.

Qualitas civica, vel domiciliaria non amittitur per ortum accidentalem in aliquo loco: *ibid.* §. 13.

Non declarata plene a testatore voluntate, quia morte praeoccupatus, exequutori ejusdem declaratio commissa fuerat, quo in casu Ordinarius mutare potest fundationis qualitates, salvo jure praesentandi. *Rom. seu Por. Cap.* 16 *Jan.* 1768. §. 21.

Multo magis id potuit S. C. Concilii, quae plenissima pollet auctoritate, maxime quia quum non laederetur patronorum jus, imo augeretur cultus divinus, ut nulla servitus beneficio imponatur, sed illius servetur libertas, ex intervallo etiam adjici potest: *ibid.*

Censura juris Canonici interdicit tam patronis, quam Episcopis beneficiorum, seu Capellaniarum qualitates a fundatoribus in testamento adjectas immutare, multoque minus ea de perpetuis in manualia, et ad nutum amovibilia variare. *Cat. Disp.* 11. *Jan.* 1778. §. 7.

Qualitati sacerdotali ad assequendam Capellaniam non obest onus Capellano injuncto, quum fundator non sollicitus de persona, solum requisivit sacrificii celebrationem, quae per alium impleri potest, atque optavit chori servitium, cui Clericus potest satisfacere. *Aesin. Cap.* 20. *Jun.* 1767. §. 12.

Praesertim si demandata Capellaniae erectio sacerdotalem Capellani qualitatem non praeseferat: *ibid.*

Imo si ex observantia, praesertim ultimo statu confirmata, Sacerdotalis Capellani qualitas excluditur: *ibid.*

Qualitas originis non est quaerenda in Consanguineis, et affinibus, quum fundator Capellaniae eam injunxerit post vocatos extraneos: *ibid.* §. 13.

Hinc hac discretiva adjectione, ostendit fundator se in istis, non in illis eam voluisse: *ibid.*

Inspecta potissimum personarum diversitate, quae diversam dispositionem suadet: *ibid.*

Maxime ubi agitur inter proximiorem et extraneum, dum affectionis ratio, quae in illis comprobatur, cessare facit praesumptam repetitionem oneris extraneis immediate adhaerentis: *ibid.*

Qualitas Nullius Dioecesis. Vide *Abbas* §. V. *Abbatia*.

Reliqua quoad Qualitatem. Vide *Beneficia Ecclesiastica* § XXX *Canonicatus* §. XII. *Capellania* §. XI. XII. XIII. *Ecclesia in Genere* §. VIII. *Iuspatronatus* §. III. X. *Legatum* *-ium* §. XVI. *Mansionaria*. *Onus Onera* §. V.

Qualitates Ordinandorum. Vide *Sacramentum Ordinis* §. XI.

Quantitas. Vide *Alimenta* §. V. *Subsidium Dotale* §. X.

Quarta Decimarum. Vide *Episcopus* §. XXI.

§. I.

Quarta Funerum quoad Exemptionem.

Regulares Ordines a praestatione quartae funerum immunes sunt: *Melp. seu Rap. Quar. Fun.* 26. *April.* 1749. §. 1.

Contrarium deducitur ex constitutione Bened. XIII. Pont Max. *ibid.*

Immunitatem vero, quae ex contractu venit, a dicta Constitutione non fuisse sublatam probatur, dum nullum de ea verbum habuit constitutio, et tamen ne-

cesse esset, ut de ea immunitate verba fecisset: *ibid.*

Nec putandum est Summum Pontificem jus alicui quaesitum non ex gratia, sed stipulatione, contractu, et conventione, sine qua Regulares ad Conventum illum non venissent, tollere voluisse: *ibid.*

Procedit multo magis si pacta immunitatis respectiva sint ad jus Clero datum, crucem scilicet ferendi etc., quod vetari potuisset a Patribus; una enim in funeris elatione ferenda est crux Ecclesiae tumulantis: *ibid.*

Bened. XIII. sua Constitutione *Romanus Pontifex* reduxit omnia privilegia exemptiva a solutione quartae funerum ad viam juris, atque si opus esset revocavit, ac abrogavit: *Brict. seu Nul. S. Rup. Iur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 14.

Et quoad juvenes, qui in Seminariis, et Collegiis degunt, debetur Parocho domicilii, quatenus domicilii habeant in loco, sin minus Parocho illius Ecclesiae, in cujus ditione Seminarium, seu Collegium situm reperitur: *ibid.* §. 15.

Ratione Matricitatis valida defenditur consuetudo exemptionis a solutione quartae Ecclesiae Cathedralis: *Fav. Praem. et Fun.* 11. *April.* 1761. §. 9.

Sed probandum est Cathedralem fuisse unicam totius Civitatis Parochiam, et vere, et proprie Matricem, ut ex consuetudine praesumi valeat reservatio praetensae exemptionis in divisione Parochiarum: *ibid.* §. 10.

Patres Societatis Jesu, utpote veri religiosi mendicantes gaudent exemptione a solutione quartae funerum, quoties defuncti, sibi in vita elegerint sepulturam in Ecclesiis eorumdem: *Catag. Fun.* 27. *Maii* 1702. §. 2.

Patres Ordinis S. Francisci ex amplissimis plurium Pontificum privilegiis exemptione gaudent a praestatione quartae funerum: *Tud. Fun.* 4. *Jul.* 1716.

Eadem exemptione gaudent etiam Patres Tertii Ordinis, iis a S. Pio V. communicata: *ibid.*

Fratres Minimi exempti fuerunt a praestanda quarta funerum, quousque prodiit Constitutio Bened. XIII. *Ord. Min. Quar. Fun.* 14. *Mart.* 1733. §. 5.

Et hujusmodi exemptio trahit originem a fundatione, quamvis non habeatur mentio specialis, sed deducitur ex concessa exemptione *ab omni jurisdictione, subjectione, et superioritate matrum Ecclesiarum*; hinc non est comprehensa sub generali revocatione privilegiorum: *ib.* §.6.

Episcopus non potest derogare decreto generalis Concilii Viennensis *in Clem. dudum de sepult.* super quarta funerum: *ibid.* §. 7.

Constitutio Bened. XIII. sustulit exemptionem a quocumque privilegio manantem, quamvis in eodem privilegio fuisset derogatum dictae Clementinae *Dudum* ac decreto Concilii Trid. *ibid.* §. 9.

Immunitas concessa Patribus de Observantia de non praestanda quarta funerum sublata fuit Const. Pontificis Bened. XIII. *Fir. Fun.* 18. *Jul.* 1744. §. 3.

Funerum nomine venit quidquid cadaveris causa erogatum est, antequam sepelliretur: *ibid.* §. 4.

Quarta emolumentorum pars Parocho debetur eorum, quae ad Ecclesiam in qua defunctus fuerit evectus, evenit, sive ante, sive post ejusdem tumulationem, idque et ad trigesimum usque diem vel quousque dicti defuncti memoria habeatur: *ibid.* §. 5.

Idque fortius procedit, si consuetudo ejusmodi centenarium tempus excedat: *ibid.* §. 6.

Quartae funerum exemptionem habent Carmelitae a Nicolao V., et cum expressa derogatione *ad Clementinam dudum de sepult.* eis donatam: *Ast. Iur. Par.* 29. *Jan.* 1718. §. 4.

Minores Reformati Ordinis S. Francisci a solutione quartae funerum exempti reperiuntur: *Spol. Quar. Fun.* 23. *Jul.* 1718. §. 2.

Funerum nomine comprehenduntur ea, quae obveniunt occasione funeris sive ante cadaver reconditum terrae, sive post, et ex his canonica portio debetur: *Tud. Fun.* 13. *Aug.* 1718. §. 3.

Religio Franciscana a solutione quartae funerum est exempta; *Spol. Quar. Fun.* 19. *Nov.* 1718.

§. II.

Quarta Funerum quoad Probationem.

Communis distinctio est, aut agitur de praescribenda quantitate quartae funerae, ut vel quarta parte major sit, vel infra dimidiam, et tunc praescribitur spatio 10. annorum; *Aven. Jur. Par.* 1. *Mar.* 1766. §. 20.

Aut agitur de praescribenda portione canonica infra quartam, vel ut nihil solvatur, et hoc casu requiritur consuetudo 40. annorum cum titulo vel immemorabili: *ibid.*

Rota Romana vero censuit, quoties agitur de jure quartae funerum inter Cathedralem, et Parochos particulares sufficere quadragenariam, ut statuatur exemptio Cathedralis a solutione quartae: *ibid.* §. 27.

Nec est de jure necessarius solemnis centenariae concursus: *ibid.*

Et ratio est, quia respectu Cathedralis subingreditur juridica praesumptio, quod talis quadragenaria possessio processerit, vel et preambulo titulo, et jure matricitatis, vel ex quo ita conventum fuerit in primodiali parochiarum divisione, et erectione: *ibid.*

Quadragenaria sufficit ad non solutionem quartae funerum: *ibid.* §. 10.

Praesertim dum agitur de Metropolitana, unica omnium matre: *ibid.*

Necessarium non est, ut consuetudo in judicio firmetur, quum non agatur de novo jure acquirendo, sed de veteri extinguendo: *ibid.*

§. III.

Quarta Funerum, a quibus, de quibus solvi debent.

In jure communis est, ut portio emolumentorum debeat Ecclesiae Parochiali persolvi ex funere suae Parochiae incolae; quando iste procul ab ea moriatur, et alibi sepeliatur. *Rom. Quar. Fun.* 13. *Apr.* 1737. §. 2.

Si autem contingat, quemquam extra Urbem ex quacumque causa, non immutato tamen domicilio Urbis morte occumbere, et sepeliri, Ecclesiae Parochiali Urbis, intra cujus limites domicilium, seu habitatio retinebat, canonica portio non ab haerede, sed ab Ecclesia tumulante, quatenus ibi funus factum fuerit jura vero sepulturae ab haerede solvantur: *ibid.* §. 3.

Si vero funus non fuerit factum in loco in quo decessit, integrum dictae Ecclesiae Parochiali Urbis debetur: *ibid.*

Ubi statuta et consuetudines pinguior quarta emolumentorum portio Parochis tribuitur, in locis, ubi vigent, servandae sunt: *ibid.* §. 5.

Ecclesiae Parochiali praestandam esse quartam funerum ab Ecclesia tumulante inhaerendo veterum Canonum sanctioni praescribit S. Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 13. *de refor. Fav. Praec. et Fun.* 7. *Jun.* 1760. §. 7.

Et cuique Ecclesiae ad exemptionem hanc acquirendam quadragenaria praescriptio sufficit; *ibid.* §. 8.

Multo magis prosit in favorem Cathedralis immemorabilis consuetudo pluribus testibus cum solitis requisitis negativam

solutionis insinuantibus comprobantem: *ibid.*

Immo adstipulante praesumpto jure Matricitatis, vel superioritatis conventionis initae in divisione Parochiarum, adminiculato ab existentia unici fontis baptismalis in Cathedrali, qua semper immunis reputata fuit ab illius praestatione: *ibid.*

Nec obstat Constitutio Bened. XIII. incip. *Romanus Pontifex*, dum illa immemorabilis derogat quoad Regulares de exemptione certantes jure dativo Privilegiorum: *ibid.*

In jure cautum est, ut si defunctorum cadavera in alia, quam in Parochiali Ecclesia tumulentur, huic quarta tantum reservetur. *Baln. Jur. Par.* 23. *Nov.* 1771. §. 3.

Et haec quarta funerum debetur Parochis in quarta parte quorumcumque emolumentorum funeris. *Ap. Quar. fun.* 14. *Febr.* 1761. §. 4.

Et privilegia, et consuetudines contrariae novissime sublatae fuerunt in Constitutione VI. post Concil. Romanum impressa: *ibid* §. 2.

Praeservantur tamen Conventiones initae in limine fundationis Conventuum Regularium: *ibid.*

Et consuetudo juris percipiendi medietatem omnium emolumentorum loco quartae juxta optionem ipsis tributam a Bened. XVI. *Const. Praesiosus* servanda est: *ibid.* §. 5.

Sed hujusmodi consuetudo legitime probanda est; et ad hunc effectum demandatur examen formale testium: *ibid.* §. 6.

Quarta Canonica funerum debetur Parocho de Parochiae incolis qui in alia Ecclesia sepulti sunt. *Viter. Em. Fun.* 28. *Jan.* 1764. § 2.

Eademque ad dimidiam tantummodo ex consuetudine, si adsit protrahi potest: *ibid.*

Et si quid ultra percipit, restituere debet: *ibid.*

Quare in materia funeris consuetudo summopere attendenda est; et non requiritur immemorabilis, sed sufficit quadragenaria ex Const. Bened. XIII.: *ibid.* §. 3.

Vetita tamen est quaelibet consuetudo per quam contra synodales leges Canonica portio aucta sit: *ibid.* §. 9.

Quarta Canonica non debetur Parocho ex sepulcris factis in Ecclesiis Confratrum: *ibid.* §. 5.

Intellige si Ecclesiae confratrum jus sepeliendi expressa Ordinarii auctoritate acquisiverint: *ibid.* §. 6.

Idque procedit, etiamsi Ecclesia Sodalitii sit filialis Parochiae: *ibid.* §. 3.

Et Ecclesia Confratrum sit a Parocho concessa sodalibus: *ibid.*

Dummodo tamen in concessione aliter conventum non sit; *ibid.*

Atque concessa Ecclesia Sodalium non sit ex bonis Ecclesiae Parochialis dotata: *ibid.*

Bened. XIII. *Const. Rom. Pont.* praecepit traditionem quartae erga Parochum defuncti in aliena Parochia tumulati; *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 17.

Quarta funeris semper debita fuit Parocho, quoties funus in aliena Ecclesia peragitur: *Brict. seu Nul. S. Raph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 5.

Nec obstat contraria consuetudo aliarum Ecclesiarum, quae quatenus probetur, ab una ad aliam Ecclesiam trahi nequit, *ibid.*

Quarta funebris debetur semper parocho domicilii, quamvis in Ecclesia Cathedrali sepelitur: *Aven. Jur. Par.* 1. *Mar.* 1766. §. 15.

Exceptio est regulae, si Ecclesia Cathedralis expresse ab initio jus non solvendi praeservavit; vel si exemptionem non solvendi legitima praescriptione acquisivit: *ibid.* §. 16.

Tradi debet Parochis defuncti quarta pars omnium intorticiorum, et candelarum, quae in Ecclesia circa cadaver, vel etiam in Altaribus in die funeris accendantur. *Nar. Jur. Par.* 8. *Jun.* 1771. §. 9.

Praeservatis consuetudinibus, conventionibus, vel Statutis, quae Parochis magis favent: *ibid.* §. 10.

Quarta funeris Parocho debetur ab Ecclesia tumulante dumtaxat de intortitiis, candelis, aliisque funeris emolumentis eidem Ecclesiae obvenientibus, non autem ex illis, quae defunctorum haeredibus post absolutum funus restituuntur. *Far. Quar. Fun.* 18. *Jun* 1735. §. 3.

Limit. verum ubi adest consuetudo exigendi etiam ex omnibus intortitiis, et signate ex illis, quae defunctorum haeredibus post absolutum funus restituuntur, uti pia, et laudabilis est servanda: *ibid.* §. 5.

Ex omnibus intortitiis, et Candelis, quibus defunctorum cadavera in itinere ad Ecclesiam tumulantem associantur, necnon ex iis, quae in eadem Ecclesia circa cadavera, vel etiam in altaribus die funeris accenduntur, portio canonica Ecclesiis Parochialibus praestanda est. *Rom. Quar. Fun.* 13. *Apr.* 1737. §. 6.

Quarta funeris ex omnibus cereis, et intorticiis debetur proprio Parocho ab iis Ecclesiis, qui privilegio, seu jure tumulandi cadavera fruuntur. *Rav. Fun.* 17. *Mar.* 1787. §. 8. *et* 9.

Ob praeservationem tam ejusdem, quam jurium parochialium factam in praedicti privilegii concessione: *ibid.*

Cetera autem emolumenta tunc solum debentur, si deficiat praedictum privilegium: *ibid.* §. 10.

Quia ad eumdem Parochum spectat persolvere exequias super cadaver: *ibid.*

Quarta funeris, vel recipienda est a Parocho juxta consuetudinem, vel intra terminum praefigendum Parochus declarare debet, num velit quartam partem omnium funerum, computatis iis, quae ipse percipiat. *Ast. Quar. Fun.* 22. *Jan.* 1763. §. 6.

Sub nomine cerae funeris comprehenditur nedum cera delata, cum funere, sed etiam illa, quae datur contemplatione funeris, ut accendantur in altaribus, vel circa feretrum, tam in Officio funebri, quam ante vel post: *ibid.* §. 7.

Quarta funeris debetur non ratione tumulationis, sed ratione administrationis Sacramentorum. *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 29.

Hinc ea pertinet ad Parochum domicilii; etiamsi subditus alienae Parochiae in Ecclesia Cathedrali tumuletur, imo etiamsi sit Canonicus, vel Beneficiatus ejusdem Cathedralis: *ibid.*

Emolumenta funerea in quarta parte a sola Ecclesia tumulante praestanda sunt, non autem ab haeredibus, qui praeter consuetum funus praegravari non debent. *Reat. Jur. Tum.* 10. *Mar.* 1770. §. 6.

Capitulum, quod curam animarum habet, ejusque onera omnia ferre in sua Parochia, ideoque sibi debita est quarta funebris. *Aven. Jur. Par.* 1. *Mart.* 1766. §. 3.

Etiamsi Parochiae incolae in Cathedrali, ac Metropolitana tumulentur *ibid.*

Praescriptio autem objici non potest, tum quando juri adversatur; tum quando non probatur, ut probare deberet, et contrarius usus in judicio firmatus; tum quando semper fuerit contradicta: *ibid.* §. 6.

Et pro se juris sanctionem habet, quae favet Parochiae etiam de Canonicis, vel Beneficiatis, qui in sua Parochia Ecclesia tumulentur: *ibid.* §. 7.

Quarta funeris vigore Concilii Trident. *Sess.* 25. *Cap.* 13. debetur Cathedralibus,

aut Parochialibus Ecclesiis, quae ante 40. annorum solita persolvi fuit, et postea nulla ratio habeatur de privilegiis, ac exemptionibus. *Brict. seu Null. S. Ruph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 13.

A Regularibus in quorum Ecclesia tumulatus fuit cadaver, non aliud debetur, nisi quarta funeris Ecclesiae Parochiali defuncti. *Fulg. Fun.* 29. *Jul.* 1752. §. 1.

Quarta funeris solvenda est a Regularibus in quarta parte omnium candelarum, exceptis iis, quae ad manus deferuntur. *Eug. Jur. Par.* 22. *Maii* 1762. §. 2.

Datur optio Parocho sequendi consuetudinem, vel consequendi quartam partem, collatis suis portionibus cerae, instar quartae legitimae debitae matri: *ibid.* §. 5.

Quarta funebris debet a Patribus Cappuccinis praestari. *Lun. Sarz. Quar. Fun.* 18. *Maii* 1737. §. 4.

Quarta funeris nullo modo competit Abbatiali Ecclesiae, tum ob Regularium, et praesertim Patruum S. Augustini privilegia *cap. unic. de Relig. Dom. in 6. Brict. seu Null. S. Ruph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 7.

Tum etiam quia dictae Ecclesiae Vicarius sacramenta non administrat puellis in Monasterio degentibus, cujus administrationis ratione quarta funerum unice competeret: *ibid.*

Tum quia jus tumulandi dictas puellas non Parochiae, sed proprie earumdem Monialium Ecclesiae convenit: *ibid.*

Accedente praesertim peculiari Ecclesiae consuetudine, et solemni lege Synodi Dioecesanae; *ibid.*

Reliqua. Vide *Parochus* § VII.

Quarta, seu Portio Canonica. Vide *Episcopus* §. XVII.

Quotidianae Distributiones. *Distributiones Quotidianae*.

Raptores.

Raptores ex Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. *de refor. matr.* sunt infames, et ipso jure excommunicati: Dignitatumque incapaces. *Praem. Null. Matr.* 18 *Jul.* 1778. §. 9.

Si Clerici sint, a proprio gradu dejiciuntur: *ibid.*

Tenentur puellam raptam decenter dotare arbitrio judicis, sive eam in uxorem duxerint, necne; *ibid.*

Voluntaria fuga puellae, etiam insciis parentibus, excludit raptum; *ibid.* §. 10.

Preces, et suasiones, nisi in apertissimam violentiam redoleant, nusquam irritare valent matrimonium: *ibid.*

Exclusa violentia, de raptu agi nequit: *ibid.*

Raptores mulierum, quae in raptum tantummodo, non in matrimonium consenserunt, comprehenduntur quoad poenam, et matrimonii prohibitionem sub decreto Concil. Trid.: *Omol. Matr.* 14. *Mart.* 1772. §. 33.

Raptus. Vide *Matrimonium* §. XLVI.

Ratihabitio. Vide *Professio Religiosa* §. VII. *Sacramentum Ordinis* §. XII. *Sponsalia* §. IV.

Ratio.

Ratio major habenda est factis, quam verbis: *Fav.* 20. *Jan.* 1767. §. 12.

Ubi eadem militat ratio, idem ferendum est judicium: *Apr.* 19. *Maii* 1787. §. 7.

Ubi eadem militat ratio, eadem militare debet dispositio. *Sant.* 14. *Jan.* 1792. §. 2. *Sav. Red. Mis.* 13. *Jun.* 1795. §. 2.

Eadem facultas quoad omnes, quando eadem concurrat ratio conjunctionis sanguinis: *Firm. Cap.* 12. *Mar.* 1774. §. 7.

Rationabilis Consuetudo. Vide *Consuetudo* §. XI.

Rationum Redditio. Vide *Administrator* §. VI. *Redditio Rationum*.

Ratum et non consummatum Matrimonium. Vide *Matrimonium* §. XIX.

Quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XVI.

Reaedificatio. Vide *Ecclesia Parochialis* §. IV.

Receptio. Vide *Concilium Tridentinum* §. II. *Monasterium* §. IV. *Sodalitium* §. VIII.

Receptitia Ecclesia. Vide *Ecclesia Receptitia*.

Recitatio. Vide *Officium Divinum* §. III.

Rector seu Administrator. Vide *Administrator*.

Rector Beneficii. Vide *Beneficiatus*.

Rector Capellaniae. Vide *Capellanus*.

§. I.

Rector quoad Electionem.

Jus eligendi Rectorem Ecclesiae disjunctae, ac separatae pertinet ad Rectorem Ecclesiae Matris, cujus redituum portione nova fuit erecta Parochia. *Ferr. Conf. Son.* 29. *Maii* 1745. *§. fin.*

§. II.

Rector quoad Jura, et Potestatem.

Rector ruralis Ecclesiae sacrum diebus festis agere in sua Ecclesia ante Parochialem ob longam inter utrasque Ecclesias distantiam, et Sacrum Evangelium agresti populo praevia Episcopi licentia explicare, vigilias, festosque dies denunciare, et explanare Religionis Christianae rudimenta licet. *Amerin. Func* 3. *Dec.* 1757.

Praeferenda non est privata Rectoris utilitas publicae Ecclesiae necessitati, atque utilitati, jubente Tridentino, ut populi, ac Ecclesiae illius necessitati consulere debeat. *Thel.* 25. *Jun.* 1744. *§ fin.*

Facultas deputandi Capellanos, aliosque Ministros Ecclesiae, veluti quae adnumeretur inter praecipua administrationis jura, ad Rectorem ipsius Ecclesiae pertinet. *Hierac.* 16. *Mart.* 1743. §. 10.

Sicuti pariter administratio oblationum propria est Rectoris Ecclesiae, in qua illae fiunt excluso etiam Parocho: *ibid.* §. 11.

Quod definivit S. C. Episc. et Reg., et Sacrum Tribunal Rotae: *ibid.*

Jurisdictionales quorumcumque Rectorum actus unum vel alterum respiciunt Curionatum, et particulari nituntur consuetudini, quae jus universale non constituit. *Egin. Visit. SS. LL.* 27. *Jun.* 1768. §. 7.

§. III.

Rector quoad Onera.

Rector fructus Ecclesiae, demptis congruis alimentis pro sua conservatione necessariis, erogare tenetur in Ecclesiae decus, et divini cultus incrementum. *Senog.* 5. *Sept.* 1778. §. 4.

Fortius, quando bona acquisita sunt ex reditibus Ecclesiae: *ibid.*

Adeoque convertere tenetur reditus in restaurationem bonorum, et Ecclesiae: *ibid.* §. 5.

Proprius deficientibus Ecclesiae reditibus manutentio fabricae incumbit Rectori ex juris dispositione. *Senog.* 13. *Jun.* 1789. §. 13.

Rector Parochiae. Vide *Archipresbyter Parochus*, *Praepositus*.

Rectores. Vide *Episcopus*. §. XV.

Redditio Rationum.

Ad legitimam redditionem rationum requiritur *Libros* scilicet *legitime, et secundum consuetudinem peritiae confectos edere, calculum ponere, reliqua solvere, moram purgare: Jud. Redd. rat.* 21. *Apr.* 1787. §. 7.

Aliud est exhibere computa, sine quibus rationum redditio fieri nequit, aliud

[illegible] rationes reddere, ad quem effectum [illegible] calculorum est solummodo [illegible]: *ibid.* § [illegible]

[illegible] exhibitionem libri [illegible] [illegible] redditus est, [illegible] [illegible] a. *Ver.* [illegible] 1790.

[illegible] [illegible]tus [illegible] *ibid.* [illegible] [illegible]tur [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] 1787. § [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]es [illegible] 3[illegible] [illegible] 1771. §. [illegible]

[illegible] [illegible]t ab [illegible] Capit[illegible] [illegible] [illegible], et [illegible], [illegible] admi[illegible] [illegible] abs[illegible]ionem, [illegible] reportassent; [illegible]

[illegible] rationes administrat[illegible] [illegible] ter a[illegible] [illegible] [illegible]us Hospitalis, [illegible] fundationis [illegible] [illegible]udatur: *Lipar. Leon.* [illegible] 17[illegible].

[illegible] in distri[illegible] [illegible] [illegible]mereritant pro pau[illegible] [illegible] de ea bene administrata rationes Parocho reddere. *Jan. Jur.* [illegible] 27. *April.* 1748. §. 1.

[illegible] eam cogere, nisi prius [illegible] *ibid.*

[illegible] Vide *Administrator* §. VI.

Redintegratio.

D[illegible] ad redintegrationem requiruntur, anti[illegible] nempe possessio, et injusta dejectio. *T*[illegible] 16. *Jan.* 16. 1768. §. 3.

Denegari non potest redintegratio post aditam haereditatem cum beneficio legis et inventarii, redditasque de bonis omnibus haereditariis rationes. *Rom. Red. Leg.* 14. *Maii* 1774. §. 4.

Canonici redintegrare debent Ecclesiam de [illegible] fabricae, quos in alios usus converterant. *Ascul.* 21. *Jul.* 1788. §. 8.

P[illegible], qui aedificavit domum parochialem, quae aedificatio ad Ecclesiam matricem spectabat, in primis debet redintegrari ad possessionem decimarum. *Spir. Recom. Eccl.* 30. *Maii* 1761. §. 6.

Sequela [illegible] [illegible]issionis contractus est redintegratio [illegible] in bona in permutationem [illegible]dita, ac respective vendita, iis [illegible], quae ab eodem accepta sunt: *Terr.* [illegible] *Let.* 23. *Jun.* 1790. §. 12.

[illegible] tegri debentur fructus loco pio, [illegible] ex frugifera illorum qualitate, tum ratione dominii numquam ab eo avulsi: *ibid.*

[illegible] damnorum refectio, quae juxta regulam juris reparare debet, qui causam dedit [illegible]

Re[illegible]a. Vide *Matrimonium* §. XX.

Reditus. Vide *Archidiaconus* §. III. *Beneficiatus* § IV. *Canonici* §. III. *Capellanus* §. V. *Capitulum Ecclesiasticum* §. V. *Census* §. III. *Emphyteusis* §. V. *Episcopus* § XXII. *Legatum Pium* §. IX. *Parochus* §. IX. *Presbyteri* §. II.

Reductio, Vide *Anniversaria* [illegible] *Reductio*. *Canonicatus* §. X. *Capell*[illegible] § IX. *Legatum Pium* §. XVIII. *Missa* § [illegible]II. *Onus Onera* §. VI.

Refectio. Vide *Damna*.

Referendarius Praelatus. Vide *Praelatus* §. III.

Regimen. Vide *Seminarium* §. IV.

Regressus. Vide *Regulares* §. V.

§. I.

Regulares quoad Bona Renunciata.

Religioso ad Episcopatum promoto competit regressus ad bona renunciata, quoad usum; quo vero ad proprietatem, ea Ecclesiae, vel cui de jure acquiruntur. *Firm. Ren.* 17. *Jul.* 1723. §. *ult.*

§. II.

Regulares quoad Capacitatem assequendi Beneficia.

Benedicti XIII. decretum proponit in Concilio Romano editum, quo omnibus Regularium Superioribus inhibuit, ne onera missarum susciperent sine Generalis, vel provincialis scripta licentia sub poena privationis officiorum, vocisque activae, ac passivae. *Pont. Cur. Cap. Sup. Red. Miss.* 29 *Jul.* 1786. § 5.

Imo Generales, et Provinciales monuit, de ipsorum non praestando assensu, nisi antea constiterit tot Sacerdotes in Ecclesia, et Monasterio adesse, quot nova, et antiqua onera implere possint; *ibid.*

Itemque nisi reditus pro missis perpetuis assignandi respondeant eleemosynis perpetuae taxandae juxta mentem cujusque Civitatis Dioecesis, vel Provinciae; *ibid.*

Opus est licentia superiorum ut perpetuum Missarum onus Religiosi assumant. *Aesin. Leg* 4. *Apr.* 1789. §. 5.

Ad assequendas Ecclesias Parochiales eorum perpetuitas, et qualitas secularis minime reddit capaces Regulares, quorum instituto repugnat collatio in titulum perpetuum. *Aug. Par.* 10. *Maii* 1760. §. 4.

Et facultas precario obtenta, et ad tempus limitata, innuat magis defectum nativae potestatis praesentandi Regulares ad nutum amovibiles: *ibid.* §. 5.

Franciscanis Patribus vetitum est, annuos perpetuos reditus assequi, licet Sacrorum nomine illis relinquantur. *Vers. Cele. Mi* . 16. *Dec.* 1745 §. 3.

Sed [illegible] possunt [illegible], [illegible] actione, [illegible], sed [illegible] per modum [illegible] stin[illegible] celebrationis Sacro[illegible].

E[illegible] gi[illegible] ip[illegible] Patri[illegible] Syndico [illegible] *ibid.*

Pat[illegible] C[illegible] i[illegible] di j[illegible] [illegible] 1[illegible] §. 2

C[illegible] di ea, [illegible] c[illegible]ent [illegible] rebus [illegible], [illegible] tamen [illegible] sunt ea e[illegible], [illegible] p[illegible], consi[illegible] al[illegible] m[illegible] tam commissione: *ibid.* §. 5.

Cap[illegible] incapaces sint [illegible] ficium executorum [illegible] tum: *ibid.* § 7.

Ideo incapaces [illegible] ad Capellanias, al[illegible] similia jura acquirenda, et ex[illegible] *ibid.*

Patres Ca[illegible], Minores Strictioris Observantiae O[illegible] Francisci, aliique Regulares, qui[illegible] in communi possidere prohibentur, [illegible] quidem manuales missarum eleemosynas recipere, et legata decorem su[illegible], et certum divini cultus [illegible] consequi, secundum Decre[illegible] Congreg. Urbani VIII. specialiter deputatae. *Cas.* 18. *Dec.* 1734. §. 6.

At quia iidem Patres nullam possent securitatem habere pro eorum victu, sed debent prorsus ab incerto pendere: *ibid.* §. 7

Propterea incapaces sunt etiam legatorum, quae eis, adjecto onere celebrationis Missarum, relinquantur: *ibid.*

Fratres Minores, de Observantia ob

eorum evangelicam paupertatem legata perpetua pro sacris agendis, ac perpetuas eleemosynas continuo repudiarunt. *Foss.* 22. *Mar.* 1766. §. 14.

Qua de causa Summi Pontifices, ne legata perirent, beneficia Ecclesiastica erexerunt: *ibid.* §. 15.

Praesertim hoc accidit in regno Neapolitano, ubi Urbanus VIII. ex legatis, et eleemosynis perpetuis plurium Conventuum duo beneficia ecclesiastica erexit, injuncto Missarum numero: *ibid.*

Inde vigore decreti Sac. Congreg. Rev. Fabricae Sancti Petri possunt dicti Fratres recipere dicta legata annua per modum eleemosynae, non autem per eos exigenda: *ibid.* §. 16.

Ne alias nisi juxta formam praedicti decreti habere possunt legata, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae: *ibid.*

Idem confirmavit Urbanus VIII. ad sedandas animorum perturbationes in fratribus, eisque ad reditus legatorum per modum eleemosynae admisit: *ibid.* 17.

Hinc factum est, ut judicis officio nunc haeredes, qui onus legatorum habent, ea per modum eleemosynae a fratribus accipienda, praestare cogendi sint: *ibid.* §. 18.

§ III.

Regulares quoad Capitulares Resolutiones.

Quum quatuor tantum interrogati sint Religiosi, nec omnes vocati Capitulares, hinc a majori, et saniori Capituli parte edita non censetur resolutio. *Benev.* 4. *Apr.* 1789. §. 6.

§. IV.

Regulares quoad Conversos.

Praeter peculiares constitutiones, etiam inspecto communi jure interdictum est Religiosis Laicis, sive Conversis ad sacros ordines ascendere. *Med.* 17. *Febr.* 1742. §. 3.

Et id optima ratione factum est, ut juxta praeceptum Apostoli 1. *Cor. cap.* 7. unusquisque permaneat in sua vocatione, in qua vocatus est: *ibid.*

Item ut auferatur ansa, et occasio ambitionis, quae solent homines altiora appetere non sine murmure, et praelatorum molestia: *ibid.*

Laici conversi excludendi non sunt a munere Capellani conductitii in funeribus, quoties non resistat haeredum voluntas. *Bon.* 26. *Mar.* 1763. §. 5.

§. V.

Regulares quoad Ejectionem, et Regressum in Religionem.

Religiosi vere incorrigibiles ejici possunt, et tales censendi sunt omnes, in quibus incurrunt requisita de jure communi necessaria ad effectum constituendi aliquem incorrigibilem. *Dub. Reg. ad Inv Damn.* 24. *Mar.* 1725. §. 2.

Sed non potest aliquis qualificari tamquam incorrigibilis ad effectum ejectionis, nisi in sua pertinacia perseverasset post carcerationem annalem in Religione in jejunio, et poenitentia: *ibid.*

Fugitivi et ejecti e Monasteriis sunt a Superioribus singulis annis requirendi, ut ad poenitentiam, et claustra redeant: *ibidem.*

Et hoc etiam in illis observatur, qui juris ordine servato expulsi fuerint a religione, hos proinde Religio recipere tenetur, quoties adest spes evidens emendationis, comprobata literis testimonialibus Ordinariorum: *ibid.*

Quamdiu ejecti permanent extra religionem statutum est, ut incedere debeant in habitu Clericali, et subesse

2 *

subjectioni, et jurisdictioni Ordinarii loci, et ut si fuerint initiati sacris ordinibus, suspensi remaneant ab eorum exercitio, sublata Ordinariis facultate relaxandi, aut moderandi praedictam suspensionem: *ibid.*

Donatus *in praxi Rer. Regul. tom.* 1. *tract.* 8. *de Ejec. quaest.* 23. *et tract.* 9. *de Galeot. Reg. quaest.* 16. *et* 17. tenet, ut Religiosi ad triremes damnati, ex ileta poena possint in Religionem redire, et ut Religio teneatur eosdem recipere, sicut uxoratus egressus e carcere, ac peracto exilio ad suam spectat uxorem, ita Regularis finito triremium tempore ad suam attinet Religionem, cum qua per publicam professionem Matrimonium contraxit: *ibid.* §. 4.

Licet nonnullis indecentissimum videatur, ut Religiosi infamis punitionis genere mulctati iterum habitu religioso induantur: attamen eos Religio recipere tenetur, et eos recipiendo non intelligit, recipere incorruptum a triremibus, sed recipere flagellatum, itaut factus sit delinquentium terror, et admittere cum ea differentia, quam meretur qualitas personae effectae infamis, et a culpa, et a poena: *ibid.*

Apud Minores Reformatos extare dicitur constitutio, quae nullum expulsum, et ad triremes damnatum amplius ad ordinem admitti, statuit; et sic redeuntes a triremibus expleta poena, remaneant in seculo liberi: *ibid.* §. *ult.*

Licet ejecti si dederint signa poenitentiae, non possint a Religione arceri, nonnulli tamen sentiunt, id non procedere quoties aliter statuatur in Constitutionibus Ordinis: *ibid.*

E religione quis ejici debet a Superiore Regulari una cum Ordinario: *Burg.* 13. *Apr.* 1720. §. 9.

§. VI.

Regulares quoad Judicem Conservatorem.

Innocentius IV. statuit, conservatores a manifestis injuriis, et violentiis defendere posse, nec posse suam extendere potestatem ad alia, quae judicialem indaginem exposcunt: *Jan. Jurisd.* 20. *Febr.* 1723. §. 2.

Bonifacius VIII. decrevit Conservatores per annum ab officio suspensos esse, si de aliis, quam de manifestis injuriis, et violentiis scienter se intromiserint, seu manus apposuerint in aliis, quae judicialem exigunt indaginem: *ibid.* §. 3.

Sac. Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* sanxit, causarum Criminalium, et mixtarum cognitionem ad Ordinarium, et non ad Conservatorem pertinere, et civilium cognitionem ad Conservatorem spectare, si ille qui habet literas Conservatorias, sit reus, secus autem si sit actor: *ibid.* § 4.

Clemens VIII. *in sua Const.* 3. *Bull. tom.* 3. revocavit omnes Conservatorias concessas contra formam supra relatae Constitutionis Bonifacii VIII. *ibid.* §. 5.

Gregorius XV. *in sua Constit.* 9. *tom.* 3. Bonifacianam renovavit Constitutionem, iterumque sanxit, Conservatores nullam habere jurisdictionem in causis, in quibus Regulares, et alii Actores fuerint, sed in iis tantum, in quibus rei extiterint: *ibid.* §. 6.

Regulares habentes Conservatorem, si rei sint, conveniri non possunt in causis civilibus requirentibus judicialem discussionem, et indaginem coram eodem Conservatore, sed conveniendi sunt coram Ordinario: *ibid.* §. 7.

Conservatores non possunt exigere tribunal, nec proprios assumere Ministros, excepto solo Notario: *ibid.*

Judex Conservator Commendae Hiero-

solymitanae Civitatis Auximanae non potest cognoscere causas Criminales, aut mixtas, nec Civiles, quae judicialem indaginem requirunt, sed eos solum in quibus agitur de manifestis injuriis, aut violentiis; nec potest erigere tribunal pro cognitione dictarum caussarum, et etiam non posse deputare officiales, et ministros, sed solum notarium: *ibid*

Literae Conservatoriae a S. Pio V. Patribus Societatis Jesu concessae, et a Gregorio XIII. in forma *rationi congrua* expeditae, redactae fuerunt ad terminos Constitutionis Gregorii XV. *ibid.* §. *ult.*

Judices Conservatores Regularium extra Civitates, seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati; contra quoscumque procedere, aut aliquos ultra unam dietam a fine Dioecesis eorumdem trahere non possunt. *Fulg. Jur.* 1. *Jul.* 1741. §. 5.

Antea concessum fuerat iisdem Conservatoribus, ut ultra tres Dietas a confinibus Dioecesis, in qua fuerint constituti, possent jus dicere: *ibid.*

Sed ad plurima avertenda incommoda exorta ex ampla Conservatorum facultate procedendi extra Dioecesim, eisdem Conservatoribus Gregorii XV. vetuit, ne extra Civitates, seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscumque procedere praesumant: *ibid.*

Tandem communiter receptum est, non posse a Regularibus judicem Conservatorem deputari cum facultate jus dicendi ultra fines Dioecesis, in qua is fuerit constitutus, etiam per unicam dietam, adeout deputatio, atque facultas quaecumque contra hanc legem data nequeat sustineri: *ibid.* §. 6.

§. VII.

Regulares quoad Jura, et Potestatem.

Regulares assumere nequeunt perpetua Missarum onera sine Generalis, vel Provincialis consensu; et licentia vigore Decretorum Generalium S.C.Concilii. *Rom. Rom.* 16. *Maii* 1789. §. 6.

Ea igitur a contrario sensu accipere valent cum licentia, et consensu: *ibidem.*

Et verba decretorum hujusmodi generalium directa sunt Religiosis familiis, non privatis Religiosis, qui simplices reputantur legatarii, nec perpetuum onus praeter propriam vitam Religioni imponunt: *ibid.* §. 7.

Sed expresse ad dub. XVI. in declarationem Innocentianae Const. *Nuper* respondit S. C. Concilii *comprehendi etiam privatos Sacerdotes*: *ibid.*

Regularibus non licet sine causa ab eorum Ecclesia rejicere Sacerdotem celebrantem. *Rom. Cap.* 23. *Nov.* 1793. §. 1.

Superiores Regulares non possunt super nullitate professionis nec habito, nec requisito Ordinarii loci judicio sententiam pronunciare, quum dispositioni Sac. Concil. Trident. repugnet. *Sicul. Rest. in Int. et Null. Prof.* 24. *Sept.* 1740. §. 8.

Regulares Ecclesiae Parochialis prohibere nequeunt, quominus Presbyteri intersint functionibus, quae non fiunt ex instituto regulari. *Bon.* 26. *Mar.* 1763. §. 14.

Regulares praevia resolutione Capitulari non possunt Syndico facultatem alienandi sylvam tribuere. *Ben.* 4. *April.* 1789. §. 7.

Et ratio est, quia illorum bonorum dominium pertinet ad Sanctam Sedem; *ibidem.*

Regulares Ecclesiae Parochialis jus non habent praelativae vocationis ad funera. *Bon.* 26. *Mar.* 1763 §. 6.

Et quando ex voluntate haeredum invitantur uti Capellani conductitii, laici cum ipsis immisceri non possunt: *ibid.* §. 7.

Ac praecedentia debetur Presbyteris, et Clericis Saecularibus inter eumdem Ordinem: *ibid.* §. 9.

Si tamen Regulares interveniunt uti Capitulum Claustrale absolute praecedit Clerus Saecularis: *ibid.*

Regulares signate profitentes institutum Sancti Antonii Viennensis non possunt quaestoare, quoties non habeant in Dioecesi hospitale, cum actuali hospitalitate, et practerea licentiam ab Ordinario in hunc finem obtentam: *Spol. Jur. Quaest.* 9. *Sept.* 1741. §. 3.

Bulla S. Pii V., quae Regularibus religiosis indulsit, ut in partibus Novarum Indiarum officio parochorum fungi valerent, non suffragatur, nisi in locis, ubi est defectus Parochorum. *Mex.* 4. *Jul.* 1722. §. 3.

Breve suspensivum Urbani VIII. non fuit extensum ad Judices, ac proinde non derogavit Bullae Gregorii XV., quae in praxi, et usu recepta in Regnis Hispaniarum: *ibid.* §. 6.

Regulares Ordinis Minoris S. Francisci privilegia habent sacramenta suis famulis, et familiaribus administrandi, eosque in suis coemiteriis sepeliendi. *Utix. Occ.* 22. *Nov.* 1721. §. 6.

Etiam ante Concilium Tridentinum Regularium exemptio in eo quod attinet ad curam animarum jam fuerat de medio sublata. *Lyc. Disit.*, *et Cens.* 23. *Jun.* 1725. §. 5.

Fratribus Minoribus non solum minime licet fungi officio executorum ultimarum voluntatum, sed nec etiam exercere munus sibi a testatore commissum eligendi pauperes, cui subsidia ab eo relicta tribuantur. *Pap. subs. Dot.* 18. *Aug.* 1731. §. 10.

Eorum vero institutis minime repugnat, quod actum charitatis expleant, investigando, quinam sint magis digni, quibus detur pium subsidium juxta mentem testatoris, eosque eligendo, vel nominando, quum ab his longe absit ratio prohibitionis, sitque potius limitatio: *ibid.* §. 11.

Et in specie electionis pauperum puellarum a testatore commissae Guardiano Cappuccinorum pro obtinendis subsidiis dotalibus, sententiam eandem tuetur Card. de Luca: *ibid.*

Fratribus Praedicatoribus, et Minoribus ex Bened. XI. et Clem. V. Constitutionibus prohibetur absolvere a casibus Episcopo reservatis: *Colon.* 16. *Nov.* 1720 §. 2.

Quemadmodum a casibus Episcopo reservatis Regulares absolvere non possunt, ita nec possunt a censuris Episcopo pariter reservatis absolvere: *ibid.* §. 3.

Regulares tam intra, quam extra Italiam degentes in Decreto Sacrae Episcoporum et Regularium Congregationis auctoritate Clem. VIII. edito, in quo eosdem facultate a casibus reservatis absolvendi nequaquam potiri sancitur, comprehendi dicuntur: *ibid.* §. 4.

Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate: *ibid.*

Habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus sedi Apostolicae reservatis, non ideo absolvere possunt a casibus, qui sunt Episcopo reservati: *ibid.*

Regulares processiones extra ambitum Ecclesiae facere possunt, quamvis Parochus contradicat, et consentire recuset, dummodo Episcopi licentia accedat. *Crem. Proc.* 12. *Jan.* 1726. §. 2.

Quando agitur de processionibus, quae juxta solitum fiunt in aliqua anni solemnitate, et quae juxta morem per alienas Parochias duci consueverunt, regulares petere debent ab Episcopo licentiam, ex si ea denegetur, recurrere debent ad S. C. quae rescribere consuevit Episcopo, ut licentiam concedat: *ibid.*

§. VIII

R[illegible] Novitiis Oblatis.

Urbanus VIII. [illegible] de causis Regula [illegible] approbatione, [illegible] decretorum Clementis [illegible] Congregatione Re[illegible] ab Ordina[illegible] 2.

[illegible] d[illegible] qua [illegible] probationis [illegible] Neap. [illegible] §. 4.

Novitii R[illegible] [illegible]rum Piarum [illegible] C[illegible] 29. [illegible] 1655 Alex. [illegible] adimplere te[illegible] 768. § 15.

E[illegible] rigore [illegible] tenen tur ad quatuor [illegible] probationis: *ibid.* §. 16.

Oblati si [illegible] omnia requisita; [illegible] servitio [illegible]nt, jurisdi[illegible] s[illegible] Episcopum, [illegible] cumulative c[illegible] s[illegible] Regularibus: *A[illegible] 15. Jan. 17[illegible]*

§. IX

Regulares [illegible] Observantiam Regularem.

[illegible] soli, sed mo[illegible] in [illegible] vel cum [illegible] *P[illegible] V. Const.* 16. *Jan.* 1562 §. 2.

Praeterea degentes extra Monasterium, si dil[illegible] Ordi[illegible] privilegio non jura[illegible] ab Episcopo jure delegato, visi[illegible] vakant: *ibid.* §. 4.

Et qui saepe [illegible] fuerit [illegible] mandato sui superioris in [illegible] obtemp[illegible] ab Ordinario locorum [illegible] instituti punitur: *ibid.*

Ad quem effectum Ordinarii locorum diligenter debent requirere licentias superiorum, seu litteras obedientiae, ab omnibus personis regulari habitu indutis vagantibus in sua Dioecesi: *ibid.*

Immo degentes in granciis Monasterii pro servitio Religionis subjecti sunt jurisdictioni Episcopi, nisi ibidem morentur de licentia superioris, et vivant sub regulari observantia: *ibid.* §. 5.

Et qui se exemptum asserit, tenetur suae exemptionis documenta edere coram Ordinario: *ibid.*

Sub regulari autem observantia non vivunt Monachi cum sociis, cum quibus vitam possint ducere regularem: *ibid.* § 6.

Granciae namque sive domus rurales, quae ab uno, aut altero Religioso inhabitantur, pro custodia bonorum, aut causa recreationis, minime gaudent privilegiis, et exemptionibus Monasterii, ad quod pertinent: *ibid.*

Secus Granciae improprie, seu membra Monasterii, [illegible] parvi conventus plurium Religiosorum regulariter viventium: *ibid.*

Regulares, qui morantur extra Monasterium, neque semper [illegible] ex [illegible] jurisdi[illegible]: *Trid. Sess.* [illegible] *Or.* 16. *Jan.* [illegible]

Potest tamen Episcopus [illegible] Regulares compellere, [illegible] pr[illegible]missa [illegible] Monachis [illegible] [illegible]rentur, vel cum eis [illegible] cum quibus vitam possint [illegible] rem: *ibid.*

§. X

[illegible]

Regulares [illegible] Cardinal, et [illegible], aliisque [illegible] [illegible]tudine, [illegible]: *Sut[illegible]* 6. *Dec.* 179[illegible] §. 4.

Conciliaris [illegible] cor-

[illegible] ad [illegible] : ibid.

[illegible] ad [illegible], quae ex [illegible] [illegible] sunt [illegible] : ibid.

[illegible]

[illegible] in Ecclesia [illegible] : ibid. §.

[illegible]

[illegible] jurisdictionem : ibid.

[illegible] ingredi debent, [illegible] : ibid. §. 7.

[illegible] a [illegible] vocati, [illegible] ad [illegible] Christi [illegible] etiam [illegible] ibid. §. [illegible]

[illegible], ut [illegible] : ibid. §. [illegible]

[illegible] ad ex[illegible] [illegible] Canonici [illegible], [illegible] poena [illegible] : ibid. §. [illegible]

[illegible] ut [illegible] [illegible] : *Mart. [illegible] 1745.* §. [illegible]

[illegible] : *Brevi [illegible]* §. [illegible]

[illegible]

§. [illegible]

[illegible]

[illegible] a Summo Pontifice [illegible], *Suess [illegible] Par. [illegible]* §. [illegible]

[illegible] : ibid. §. [illegible]

[illegible] potest [illegible] [illegible] : ib.

[illegible] : ibid.

[illegible] XIV. [illegible] singulares [illegible] sequi, [illegible] possit [illegible] [illegible] Clericos, seu Presbyteris secularibus [illegible] et assignari solitas: *Aug. Per. 10. Maii 17[illegible]* §. 1.

Fratribus minimis, dum viveret Institutor Ordinis S. Francisci de Paula, Archiepiscopus Consentinus plura contulit privilegia ad fovendam, et amplificandam Congregationem recens fundatam. *Ord. Min. Quar. Fun.* 14. *Mar.* 1733. §. 3.

Quae privilegia Xistus IV. Pont. Max. apostolica auctoritate confirmavit; *ib.* §. 4.

Imo ampliavit, nec non eisdem Privilegiis potiri voluit quascumque Ecclesias, et Coenobia ejusdem Ordinis ubicumque posita: *ibid.*

Uberius omnia indulta antea concessa approbavit, aliaque etiam addidit, anno 1506. Julius II.: *ibid.* §. 5.

Regulares Ordinum Mendicantium habent privilegium a Leone X. concessum, quod in eorum Ecclesiis satisfiat praecepto audiendi Missam. *Squill. Celeb. Mis. et Func. Conv.* 28. *Febr.* 1761. §. 5.

Quod privilegium non fuit revocatum a Gregorio XIII.; *ibid.*

Regularibus prohibitum non est Missas celebrare, aliasque peragendas functiones cum sonitu Campanarum ante Missam Parochialem: *ibid.* §. 4.

Quod prohibere eis non potest ab Episcopo: *ibid.*

Solumque prohibetur Campanarum sonitus ad Matutinum, ad horas, et ad Missam, antequam pulsetur Campana majoris Ecclesiae in die Sabbati Sancti: *ibid.*

Regulares quoad Professionem Religiosam. Vide *Professio Religiosa*.

§. XII.

Regulares quoad Syndicum.

Cappuccini actionem non habent sistendi in judicio etiam per interpositam personam Syndici. *Alter. Leg.* 21. *Jan* 1760. §. 4.

Syndicus Regularium est veluti Procurator Sedis Apostolicae. *Ren.* 4. *April.* 1789. §. 8.

Et ea omnia in utilitatem Fratrum distrahere valet, quae licite ab ipsis retineri non possunt: et vendere stabilia, et pretium in eorum utilitatem convertere: *ibid.*

§. XIII.

Regulares quoad Testamentum.

Regulares nullam de bonis quomodolibet requisitis facere possunt dispositionem, quia post emissam professionem propria voluntate privantur, et omnia arbitrio submittunt superioris: *Bon.* 3. *Jul.* 1784. §. 9.

Eorumque dispositiones licet sint factae ad pias causas, et de ejusdem superioris licentia irritae sunt: *ibid.*

Consueverunt Pontifices ex juxta causa concedere Regularibus facultatem testandi, cum Superioris consensu, et de modica quantitate: *ibid.*

§. XIV.

Regulares quoad Vota in Genere.

Vota si quis emiserit in Ordine non approbato a Sancta Sede nequit ex illis adstringi, etiamsi approbatum Ordinem credidisset. *Lisb.* 28. *Aug.* 1745. §. 3.

Ideo deseri quando placuerit poterit Ordo, nec qui deseruerit apostasiae crimine reus censendus erit: *ibid.*

§. XV.

Regulares quoad Votum Paupertatis.

Religiosus ad Episcopatum promotus juxta receptiorem sententiam remanet obstrictus voto paupertatis, et proprium habere non potest. *Fium. Ren.* 17. *Jul.* 1723. §. 5.

Paternam haereditatem sibi vindicare potest tanquam haeres, sed sibi vindicare potest, quoad usum, non autem quoad

proprietatem et dominium, quum haec ad suam Ecclesiam deferri debeat: *ibid.* §. 5. *et* 6.

Amplia hoc procedere etiam in Canonico Regulari ad Ecclesiam Cathedralem assumpto, et in religioso de beneficio regulari proviso: *ibid.* §. 6.

Gregorius XIII. *in sua Const.* 43. res, et bona Regularium extra conventus etiam cum licentia superiorum degentium comprehensa esse voluit sub nomine spoliorum, et ea Camerae Apostolicae applicavit: *ibid.* §. 7.

Hinc factum est, quod ea quae dicta fuerunt de acquisitione proprietatis in favorem Ecclesiae, inspecto jure novissimo, et in locis, in quibus jus spolii sibi vindicat locum, intelligenda sunt de acquisitione in favorem Camerae: *ibid.*

Gregoriana Constitutio procedit in his, quae acquiruntur a Regulari tempore, quo vivit extra claustra, sive ex causa testatae, sivae intestatae successionis: *ibid.* §. 8.

Votum paupertatis servandum est ab ejecto, ita ut nullus ejectus verum dominium acquiri possit, libero tamen bonorum usu, atque administratione permissis. *Ord. Capp.* 11. *Sept.* 1728. §. 19.

Prohibitum est sub obtestatione divini judicii a sacris Canonibus, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat. *Bon.* 3. *Jul.* 1784. §. 4.

Sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet: *ibid.*

Si vero post hoc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione praemissa, de Monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi peniteat secundum monasticam disciplinam: *ibid.*

Quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur: *ibid.*

Id se fecisse narrat B. Gregorius in Dialogo; *ibid.*

Hinc si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non praesumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur: *ibid.*

Sacros Canones hujusmodi Concilium Tridentinum confirmavit, et innovavit. *Sess.* 25. *Cap.* 2. *de regul. ibid.* §. 5.

Jussit, ut nemini Regularium, tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscumque qualitatis fuerit possidere, vel tenere: *ibid.*

Et adjunxit, ut Regulares statim tradant Superiori, Conventuique incorporet: *ibid.*

Denique ille, qui quidquam tenere deprehensus fuerit, biennio voce activa, et passiva privetur, et puniatur juxta Constitutiones Ordinis: *ibid.*

Clem. VIII. Const. *Quoad prosperam* 25. Julii 1599. dictam Concilii Legem renovavit, et absque ulla fraude, et dolo omnino fieri praecepit; *ibid.* §. 8.

Et voluit, ut nulla dispensatio vel licentia Regulares excusare possit, ut in poenam Concilii incurrent ipso facto: *ibid.*

Hinc singuli abusus invecti, ut eluderetur dispositio Concilii quoad Regularium proprietatem, penitus sublati sunt post dictam Constitutionem: *ibid.* § 7.

Et in ea Concilii decretum explicatur, atque declaratur: *ibid.*

Regularibus non solum vetandum est quodlibet mercimonium, ac lucrosum quaestum in venditione medicaminum; sed expedire etiam, ut quaelibet eis adimatur occasio, ac praetextus, quo quaestui operam dare possint ex illorum venditione: *Barb.* 4. *Jan.* 1768 §. 5:

§. XVI.

Regulares quoad Votum Perseverantiae.

Liberum et arbitrarium est profitentibus

perseverantiae votum emittere, nec ad illud emittendum ullo modo cogi valent a Superioribus. *Rom. Vot. Pert. 25. Sept.* 1700.

Quemadmodum etiam liber, et arbitrarius est recessus Professorum, nulla eidem inflicta poena, sed demandatur dumtaxat Superioribus, ut praeviis diligentiis, et bonis monitis eos, qui e Congregatione egressi sunt, ad reditum perducant: *ibid.*

Doctores antiqui dicunt, Religiosos ad triremes damnatos teneri etiam tempore poenae ad observantiam votorum Religionis, quantum tamen patitur eorum status infelix. *Dub. Regul. etc. 25. Mar.* 1725. §. 4.

§. XVII.

Regulares in Specie.

Patres Cappuccini juxta Pauli V. Bullam sunt vere Fratres Minores S. Francisci, ejusque filii; et eorum Constitutiones sunt regulae S. Francisci consentaneae. *Fan. Cap. et Quar. Fun.* 13. *Aug.* 1718. §. 3.

Regularia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXVIII.

Regularis Canonicus. Vide *Canonicus* §. VII.

§. I.

Regularium Monasterium quoad Exemptionem.

Privilegium exemptionis solum habet locum in Monasteriis, quae a Religiosis ejusdem ordinis reguntur, et ipsis Regularibus sunt subjecta, secus ubi, ut in casu Monasterium regitur a Sacerdotibus secularibus: *Brict. seu Null. S. Rupb. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 4.

Nihil est curandum de materiali situatione Monasterii quoad exemptionem, sed formali tantummodo insistendum: *ibid.* §. 9.

Nec attendenda est Bulla concessionis soli dicti Monasterii, quando haec est fidei nimium dubiae, nec proinde in pretio habenda, nisi exhibeatur authographum: *ibid.*

Et argumentum desumptum ex stemmate, quae censeri debetur appositum ad demonstrandum dominium soli in emphyteusim Monasterio concessi, spernendum est, nec trahitur ad spiritualem jurisdictionem: *ibid.* §. 10.

Monasterium Congregationis Montis Virginis situm intra Dioecesis S. Angeli Lombardorum limites haud potiri qualitate nullius, definivit S. Rota: *Cap. Jurisd.* 30. *Jan.* 1762. §. 3.

Tamen Alex. IV. Sum. Pont. illud Monasterium cum suis locis subjecit Sanctae Romanae Ecclesiae; *ibid.* §. 5.

Urbanus IV. tribuit usum pontificalium Abbati Montis Virginis cum facultate conferendi Ordines Minores, concedendi indulgentias quadraginta dierum, benedicendi sacras supellectiles, et cognoscendi causas Matrimoniales inter vassallos: *ibid.* §. 6.

Inde confirmavit privilegia ab Alex. IV. concessa; et alia privilegia indulsit: *ibid. et* § 7.

Coelestinus V. Abbatem et Monachos Monasterii Virginis absolvit a petita per Episcopum Avellinum praestatione annui census unius librae cerae; *ibid.* §. 8.

Et exemptiones ac privilegia per sedem Apostolicam concessa confirmavit; *ibid.*

Item Clem. VIII. Clem. XII., qui inter praerogativas illam recensit exercendi jurisdictionem quasi Episcopalem in suis locis, ac habendi territorium separatum, ac administrandi Sacramentum Confirmationis suis subditis; *ibid.*

Territorium separatum proprie dari potest, non in singulis praediis, sed in lo-

cis, quae habent territorium cum populo; *ibid.* § 9.

Quare Monasterium Montis Virginis, quod habet territorium cum populo, fuit vere nullius declaratum; *ibid.*

Eademque qualitate nullius potiri declarantur alia loca territorium habentia, quae ad dictum Monasterium Montis Virginis spectent: *ibid.*

Alia vero loca, quae de potestate dicti Monasterii egressa, in illius postea dominium redierunt, permanent sub jurisdictione Episcopi Dioecesani, quia Abbates neglexerunt reassumere pristinam jurisdictionem, et passi sunt eam praescribi ab Episcopo: *ibid.* §. 10.

Non inde tamen inferri potest ad perceptionem privilegiorum quoad alia loca, in quibus Episcopi jurisdictionem non praescripserunt: *ibid.*

Nam privilegia praedicta reputantur esse in viridi observantia, quoad omnia loca habentia territorium cum populo; *ibid.*

Castrum injuria temporis, vel alio modo peremptum, et non destructum auctoritate superioris, retinet omnia privilegia ob potentiam reversionis populi: *ibid.* §. 11.

Sed spes reversionis cessat post longum annorum spatium: *ibid.* §. 15.

§. II.

Regularium Monasterium quoad Fundationem.

Gregorius XV. et Innoc. XII. prohibuerunt quamcumque fundationem Conventus, vel Monasterii, quoties domus Regularis de sufficientibus reditibus non sit provisa pro supellectilibus sacris, et profanis, ac etiam pro manutentione duodecim religiosorum. *Alat. Fund. Coll.* 11. *Iun.* 1729. §. 9.

Prohibentur novae Conventus fundationes, quoties reditus non sufficiant pro alendis duodecim Religiosis. *Panor.* 27. *Aug.* 1763. §. 4.

§. III.

Regularium Monasterium quoad Suppressionem.

Supprimi, atque extingui decrevit Innocentius X. omnes Conventus, in quibus ob parvum numerum Religiosorum Regulari disciplina servari non potest: *Const. Jurisd.* 31. *Mar.* 1770. §. 18.

Tot retineri debent religiosi, quot ferunt Monasteriorum vires, vel consuetae eleemosynae. *Fer. Red. Oner.* 26. *Nov.* 1796. §. 8.

Regularium Tertiariae. Vide *Tertiariae Regularium*.

Reintegratio. Vide *Redintegratio*.

Reiteratio. Vide *Sacramentum Baptismi* §. III.

Relatio, Relationes.

Relationes, quae non innituntur testibus formaliter examinati, sed innituntur quidem testibus, vel extrajudicialibus, vel de auditu, vel de publica fama, et voce, nequaquam attenduntur: *Viter. Matrim.* 23. *Nov.* 1776. §. 7.

Praesertim in materia matrimonii; *ibid.*

Relationi Vicarii Generalis plurimum deferri debet: *Aret. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 12.

§. I.

Religio Militaris Ordinis Hierosolymitani quoad Beneficia.

Equites Hierosolymitani sunt incapaces beneficiorum secularium. *Melev.* 18. *Dec.* 1762. §. 8.

Aliquando tamen ex dispensatione Apostolica obtinent beneficia secularia in administratione: *ibid.*

Constitutio Sixtina loquitur cum dictione *respective*, idest de beneficiis secularibus quoad Clericos, de Regularibus, quoad Milites: *ibid.*

Beneficia tamen acquisita in statu Clericali non vacant per assumptionem habitus Regularis ante emissam professionem: *ibid.*

Crux aurea non est habitus religionis Hierosolymitanorum: *ibid.* §. 10.

Est tamen habitus novitiorum, qui illam deferendo gaudent privilegio Canonis, et fori: *ibid.*

Et acquirunt inter milites antiquitatem: *ibid.*

Ac possunt retinere beneficia ecclesiastica: *ibid.*

Cingulus Militaris non est de essentia habitus, sed est ornamentum militum: *ibid.* §. 12.

Verba *Militiae, quam professi sunt*, Constitutionis Sixtinae, intelliguntur non de iis, qui professionem emiserunt, sed de iis, qui statum militarem profitentur: *ibid.* §. 10. *et* 13.

Novitiatus per annum expletur, etiam in Militia Hierosolymitana: *ibid.* §. 14.

§. II.

Religio Militaris Ordinis Hierosolymitani quoad Equites, et Capellanos.

Milites Hierosolymitani sunt veri et proprii Religiosi juxta receptam in Curia sententiam. *Salrm. 6. Mart.* 1723. §. 5. *et Mel.* 18. *Dec* 1762 §. 6. *et* 11.

Illa, quae respiciunt curam animarum, in qua principaliter consistit jurisdictio Episcopalis, expleri nequit a Vicario Bajulivatus Religionis Hierosolymitanae, nisi hic potiretur territorio separato: *Caput.* 12. *Julii* 1760. §. 5.

Junctis praesertim enunciativis in literis Apostolicis expressis, quod eadem loca sint *nullius Dioecesis*: *ibid.*

Diuturna possessio non interrupta, nec perturbata dici potest quoad ordinandos Clericos ad titulos Capellaniarum Commendae Vicariorum, quando praesertim pluribus confirmata est Episcoporum actibus, et praesertim a Nuntio Apostolico Hispaniarum: *Aur. Ord.* 20. *Mar.* 1745. §. 3.

Capellano Curato Ordinis Hierosolymitani licet sacramenta administrare degentibus intra septa Commendae pro illius servitio. *Cons. Iur. Par. et Exemp.* 25. *Sept.* 1762. §. 4.

Quia illi plena gaudent exemptione a potestate ordinaria. *ibid.*

§. III.

Religio Militaris Ordinis Hierosolymitani quoad Familiares.

Ad tribuendam exemptionem Ministris, vel Officialibus inservientibus S. Religioni Hierosolymitanae, ejusque Ecclesiis, vel locis, necessariae conjunctim sunt tres conditiones, videlicet, quod quis actu inserviat, resideat intra septa Commendae, vel Conventus, et sub obedientia Superioris ejusdem Ordinis. *Gad. seu Hisp. Dub. Orb.* 8. *Mart.* 1723 § 10.

Additur, ut etiam professionem emiserint, et demum, ut praedictas qualitates coram Ordinario comprobaverint. *Cap. Juris.* 19. *Nov.* 1735. §. 3.

Conservator privilegiorum, qui est Presbyter saecularis habitans extra Commendae domum subjicit Ordinario in causis propriis, tam civilibus, quam criminalibus: *ibid.*

Familiares degentes intra septa Commendae pro illius servitio, gaudent exemptione a potestate ordinaria. *Const. Jur. Par. et Exempt.* 25. *Sept.* 1762. § 4.

Familiares Militum Hierosolymitanorum, ut gaudeant exemptione a Paro-

cho, debent esse addicti servitio Commendae, morari intra septa, vel sub obedientia Superioris Regularis: *ibid*. §. 4.

§. IV.

Religio Militaris Ordinis Hierosolymitani quoad Magnos Priores, Bajulivios, et Commendatores.

Prior Religionis Hierosolymitanae stante rescripto Pontificio, quo rejecit preces super qualitate Nullius, et territorio separato, allegare non valet in oppido sibi subjecto jurisdictionem quasi Episcopalem cum territorio separato, et qualitate Nullius. *Vulturar. Jurisd.* 19. *Nov.* 1725. §. 9.

Sed solum praetendere potest, quod sit primae, vel secundae speciei praelatorum inferiorum, quatenus nempe se extendunt ipsorum Monasteriorum, Conventuum, aut Ecclesiarum ambitus, cum jurisdictione in personas sibi subjectas: *ibid.*

Prior Hierosolymitanae Religionis non potest Literas dimissoriales pro Ordinibus suscipiendis tradere Clericis, qui professi non sunt, licet Ecclesiis hujusce religionis inserviant. *Gadic. seu Hisp. Dub. Ord.* 8. *Mar.* 1732. §. 5.

Magno Priori Castellae, et Legionis competit jurisdictio ordinaria in Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, aliaque loca regularia Prioratus, nec non in Equites, familiares, clericos, inservientes, et alios intra septa Monasteriorum existentes: *ibid.* §. 11.

S. Pius V. *in Const.* 136. non excludit Priores Hierosolymitanos a cumulativo jure visitandi, quod ipsis competebat. *Vult. Jurisd.* 19. *Nov.* 1729. §. 16.

Quum ex testibus antiquissimis, instrumentis, publicis monumentis, sacris Episcoporum visitationibus, ac solemniis eorumdem confessionibus omnimoda jurisdictio tum temporalis, tum spiritualis in clerum, et populum ab immemorabili tempore exercitam perpetuo fuisse a Bajulivis Ordinis Hierosolymitani pro tempore probaretur, ea proinde non est illis auferenda. *Cap.* 14. *Mar.* 1767. §. 3.

Vigore hujus jurisdictionis ordinariae in clerum, et populum exercentis jus est retinendi Vicarium, et tribunal cum familia armata, et carcere: *ibid.*

Erigendi in quibuslibet Ecclesiis beneficia ecclesiastica, jurapatronatus reservandi, et transferendi: *ibid.*

Dandi facultatem concionandi, et benedictionem impartiendi: *ibid.*

Concedendi licentiam exponendi Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum: *ibid.*

Omnes Ecclesias visitandi: *ibid.*

Jus sibi est exequendi omnes Apostolicas literas alteri, quam Episcopo directas: *ibid.* §. 5.

Licentiam clerici discedentibus dare: *ibid.*

Concedendi licentiam celebrandi matrimonia: *ibid.*

Examinandi ordinandorum requisita; faciendi publicationes; relaxandi edicta, ac recipiendi probationes, ac testes super comprobatione tituli, vel patrimonii: *ibid.*

Quascumque personas absolvendi a juramento ad effectum agendi, seu excipiendi in judicio: *ibid.*

Ab administratoribus, et procuratoribus locorum piorum exigendi rationes: *ibidem*.

Quum per rem judicatam Sacr. Congr. Concilii firmatum esset Episcopo competere in aliquo loco ordinariam jurisdictionem, Bajulivus proinde nec territorium separatum, nec jurisdictionem Episcopalem in eodem loco potest habere: *ib.* § 7.

Nec eisdem jus est retinendi Vicarium, et tribunal cum familia armata, et carcere: *ibid.*

Nec beneficia erigendi, nec jurapatronatus reservandi, vel transferendi: *ibid.*

Nec indulgentias promulgandi: *ibid.*

Nec concedendi licentiam concionatoribus, iisdemque benedictionem impertiendi: *ibid.*

Nec licentiam exponendi SS. Sacramentum: *ibid.*

Nec non subjective unitas Ecclesias visitandi: *ibid.*

Et Bajulivum non posse literas Apostolicas executioni demandare: *ibid.* §. 8.

Nec licentiam Clericis a dicto loco discedentibus dare: *ibid.*

Nec examinare Ordinandorum requisita, recipere probationes, ac testes super comprobatione tituli, ac patrimonii: *ibid.*

Nec relaxare edicta; nec a juramento absolvere: *ibid.*

Nec redditiones rationum ab Administratoribus, et procuratoribus locorum piorum exigere: *ibid.*

Commendatarius dimittere solet Capellanum curam animarum gerentem, et ab Episcopo praevio examine adprobatum, et alterum in ejus locum subrogare. *Civit. Pleb. Jur. Rem. Cur.* 19. *Jul.* 1732. §. 2. 3. *et* 4.

Sed non est in libera voluntate ac potestate commendatarii removere ob officio Capellanum exercitio curae fungentem, sed necessariam esse cognitionem causae ab Episcopo approbandae: *ibid.*

§. V.

Religio Militaris Ordinis Crucesignatorum.

Crucesignati dicebantur, qui habebant pro militari texera signum Crucis ex purpureo panno compactum, quod in dextera scapula caeteris vestibus superimponeretur. *Gien. Or.* 23. *Apr.* 1774. §. 2.

Et qui sub militari Vexillo in expeditione bellica contra Saracenos pro vindicanda loca Palestinae de Terra Sancta nuncupata, profecti sunt, crucesignati appellabantur, ipsaque expeditio nomen cruciatae accepit: *ibid.* §. 3.

Pluribus etiam privilegiis a Summis Pontificibus donati fuerunt: *ibid.*

Atque inter caetera privilegio Oratorii privati: *ibid.* §. 4.

Non tamen licet Commissariis licentias concedere celebrandi in Oratoriis privatis: *ibid.* §. 5.

Multoque minus competit crucesignatis facultas celebrandi in privatis Oratoriis inconsulto Summo Pontifice, et Commissariis: *ibid.*

Sed nonnulli Doctores affirmant in privatis Oratoriis ratione Bullae cruciatae alia plura permitti, quam quae in consueto indulto concedi consueverint: *ibid.* §. 7.

Alii contendunt Bullam cruciatae si verba in vero sensu intelligantur, nihil omnino suffragari, sive ad Missarum pluralitatem, sive ad festa communiter excepta, sive ad satisfaciendum praecepto Ecclesiae extra propria Oratoria, sive demum ad personas, quae privilegii participes fiant: *ibid.* §. 8.

Religiosa Professio. Vide *Professio Religiosa*.

Religiosus, Religiosi. Vide *Regularis Regulares*.

Remissio. Vide *Haereditas* § V.

Remotio. Vide *Administrator* §. VII. *Beneficiati* §. VII. *Parochus* §. XIV. *Vicarius Capitularis* §. III. *Vicarius Curatus* §. VI.

Renovatio. Vide *Emphyteusis* § XI.

Renovatio Consensus. Vide *Matrimonium* §. V.

Renunciatio.

Renunciatio aperta nullitate laborat emissa absque solemnitatibus, nec juris

communis, nec juris municipalis: *Luc. Sabs. Dot.* 17. *Jun.* 1769. §. 6.

Quoties renunciatarius oblatam renunciationem respuerit, et evanuerit etiam correspectivitas, sub qua renunciatio facta fuit, hinc renunciatio etiam evanuisse, et resoluta videtur: *S.Sever.* 5. *Sept.* 1778. §. 6.

Reliqua. Vide *Juspatronatus* §. XI. *Legatum Pium* §. XIX. *Parochus* §. XV. *Regulares* §. I.

Reparatio. Vide *Bona Ecclesiastica* §. X. *Ecclesia in Genere* §. IV. *Ecclesia Cathedralis* §. I.

Repetitio.

Si in ea opinione mulier sit, ut credat, se pro dote obligatam, quidquid dotis nomine dederit, non repetit; sublata enim falsa opinione, relinquitur pietatis causa, ex qua solutum repeti non potest: *Rom. Susp. On. et rein. Elec. Miss.* 7. *Maii* 1718. §. *ult.*

De onere Missarum impleto praeter reditus annuos locus repetitioni ejus quod praeter dictos reditus erogatum fuit, quia in hoc casu non agitur de condictione indebiti, sed de redintegratione expensarum: *Plac.* 21. *Nov.* 1778. §. 4.

Limitatur haec regula ea de causa, quod pro causa pia aliquid solvens, quamvis erronee, repeti non potest solutum. *ibid.* §. 7.

Quia pietatis causa impendisse videtur: *ibid.*

Reliqua. Vide *Legatum Pium* §. XX.
Reprobatio. Vide *Consuetudo* §. XI.
Repudiatio. Vide *Haereditas* §. 5
Repudium. Vide *Matrimonium* §. VII.
Rescissio. Vide *Contractus* §. VI. *Transactio* §. IV.

Rescriptum.

Rescripti verba non praeseferunt expeditionem brevis, in quibus per viam conditionis suspensa solam legitur concessae indulgentiae virtus, donec cetera impleta rescripta fuissent: *Nep.* 8. *Jul.* 1786. §. 7.

Et per viam modi praecipit Summus Pontifex occasione, qua gratiam confirmavit, ut literae Apostolicae expedirentur: *ibid.*

Implendo hunc modum, si nullam dederit certam diem rescriptum, multo minus subaudiri illud a juris dispositione debet: *ibid.* §. 8.

Sed limitatur ad ea rescripta, quorum usui statim locus est, itemque ad ea, quae in damnum vergunt non unius, vel alterius personae, sed universorum, puta Castri, Civitatis, Universitatis etc.: *ibid.*

Cum rescriptum impressam haberet conditionem satisfactionis praecedentium decretorum, nonnisi a die impletae hujusmodi satisfactionis currere, immo nec incipere ulla praescriptio poterat: *ibid.* § 9.

Rescriptum in exemplum duci non potest, quando est munitum clausula, *in casu de quo agitur*. *Rom. Jur. Rom. et Accep. Pu.ll.* 8. *Aug.* 1761. §. 5.

Res Ecclesiasticae. Vide *Bona Ecclesiastica*.

Reservatio.

Reservatio facultatis variandi in fundatione importat prorogationem perfectionis fundationis, et conditionem suspensivam actus usque ad novam declarationem: *Ger.* 14. *Dec.* 1771. §. 10.

Si reservatio in fundatione facta non fuerit, tunc Doctores existimant permitti posse, de consensu tamen Episcopi, ut adjiciantur conditiones, quae non sint contrariae juri: *ibid.* §. 11.

Reservationis fructuum onere gravari nequeunt Parochiales Ecclesiae, nisi excedant summam ducatorum 100. *Asc.Par.* 24. *Nov.* 1781. §. 12.

Etiamsi a resignante obtentus fuerit titularis consensus, quia talis reservatio vergit in damnum tam Parochi, quam Ecclesiae et populi; *ibid.*

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. III. *Canonicatus* §. XI. *Pensio Ecclesiastica* §. III.

Reservationes Apostolicae.

Reservatio efficit, ut beneficia in mensibus reservatis a Summo Pontifice conferantur, ac non excludit formam electionis a fundatore praescriptam, nec derogat fundationis legibus. *Imol. Distr.* 13. *Martii* 1773. §. 21.

Reservationes Apostolicae excluduntur ex temporis coercitione, quae impedit, quominus vacationis notitia ad S. Sedem deferatur, et id ipsum de longiori unius temporis mense procedit: *Eug. Can.* 7. *Julii* 1770. §. 6.

Et ob eam rationem, quod Summus Pontifex coercitionem temporis ad conferendum non patitur, nec reservationes Apostolicae ullis possunt temporis limitibus circumscribi: *ibid.*

Et quando fundator elegerit Capituli industriam pro praesentatione ad Canonicatum argumentum est exclusionis Apostolicarum reservationum: *ibid.* § 8.

Possunt reservationes Apostolicae a dispositione testamenti excludi: *Eug. Can.* 7. *Jul.* 177[illegible]. § 5.

Etiamsi ageretur de beneficio juripatronatus Ecclesiastici obnoxio: *ibid.*

Exclusa censeri non potest reservatio Apostolica, cum qua incompatibilia non sunt, quae a testatore praescripta fuerunt: *ibid.* §. 15.

Residentia.

Residentia *praecisa* diversa est ab alia *causativa*. *Taur.* 15. *April* 1780. §. 8.

Non servata residentia *praecisa* a fundatore mandata, sit locus amissioni tituli, ac privationi: *ibid.*

Causativa vero excludit quamlibet incompatibilitatem, ad effectum recipiendi emolumentum assignatum beneficiato residenti. *ibid.*

Nomine *personalis residentiae* venit illa *praecisa*, quae munus ab habente exerceri debet; *Leod. Benef.* 1. *Febr.* 1766. §. 11.

Et eos ordines omnino requiri, sine quibus officia a se ipsis impleri nequeunt: *ibid.*

Communis distinctio de residentia *praecisa*, et *causativa* est: *Lucen.* 1. *Febr.* 1766. §. 13. *Aux. Ind.* 4. *Jan.* 1768. §. 1.

Praecisa requiritur certe in beneficiis, vel Capellaniis, quae servitium chori habent in Cathedrali, vel Ecclesia Collegiata: *ibid.*

Aut annexum onus assistendi divinis officiis in Ecclesia Parochiali, et Parochum adjuvandi: *ibid.*

Vel poena amissionis contra non residentes injuncta sit; *ibid.* §. 14.

Vel si onera *per se ipsum* implenda mandentur; *ibid.* §. 15.

Quod eo casu obtinet, etiamsi poena privationis injuncta non fuerit; *ibid.*

Residentiae onus est juxta communem Doctorum sententiam intelligenda causativa, si correspondens sit assignationi fructuum. *Alex.* 19. *Sept.* 1767. §. 5.

Inter legitimas non residendi causas justa, et rationabilis est corporis necessitas: *Vert. Serv. Cb.* 5. *Jun.* 1790. §. 3.

Ideoque a choro, et residentia excusantur, qui haec efficere nequeunt sine gravi suae salutis detrimento: *ibid.*

Plurimi S. Concil. Trid. non solum praesulum, Parochorum, sed et Canonicorum personalem residentiam fecit: *Sccp. Ser. Cb.* 30. *Jul.* 1796. §. 26.

Canonici, Dignitates Cathedralium Ecclesiarum, seu Collegiatarum, quam ceteri omnes beneficiati, residentiae onere obstricti, nisi impetrata Episcopi ve-

nia e loco, ubi Canonicatum, dignitatem, vel beneficium obtinent, abesse nequeunt: *Castr. On. Serv. Cb* 13. *Apr.* 1737. § 4.

Omnes Parochialibus, Primitialibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque praefecti tenentur ad residentiam personalem in sua Ecclesia, vel Dioecesi: *Tyb. Ind.* 7. *Sept.* 1737. §. 2.

Et abesse possunt nisi cum Christiana Caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas id postulat, ac exigit: *ibid.*

Ac poenae sunt adversus Episcopos, aliosque Praelatos superiores, nulla suffragante legitima causa a suis Ecclesiis absentes in haec verba innovatae: *ibid.*

Aeris intemperies justam praebet causam non residendi: *Cing. Serv. Ch.* 15. *Febr.* 1772. §. 3.

Causa non residendi legitima est adversa valetudo; *Cam.* 21 *Jun.* 1766. § 4.

Licet testator perpetuum servitium, et absentiam prohibuerit; *ibid.*

Multo magis si ipse testator expresse excepit *le mancanze che possono nascere di cause legitime, come d' infermità, e simili*: *ib. d.*

Qui Cathedralis stipendiis haud militant, nullosque ex ea fructus percipiunt, ad residentiam cogi non possunt. *Ful* 21. *Nov.* 1767. §. 10.

Et juxta Trid. Concil. dispositionem abesse debent pauciores eo numero, qui sibi sufficiens visus fuerit ad tuendum cultum divinum, et Ecclesiae dignitatem: *ibid.*

A choro, et residentia excusantur, qui haec efficere nequeunt sine gravi suae salutis detrimento, et potissimum ob intemperiem aeris. *Caser. Ind.* 16. *Dec.* 1797. §. 6.

In jure cautum est; ut quisquis ex legitima, justaque causa abesse possit, quamvis ad residentiam, et Ecclesiae servitium jurejurando se obstrinxerit. *Praenes. Conc.* 20. *Aug.* 1774. §. 7.

Tempus in studiis impensum extra locum residentiae computandum non est in dimiuutionem servitii Ecclesiae praestandi, nisi afferatur privilegium Laureae Doctoralis, servatis servandis obtentum a publica universitate, cujus tantum Doctoratus, seu licentiaturae pro Ecclesiasticis muneribus sunt attendendae; *Math. Par.* 9. *Julii* 1735. § 2.

Residentia in limine fundationis praescribitur etiam pro simplici Capellania: *Anx.* 17. *Jan.* 1761. § 10.

Residendi praeceptum a fundatore simplicis beneficii injunctum, nulla adjecta causa, vel poena, tamquam nudum potest impune spernì: *ibid.*

Reliqua. Vide *Abbas* §. VI. *Beneficiati* §. VIII. *Canonic* §. XI. *Capellanus* §. VIII. *Clerici* §. VII. *Episcopus* § XXIII. *Parochus* §. XVI. *Praepositus* §. IV.

Residentia quoad Indultum Abessendi. Vide *Dispensatio* § IV.

Residentialia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXIX.

Resignatio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXVI.

Resignatarius.

Resignatarius tenetur solvere jura receptionis, si a resignante persoluta non fuerint: *Leod.* 17. *Jul.* 1773. §. 3.

Res Judicata.

Nil sanctius est re judicata: *Fan. Cap.* 21. *Jun.* 1794. §. 2.

Rei judicatae tanta vis est, ac pondus ut jus inter partes immutabile constituat: *Rom. seu Por Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 18.

Res judicata a S. Congr. Concilii statum facit quoad omnes eodem jure venientes: *Vel Tax Sem* 16. *Mar.* 1771. § 6.

Quod solemni re judicata definitum est, non patitur, ut sopita jam negotia in contentionem iterum adducantur: *And.* 20. *Dec.* 1766 § 14

Res judicata nec ipsius Principis admittit rescripta, ut Constantinus Augustus respondit Proculo. *Rom. seu Port. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 18.

Idem etiam comprobatur de rescriptis S. Congr. Concilii a partibus acceptatis, et in judicatum transactis: *ibid.*

Nemo potest adversus rem judicatam insurgere, qui non doceat de jure petendi illius mod rationem: *ibid.* §. 19.

Nequit res judicata simplici decreto retractari, ac nulla habita causae cognitione. *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 9.

Resolutio. Vide *Contractus* §. VI.

Resolutiones. Vide *Sodalitium* §. IX.

Resolutiones Capitulares. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. X.

Resolutiones S. Congr. Concilii. Vide *Decretum* §. II.

Restauratio. Vide *Ecclesia Parochialis* §. IV.

Restitutio.

Absque dubitatione procedit, eum ad restitutionem teneri, qui pro spirituali re veluti dispensatio est, temporale quid acceptit. *Dub. sup. Ex Dis. Matr.* 16. *Dec.* 1786. §. 9.

Sed quaestio est, cur et quomodo restitutio facienda sit: *ibid.*

Et Doctorum sententiis collectis opinatur Fagnanus, eos melius sentire, qui putarunt, aut Ecclesiae, aut pauperibus faciendam esse restitutionem. *ibid.*

Sed accurate perquirendum existimatur de eo, cui debet restitutio fieri; et ubi diligentiis adhibitis tutum nequit haberi judicium: *ibid.*

Hinc concluditur, aut Episcopi arbitrium in confessione petitum, aut demum Confessarii sui consilium esse exequendum: *ibid.*

Ita cum de damno illato agatur per Simoniacam paraeciae consecutionem; *ibid.*

Quoad modum restituendi ea praecavendum, in quantum fieri potest, ne qui peccaverunt, inde commodum consequantur: *ibid.* §. 10.

Hinc Ecclesiae, quae laesa est, restitutio est facienda, et nisi Ecclesiae, distribuendum pauperibus: *ibid.*

Et optima ratio est, ne danti restituatur, quia peccati tum dantes, tum accipientes rei sunt: *ibid.*

Sed si absque malitia, imo bona fide solutio facta est judici exequutori, restitutio debetur dantibus innocuis: *ibid.*

Cum vero si magna intercedat difficultas perquirendi, et habendi tot restitutionis creditores; ideo eo, quo licet, modo restitutio fiat, seligendi pauperes videntur: *ibid.*

His non obstantibus executores dispensationis de acceptis ad restitutionem non tenentur: *ibid.* §. 11.

Et ratio est, quia in Apostolicis literis controvenienti poena tantum excommunicationis imponitur, nec verbum ullum profertur de restitutione, minusque dominii translationem fieri impedit: *ibid.*

Omnia, quae juste soluta, et exacta sunt, nulli restitutioni ob noxia est; *Bar.* 14. *Mar.* 1767. §. 10.

Nihil est restituendum, quando propriis pecuniis aliquid fuisse comparatum probari potest: *Tusc.* 16. *Maii* 1767. §. 9.

A restitutione ejus, quod in alium usum erogatum est, excusat impotentia. *Laur.* 18. *Dec.* 1790. §. 9.

Semper reddi debet, quod illicite exactum est: *ibid.* §. 9.

Inspecta nullitate contractus restituendum est ab emptore quidquid ultra solutum pretium ex pensionibus percepit; *Laur. Null. Confr.* 30. *Aug.* 1788. §. 5.

Non solum restituendum est quidquid indebite, et injuste contra canonum, ac Synodorum sanctiones exactum est a Vicario Generali, ac Secretario Visitationis Pastoralis, sed insuper hos teneri ad du-

pli restitutionem : *Valen.* 12. *Dec.* 1767. §. 5.

Bona fides excusat a restitutione fructuum, quos quis ex illicito contractu percepit : *Laur. Null: Con.* 30. *Aug.* 1788. §. 9.

Spoliato succurrendum est paratissimo Canonico remedio restitutionis : *Bon.* 27. *Apr.* 1765. §. 6.

Reliqua. Vide *Cadaver* §. III. *Decimae* §. II. *Fructus* §. I. *Subsidium Dotale* §. XI.

Restitutio in Integrum.

Haec est vis restitutionis in integrum, ut reintegratus ad unum actum, censeatur quoque ad ceteros actus ab eo dependentes, et accessorios aeque reintegratus : etiamsi de his nulla expressa mentio facta fuerit. *Anag.* 20. *Aug.* 1768. §. 5.

Familiaria sunt exempla restitutionis in integrum adversus inconsulto aditam haereditatem, quam benigne elargitus est etiam majori Imperator Hadrianus : *Alex.* 26. *Nov.* 1785. §. 10.

Et Praetores ex justa causa passim dabant ex generali edicti clausula, *si qua mihi justa causa* : *ibid.*

Ea quae veniunt contra proprium factum non jure postulat, ut in integrum restituatur. *Calar. Contr.* 14. *Mart.* 1750. §. 5.

Legitima est suspensio impensae, ut dispuncto aere alieno census, et Ecclesia restitui debeat in integrum. *Com. Rep. Eccl.* 26. *Mar.* 1744. §. 4.

Reliqua. Vide *Professio Religiosa* §. IV.

Retentio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. V. *Fons Baptismalis* §. III. *Legatum Pium* §. VI. *Sacramentum Eucharistiae* §. III.

Retentio Beneficii quoad Indultum. Vide *Dispensatio* §. V.

Retrotractio. Vide *Contractus* §. VII.

Reversio. Vide *Subsidium Dotale* §. XI.

Revocatio. Vide *Donatio* §. II. *Privilegium* §. II. *Testamentum* §. V.

Ritus. Vide *Anniversarium* §. III. *Missa* §. XIV.

Rocchettus.

Rocchettus nullo modo competit simplicibus Sacerdotibus, sed tantum Canonicis, aliisque speciale Apostolicum privilegium habentibus. *Imol.* 20. *Jan.* 1770. §. 15.

Romanae Ecclesiae Cardinalis. Vide *Cardinalis S. Romanae Ecclesiae.*

Romani Cleri Statutum. Vide *Statutum Romani Cleri.*

Romani Pontificis Bulla. Vide *Bulla Romani Pontificis.*

Romanum Concilium. Vide *Concilium Romanum.*

Romanus Pontifex. Vide *Pontifex Romanus.*

Rubricae. Vide *Missa* §. XIV.

Sacellum. Vide *Capella*, *Oratorium.*

Sacerdos sacerdotes. Vide *Presbyter*, *Presbyteri.*

Sacerdotalia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXVII.

Sacerdotalis Capellania. Vide *Capellania* §. XIII.

Sacra Congregatio Concilii Tridentini. Vide *Congregatio* §. II.

Sacra Loca. Vide *Loca* §. II.

Sacra Poenitentiaria. Vide *Poenitentiaria Sacra.*

Sacrae Congregationis Concilii Decretum. Vide *Decretum* §. II.

Sacrae Imagines.

Sacrae Imagines collocatae etiam in Ecclesia jurispatronatus ex causa justa decentioris cultus sunt transferendae una cum Missarum oneribus : *Rav.* 8. *Julii* 1775. §. 9.

Sacrae Visitationis Decretum. Vide *Decretum* §. III.

§. I.

Sacramentum Baptismi quoad Collationem.

Baptismatis collatio antiquitus a solo Episcopo fiebat in Cathedralibus tantum. *Caes. Jur. Bapt.* 15. *Nov.* 1780. §. 4. *Neap. Decr.* 29. *Febr.* 1744. §. 13.

Nunc ministratur tale Sacramentum in Parochialibus Ecclesiis discretis a Cathedralibus a propriis Parochis, tamquam Episcoporum Coadjutoribus: *ibid.*

Soli primum Episcopi baptismum conferebant in Ecclesiis Cathedralibus: *Aesina Jur. Bap.* 15. *Julii* 1797. §. 1.

Sed aucto fidelium numero constituti fuerunt in aliis Parochialibus fontes baptismales, et tanquam Vicarii, et coadjutores Episcopi Sacramentum illud administrare coeperunt earum Rectores: *ibid.*

Consuetudine induci potest in favorem Matricis cumulativum jus baptizandi: *ibid.* §. 3.

Non resistente S. Concilio Tridentino, quod hujusmodi consuetudines non substulit: *ibid.* §. 4.

Quum Apostoli baptizaverint quinque hominum millia, verosimilius videtur id vel aspersione, vel effusione egisse: *Const.* 8. *Julii* 1769. §. 14.

Quae intentio in collatione baptismi requiratur, non omnes theologi conveniunt, nonnulli sufficere existimant indifferentiam voluntatis, cujusmodi esset in homine infideli dormiente, qui de baptismo Christianorum nihil unquam audivisset, validumque pronunciarunt baptismum ab eo susceptum qui nec abnuens, nec assentiens baptizaretur. *Const.* 20. *Jan.* 1770. §. 4.

Alii, immo plerique theologi asserunt, non suscepisse baptismi characterem hominem infidelem, qui absque sui consensu fuerit baptizatus: *ibid.*

Quamvis regula sit, ut a proprio solum parocho (excepto necessitatis casu) Sacramentum baptismi debeat cuique ministrari, non tamen improbatur legitime praescripta consuetudo, per quam alicui Ecclesiae quaesitum fuerit jus abluendi piaculari aqua infantes, etiam alteri Parochiali Ecclesiae subjectos. *Fabr. Fon. Bap. seu Jur. Bap.* 24. *Maii* 1732. §. *ult.*

Nemo alienos baptizare valet subditos, nisi de licentia Parochorum, sub cujus cura existunt: *Aesina Jur. Bap.* 15. *Julii* 1797. §. 6.

Idque etiamsi de Parocho agatur Ecclesiae Matricis, Cathedralis et Metropolitanae, qui baptismum illis conferre praesumat: *ibid.*

Et contraria spernenda est consuetudo veluti contraria juris dispositioni, necnon eadem ratione Synodales Constitutiones: *ibid.*

Hoc tamen procedit ubi antiquum in aliena Parochia existit Lavacrum: *ibid.* §. 7.

Non item si nullum, vel recens constructum: *ibid.*

Si una tantum, vel altera aquae gutta Corpus aspergatur, etsi probabile sit, baptismum fuisse collatum, nonnulli tamen non immerito dubitant. *Const.* 20. *Jan.* 1770. §. 8.

Si vero Capilli tantum, quamvis juxta varias Doctorem opiniones aliqui pro validitate, alii vero pro nullitate senserint, nihilominus dubia saltem nec satis tuta dijudicanda erit baptismi collatio: *ibid.* §. 9.

Ac tandem ablutio hujusmodi, nisi aliquid obstet, fieri debet in capite, in quo omnes vigent hominis sensus: *ibid.*

Mulier ex utroque parente Catholico nata, et inter Catholicos fideliter conversata, atque educata, neque sub conditione inauguranda est baptismo, tametsi nullum de collato baptismate testimonium proferat, nec in Parochialibus Libris re

periatur descripta. *Turv. Bapt.* 28. *Apr.* 1736. §. 5.

Praesertim vero, quia baptismus non debet sub conditione iterari, nisi quando probabilis de eo subsit dubitatio: *ibid.*

Sed nonnulli Theologi et Canonistae putant, illam mulierem, ut spirituali saluti illius consulatur, sub conditione esse baptizandam: *ibid.* §. 6 *et* 7.

S. Congr. S. Officii die 12. Sept. 1645. decrevit, Chienses in statu usurario permanentes baptizari non posse; dummodo non sint compulsi auctoritate judicis ad proprias pecunias mutuandas, ac accipiant etiam recepto pignore praeter sortem principalem tum ratione oneris, quod subire coguntur, tum ratione curae in custodia pignorum, lucri quoque cessantis, et damni emergentis. *Benev.* 8. *Apr.* 1786. §. 11.

§. II.

Sacramentum Baptismi quoad Necessitatem.

Sine baptismo alia sacramenta recipi non possunt: *Null. Rom.* 2. *Mar.* 1765. §. 6.

Nam baptisma est primum omnium sacramentorum, et vitae spiritualis janua: *ibid.*

Et nihil prodest aliquod recipere, qui potentiam receptivam non habet, quae per baptismum acquiritur; *ibid.* §.7.

§. III.

Sacramentum Baptismi quoad Probationem, Validitatem, Nullitatem, et Iterationem.

Parvuli, et infantes sunt baptizandi, quando certa non afferuntur documenta de eorum baptismo: *Urb.* 18. *Dec.* 1723. §. 2. *et* 3.

Doctores destinguunt inter eos, de quibus omnimodo ignoratur, an fuerint baptizati, nec ullam habent pro baptismo conjecturam; et inter alios, qui collati baptismatis conjecturam habent, puta schedulam collo, vel alteri corporis parti appensam, in qua scriptum sit eos esse baptizandos, et dicunt baptismum in primo casu esse absolute conferendum, et in secundo esse sub conditione ministrandum: *ibid.* §. 4.

Alii e contra censent puerum inter Catholicos natum, licet expositum censendum esse baptizatum, nec esse sub conditione rebaptizandum, nisi forte concurrerent aliquae circumstantiae, quae suspicionem ingererent, puta si in loco erant Infideles, aut anabaptistae, qui filios suos non baptizant: *ibid.* §. 5.

Alii putant hoc non subsistere, quia mulieres etiam catholicae ad scelus tegendum, partum occulte effundunt, parum sollicitae de spirituali salute infantis; sed sustinent non esse locum baptismo, quamvis sub conditione, si infans reperiatur cum schedula teste baptismi: *ibidem*.

At alii tuentur, debere esse locum baptismo sub conditione, etiamsi penes infantes schedula reperiatur de baptismo recepto, cum ut plurimum ignoretur, a quo illa scripta sit, et per consequens ejus vigore numquam constare dici possit de baptismo recepto: *ibid.*

In Archiepiscopatu Hispalensi, et Dioecesi Cordubensi in more positum est, quod nempe sub conditione conferunt baptismum etiam iis, qui memoratam schedulam deferunt collo appensam, et in usu est etiam in magno Hospitali expositorum Toletanae Civitatis: *ibid.* §. *ult.*

Baptismus iterari non potest. *Null. Nov.* 2. *Mar.* 1765. §. 8.

At si nulla extant indicia baptismatis collati necesse est, ut baptizentur, ne manifeste pereant: *ibid.* §. 9.

Item si nec in scriptis, nec testibus certa ratio habeatur, utrum baptizati sint, baptizandi sunt, ne talis dubitatio ruina fidelium fiat: *ibid.* §. 10.

Iteratum non mostratur, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum: *ibidem*.

Infantes e regione christianorum bello captos, vel emptos, licet praesumatur fuisse baptizatos in aetate infantili, magis placuit eos debere baptizari, quod nesciunt, an in infantia fuerint baptizati, nec ulli inveniuntur, qui baptismum affirment: *ibid.* §. 11.

De quibus dubium, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis: *non te rebaptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo*: *ibid.* § 12.

Et hac formula prudenter uti debet, ubi re diligenter pervestigata probabilis subest dubitatio infantem non fuisse baptizatum: *ibid.*

De illo, qui natus de Christianis parentibus, et inter Christianos est fideliter conversatus, praesumptio baptismatis habetur pro certitudine, donec contrarium evidentissimis argumentis probetur: *ibid.* §. 13.

Item qui natus, et educatus pluribus annis inter Christianos, et a parentibus Christianis, nisi clare constet eum non fuisse baptizatum: *ibid.*

Validum est baptismum sive totum corpus, sive pars aliqua, tantum abluatur. *Cons* 8. *Jul.* 1769. §. 1v.

Ratum est baptismum, si una, vel altera aquae gutta, quae diffluere possit, corpus aspergat; *ibid.* §. 15.

Sed de hoc nonnulli Doctores dubitant: *ibid.*

Ex depositionibus deprehendi debet, num capilli tantum, aut vestes aspersae fuerint, seu potius corporis pars aliqua, aut caput: *ibid.* §. 16.

In collatione baptismi, voluntas baptizandi requiritur, et intentio suscipiendi baptismum: *ibid.* §. 17.

Et haec voluntas perpetua, et praecisa esse debeat, nec ei recte collatum diceretur baptismum, qui dubius esset, vel ind fferens, hoc est, neque volens, neque nolens, quia is non haberet intentionem recipiendi baptismum: *ibid.* §. 18.

Non est tamen consensus actualis requirendus, sed sufficit aliquando praecessisse, et moraliter adhuc perseverare, juxta communem Theologorum sententiam: *ibid.*

Baptismus flaminis, et sanguinis vicem supplent baptismi fluminis, quia unum est Sacramentum. *Brix. Dub. Bapt. et Matr.* 27. *Aug.* 1796. §. 19.

Ad validam collationem baptismi, requiruntur materia, seu aqua naturalis; forma, seu pronunciatio verborum, quae in ea adhibuit Dominus Noster Jesus Christus, et Minister cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: *ibid.* §. 4.

Ad eam probandam unicus sufficit testis; dummodo tamen non sit paganus, vel Judaeus: *ibid.* §. 5.

In concursu vero testium praeferri debet, qui validam negat collationem baptismi: *ibid.* §. 6.

Et in rudi teste praesumitur ignorantia juris: *ibid.* §. 7.

Majorem tamen meretur fidem liber Parochialis: *ibid.* § 6.

Baptizari nequit infans ita in materno utero clausus, ut nulla ejus corporis pars perfundi queat aqua: *ibid.* §. 8.

Haereticorum enim est propositio, validum esse baptismum per ablutionem corporis materni: *ibid.*

Negant quidem nonnulli baptizari infantem, cujus corpusculum, licet nulla ex parte in lucem editum, per instrumentum tamen aliquod ablui valet aquae: alii vero affirmant: *ibid.* §. 9. *et seq.*

Et in hoc dubio iterandus est baptis-

mus sub conditione, cum infans in lucem venerit: *ibid.* §. 12. *et seq.*

Regula juris est Sacramentum baptismi reiterari non posse, et si reiteretur, nullum esse, irritumque: *Vent Cog. Sp.* 8. *Jun.* 1782. §. 4.

Si baptismus in Ecclesiis collatus haberi non possit pro vero, et legitimo baptismate, accipiendum esse videtur pro catechismo, sine prius adhibitis caeremoniis consuetis: *ibid.* § 5.

Nec obstat *Cap.* 2 *de Cogn. Spir. in* 6. quod ait catechismum praecedere baptismum: *ibid.*

Nam hoc procedit recto ordine servato, sed per accidens, et occasione data necessitatis catechismus baptismum subsequitur: *ibid.*

Quin imo quidpiam nec refert si longo tempore ex necessitate post baptismum catechismus accedat: *ibid.*

Baptismus imprimit characterem, ut confirmatio, et ordo. *Sutr. Bap.* 12. *Jul.* 1794. §. 3.

In dubio validae collationis iterari debet sub conditione: *ibid.*

Si absque prudenti tamen iteratur dubio, dans, et accipiens evadunt irregulares: *ibid.*

Nulla est collatio baptismi per aspersionem corporis materni: *ibid.* §. 10.

Baptismus collatus per apertum ostium in utero matris, secundum aliquos theologos, et canonistas est nullus; secundum alios est validus: *ibid.* §. 5. 7.

At ex hoc ipso opinionum conflictu dubia redditur validitas baptismi in utero matris, et fit locus illius iterationi sub conditione: *ibid.* §. 9.

Et iteratum non intelligitur, quod ambigitur esse factum: *ibid.*

Puer si periculum evaserit, sub conditione denuo baptizari debet: *ibid.* §. ...

Baptismi forma conditionata, quae prius mente tantummodo concipiebatur, ab octavo usque saeculo expresse usurpari coepit. *Const* 8. *Jul* 1769. § 7.

Hanc disciplinam multis jam locis receptam Alexander III. Saeculo XII. non solum approbavit, sed ubique etiam servari mandavit: *ibid.*

Verum ut hujusmodi forma conditionata adhiberi tuto possit, non sufficit dubitatio quaevis de baptismi antea collati validitate, sed concurrat oportet dubitatio prudens, atque probabilis: *ibid.* § 8

Ac tunc solum forma conditionata adhiberi potest, cum re diligenter perquisita dubium relinquitur, aut certe non apparet, infantem, vel alium, qui baptismo offertur, baptizatum esse: *ibid.*

Reprobatur consuetudo baptizandi sub conditione ob merum scrupulum, ob quam non tam dubitabant, quam imprudenter suspicabantur, num rite fuissent baptizati: *ibid* §. 9.

Et Sacri Canones satis probatam habent hujusce sacramenti collationem per unicum testem, praecipue si de facto proprio testetur, hoc est, si affirmet, illud a se fuisse administratum, nec quidquam sit, quod ejus dicti fidem imminuat: *ibid.* §. 10.

Nec locum sibi vindicat regula, quod nulla est causa, quae unius testimonio terminetur in alterius praejudicium: *ibid.* § 11.

Secus vero ubi de nullius agitur praejudicio puta, utrum aliquis sit baptizatus, an Ecclesia sit consecrata, quia in his unius testimonium attenditur: *ibid.*

Imo S. Cong. S. Officii declaravit, baptismum probari unico teste: *ibid.*

Baptismus non est conferendus iis, quibus nullo certo documento appareat eos jam hoc sacramentum suscepisse: *Rip* 12. *Dec.* 1713 §. 3.

Nam censendus est satis expiatus aquis ille, qui ex parentibus Christianis natus

est, et inter eos educatus, etiamsi nullum de collato baptismate testimonium proferatur, nec in parochialibus libris reperiatur descriptus: *ibid.*

Et haec praesumptio pro certitudine est habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probetur: *ibid.*

Quando dubitatur an quis fuerit baptizatus, baptismus ei est conferendus sub conditione: *ibid.*

Unius testimonium, quod in praejudicialibus non attenditur sufficienter probat collationem baptismi: *Brix. Bap.* 11. *Febr.* 1797. §. 3.

Baptismi collatio reiterata sub conditione non causat juxta nonnullos Doctores irregularitatem: *Firm. Disp. ab Irr.* 7. *Apr.* 1781. §. 9. *et* 10.

Contraria vero sententia probabilior videtur: maxime si deficiat probabile dubium prioris baptismi; *ibid.* §. 11.

Nulla tamen dissensio extat in reiterato baptismo absolute; *ibid.* §. 10.

Hujus irregularitatis poena est prohibitio ascensus ad majores ordines: *ibid.*

Ex baptismi reiteratione nulla prorsus oritur cognatio spiritualis inter patrinum, et rebaptizatam, ejusque parentes. *Vent. Cogn. Sp* 8 *Jan.* 1782. §. 4.

Per catechismum ea cognatio spiritualis contrahitur, quae matrimonium impedit: *ibid* §. 7.

Quae per Catechismum spiritualis cognatio contrahitur imperfecta dicitur ad differentiam alterius spiritualis cognationis, quae per verum, et proprium baptismum contrahitur, quaeque dicitur perfecta, et non solum matrimonium impedit contrahendum, sed etiam contractum dirimit: *ibid.* §. 8.

§. I.

Sacramentum Confirmationis quoad Collationem.

De intentione Dei est, omnia ad perfectionem perducere, ex cujus imitatione id natura participat. *Segob.* 23. *Aprili* 1774. §. 6.

Patres ideo et Theologi illius excellentiam plurimum commendarunt, quia uberiorem animae gratiam conferre aguoverunt; *ibid.* §. 7.

Fideles per Confirmationem Spiritum Sanctum recipiunt, et signaculo Dominico consumentur: *ibid*

Sacramentum Confirmationis vocatur perfectio. *ibid.*

Per hoc Sacramentum gratia cumulatior perficitur, et fidei acceptae in baptismo robur praestatur: *ibid.*

Pro certo habendum est sacramentum Confirmationis non esse necessarium ad aeternam salutem: *ibid.* §. 8.

Nam aliqua sacramenta requiruntur, ut salvi esse possimus, alia vero ita sunt necessaria, ut etiam sine ipsis, ad gloriam pervenire valeamus: *ibid.*

Sacramentum Confirmationis non est denegandum ex justa causa, et quando adest periculum mortis: *ibid.*

Disciplinae mutationem in administratione Sacramenti Confirmationis justis de causis in Latinam Ecclesiam invectam, nunquam amplexa est Ecclesia Orientalis: *Ead.* 12. *Mar.* 1774. § 6.

Et retinet illa Ecclesia morem administrandi statim post baptismum Confirmationis Sacramentum: *ibid*

Atque consuetudo hujusmodi suis idoneis causis, atque rationibus minime destituitur; *ibid.*

Reprobandi sunt illi, qui abhorrent a baptismo ritu latino collato ex hoc potissimum, quod seorsim a Confirmatione administratur: *ibid.*

Ex Synodorum decretis, quibus hodierna firmatur disciplina Ecclesiae Latinae, liquido apparet, pueris ante legitimum aetatis annum licite confirmationem posse administrari: *ibid.* §. 7.

Et ante eam aetatem vetitum ne fieret id, nisi justa de causa, nisi summa esset necessitas: *ibid.*

Atque hac ratione Pontificale Romanum, quod infantibus ab Episcopo administrari posse Sacramentum Confirmationis pro certo supponit, conciliatur cum Concilii Tridentini Catechismo: *ibid.* §. 8.

Quia secundus prohibet ne regulariter conferatur pueris ante septennium, Pontificale supponit, quod in aliquo extraordinario casu, justaque urgente causa possit idem conferri: *ibid.*

Hinc deneganda Confirmatio non est pueris ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessuri praevideantur; *ibid.* §. 9.

Jure, meritoque pueris morituris Sacramentum Confirmationis confertur: *ibid.* §. 10.

Et illis est necessaria ad augendam gratiam, et jus ad acquirenda gratiae auxilia, quibus roborentur ad sustinendam pugnam in casu, quo ex morbo convalescant: *ibid.*

Ac praeter vitae descrimen aliae non desunt causae justae, ob quas confirmatio pueris ante usum rationis sancte, et licite administrari valeat juxta praesentem Ecclesiae disciplinam, *ibid.* §. 11. *et* 12.

Nulla olim aetas ad suscipiendum confirmationis Sacramentum praefinita fuit, sed aetas quaelibet sicut baptismo, ita ex Confirmationi idonea habita fuit: *ibid.* §. 2.

Et diu multumque in Ecclesia permansit usus confirmandi pueros; et hic mos passim obtinuit seculo etiam XII. et XIII.: *ibid.* §. 3.

Hujusmodi tamen disciplina seculo XIII. desinente, et XIV. ineunte coepit immutari in Germania, Galliis, et Italia: *ibid.* §. 4

Et Catechismus Concilii Tridentini decernit: ut non expediat administrare hoc Sacramentum, antequam pueri rationis usum habuerint, hinc si 12. annus expectandus non videatur, usque ad 7. certe hoc Sacramentum differre maxime convenit; *ibid.*

Et hodiernae consuetudinis plures afferunt theologi rationes, 1. scilicet; ut evitetur periculum iterationis hujus Sacramenti: *ibid.* §. 5.

Secunda, quia hoc Sacramentum sit quasi ultima consummatio Sacramenti baptismi: *ibid.*

Tertio, quia cum necessitas non urgeret, quaerenda est major reverentia sacramenti, quae servatur, quando propria devotione et fide suscipitur; *ibid.*

Quarto, quia Confirmatio instituta est pro fide pugnandum, ad quod pugnae genus, qui usu rationis carent, aptos non esse judicatur; *ibid.*

Licet Ecclesia Latina decori, ac venerationi sacramenti prospiciens, priscam consuetudinem confirmandi pueros statim post baptismum immutandam decreverit, nihilominus non absolute, atque expresse prohibuit, quominus pueri ante rationis usum confirmarentur, quando ex necessitate, et propter vitae discrimen id expedire visum fuerit. *Ead.* 23. *Apr.* 1774. §. 1. *et* 2.

Benedictus XIV. dum Bononiensem Ecclesiam regebat, morem hunc confirmandi pueros morituros servavit, quamvis quoad alios praescripserit, neminem confirmaturum, qui septennium non excessisset: *ibid.* §. 3.

Et ante ipsum id praescriptum quoque fuerat in Concilio Provinciali Beneventano VI. sub Ugone II. a Guidardio Archie-

piscopo habitum anno 1374. : *ibid.*

Et revera morituris semper subvenire curavit Ecclesia, ita quidem: ut si quis infidelis infirmitate languens, baptizari, et Chrismate injungi optaverit, illico sit accurrendum: *ibid.* §. 4.

Praecisius S. Carolus Borromoeus, dum salutaribus adhortationibus, ac praeceptis debitam tanto Sacramento venerationem, sanctamque ad illud suscipiendum dispositionem insinuavit, de aegrotis sermonem habuit, quos absque confirmatione decedere non permisit: *ibid.*

Et ratio est, ut pueri confirmati majorem gloriam decedentes consequantur: *ibid.* §. 5.

Est constans, et perpetuus Ecclesiae usus, et praxis, Sacramentum Confirmationis ordinum collationi praemittendum esse: *Ord. S. Bas. Mag.* 8. *Apr.* 1775. §. 3.

Hoc Sacramentum institutum est a Christo Domino, ut fideles a S. Baptismo spiritualiter regenerati, gratia perfectionis, consummationis seu augmenti spiritualis corroborentur; *ibid.*

Maxime convenit, ut illud jam susceptum sit ab iis, qui in sortem Domini vocati ad ordines sunt promovendi; *ibid.*

Haec perpetua Ecclesiae disciplina roborata fuit a decreto Sac. Concilii Trid. *sess.* 23. *cap.* 4. *de reform. ibid.* §. 4.

Nonnulli putant nullam poenam suspensionis incurrere, quamvis mortaliter peccent illi, qui non praemissa Confirmatione ordines suscipiunt: *ibid.* §. 5.

Alii censent quod nequidem ullum veniale crimen contrahant: *ibid.*

Hinc hii omnes tuentur nullam suspensionem, neque irregularitatem hac de causa, incurri, et contrahi: *ibid.* §. 6.

Contra alii putant irregulares esse Sacro Chrismate nondum injunctos ob prohibitionem, iis a Sac. Concilio Trident. indictam *sess.* 23. *cap.* 4. *de refor. ibid.* §. 7.

Alienus Episcopus conferens sacramentum confirmationis, debet ab Episcopo Dioecesano provideri de iis omnibus, quae ad iter peragendum, et ad victum necessaria sunt. *Fer. Viii. SS. LL.* 16. *Mar.* 1782. §. 7.

Episcopi debent sedulo invigilare, ut hujusmodi sacramentum tempore visitationis conferant: *ibid.* §. 10.

Ordinarius Minister sacramenti confirmationis est solus Episcopus. *Amer. Visit. SS. LL.* 24. *Jan.* 1733. §. 3.

Et Sac. Concil. Trident. adjecit vocem *Ordinarium*, ut intelligeretur posse Summum Pontificem committere etiam simplici Sacerdoti facultatem conferendi sacram confirmationem: *ibid.*

Communisque est sententia, ut extraordinarius hujus Sacramenti Minister fieri a Summo Pontifice valeat etiam Sacerdos, qui careat Episcopalis Ordinis potestate: *ibid.* §. 4.

Omnes conveniunt, ut ad hujusmodi extraordinariam facultatem simplici Sacerdoti concedendam requiratur causa gravis, atque urgens: *ibid.* §. 5.

Multa sunt exempla, ut collatio hujus sacramenti commissa sit simplici Sacerdoti a Romanis Pontificibus. *Amer. Vis. SS. LL.* 24. *Jun.* 1733. §. 6. *et* 7.

Fratribus Minoribus Franciscanae Familiae potestatem administrandi Sacramentum confirmationis in regionibus Orientalis, et Septentrionalibus, ubi desint Antistites, concesserunt Joann. XXII., Nicolaus IV., aliique Pontifices: *ibid.* §. 8.

Hoc indultum concessum fuit aliquibus Patribus Societatis Jesu in Brasilicis Provinciis ob Episcoporum penuniam: *ib.*

Clemens XI. anno 1721. concessit facultatem P. Custodi terrae sanctae, ut confirmationis sacramentum posset administrare: *ibid.* §. 9.

Simplicibus Sacerdotibus in provinciis,

ubi deerant Episcopi, sacramentum confirmationis administrandi facultatemSummi Pontifices saepe tribuerunt. *Amer.* 13. *Junii* 1722. §. 2. 3. *et* 4.

Quum Christus Dominus voluerit, solum Episcopum esse ordinarium hujus Sacramenti Ministrum; hinc infertur non esse alium extraordinarium Ministrum sine magna, et urgenti causa introducendum: *ibid.* §. 6.

Cardinalis Archipresbyter Basilicae Sancti Petri potest uti facultate data ab Urbano VIII. administrandi confirmationis sacramentum in Basilica Vaticana, et in Civitate Leonina, sed quoad personas tantum Canonicorum, Beneficiatorum, Clericorum, et Ministrorum inservientium Ecclesiae S. Petri, et non quoad alios quoscumque: *in Disc. Secr.* 23. *Aug.* 1727. §. 12.

Chrismatis collatio sufficit ad probandam Matricitatem impropriam alicujus Ecclesiae. *Senog. Praeem.* 12. *Dec.* 1778. §. 11.

§. II.

Sacramentum Confirmationis quoad Validitatem, et Nullitatem.

Quoties dubitatio de confirmatione haberetur, et nec in scriptis, nec in testibus constet, utrum aliquis sit confirmatus, confirmetur, ne talis dubitatio ruina fidelibus sit. *Null. Nonan.* 2. *Mar.* 1765. §. 10.

Iteratum non monstretur, quod non certis indiciis ostenditur peractum: *ibid.*

§. I.

Sacramentum Eucharistiae quoad Administrationem.

Prioribus Ecclesiae saeculis fideles omnes summa cum devotione, atque obsequio ad Eucharisticam mensam quotidie accedebant. *Nuc. Praec. Fasc. et Sol. Dec.* 23. *Apr.* 1774. §. 8.

Verum deferbuit postea Christianorum pietas, et consuetudo, etiam quotidianae Communionis sensim imminui coepit: *ibid.*

Hinc saeculo VIII. statutum fuit, ut tribus anni diebus, scilicet Paschatis, Pentecostes, et Natalis Domini omnes Christi fideles Eucharistiam sumerent: *ibidem.*

Haec tamen disciplina Ecclesiae immutata deinde fuit in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. anno 1215. celebrato, ut sumeretur saltem in Paschate: *ibid.*

Eucharistiae perceptio juxta communem theologorum sententiam prodest animabus Purgatorii, quum Sacra Communio rite, et recte peracta sit opus bonum omnium bonorum operum praestantissimum, et fideles in praesenti vita degentes possint pro defunctis per bona opera eis applicata satisfacere. *Jan.* 3. *Febr.* 1723. §. *ult.*

Sacramenta Poenitentiae, et Eucharistiae, dempta necessitate, non in privatis Capellis, sed in publicis Ecclesiis dumtaxat licet administrare. *Gross.* 16. *Maii* 1778. §. 7.

§. II.

Sacramentum Eucharistiae, quoad Associationem, et Delationem.

Numerus intortitiorum in comitatu Sanctissimae Eucharistiae ad infirmos; tam occasione viatici, quam in aliis solemnioribus delationibus constitutus per Concilia Provincialia, et Dioecesana fuit, ut pluribus, quam fieri posset uterentur, aliis denique placuit, ut non minor duodecim esset; rectissime tandem per Doctores consultum fuit, ut ex consuetudine singulorum locorum consti-

tuendus esset numerus luminum, ritumque delationis. *Rom. Supp. Intr.* 18. *Sept.* 1751. §. 3.

§. III.

Sacramentum Eucharistiae, quoad Expositionem, Asservationem, et facultatem illud retinendi.

Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, praevia Episcopi licentia, non requisito Parochi concursu publicae fidelium venerationi exponi potest in Oratoriis, seu Ecclesiis confratrum: *Priv. Aedif. Eccl. et Jur Par.* 24. *Sept.* 1735. § 4.

Expositio 40. horarum in Oratoriis etiam privatis contradicente Parocho fieri potest de Episcopi licentia: *Cass.* 30. *Mai* 1767. §. 27.

Antiquissimus est mos haud diu sacram servandi Eucharistiam in Ecclesia Orientali, et Occidentali; reliquiae vero communionis post missae celebrationem pueris jejunis ad id specialiter advocatis in templo distribuebantur. *Granat.* 6. *Maii* 1775. §. 13.

Eadem disciplina in Occidente, et praesertim in Galliis saeculo sexto servata fuit: *ibid.* § 14.

Hodierna etiam disciplina morem citatum firmavit: *ibid.*

Hinc Theologi, et Liturgici in eo conveniunt, Eucharistiam singulis hebdomadis, vel ad summum intra quindecim dies renovari debere: *ibid.*

Ritus Graecorum rejectus a Sede Apostolica ob hanc causam, cum in feria quinta majoris hebdomadae consecrarent illi panes ut per integrum annum asservarentur ad reficiendos laetali morbo laborantes: *ibid.* §. 15.

Hunc ritum interdixit Summus Pontifex Innocentius IV. in epistola ad Episcopum Tusculanum; pariter Pontifex Clemens VIII. in *Const.* 107. *Bull.* 9. *tom.* 8. *part.* 2., ac proscripsit Benedictus XIV. Const. *Etsi Pastoralis* §. 6. *d. Bullarii*: *ibid.*

De asservatis particulis si immutatio talis esset, ut simplicem respiceret qualitatem, tunc sub ipsis non desineret esse Corpus Christi: *ibid* §. 16.

Si tangat earumdem substantiam, tunc certe in his fragmentis desiisset esse Corpus Christi: *ibid.*

In secundo casu latriae cultu venerari illa fragmenta non debentur: *ibid.* §. 17.

In primo casu timeri potest alterius corruptionis, et ne Sacramentum irreverentiae, et fideles materiali Idololatriae exponantur, hoc in casu easdem particulas cum reverentia sumendas esse censetur: *ibid.*

In Ecclesia Domus S. Crucis Ordinis Fratrum Praedicatorum de Observantia nuncupat. Jaurinensis Dioecesis in Regno Hungariae, conservatur hostia Sanguine prodigioso conspersa, quae evidentissima miracula facit: *ibid.* §. 18.

In Ecclesia, quae erat Patrum Societatis Jesu Complutensis Civitatis asservantur 24. hostiae conservatae, et ab anno 1597. mirabiliter incorruptae: *ibid.* §. 19.

Quoad asservationem Eucharistiae in Ecclesia interiori Monialium animadvertitur primo, ne frequentibus recognitionibus violetur lex clausurae: *ibid.* §. 10.

Alterum quod in Sac. Concilio *cap.* 10. *sess.* 25. *de regul. et monial.* expresse cavetur, ut Eucharistia intra septa monasteriorum non retineatur; *ibid.* §. 21.

Episcopi indulgere possunt, ut in aliquibus Ecclesiis non Parochialibus asservari possit SS. Eucharistiae Sacramentum, sine tamen praejudicio jurium Rectorum Ecclesiarum Parochialium. *Arim. Jur. Par.* 18. *Apr.* 1722. §. 3.

Clavis custodiae SS. Sacramenti non potest Monialibus committi, sed esse de-

bet penes Sacerdotem, ad quem spectat cura illud administrandi. *Jan. 3. Febr.* 1725. §. 4.

Episcopus nequit concedere licentiam servandi SS. Eucharistiam in Ecclesia non Parochiali: *Ascul* 14. *Mart.* 1795. §. 3.

Servari enim debet SS. Sacramentum in Ecclesia Parochiali quamvis paupere: *ibidem*.

SS. Eucharistiae Sacramentum in Ecclesiis Parochialibus sine beneplacito Apostolico retineri non potest. *Cass.* 30. *Maii* 1767. §. 11.

Indubii juris est SS. Eucharistiae Sacramentum asservari, et retineri non posse in Ecclesiis Confraternitatum absque speciali indulto Sedis Apostolicae. *Fav. Funct.* 3. *Apr.* 1773. §. 15.

Indultum retinendi in Oratorio Sodalitii SS. Eucharistiae Sacramentum Summus Pontifex tantum potest elargiri. *Firm.* 17. *Dec.* 1768. §. 5. *et* 12.

Nec nisi ex justa, et rationabili causa concedi solet: *ibid.*

Sacramentum Poenitentiae quoad Administrationem, Validitatem, et Nullitatem.

Inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas est ea, quod absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Misteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Misterium SS. Trinitatis, et Incarnationis D. N. Jesu Christi. *Grav.* 10. *Junii* 1724. §. 7.

Si quis alieno Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam a proprio Parocho petere, et obtinere debet, quum aliter ipsum non possit absolvere, vel ligare. *Ratisb.* 24. *Martii* 1725. §. 4.

Nonnulli putant, quod quis absque proprii Parochi licentia potest tempore Paschalis alieno Sacerdoti confiteri, exceptis tantum illis Dioecesibus, in quibus Episcopi non curant, nec curarunt observantiam *Cap. Utriusque sexus de Poenit. et Remiss.*; *ibid.* §. 5.

Praescripta in hoc capite impleta dicuntur, statim ac quis confitetur Sacerdoti approbato pro audiendis confessionibus in Dioecesi: *ibid.*

Si qui Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerunt, Constitutioni praefatae *omnes utriusque sexus*, quoad confessiones dumtaxat satisfacere: *ibid.* § 6

Sacerdotes seculares ab Ordinario ad audiendas Confessiones per Dioecesim approbati possunt omnino Dioecesanorum confessiones audire absque ulla Parochorum licentia, et ii, qui sic confessi fuerint, nisi aliud exstiterit, sunt legitime absoluti: *ibid.* §. 7.

Si autem in adprobatione Episcopi adesset limitatio excludens tempus Quadragesimae vel alia aequipollens, ut puta, *salvo jure Parochorum*, tunc sic approbatus confessiones excipere non potest tempore Paschali sine Parochi licentia: *ibid.*

Licentia a parocho danda excipiendi confessiones, dari non potest sacerdotibus simpliciter approbatis ab Episcopo quoad idoneitatem, sed approbatis ab eodem et quoad jurisdictionem, et sic expressam facultatem habentibus excipiendi confessiones: *ibid.* §. 8.

Omnes, et singuli fideles adstringuntur ad explendam confessionem semel in anno, et licet nullum certum tempus annuae confessionis praecepto aliquo Ecclesiae praefixum sit, confessio tamen sacramentalis ratione Communionis Paschalis in Paschate implenda est: *Adnot. Secr.* 5. *Jul.* 1727.

Praeceptum Sacramentalis Confessionis tenetur explere quicumque conscius peccati mortalis vult accedere ad sacramentum Eucharistiae: *ibid.* §. 2.

Eodem praecepto devinctus est ille, cui periculum mortis imminet: *ibid.*

Episcopi et ceteri superiores Monasteriorum Sanctimonialium attendere diligenter debent, ut in Constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, et Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant: *ibid.*

Id quod juxta communem Doctorum opinionem in consilium resolvitur: *ibid.*

Docent aliqui, communem errorem absque titulo satis non esse pro validitate absolutionis. *Discur. Secr.* 23 *Aug.* 1727. §. 17.

Alii vero docent, confessiones, et absolutiones hujusmodi esse invalidas, et licet confessi possint dici absoluti coram Deo, quia Mater Ecclesia supplet, eos tamen, errore detecto, teneri confessiones reiterare: *ibid.*

Alii denique tenent indistincte, absolutionem esse validam ex solo communi errore, etiam absque titulo, et eo fortius accedente aliquo titulo putativo: *ibid.*

Adeo conjunctum est in ministerio Poenitentiae Sacerdotium, ut sine isto Sacramentum administrari non valeat, uti universa Patrum tenuit auctoritas, Ecclesia docuit, et novissime Concilium Tridentinum; *Casal.* 12. *Dec.* 1767. § 15.

Urbanus VIII. quodlibet Privilegium administrandi sacramentum Poenitentiae abrogavit, nisi Episcopi facultas intercederet: *Hildsim.* 16. *Sept.* 1769. §. 11.

Etiam in casu, quo ageretur de absolutione laevium culparum, aut laetalium, quae alias per confessionem fuerint expiatae: *ibid.*

Fas est Sacerdoti cum jurisdictione solum probabili sacramentum Poenitentiae administrare, et peccata rite confitentibus remittere; eo quod Ecclesia ne Sacramentum fructu privetur suo, certam, et indubitatam Sacerdoti probabiliter operanti conferat jurisdictionem: *Disser. sup. Matr.* 1740. *in fin. Lit. I. Discep.* 1. *n.* 48.

Valde Deo accepta, valdeque proficua est animabus sacramentum poenitentiae administratio, cui dierum festorum mane incumbere velle profitentur: *Vir. Serv. Chor.* 19. *Iun.* 1790. §. 4.

Et ipsis quandoque praeferri meretur missis; *ibid.*

Absolutio in sacramento Poenitentiae non est nudum dumtaxat Ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi, quod sint remissa peccata, ut novatores existimarunt, sed actus est judicialis, quo a sacerdote, velut a judice, sententia pronunciatur: *Hildes.* 16. *Sept.* 1769. §. 9.

Hinc nullius momenti absolutio ea est, quam sacerdos in eum profert, in quem Ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem; *ibid.*

Sacramentum Olei Sancti.

Juxta antiquissimam Ecclesiae consuetudinem Sacra Olea sunt conficienda ab Episcopo feria V. in Coena Domini: *Aquil.* 3. *Febr.* 1725.

In Pontificali Romano praescribitur, ut pro confectione sacrorum Oleorum feria V. in coena Domini, praeter Episcopi ministros, duodecim Presbyteri, septem Diaconi, septem Subdiaconi, Acolithi, et alii necessarii assistant vestibus albi coloris suo ordini congruentibus induti: in casu autem necessitatis, quando videlicet agitur de Episcopis parvum Clerum habentibus, quique in partibus infidelium existunt a Sede Apostolica permittitur, ut dicta feria V. in coena Domini Sacra Olea conficiant, sed cum minori numero assistentium: *ibid.*

Oleum Sanctum tradendum est sine aliqua exactione: *Cons. Iur. Par. et Exemp.* 18. *Dec.* 1762. §. 5.

§. I.

Sacramentum Ordinis in Genere.

Ex Scriptura, traditione, Patrum unanimi consensu dubitari nequit sacram ordinationem, quae verbis signisque exterioribus perficitur, gratiam conferri, et esse vere unum ex septem sacramentis: *Camer. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 11.

Prima tonsura secundum aliquos non est ordo, secundum alios imprimit characterem: *Rav. Cap.* 14. *Mar.* 1795. § 3.

In tonsura requiritur aetas annorum 14. ad Ecclesiasticum obtinendum beneficium: *ibid.* §. 4.

Magna est quaestio inter theologos, et Canonistas, num tonsura sit ordo, habeatque distinctum, et proprium ministerium: *Fabr. et Cam. Ord.* 19. *Aug.* 1797. § 8.

Id ipsum asseri potest quoad minorem Ordinem ostiariatus, dum hodie minores ordines a Laicis etiam exercentur: *ibid.*

At canonicae leges de exercitio loquuntur ordinum in genere, ut contracta per illud censeatur irregularitas, ac per consequens de exercitio etiam ordinum minorum: *ibid.* §. 9.

Subdiaconatus olim inter minores ordines recensebatur, et nonnisi quam seculo XI. inter sacros ordines cepit numerari: *Camer. Disp* 18 *Nov.* 1769. §. 12.

Et hanc disciplinam confirmavit Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 2. *de refor. ibid.*

§. II.

Sacramentum Ordinis quoad Aetatem.

Ex veteribus Ecclesiae Monumentis patet, quod ad majores ordines ii tantum assumebantur, qui provectae aetatis erant: *Malac. litr.* 15. *Jan.* 1785. §. 4.

Siricius Papa praescribit Clerico, ut usque ad 30. aetatis annum acolythus, et subdiaconus esse debebit, postque ad Diaconi gradum, et elapsis quinque annis ad presbyteratum ascendat: *ibid.*

Zosimus Papa jubet, ut ad subdiaconum non perveniat, nisi quis constitutus in anno 20. fuerit, ad Diaconatum 30. ad Presbyteratum 35. *ibid.*

Concilium Carthaginense III. vetuit, ne ullus ad diaconatum promoveretur ante annum 25. *ibid.*

Synodus Neocaesariensis aetatem pro presbyteris 30. annorum definivit: *ibid.*

Et ratio potissima fuit, quia Christus in ea aetate fuit baptizatus, coepitque evangelicae praedicationis verbum promulgare: *ibid.*

Viguit haec disciplina etiam in Occidente; *ibid.* § 5.

Synodus Agathensis voluit diaconos esse in aetate annorum viginti quinque, Presbyteros 30. *ibid.*

Concilium Arelatense III. statuit legitimam aetatem ad diaconatus 25. ad Presbyteratum 30. *ibid.*

Hoc confirmavit Concilium Toletanum IV.: *ibid.*

Id noscitur servatum esse posterioribus Ecclesiae seculis, et solum urgente necessitate permissum fuit Presbyteros ante dictam aetatem ordinare: *ibid.*

In Concilio Toletano anno 1056. constituta est aetas annorum 30. pro presbyteris, 25. pro diaconis, nisi singularis, et spectata pietas Episcopum, clerumque compelleret breviori aetate illos promovere: *ibid.*

Concilium Rotomagense anno 1074. jussit ordinari subdiaconos annorum 20., diaconos 25., presbyteros 30., aut ad summum 25., sed urgente necessitate; *ib.*

Post haec tempora varii irrepserunt abusus quoad ordinandorum aetatem: *ibid.* §. 6.

Eos Concilium Tridentinum *sess* 23. *cap.* 12. *de refor.* compescuit, et statuit ad sub-

diaconatus ordinem aetatem 22. ad Diaconatum, 23. ad Presbyteratum 25. *ibid.*

Ut autem aetas praefinita pro suscipiendis ordinibus omnino s rvaretur, suspensionis poena indicta est contra promotos ante tempus : *ibid* § 7.

Haec poena de jure veteri non ipso facto incurrebant sic promoti, sed a die latae sententiae : *ibid.*

Modo vigore Constitutionis Pii II. *Cum ex Sacrorum* 13. *Novem.* 1460. incurrunt ipso jure ; *ibid.*

Dubium est, num qui bona fide ordines ante legitimam aetatem susceperint, possint illos exercere, abque eo quod in irregularitatem incidant : *ibid.* §. 8.

Omnes doctores conveniunt, quod irregulares evadunt, si fraude et dolo ante statutam aetatem ordines susceperint, et in iisdem ordinibus ministraverint ; *ibid.*

Pro consecutione sacros ordines necessaria est aetas, et certa scientia ; *Jan. Cap.* 30 *Jan.* 1762. § 5.

Voluit S. C. Tridentina *sess.* 23. *cap.* 12. ut ad Subdiaconatum nullus promoveatur ante vigesimum secundum annum, ad diaconatum ante 23., ad presbyteratum ante 25. aetatis : *Anag.* 20. *Aug.* 1768. §. 9.

Quis bona fide ordines suscepit, etsi ad legitimam aetatem adhuc non pervenerit, exercere tamen potest, dum in legitima aetate est : *Sa ut.* 8. *Jan.* 1765. § 16.

Nullum delictum habet, qui ante legitimam aetatem promotus ad Presbyteratum absque dolo est : *ibid* §. 8.

Poena promoti ante legitimam aetatem jure veteri erat suspensio, sed non ipso facto : *ibid.* §. 13.

Tum ex sacris canonibus, tum ex constanti Ecclesiae disciplina aetas sufficit 7. annorum ad obtinendam primam tonsuram, et tres primos ordines minores. *Alex. Praep.* 31. *Aug.* 1771. §. 5.

Pro onere impositum fidei rudimenta, et literas pueros docendi, aetas ad Sacerdotium requiritur : *Firm. Cap.* 12. *Mar.* 1774. §. 9.

Ex Concilio Trid. *Sess.* 23. *Cap.* 12. *de refor.* abrogata fuerunt omnia privilegia, ita ut Regulares non possunt in minori aetate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinari, privilegiis quibuscumque exclusis : *Brix.* 28. *Nov.* 1733. §. 3.

Et privilegiorum confirmatio generatim facta a Gregorio XIV., et itidem communicatio ab Urbano VIII. tributa, non videtur referenda ad privilegium jam abrogatum, sublatumque de medio, nisi de eo peculiaris facta fuisset mentio, quae vim novae concessionis posset habere : *ibid.*

Nulli Regulares ope veterum privilegiorum possunt ante aetatem a Tridentino Synodo praestitutam ad Sacros Ordines promoveri : *ibid.*

§. III.

Sacramentum Ordinis quoad Exercitium.

Exercitium Ordinum susceptorum necessario praemittendum est ante ascensum ad reliquos Ordines. *Mindon. seu Ovet. Ord.* 4. *Jan.* 1763. §. 5.

§. IV.

Sacramentum Ordinis quoad Intentionem Collatoris.

Si Episcopus ante ordinationem fuerit protestatus se non habere intentionem conferendi Ordines iis, qui se furtim intruserint ordinationi, irrita est ordinatio ejus, qui sic deinde se intulerit, quum ex defectu intentionis ministri characterem ordinatus non recipiat. *Perus. Ord.* 21. *Jun.* 1732. §. 3.

Si autem non fuerit praemissa hujusmodi protestatio de defectu intentionis, sed solum comminatio excommunicatio-

nis, non videtur de valore ordinationis dubitandum: *ibid.* §. 4.

Furtive ordinatus iterum ordinari non debet, sed posteaquam fuerit sublata censura, quam contraxit, suscepti ordinis functiones exercere permittitur: *ibid.*

Etiamsi Episcopus edixisset se nolle ordines conferri non examinatis non approbatis, aut non vocatis, multorum sententia est, ordinem nihilominus valide esse collatum, quia scilicet generali intentioni de non ordinandis furtim accedentibus praevalet subsequens particularis intentio conferendi tali homini, qui sibi praesens sit, eumque re ipsa suscipiat: *ibid.* §. 5.

Nonnulli admonent explorandum si fieri valeat, esse ab Episcopo quanam mente fuerit, dum ordines contulit; *ibid.* § 6.

Alii docent, iterandam sub conditione esse ordinationem, ubi relinquatur locus dubitandi de illius valore: *ibid.* §. 7.

Quamvis autem praemissa fuisset nomine Episcopi generalis protestatio excludens intentionem conferendi ordinis iis, qui conciliaribus requisitis essent destituti, tamen si Episcopus per suas litteras significaverit se in ipso ordinationis actu habuisse eam intentionem, quam Ecclesia postulat, quae convenit Episcopo in hujusmodi functione, ordinatio valida censetur: *ibid.* §. 8.

Contrahunt praeterea irregularitatem, quando Episcopus sub excommunicationis poena antea prohibuerat, ne quis furtim ad ordines suscipiendos accederet: *ibid.* §. 11.

Episcopi comminari solent excommunicationem furtive accedentibus tamquam ipso facto subeundam: *ibid.* §. 12.

Seclusa autem culpa, et fraude, cessat quoque poena furtivae ordinationis: *ibid.* §. *ult.*

Frequens est inter Doctores quaestio, an irrita est ordinatio eorum, qui furtim sese intruserint ordinationi, quando Episcopus ante illum protestatus est, se non habere intentionem iis sese ita intrudentibus ordines conferendi. *Ugen. Ord.* 3. *Aug.* 1743. §. 5.

Aliqui putant, eos sic ordinatos non recipere characterem ex defectu intentionis ministri: *ibid.*

Alii vero contrariam tenent sententiam quia generali intentioni, quam habebat, praevaleat subsequens particularis intentio conferendi ordinem tali homini, qui coram ipso in eum finem se sistit: *ibid.*

Ex his tamen nonnulli monent eumdem Episcopum, si fieri queat, explorandum esse, qua mente fuerit, dum ordines contulit, sique post hac non levis adhuc supersit occasio dubitandi de valore ordinationis eam inquiunt sub conditione iterandam: *ibid.*

Distinguunt aliqui, advertendum est num Episcopi protestatio fuerit generalis in quoscumque furtim sese intrudentes edita, ac per fiscalem promulgata, hanc enim dicunt ad terrorem potius, quam ad alium finem censeri debere factam, secus vero, si ea fuerit in peculiarem aliquam personam ab ipsomet Praesule directa, tunc enim gravius de collatorum ordinum validitate ambigendum fore opinantur: *ib.*

Ex contraria absoluta voluntate in ordinando oritur impedimentum ne imprimatur character. *Melev. Subliac.* 26. *Nov.* 1791. §. 2.

Ad id praeter materiam, et formam requiritur ordinandi, et ordinantis intentio, hac deficiente valida non est ordinatio: *ibid.* §. 3.

Citra defectum intentionis attenditur juramentum ordinati: *ibid.*

Nemo enim pejerare censetur in praejudicium animae: *ibid.*

Et sufficit intentio habitualis ad validitatem ordinis: *ibid.*

Aliqua vero ex coactione causativa remanet voluntas in ordinando, satisque ad validitatem ordinis est; *ibid.* §. 2.

Plura in id sunt antiqua exempla; *ibid.*

Ordo nulliter collatus iterari debet: quia ex valida ordinatione tantum imprimitur character; *ibid.* §. 4.

Et in dubio iterandus est sub conditione; *ibid.*

Validi sunt ordines per saltum accepti, ordinatus per saltum incidit in suspensionem: *ibid.* §. 5.

Per exercitium vero ordinis fit irregularis; *ibid.*

§. V.

Sacramentum Ordinis quoad Interstitia.

Intervallum, quod interjacere debet inter dationem unius, et alterius Ordinis *interstitia* appellatur. *Anag.*20. *Aug.*1768. §. 8.

Et summo jure ab Ecclesia statutum illud fuit, tum ut ita ordinandus, quae sunt gradus accepti discat, antequam alterius curam suscipiat, ne praepostero ordine prius sit magister, quam discipulus: *ibid.*

Tum, ut in minoribus officiis bonum de se testimonium ferat, et nonnisi moribus, et bonae vitae meritis refulgebat, veniat tandem ad sacerdotium: *ibid.*

Hodie ex praescripto S. Concilii Tridentini spatium saltem unius anni ab uno ad alterum ordinem sacrum intercedere debet: *ibid.* §. 9.

Interstitia inter quoslibet sacros ordines sunt servanda vigore Concilii Tridentini *sess.* 23. *cap.* 13. *ibid.* §. 6.

Minores ordines conferendi sunt post temporum interstitia, non est aliquis promovendus ad sacros ordines, nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum promoti ad subdiaconatum non debeant ascendere ad Diaconatum, nisi post annum, et Diacono non est conferendus Presbyteratus, nisi in diaconatu per annum permanserit: *Adnot. Secr.* 21. *Febr.* 1728.

Si non servantur interstitia, peccatum committitur tam ab ordinante, quam ab ordinato, sed quum nulla a Tridentino imponatur poena, concors est Doctorum opinio, quod ii in foro exteriori nullam poenam incurrant: *ibid.* §. 2.

S. Concilium Tridentinum Episcopis facultatem commisit, ut accedentibus necessitate, aut utilitate Ecclesiae, possint ab interstitiis dispensare: *ibid.*

Communis est Doctorum opinio, ut omnium ordinum collatio eadem die eidem personae facienda, non sit prohibita, uti cousuetudo invaluit, quae a Concilio Tridentino sublata fuit, vel quando seclusa consuetudine, aliqua concurrit legitima causa fundamentum praebens Episcopo dispensandi: *ibid.*

Tam secularibus, quam Regularibus est prohibita duorum majorum ordinum collatio: *ibid.* §. 6.

Episcopus conferens duos ordines sacros eadem die, remanet suspensus ab collatione eorum ordinum, quot sic contulit, et recipiens duos sacros ordines eadem die remanet suspensus ab executione Ordinis posterius suscepti: *ibid. et* §. 9. *et* 10.

Prohibitum est Episcopo duos ordines majores eadem die eidem personae conferri, sed prohibitum non est accedente necessitate aut utilitate Ecclesiae, minores, et subdiaconatum conferre: *ibid.* §. 8.

Intervalla temporum servanda etiam sunt inter ordines minores, et subdiaconatum, relicto tantum Episcopis jure dispensandi super interstitiis: *ibid.* §. 13.

Alii oppositae adhaerent sententiae, et et idcirco volunt, stante consuetudine, minores ordines, et subdiaconatum licite

conferri posse iisdem personis, una eademque die: *ibid.* §. 14.

§. VI.

Sacramentum Ordinis quoad Literas Dimissoriales, seu Domicilium, et Subjectionem sui Ordinarii.

Putant nonnulli licitum esse variationem, quod quis clericalem tonsuram, et quatuor minores ordines suscipere possit ab uno Antistite, et ei postea liceat pro subdiaconatu suscipiendo adire Episcopum alium, posito etiam, quod hic quoque sit ejus ordinarius: nonnulli vero contrariam tuentur sententiam: *Pisaur. Clus. Dub. O d.* 26. *Jan.* 1732. §. 9.

Conciliantur tamen dissidentes Doctorum opiniones, ut scilicet variatio bona fide facta liceat; secus vero si in fraudem: *ibid.* §. 11.

Nullius clericus potest inconsulto Episcopo locum suum deserere, et Fagnanus putat verba *inconsulto Episcopo* significare sine consensu Episcopi: *Larin. Decr. Syn.* 26. *Jan.* 1732. §. 8.

Ordines conferre, et dimissorias concedere pertinet ad Episcopos, non autem ad Parochos inferiores, ut constat ex Tridentino *sess.* 14. *cap.* 2. *de reform. Messan. Ordin.* 22. *Aug.* 1739. §. 2.

Dimissoriarum concessio reservatur Episcopis, intra quorum Dioecesim fines Abbatiae sitae sunt, non obstante, quod eaedem fruantur territorio separato: *Null. seu Briet. et Polic.* 3. *Dec.* 1718.

Literae dimissoriae dari nequeunt a Praelato inferiori habente jurisdictionem etiam ordinariam in loco vere *Nullius*, nisi doceatur de Apostolico Privilegio post Concil. Trid. impetrato: *Gadic. seu Hisp. Dub. Ord.* 8. *Mar.* 1732. §. 11. *Valv. et Sulm. Dub. Ord.* 22. *Mar.* 1732. § 8.

Quibus poenis obnoxii fiant, qui ordinibus conferendis vel suscipiendis, aut in concedendis dimissoriis normam per ecclesiasticas leges praescriptam non servaverint, habetur in S. Concilio Tridentino, et in Const. Innoc. XII. *Speculatores: ibid.* §. *ult.*

Proprius Episcopus ad effectum ordinationis est ille, de cujus Dioeceseos est is oriundus, qui ad ordines promoveri desiderat; seu in cujus dioecesi beneficium obtinet ecclesiasticum, vel domicilium in eadem, licet alibi natus fuerit, habet: *Ebor. Dub.* 2. *Aug.* 1721.

Hinc juxta receptiorem Doctorum opinionem satis est quodcumque beneficium, licet tenue, et tenuissimum, quum et hoc veniat appellatione beneficii: *ibid.* §. 2.

Proprius Episcopus ad eumdem effectum non dicitur ille, in cujus Dioecesi ordinandus habet pensionem, quum pensio sive detur in stipendium, sive detur in titulum, nunquam veniat appellatione beneficii: *ibid.* §. 9.

Ad collationem ordinum attenditur domicilium ordinandi si fuerit diuturnum, et declaret ordinandus animum illud continuandi: *Ancon, seu Cam. Ord* 14. *Mart.* 1795. §. 3.

Absque enim tali declaratione mora domicilium non constituit: *ibid.* §. 4.

Interdictum variandi ordinantem procedit in sacris tantum ordinibus: *ibid.* §. 6.

Quando nativitas fuit vel eventualis, vel occasionalis, nimirum itineris, officii, legationis mercaturae, vel temporariae morae ejus patris, in his casibus non fortuita, et occasionalis nativitas, sed vera et naturalis patris origo est spectanda. *Alatr. seu Ver. Ord.* 18. *Mar.* 1747. §. 1.

Clerici, qui semel uni Episcopo sese addixerunt, nequeunt ab altero Episcopo ceteris ordinibus honestari. *Burg. S. Donn. seu Crem. Ord.* 1. *Aug.* 1750. § 3.

Sede vacante Capitulum intra annum a

die vacationis concedit dimissorias arctatis. *Albor. Dub* 2. *Aug.* 1721. §. 15.

Poena promoti absque dimissoriis jure veteri erat suspensio, sed non ipso facto. *Salut Leg.* 8. *Jun.* 1765. §. 13.

Filius non ab Episcopo paterni domicilii, sed ab Episcopo domicilii proprii est ordinibus initiandus: *Bon. seu Ferr. Ord.* 14. *Nov.* 1733. §. 6.

Non excipitur vacatio Sedis Episcopalis in Bulla Bened XIV., quae incip. *Impositi Nobis*, ut Regulares pro ordinum susceptione adeant Episcopum, quem maluerint, tunc anceps haeret, num Regularibus ad ipsum in simili casu accedentibus licite ordines conferre possit. *Tiras. Vis. SS. LL.* 11. *Maii* 1782. §. 1.

Doctorum non una est sententia de hac re, nonnulli favent Regularibus, et referunt Decretum S. C. probatum a S. M. Clem. VIII., casum, si sedes Episcopalis vacet, comprehendi praeter duos alios si Episcopus in Dioecesi absit, vel non sit habiturus ordinationes *ibid.* §. 2.

Alii Doctores observant, praefatum Decretum duos casus primo exprimi, alterum Sedis vacantis penitus omitti: *ibid.* §. 3.

Imo ajunt Summum Pontificem districte vetasse, ne praeter duos alios ibi expressos casus ordinentur Regulares extra Dioeceses proprii domicilii, nisi privilegium post Concilium Tridentinum concessum habetur: *ibid.* §. 4.

Et ex Constit. Bened. XIV. *Impositi Nobis* constat quinquies diversis temporibus, et a totidem diversis Pontificibus data opera quaestionem discussam esse, et casum Sedis vacantis reticuisse; hinc ex reticentia dijudicatur, casum praedictum non fuisse praetermissum, sed praecise exclusum: *ibid.* §. 5.

Ex Pontificum constitutionibus infertur, ut regulares adigerentur proprium adire Episcopum pro ordinum collatione, nec ab alieno promoveri possent, nisi cum aliquali illius consensu: *ibid.* §. 6. et 8.

S. M. Leo X. *in Const. Dum inter mentis arcana* 1. *Mart.* 1518. decrevit Regulares ad ordines libere per Ordinarios admitti, et nullatenus in eorum Ecclesiis, seu Domibus, aut aliis eorum locis ab alio, quam a Dioecesano Episcopo, vel ejus Vicario super hoc cum debita riverentia requisito, et absque rationabili causa contradicente, vel eo a Dioecesi absente, ad dictos Ordines promoveri debeant: *ibid.* §. 9.

Sancta Synodus Tridentina *sess.* 23. *c.* 8. statuit, ut unusquisque, a proprio Episcopo ordinentur: *ibid.*

S. Pius V. in literis Apostolicis 16. Maii 1567. declaravit dictam dispositionem Concilii Tridentini in Regularibus locum non habere: *ibid.*

Regulares post Gregorii XIII. Constitutionem 1. Mart. 1573. *In tanta rerum* ab illo Episcopo ordinari debent, in cujus Dioecesi coenobium situm est, vel ab ipso scriptas literas obtinere, quibus ab aliis Episcopis rite ad ordines promoveri possent: *ibid.* §. 10.

Innocentius XIII. decrevit, in promovendis ad Ordines Regularibus servandum esse decretum Clem. VIII. praecipientis posse superiores Regulares suis subditis Regularibus literas dimissoriales concedere ad Episcopum Dioecesanum, eoque absente, vel impediente ad quemcumque alium Episcopum: solumque ab hac lege excepit Regulares facultate praeditos suscipiendi ordines a quocumque Episcopo, si hujusmodi privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, licet Clementino Decreto posteriori non sint, et dummodo directa fuisset concessa: *ibid.* §. 13.

Insuper dictus Pontifex Innoc. XIII. in const. *Apostolici Ministerii* 13. *Maii* 1723.

mandari executioni praecepit, quae ad regularium promotionem ad ordines statuta sunt approbante Clemente VIII.: *ibid.* §. 14.

Id ipsum decrevit Benedictus XIII. in Concilio Rom. An. 1725., ac Benedictus XIV. in Literis Apostolicis quae incip. *Impositi Nobis*: *ibid.*

In hac Const. voluit literas dimissoriales Superiorum Regularium nullius esse roboris, nisi illis injuncta sit authenticum testimonium Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii Episcopi Dioecesani, ex qua constet, vel ipsum a Dioecesi abesse, vel Clericorum ordinationem habiturum non esse: *ibid.* §. 15.

Item quod Antistes ordines conferens Regulari viro in sua Dioecesi domicilium non habenti absque adjuncto praefato testimonio incidat ipso facto in poenas Canonicas: *ibid.*

Et in praefatis constitutionibus reticetur semper vacatio Sedis Episcopalis: *ibid.* §. *ult.*

Et Card. Petra, et Riganti volunt tamen comprehendi casum Sedis vacantis in citatis decretis: *ibid.*

Regulares quicumque ordines ab alio suscipere non possunt Episcopo, quam ab eo, in cujus Dioecesi degunt, praeterquam si iste abfuerit, vel ordinationes non esset habiturus, certis tamen etiam circa id adjectis conditionibus. *Brix.* 18. *Nov.* 1733.

§. VII.

Sacramentum Ordinis quoad Literas Testimoniales.

Clericus legitime a proprio Episcopo ordinatus non potest ad alios ordines promoveri ab alio Episcopo ratione tituli cujuscumque, nisi reportaverit literas testimoniales proprii Episcopi, tam originis, quam domicilii. *Pient. seu Ilciu. Ord.* 18. *Jul.* 1733. §. 16. *Mett. Ord.* 22. *Aug.* 1739 §. 4.

Alia est particularis formula, qua concipi ab Episcopis solent literae testimoniales pro ascensione ad sacros ordines: *ibid.* §. 18.

Ad ordines promovendus per Episcopum beneficii, testimonialibus indiget proprii Ordinarii. *Febr. Ord.* 21. *Apr.* 1792. §. 4.

Quibus injuste denegantis datur recursus ad S Congr., et per hanc committitur ordinatio nedum Episcopo beneficii, sed viciniori etiam, aut Metropolitano; *ibid.*

Non enim Ordinario integrum est ordinationem protrahere, aut impedire, in praejudicium etiam juris Episcopi beneficii: *ibid.* §. 6.

Ad diaconatum, et praesbyteratum jus habet, qui jam subdiaconus est: *ibid.*

In omni casu obtinere debent literae testimoniales ab Episcopo originis, etiamsi quis inde discesserit in tali aetate, in qua nullum Canonicum impedimentum contrahere poterit, vel alioquin sit certus de moribus ordinandi: *Pient. seu Ilc.* 8. *Aug.* 1733. §. 6.

Sacrum Concilium Tridentinum discriminatim, habitoque peculiari respectu, tam ad ordines minores, quam ad singulos majores exigit peculiare testimonium de morum conditione, et vitae instituto iis gradibus consentaneo: *ibid.* §. 7.

Hanc necessitatem cognovit etiam S. Carolus Borromaeus in Concilio IV. Provinciali: *ibid.* §. 9.

Consuetudo apud Episcopos viget, nimirum, ut literae testimoniales, quibus clericus uti intendat, ad suscipiendos ab alio Episcopo ulteriores ordines, id peculiariter declarent, et singula recensent ad hunc effectum opportuna: *ibid.* §. 11.

Formula hoc modo composita, et in Hispanis regnis servata est: *ibid.*

Eademque quoque veluti usitata in Epi-

scopatibus Italiae est : *ibid.*

In Concilio Romano cautum est, ut concedi non debent hujusmodi testimoniales Literae a Romano Pontefice, nisi praevio examine habiles ab ordinem approbari ordinandi meruerint : *ibid.*

Ex formula Literarum testimonialium, quae in Urbe Roma expediuntur a Cardinali Vicario habetur, quod illae super natalibus, aetate, vita et moribus, et ad ordinem expressum Ordinario ordinandi remittuntur : *ibid.* §. 12.

Et revera in ipsa ordinatione ex ritu Pontificalis Romani Episcopo interrogante Archidiaconus, aut ejus officio fungens dignos esse promovendos respondit *quantum humana fragilitas nosse sinit*, relate ad ordinem conferendum : *ibid.* §. 13.

Atque literae testimoniales differunt a dimissorialibus, quod illae non impertiuntur facultatem promovendi, quia supponitur facienda Ordinatio ab Episcopo non indigente traditione hujus facultatis, solumque continet testimonium, quod Clericus promovendus sit dignus, cui tales ordines conferantur : *ibid.* § 14.

Si quis in eo loco, in quo ex accidenti natus est, tanto temporis spatio morum traxerit, ut potuerit ibidem aliquo Canonico impedimento irretiri ; tunc ab Ordinario illius loci obtinet literas testimoniales : *A.c. seu Mont. Alt. Ord.* 7. *Febr.* 1733. §. 10.

Constitutio Innoc. XII. praescribit, ut Episcopi ordinantes in literis testimonialibus exprimere debeant annuos beneficii ordinandi reditus : *Arim. Ordin.* 10. *Jan.* 1705. §. 3.

Literae testimoniales ab Ordinario datae absque mentione aetatis natalium, et morum Ordinandi ; imo et cum expressa declaratione inefficaciae ad effectum promotionis, proficiunt ad obtinenda beneficia simplicia, non autem ut Clericus ad sacros ordines possit promoveri : *Burg. S. Don. seu Coem. Ord.* 1. *Aug.* 1750. §. 3.

Dubium non est, ut quis ascendit ad sacros ordines cum falsis testimonialibus in suspensionem incidat : *Ccpb. Susp. et Irr.* 24. *Mar.* 1787. §. 3.

Imo ad ordinatos cum falsis testimonialibus eae quoque trahendae sunt graviores poenae, quae de ordinatis cum falsis dimissorialibus statuit Urbanus VIII. *in Const. secretis* ; *ibid.*

§. VIII.

Sacramentum Ordinis quoad Materiam.

Materia essentialis Presbyteratus secundum aliquos est traditio calicis cum vino et patenae cum hostia : *Sant. Dub. Ord.* 28. *Maii* 1796. §. 2.

Et tunc Sacerdos accipit characterem, cum ipsi ab Episcopo vasa cum vino, et hostia tangenda porriguntur : *ibid.*

Prioribus Ecclesiae seculis conferebantur sacri ordines per solam manuum impositionem absque ulla instrumenti traditione : *ibid.* §. 3.

Et ita observatur ab Ecclesia graeca, ejusque observantiam probant Summi Pontifices : *ibid.* §. 4.

In Ecclesia vero latina adaequata Presbyteratus materia essentialiter consistit in impositione manuum, et traditione instrumentorum : *ibid.* §. 5.

Quamvis enim Dominus *Noster Iesus Christus* non determinavit in specie materiam, et formam sacri ordinis, Ecclesiae tamen dedit suae facultatem eas statuendi : *ibid.*

Potestas conficiendi sacram Eucharistiam confertur per traditionem instrumentorum, altera absolvendi a peccatis per impositionem manuum : *ibid.* §. 6.

Sunt, qui validitatem sacramenti ordinis sufficere nequit, censent moralem contactum instrumentorum ; et sunt, qui nec moralem requirunt : *ibid.* §. 8.

Aliter docent Divus Thomas, aliique Doctores; et Pontificale etiam Romanum in Rubrica de Epis. consecr. *ibid.* §. 9.

Mediatus instrumentorum contactus satis est ad validitatem ordinis: *ibid.* §. 10.

Ideoque tactus unius calicis, cui superimposita est patena sufficit ad validitatem Presbyteratus; *ibid.* §. 11.

Haud tamen sufficit tactus unius patenae, quae non est instrumentum necessarium ad consecrationem, ut calix: *ibid.* §. 12.

Et ubi rite tacta non sint instrumenta, iteranda est tota ordinatio per illorum traditionem, et impositionem manuum: *ibid.* §. 13. et 15.

Quidam ordinatus fuit per porrectionem patenae sine hostia: *ibid.* §. 15.

In casu, quo initiandus Sacerdotio ad alia distractus non accessit ad Episcopum porrigentem patenam cum hostia, et calicem cum vino, valide non fuit ordinatus: *ibid.*

§. IX.

Sacramentum Ordinis quoad Ordinatos furtive, vel per saltum acceptum.

Contempta saepe ac inobservata fuit in antiqua Ecclesia inter majores, sacrosque ordines regula illa ac graduum dispositio: *Flor. Ord.* 5. *Dec.* 1744. §. 3.

Minores ordines antiquitus non semper majoribus praemittebantur, nec ille dicebatur per saltum promotus, qui illis omissis ad majores promoveatur: *ibid.* § 4.

Nam et tantum ratione minores ordines conferebantur, ut in illis exerceretur Clericus, nec si omisisset per saltum promotus dicebatur: *ibid.*

Nec qua ratione, quove tempore jus hoc praesens invaluerit haud satis constat: *ibid.*

Praesens autem disciplina per saltum promotos illos vocat, qui vel uno ex minoribus relicto majores susceperit: *ibid.*

Qui in minoribus ordinibus, qui characterem imprimunt, non susceptis ministraverit, irregularis dici nequit: *ibid.* §. 5.

Ministrans in ordinibus male susceptis, nec impetrata dispensatione, novum impedimentum, notamque irregularitatis incurrit: *ibid.* §. 6.

Intellige tamen si in ministerio dolus, malitia, et contemptus processerit: *ibid.*

Secus si per errorem fuerit promotus, bonaque fide, et inculpabili ignorantia: *ibid.*

Prioribus Ecclesiae saeculis tam apud Graecos, quam apud latinos minorum ordinum collatio, quandoque fuit praetermissa. *Vis. Disp. ab Irr.* 11. *Sept.* 1784. §. 16.

Exemplum est S. Hilarii Pictaviensis Episcopi, qui B. Martino postea Episcopo Turonensi exorcistatum contulit, et postea praetermissis aliis inferioribus ordinibus, diaconum ordinavit: *ibid.*

D. Thomas asserit in primitiva Ecclesia aliquos ordinatos fuisse Presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperint: *ibid.*

Sed nullus Presbyter fuit ordinatus, nisi prius in ordine diaconatus constitutus fuisset: *ibid.*

Nec quispiam ad Episcopatum assumebatur, nisi prius esset Presbyter: *ib.*

Constans disciplina in Ecclesia invaluit, ut omnes ad Sacerdotium gradatim ascenderent praemissis tum minoribus, tum majoribus ordinibus: *ibid* §. 17.

Nam ordinum gradus tamquam tirocinium constituti sunt, ne quisquam temere, praepropere, et per saltum ad Presbyteratum ascendat: *ibid.*

Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post poenitentiam in Diaconum ordinatur, et postea potest secum in Sacerdotio dispensari; *ib.* §. *ult.*

§. X.

Sacramentum Ordinis quoad Ordinandum cum titulo, vel sine titulo Ordinationis.

Concilium Tridentinum *Sess.* 21: *Cap.* 2. *de refor.* ne Ministri Sanctuarii cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quaestum exercere cogerentur, voluit aliquem non promoveri absque beneficio Ecclesiastico, patrimonio, vel pensione, quod satis sit ad vitam sustentandam: *Inter.* 11. *Ian.* 1783. §. 6.

Plerique opinantur Missarum onera esse detrahenda, quando liberum est beneficiato illis, vel per se, vel per alium satisfacere, secus vero, quando Missae personalem celebrationem requirunt: *ibid.* §. 7.

Alii contra arbitrantur in neutro casu Missarum eleemosynam esse detrahendam quia eleemosyna, quae datur Sacerdoti pro Missae celebratione, sit quasi stipendium suae conservationis: *ibid.* §. 8.

Sed Episcopus absque periculo obviandi juri communi, et S. Concilio Tridentino potest praefinire quantitatem proventuum, qui sunt sufficientes ad alimoniam Clerico subministrandam, et an sit in his proventibus numeranda, vel detrahenda eleemosyna missarum: *ibid.* § 10.

Sess. 21. *Cap.* 2. *de ref.* statuit, ut nullus ad sacros ordines promoveatur, nisi beneficium Ecclesiasticum obtineat: *Tusc.* 5. *April.* 1783. §. 11.

Jussit praeterea, ut patrimonium, vel pensionem obtinentes ordinari non possint, nisi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum: *ibid.*

Clerici, qui vel absque sufficienti patrimonio, vel sine ullo prorsus, aut ementito titulo ordines suscipiunt, ab exercitio ordinum suspensi remanent; *Vis. Disp. ab. Irr.* 11. *Sept.* 1784. §. 10.

Imo si in ordinibus ministraverint irregulares evadunt: *ibid.*

Dubitatum fuit olim, an verba Concilii Tridentini *Sess.* 21. *Cap.* 2. *de refor Antiquorum Canonum poenas super his innovando*, praeseferent innovationem supradicti *Cap. neminem, et Cap. Sanctorum dist.* 70., quibus suspensionis poena indicta est promotis ad sacros ordines cum titulo fictitio: *ibid.* §. 12.

Et concluditur, quod per Concilium innovatae tantummodo fuerunt poenae contentae *in Cap. cum secundum de Praebendis*: *ibid.*

Concilium Tridentinum distinguit *Sess.* 21. *Cap.* 2. de promovendo ob beneficium et de promovendo ob patrimonium: *Amalph. Ord.* 13. *Jul.* 1765. §. 13.

Ad beneficium Clericus Secularis est idoneus, dummodo constet, quod beneficium sibi ad victum honeste sufficiat, et pacifice possideatur: *ibid.*

Ad patrimonium illi assumendi sunt, quos Episcopus judicaverit necessarios, dummodo patrimonium, vel pensio eis ad vitam sustentandam satis sint; *ibid.*

Titulus mensae communis parum differt ab eo, quem nemo ignorat usitatum quoad omnes Regulares, quippe solet appellari titulus religionis paupertatis, subiit enim vicem tituli Professio emissa in aliqua religiosa familia, quae in eam adscriptos alere debet: *Paris. Ind.* 8. *Aug.* 1733. § 4.

Sed S. Pius V. declaravit *in Const.* 75. *tom.* 2. *Bull.* non posse ad hujusmodi titulum ordinari eos, sive religiosos, sive more regularium in communi viventes, qui nunquam, seu nonnisi ad certum tempus professionem emittunt, et è claustro exire, vel dimitti, et ad seculum redire possunt; *ibid.* §. 5.

Ordinatio Presbyterorum sine titulo, sub alicujus obligatione subministrandi ordinato necessaria alimenta in casu in-

digentiae, quandoque permissa fuit ob Sacerdotum penuriam. *Val.* 17. *Jan.* 1761. §. 7.

Exempla hujusmodi indultarum dispensationum probat stylum, et praxim illas facile concedendi: *ibid.* § 9:

Consuetudo viget in Germania ordinandi Presbyteros titulo mensae: *ibid.* §. 7:

Facile quoque per Sedem Apostolicam dispensatur super titulo ordinationis: *ibid.* §. 6.

Exempla ordinationum sunt, ut per breve concessa fuerunt praesbyteros ordinandi titulo *servitii Ecclesiae*; seu promovendi ad sacros ordines titulo *literaturae* Doctores in jure Canonico, et in Sacra theologia, ac sacerdotium adipiscendi titulo missionis; *ibid.*

Ac titulo *sufficientiae* conferre sacros ordines etiam Presbyteratus, viginti quatuor ex magis idoneis oppositoribus ad curata, indultum fuit Archiepiscopo Valentino ob Paraeciarum copiam, et necessitatem: *ibid.* §. 3.

Ordinanti imminet, de jure obligatio alendi ordinatos sine titulo, donec isti aliunde provideantur: *ibid.* §. 10.

Quae obligatio afficit etiam Ordinantis successores: *ibid.*

Sine sufficienti titulo ordinatus, non est suspensus, neque ministrando fit irregularis; sed ordinans tenetur sic ordinato alimenta subministrare, donec ille beneficium Ecclesiasticum aut titulum consequatur. *Sanc. Cruc. de la sier. in Ind. Occ.* 8. *Jul.* 1719., *et in Burg.* 13. *Apr.* 1720. § 6.

Secus autem est, quoad ordinatum sine titulo, qui Episcopum ordinantem decepit, ostendendo se habere titulum congruum, quando non habebat, quum hic remaneat suspensus: *ibid.*

§. XI.

Sacramentum Ordinis quoad Qualitates Ordinandorum.

Ordinari nemo debet, nisi qui Ecclesiae, aut loco pio, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, adscribitur: *Ugent. seu Hydr. Ord.* 23. *Jul.* 1718. §. 6.

Sanxit Concilium Tridentinum, ut nullus ordinetur, qui illi Ecclesiae aut loco pio, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus. *Viter. Jur. Tum.* 10. *Maii* 1766. *Caput. Adm ad Cons.* 1. *Julii* 1741. §. 4.

Tridentinum Concilium nihil magis commendat in ordinandis, quam vitae probitatem: *Alex. Praep.* 31. *Aug.* 1771. §. 28.

Quoad mores nihil aliud in promovendis ad minores ordines requiritur, quam bonum a Parocho, et magistro Scholae testimonium: *ibid.* §. 10.

Scientia requisita est ad accipiendam primam tonsuram a sacris canonibus, et a Synodis peculiaribus: *ibid.* §. 19.

Necesse est, ut initientur prima tonsura, ut legere, et scribere sciant: *ibid.* §. 26.

Qui ordinandi sunt in minoribus ordinibus debent intelligere linguam Latinam et spem ostendat dignum majoribus ordinibus: *ibid.*

Et assumendi sunt ad presbyteratum illi, qui idonei sunt ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, et ad sacramenta administranda: *ibid.*

Ad tonsuram suscipiendam sufficit, quod fidei rudimenta legere, et scribere non ignorent. *ibid.* § 8.

Et ad majores ordines non requiritur scientia, quae ab homine etiam provectae aetatis acquiri non possit: *ibid.*

Ad tonsuram obtinendam requiritur,

ut promovendus sciat rudimenta fidei, et saltem legere, et scribere Lingua vulgari, et materna. *Priv. Ord.* 17. *Maii* 1749. §. 2.

Qui uxorem habet, receptum est communiter, ut si ambo conjuges ea aetate sint, quae suspicionem non excludat, non admittantur, nisi utrque regularem statum in claustris profiteatur. *Const.* 10. *Maii* 1766. §. 10.

Quemadmodum neque vir senex admittitur, qui uxorem florenti aetate relinquat, nisi ea religionem ingrediatur: *ibid.* §. 12.

Jure Canonum inspecto aliquis occulto crimine irretitus a suo Episcopo obtinere non poterat, ut ad superiores ordines promoveretur. *Augol.* 4. *Febr.* 1786. §. 5.

Et Alex. III. statuit, ut Episcopus congruam illi poenitentiam imponat, suadeatque ne curet ad superiora ascendere, *ibid.*

Si tamen peracta poenitentia ejusdem occulti criminis suasionibus Episcopi non acquiescens ascendere omnino vellet, eum non debet aliqua ratione prohibere: *ibid.*

Canonum autem lenitatem Concilium Tridentinum correxit *Sess.* 14. *Cap.* 1. *de refor.* quod nulla contra ipsius Praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo suffragatur; *ibid.*

Ad sacerdotium obtinendum non eminens aut mediocris, sed sufficiens requiritur scientia, quae in notitia sacrarum scripturarum consistit. *Praenes. Can.* 16. *Jun.* 1887. §. 4.

Ille admittitur, qui habet uxorem, si ambo conjuges senes sint, licet mulier non ingrediatur religionem, dummodo ea tamen votum perpetuae continentiae emittat. *Const.* 10. *Maii* 1766. §. 13.

Speciale solummodo esset, si quis vivente adhuc uxore ad Episcopatum ordinari deberet, tunc etiam vetula uxor religionem deberet profiteri: *ibid.* §. 14.

Sacramentum Ordinis quoad Potestatem Conferendi. Vide *Abbas* §. II.

§. XII.

Sacramentum Ordinis quoad Ratihabitionem.

Silentium plurium annorum probat accepti ordinis ratihabitionem. *Biter. Ordi Sabd.* 21. *Aug.* 1790. §. 6.

Limit: sed silentium, et acquiescentia non inducit consensum ordinati, quousque durat causa metus, ex quo ordinem accepit: *ibid.*

Ad excludendam tacitam ratihabitionem docere debet se, mortuo patre, a quo asseritur incussus metus, illico reclamasse, nec satis constare videtur, quod nunquam in suscepto ordine ministraverit, seu aliquod subinde Ecclesiasticum beneficium non fuerit assecutus, ex ejusdem actibus tacita ratihabitio inducitur. *Const.* 22. *Maii* 1734. §. 7.

Cum voluntatem suam a statu Ecclesiastico semper alienam aliquis patefecerit, nulla ex unico actu induci potuit ordinis ratihabitio, quae numquam inducitur, quando de contraria voluntate constiterit. *Camer. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 5.

Subdiaconus si ministraverit in ordine, ex hoc unico actu ratihabitio inducitur; *ibid.* §. 9.

§. XIII.

Sacramentum Ordinis quoad Tempus, et Locum.

Juxta veterem Ecclesiae morem, nullum certum tempus praefinitum erat, in quo Sacrorum ordinum collationes fieri deberent, sed quolibet die Dominico celebrari poterant: *Tirat. Visit. SS. LL.* 20. *April.* 1782. §. 2.

Haec disciplina vigebat tempore S. Leo-

nis M. seculo V., ut colligitur *ex Cap. quod a Patribus* 4. *dist.* 75.: *ibid.*

Thomassinus sustinet brevi illo temporis spatio, quod inter S. Leonis, et S. Gelasii Pontificatum intercessit, sacrorum Ordinum collationes jejuniis quatuor temporum addictas fuisse: *ibid.* §. 3.

Hoc Gelasius definivit; et in Concilio Claromontano habito sub Urbano II. anno 1095. cap. 24. idem habetur: *ibid.*

Hanc disciplinam omnibus modis servari voluerunt posteriores Pontifices Alexander III., Urbanus II., Innocentius III. *ibid.* §. 4.

Licet dicatur ordinationes sacrorum ordinum habendae sint in hebdomadis quatuor temporum, non inde sequitur, ut in quolibet die, in quo ipsis hebdomadis jejunium indictum est, illae fieri possint, sed tantum die Sabbati Sancti sacros Ordines conferre licere: *ibid.* §. 5.

Hic laudabilis mos Ecclesiae nulla contraria consuetudine inverti potest: *ibid.* §. 6.

Alexander III. *in cap. sane de tempor. ordinat.* sanxit, ut ordinati extra jejunia quatuor temporum non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare, et ordinantes privarentur auctoritate ordinandi: *ibid.*

Concilium Trid. *sess.* 23. *cap.* 8. *de refor.* praecepit, ut ordinationes sacrorum Ordinum statutis a jure temporibus in Ecclesia Cathedrali vocatis, praesentibusque ad id Ecclesiae Canonicis, publice celebrentur: *ibid.*

Si per consuetudinem induci non potest ut Ordines majores conferantur extra tempus a jure praefinitum, tamen ex Summi Pontificis privilegio, vel dispensatione tuto aliquis potest extra dictum tempus ordinari: *ibid.* §. 7.

Hujusmodi Privilegia quibusdam Regularibus concessa sunt, quae in suo robore persistere voluit Bened. XIII. *ibid.*

Et haec privilegia justa, ac rationabili causa accedente aliis etiam, qui Regulares non sunt, conceduntur: *ibid.*

Et quoties datur potestas suscipiendi ordines extra tempora, de more apponitur conditio, ut ordinationes fiant festis diebus: *ibid.*

Atque haec indulta nunquam conceduntur pro diebus festis continuis, sed semper pro interpolatis aliquo temporis spatio arbitrio Episcopi definiendo: *ibid.*

Diversae sunt opiniones Doctorum de diebus festis, in quibus majores ex Apostolico indulto extra tempora conferri liceret: *ibid.* §. 8.

Nonnulli asserunt, festos dies pro collatione sacrorum ordinum esse nedum illos, in quibus sub praecepto est abstinendum ab operibus servilibus, sed etiam alios, qui sub ritu duplici ab Ecclesia celebrantur: *ibid.*

Alii affirmant festis dumtaxat diebus, qui a populo de praecepto servantur Ordinum majorum collationes fieri licere: *ibid.*

S. C. Concilii hanc sententiam secuta est: *ibid.*

Dubitatur, num inter festos de praecepto, qui a populo coluntur, adnumerandi sint dies festi, in quibus impleta obligatione audiendi sacrum, servilibus operibus ex Apostolico Indulto vacare licet, ut iis diebus possint Episcopi sacros ordines conferre habentibus dispensationem illos extra tempora accipiendi: *ibid.*

Ordinationes Sacrorum Ordinum statutis in jure temporibus, ac in Cathedrali Ecclesia publice celebrari debent vocatis ad id Ecclesiae Canonicis: *Gien. Ccieb. Ord.* 25. *Januar.* 1727. §. 3.

Sin autem in alio Dioecesis loco celebrantur, celebrari semper debent in Ecclesia, quantum fieri poterit, digniori, et praesente clero ejusdem loci: *ibid.*

Conferri potest tonsura die profesto,

uti ex Pontificali Romano desumitur: *Fabr. et Camer. Ord.* 19. *Aug.* 1797. §. 6.

Non item Ostiariatus, nam cum reliquis minoribus conferri omnino debet diebus Dominicis, et festis: *ibid.*

Nulla ob collatos minores ordines die profesto inflicta legitur a jure Canonico censura, vel alia poena; *ibid.* §. 7.

Poena promoti extra tempora a jure veteri statuta suspensio erat, sed non ipso facto: *Salut. Irreg.* 8. *Jun.* 1765. §. 13.

Prima tonsura conferri potest ante diem sabbati quatuor temporum, et post prandium. *Postal.* 16. *Mart.* 1720. §. 2.

Imo Clericus fieri potest etiam extra Missarum solemnia quocumque die, hora, et loco: *ibid.*

Determinatum tempus datum si fuerit ad sacros ordines suscipiendos, eo elapso prorogari nequit: *Firm. Cap.* 17. *Junii* 1797. §. 6.

Maxime si praefinitum est per modum conditionis: *ibid.*

Declarationes, vel facta vetustiora non sunt attendenda, cum ea tantum in pretio habeantur, quae praecisum ordinationis tempus percutiunt: *Camer. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 7.

§. XIV.

Sacramentum Ordinis quoad Validitatem, et Nullitatem in Genere.

Si agatur de vi seu coactione praecisa, et absoluta, qua homini vi detento, et reluctanti manus violenter injectae sint, ut sacro Subdiaconatus ordine initietur, quo casu sicuti in invito sacrum ordinem suscipiente, prorsusque repugnante nulla fuit voluntas, sic ordinis collatio est invalida, nec character in eo imprimitur, nec tenetur ad observandam continentiae legem: *Posn.* 20. *April.* 1782. §. 3.

Si vero agatur de vi et coactione conditionali, et causativa, ut in illo est, qui ad effugiendum periculum, vel cruciatum, vel mortem consentit se ordinari, tunc character imprimitur: *ibid.*

Nam voluntas indirecta, et coacta, voluntas tamen est: *ibid.*

Per coactionem absolutam non imprimitur character sacri ordinis; *Bitt. Ord. Sub.* 21. *Aug.* 1790. §. 3.

Per coactionem causativam ex metu, atque saevitiis illum non impedit: *ibid.*

Valide confert ordines Conversis Abbas, licet ex Const. Clem. VIII. prohibeantur, *Cong. Cist.* 28. *Nov.* 1789. §. 7.

Certa enim prohibitioni adjecta est poena, quae non irritat actum: *ibid.*

Ignorantia nullitatis ordinis in eo, qui jam a quadriennio Theologiae operam dedit, nec praesumitur, nec attenditur: *Cam. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 9.

§. XV.

Sacramentum Ordinis quoad Vim, et Metum.

Nulla est collatio ordinis deficiente accipientis intentione, et sufficit habitualis intentionis defectus: *Val. Ord. Sub.* 31. *Maii* 1794. §. 3.

Praecedens ordinati contestata denunciatio removet consensum a sequenti ordinationis actu: *ibid.*

Post plures vero dies ab ea emissa, mutata censetur voluntas per contrarium accepti ordinis actum: *ibid.* §. 8.

Serio enim exercita accipientis actio validum reddit ordinem: *ibid.* §. 7.

Ad exemplum baptismi, et velamenti Sanctimonialium: *ibid.*

Coactio absoluta impressionem impedit characteris, non item causativa, quae non irritat ordinem: *ibid.* §. 4.

Instigationes et minae parentum coactionem inducunt causativam: *ibid.* §. 5.

Et assumptus censetur ordo per terrorem, et metum: *ibid.*

Metus esse debet cadens in constantem virum, ac ad effectum cogendi invitum ad ordinem, de praeciso ordinationis tempore: *ibid.* §. 7.

Metum quidem probant antecedentes conquestiones ordinati: *ibid.*

Sed non praesumitur metus absentium a loco ordinationis: *ibid.* §. 8.

Ob coactionem causativam necessaria olim videbatur dispensatio a voto continentiae: *ibid.* §. 4.

Contraria deinde recepta est sententia, eam nempe coactionem non obligare ad continentiam: *ibid.*

Saepe tamen actum in praxi in dispensatione est, et justa reputata causa dispensandi a voto continentiae coactio causativa: *ibid.* §. 6.

In favorem, praesertim juvenis, in quo timetur de incontinentia: *ibid.*

Ordo dicitur vi, et coactione praecisa susceptus, quando homini vi detento, et reluctanti manus impositae sunt: *Osn. Dis.* 15. *Dec.* 1764. §. 15.

Et hoc casu cum nulla in homine voluntas censeatur, sed aperta recusatio, ideo omnis actus, et ordinis collatio est nulla: *ibid.*

Omnis character valide non imprimitur nescienti, et ignoranti: *ibid.* §. 15.

Sed valide infantibus confertur, etsi illicite, et illegitime: *ibid.*

Quare si majores facti in eo statu permaneant, ordines non sunt iterandi: *ibid.*

Ordo metu susceptus ut nullus dicatur, oportet ut metus cadat in constantem virum; procedat scilicet ab homine terribili, et solito minas exequi, ut non aliter malum comminatum vitari potuerit: *ibid.* §. 11.

Limita in patre, qui non requiritur, ut solitus fuerit minas exequi; sed sufficiunt solae minae, imo sola parentum indignatio: *ibid.* §. 6.

Ut autem rectum feratur judicium circa ordinem metu susceptum, inspiciendum est tempus tonsurae, minorum ordinum, subdiaconatus, et aetas, in qua de tempore subdiaconatus erat constitutus: *ibid.* §. 13.

Sacer subdiaconatus, qui vi coactiva, et absoluta collatus est, nullum imprimit characterem. *Grat.* 3. *Jul.* 1762. §. 6.

Secus in ordine collato per vim, et metum, qui imprimit characterem, sed non obligat ad votum continentiae, a quo saltem concedenda est dispensatio: *ibid.*

Quia votum continentiae non est de substantia ordinis subdiaconatus, sed illi fuit per Ecclesiam adnexum: *ibid.*

Quaestio non levis est exorta, an suscipiens ordinem subdiaconatus per coactionem absolutam non precisam, sed conditionatam, et causativam, recipiat characterem, ita ut teneatur ad votum continentiae eidem ordini adnexum. *Cam. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 13.

Tutiorem amplexa est sententiam Rota, quae censuit in hisce circumstantiis efflagitandam esse a Sum. Pontifice dispensationem; *ibid.*

§. XVI.

Sacramentum Ordinis quoad Votum Continentiae.

Continentiae votum est ordini subdiaconali ex Statuto Ecclesiae adnexum; liberam idcirco voluntatem exposcit, qua cessante, non est obligatorium. *Monas.* 5. *Dec.* 1722. *et* 20. *Nov.* 1723.

Controversia acerrima inter antiquos Canonistas fuit, an susceptio Sacri Ordinis per coactionem non absolutam quae est quando quis vi, et manibus violenter attractis tenetur, sed per conditionalem, seu causativam ad effugiendos scilicet cruciatus, vel mortem, sicut imprimat characterem, ita obliget ordinatum ad votum

continentiae. *Nam. Disp.* 19. *Nov.* 1729. §. 5. *Posn.* 20. *April.* 1782. §. 4. *Bit. Ord. Sub.* 21. *Aug.* 1790. §. 3.

Romana Rota examinato desuper funditus articulo, illum indecisum reliquit, consuluitque ordinatum, ut dispensationem peteret a Papa, quum hujusmodi coactio, seu metus conditionalis justam praebeat causam dispensandi: *ibid.*

In secunda vero propositione amplectendo originariam opinionem Johannis Glossatoris *in cap. ubi ista in verb. honorem dist.* 14. resolvit, taliter ordinatum non teneri ad votum continentiae: *ibid.*

Quam opinionem sequunti postea sunt communiter recentiores Theologi, et Canonistae: *ibid.*

Coactio tamen seu metus iste debet esse gravis, et cadens in constantem virum, nec sufficit levis, et vanus: *ibid.* §. 6.

Purgatur iste metus, ac tacita ratihabita dicitur susceptio ordinis, si coacte ordinatus post cessatam causam metus sponte ministraverit in ordine, et sufficit semel ministrasse: *ibid.* §. 7.

Sacramentorum Administratio. Vide *Parochus* §. I.

Sacramentorum Reiteratio. Vide *Sacramentum Baptismi* §. III.

Sacrarum Caeremoniarum Magister. Vide *Magister* §. II.

Sacri Canones. Vide *Canones Sacri*.

Sacri Canones. Vide *Beneficiati* §. IX *Canonici* §. XII. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XI. *Episcopus* §. VI. *Sacramentum Ordinis*.

Sacrificium Missae. Vide *Missae Sacrificium*, *Missa*.

Saltus quoad Ordines. Vide *Sacramentum Ordinis* §. IX.

Sanatio.

Sanatio unius suffragii non indulgetur, nisi accedat patronorum consensus. *Urb. Can.* 10. *Jan.* 1778. §. 6.

Neve ejus sanationi locus est, si aliter canonice electus deprehendatur: *ibid.* §. 15.

Dum petitur sanatio cujuscumque obreptionis, aut subreptionis sine dolo, et fraude commissae, judicio Episcopi semper est deferendum: *Jan. Red. et Trans. Miss.* 16. *Dec.* 1786. §. 7.

Reliqua. Vide *Contractus* §. VIII.

Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis. Vide *Cardinalis Sanctae Romanae Ecclesiae*.

Sancti Petri Fabrica. *Vide Fabrica Sancti Petri*.

Sanguinis Jura. Vide *Jura* §. II.

Satisdatio. Vide *Administrator* §. I.

Scamna. Vide *Sedilia*.

Schedula. Vide *Testamentum* §. III.

Schola, Scholastici.

Nihil est, quod magis conferat ad reipublicae felicitatem, quam quod puerilis aetas ad omnem in scholis informetur sapientiam. *Nul. S. Laur. in Camp. Com. Vol.* 20. *Aug.* 1785. §. 5.

Et ex scholis respublica potest sperare optimos rectores, et administros, ac jure sibi polliceri: *ibid.*

Ac propter scholarum defectum incidit in infortunium coetus Ecclesiasticus, et cum eo totus populus: *ibid.* §. 6.

Nam doctrina sine vita, clericum contemptibilem reddit, et vita sine doctrina inutilem facit: *ibid.*

Hodie vir patriae suae amantissimus utique putandus est, qui scholis erigendis in tanto patriae squallore, et amaritudine utraque manu assentitur *ibid.* §. 10.

Concilium Tridentinum novit necessariam admodum esse adolescentium institutionem, proindeque seminariorum cum scholis erectionem enixe praecepit *sess.* 23. *cap.* 18. *de ref. ibid.* §. 11.

Scholastici, qui in ipsis scholis student privilegiis omnibus de perceptione fructuum praebendarum, et beneficiorum

sacram in absentia a jure communi concessis gaudere debent. Urb. Exemp. 19. Sep. 1772. §. 2.

Scriptura, Scripturae.

Notissima est dispositio Concilii Romani *tit.* 12. *cap.* 6. praecipientis, ut ab unaquaque Ecclesia caute, et diligenter asserventur scripturae, et monumenta ad illa pertinentia: *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 14.

Scripturae, et libri rationum servari debent apud Capitula Cathedralium. *Asc.* 21. *Jan.* 1788. §. 14.

Is servare debet scripturas et libros, cui reddita est ratio, eique exhibitionis onus incumbit, si iterum erroris causa dispungi debet: *ibid.*

Qui alienas scripturas lacerant sive privatas, sive publicas, rei sunt falsitatis, et falsi: *ibid.* §. 15.

Scripturas asservandas in Cancellaria Episcopali enumerat Concil. Rom. *in App. ad Tit.* 13. *cap.* 3. *Sutr.* 23. *Jan.* 1773. §. 8.

Nempe scripturas ordinationum, vel collationum ordinum; scripturas collationum, aut institutionum beneficiorum, renunciationum, aut permutationum, ceterasque beneficiales scripturas: *ibid.*

Licet testator literas ignorans scripturam cruce signaverit, ac Notario consignaverit, non excluditur tamen suppositio falsae scripturae, nec satis probatur illius identitas, vel voluntatis certitudo: *Anag. Erect. Cap.* 11. *Febr.* 1770. §. 11.

Ordo scripturae non impedit casum juris, et voluntatis: *Fan. Subr.* 18. *Dec.* 1773. §. 17.

Scriptura privata probat contra haeredem scribentis, non item contra tertium. *Spol. Red. Mis.* 11. *Febr.* 1797. §. 5.

Scriptura privata deficientem supplet fundationem pii operis: *ibid.*

Vera in una parte, talis etiam censetur in altera: *ibid.*

Scriptura Sacra.

Docentes scripturam sacram dum publice in scholis erudiunt, et juvenes, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum praebendarum, et beneficiorum suorum in absentia a jure communi concessis, plene gaudent et fruuntur: *Fulg.* 3. *Jul.* 1784 § 9.

Scripturae Sacrae explicatio, quae fit a Canonico Theologo post Vesperas, supplere nequit Evangelii Dei explicationem a Parocho tantum faciendam inter Missam Parochialem. *Am. Visit SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §. 6.

Scrutatores. Vide *Electio* §. VI.

Scrutinium. Vide *Moniales* §. IV.

Secretum seu Conscientiae Matrimonium. Vide *Matrimonium* §. XXI.

Secularia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXVIII.

Secularis Militia. Vide *Clerici* §. V.

Sede Vacante.

Statimac ad aliquam Civitatem certa defertur notitia de obitu Summi Pontificis, solemnes a Clero, et Populo exequiae pro eo celebrari, et usquequo certa deveniat notitia de successoris electione, Clerus, et Populus fundere debent preces ad Dominum, ut ipse qui concordiam facit in sublimibus, efficiat eligentium cordium in eligendo concordiam. *Neap.* 30. *Sept.* 1724.

Periculum subire potest Ecclesiastica disciplina, divinusque cultus, si per omne tempus, quo vacua est Sedes Episcopalis, nullus existeret, qui Cathedralem Ecclesiam, et Capitulum visitare possit; et qui recti regiminis rationem exigat, praescribere. *Ger. Jurisd.* 13 *Jun.* 1733. §. 17.

Et id verosimiliter alienum est a mente Tridentini Synodi: *ibid.*

Sedilia, Scamna.

Sedilia jus retinendi, vel removendi in Ecclesiis a laicis acquiri nequit: *Leop.* 19. *Jan.* 1765. §. 5.

Et decor, et commodum Ecclesiae Cathedralis ad remotionem sufficit: *ibid.* §. 6.

Removere Scamnum patronorum in Capella positum, vel illis inauditis, vel invitis impedimentum apponere interdictum est cuilibet, sed Episcopo, aut Ecclesiae Rectori concessum, hoc videri debet in solo necessitatis casu: *Alatr.* 9. *Apr.* 1785. §. 9.

§. I.

Seminarium quoad Alumnos.

Admitti debent ad Seminarium solum Pueri, qui ad minimum 12. annos nati sint, ac legere, et scribere competenter noverint. *Vic. Assig.* 20. *Nov.* 1762. §. 7.

Seminarium non deficit per temporalem dimissionem Alumnorum. *Fer. Ben.* 16. *Jan.* 1762. §. 10.

§ II.

Seminarium quoad Erectionem, et Fundationem.

Erectio Seminarii plurimum a Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 18. *de refor.* commendatur; ac eidem bona applicantur. *Amer. App.* 7. *Sept.* 1776. §. 5.

Quae applicatio fieri debet consilio quatuor Deputatorum, duorum scilicet de Capitulo; et duorum de Clero, ratae partis redituum mensae Episcopalis, Capituli, et beneficiorum: *ibid.*

Et dicto consilio adhibito ab Episcopo fit applicatio, si concurrat aegestas, et inopia Seminarii: *ibid.*

Seminarium erigi debet in loco, in quo Alumni commodius, et majori Dei cultu possunt in Ecclesiasticis disciplinis institui. *Null. Farf. Sem.* 9. *Aug.* 1777. §. 8.

Et per suspensionem temporalem Alumnorum factam in loco, in quo fuit erectum, minime defecit: nec adhuc deficit: *ibid.* §. 10.

Concilium Tridentinum maxima cura, et optimis institutis prospexit erectioni Seminariorum, cavitque sedulo, ne illorum manutentioni quidquam deesset. *Vel. Tax. Sem.* 16. *Mar.* 1771. §. 9.

Et duplicem modum statuit ad necessarios reditus comparandos, unionem scilicet beneficiorum simplicium, et certam super omnibus aliis beneficiis contributionem: *ibid.*

Seminarii erectio plurimum a Concilio commendatur. *Rag.* 1. *Sept.* 1762. § 9.

Seminarii Episcopalis erectionem, et conservationem non solum Tridentinum commendavit, sed etiam praecepit, ut in eo pietate, et doctrina informentur juvenes, qui Ecclesiae Dei sint profuturi: *Nuc. Appr.* 13. *Febr.* 1773. §. 4.

Apertio Seminarii ob amplitudinem Dioecesis indulgenda est juxta dispositionem Concilii Trident. *sess.* 23. *cap* 18. *de refor. Priv Ap. Or.* 16. *Mar.* 1771. §. 5.

Ex praescripto Tridentini Concilii obligatio erigendi Seminarium afficit singulas Cathedrales; *ibid* §. 9.

Et verbum illud *singulae*, quo utitur Concilium, distributive refert dispositionem decreti ad unamquamque Ecclesiam, ita ut tot esse debeant Seminaria, quot sunt Cathedrales: *ibid.*

In qualibet enim Dioecesi Tridentinum Concilium praescribit erectionem Seminarii Episcopalis, in quo Dei Ministri ad animarum salutem, ac religionis incrementum instituantur. *Pinb. Erect. Sem.* 15. *Jan.* 1791. §. 4.

Et pro hac erectione primum Episco-

pus contribuere debet ex sui mensae, et Capituli fructibus, inde omnes Beneficiati: *ibid.*

Hinc contribuere debent Seminario omnia beneficia: *ibid.*

Si Episcopus duabus Civitatibus praeest, in utraque erigi debet Seminarium, et si reditus non sufficiant, conduci debent Magistri. *Friv. Ap. Or.* 16. *Mar.* 1771. §. 10.

Seminaria erigi debent prope Cathedralem Ecclesiam, et licet detur Episcopo facultas illud constituendi in loco sibi magis beneviso, id tamen intelligendum est, ut procedat, vel quando prope Cathedralem Ecclesiam locus aptus non reperitur, vel saltem in loco sito in eadem Civitate, in qua est Ecclesia Cathedralis. *Melev. Sem* 9 *Jan.* 1725. §. 2.

Seminarii erectioni suppletur per institutionem scholae. *Tran. Tax* 14. *Maii* 1763. §. 14.

§. III.

Seminarium quoad Institutionem.

Publicis Academiis per Concilium Tridentinum sunt Seminaria suffecta. *Fav. Com. Vel. et Ap.* 18. *Aug.* 1792. §. 6.

Eaque institutioni Clericorum aptiora sunt: *ibid.*

In iis ex Concilio Lateranensi V., ac Tridentino recipiendi sunt Clerici in puerili aetate, seu annorum 12: *ibid.*

Adolescentium namque aetas, nisi recte instituatur, prona est ad mundi voluptates sequendas: *ibid.*

Seminarii deputati in Dioecesana regulariter eliguntur Synodo, in quo totus congregatur Clerus. *Tud.* 15. *Sept.* 1792.

Jus autem illos eligendi est penes Clerum Secularem, et Regularem, qui taxam solvit Seminario: *ibid.*

Si deputatus jam electus imprudentis sit naturae juste removetur ab officio: *ibid.* §. 3.

Ac hujusmodi remotionis non desunt exempla: *ibid.*

Quibus semel commissa est Seminarii administratio, eorum perpetuum est munus: dummodo tamen legitima non occurrat remotionis causa: *ibid* §. 4.

Certum est Collegia Clericorum, quae primum Monasteria dicebantur sub Episcoporum cura, vetustissima in Ecclesia esse. *Viter. Tax Sem.* 19. *Apr.* 1766. §. 11.

Hisce Collegiis alio nomine, sed simili instituto successerunt scholae, quas Episcopi pro suo Clero habebant, tamquam ex Seminariis, unde *Seminarii* vox facta: *ibid.* §. 12.

Sed post Seculum XI. cessante necessitate ex commoditate studiorum ob varias Academias, et Scholas publicas, sensim haec omnia evanuerunt: *ibid.*

Concilium Tridentinum inter praecipuas instaurandae disciplinae curas, hanc Collegiorum necessitatem cognovit: *ibid.* §. 13.

Et ut adolescentium, qui Ecclesiae aliquando inservirent, a teneris annis ad pietatem, et religionem aetas informaretur, haec Collegia erigenda edixit: *ibidem.*

Quantum religioni proficua sit Clericorum institutio in Seminariis, nemo est, qui ignoret. *Fan. Semin.* 18. *Dec.* 1790. §. 5.

Et maxime de eo solicitum fuit Concilium Tridentinum; certaque ad illorum conservationem, et incrementum praescripsit S. Synodus media: *ibid.*

Sed ubi deficiunt, consulendum est ex superfluis Secularium Confraternitatum, aliarumque piarum, licet immunium institutionum reditibus: *ibid.*

Seminarii opus a Concilio Tridentino saluberrimum reputatur, et commendatur Episcopo. *Lucen. Union.* 14. *Jan.* 1710.

Magni cultus Divini incrementum affert pauperum Clericorum Seminarii in-

stitutio. *Alatr. Visit. SS. LL.* 10. *Jun.* 1790. §. 4.

§. IV.

Seminarium quoad Regimen.

A Benedicto XIV. *Const. Ad militantis* an. 1742. ademta est omnis vis quibuscumque appellationibus, reclamationibus, et inhibitionibus interpositis generaliter a mandatis, et provisionibus, quae quomodo respiciunt curam, directionem, et administrationem Seminarii: *Tyburt. A. c.* 24. *Nov.* 1759. §. 4.

Regimen Seminarii spectat ad Episcopum de consilio duorum de Capitulo, totidemque de Clero. *Pinc. Erec. Sem.* 15. *Jan.* 1791. §. 6.

§. V.

Seminarium quoad Taxam.

Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.* necessariam dotem pro Seminariis sustentandis statuit. *Viter. Tax. Sem.* 19. *Apr.* 1766. §. 14.

Quod voluit, ut Episcopi de consilio duorum de Capitulo, totidem de Clero Civitatis ex quibuscumque reditibus Ecclesiasticis portionem aliquam detrahant, et Seminario applicant: *ibid.*

De quantitate contributionis magis praecise edixit Bened. XIII. *Const. Creditae nobis*, ut non esset minor scut. 3., neque major scut. 5. pro quolibet centenario, et anno: *ibid.* §. 16.

Valde sollicitum fuit Sac. Concilium Tridentinum de Episcopalibus Seminariis, et statuit *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.* Episcopales, Abbatiales, et Capitulares mensas, beneficia, et loca pia ad illorum erectionem, et conservationem teneri. *Arim. Susp. Oner.* 20. *Dec.* 1788. §. 10.

Hinc exigere valent Episcopi taxam ad instaurandas eorum domos: *ibid.*

Taxa pro Seminario confici debet ad formam traditam a Concilio Tridentino *sess. cit.*, et a Benedicto XIII. *in Const. cit.*: *Tran. Tax. Sem.* 26. *Nov.* 1768. §. 2.

Et juxta dictam Constitutionem est taxa redacta ad tria pro quolibet centenario: *ibid.* §. 8.

Atque secundum dictas dispositiones subjiciuntur taxae pro seminario, non solum bona in districtu Civitatis existentia, sed etiam reliqua ad ipsam pertinentia: *ibid.* §. 9.

Quia unicum remedium pro Seminario retinendo quod venit ex aperta lege dicti Concilii, et Const. Bened. XIII., est taxa, *Viteri. Tax. Sem.* 19. *Apr.* 1766. §. 7.

Haec doctrina non indiget, ut exornetur, notissima est, et ubique receptissima: *ibid.*

Taxa in favorem Seminarii, sive contributum imponi valet super omnibus beneficiis, et Monasteris Dioecesis. *Tran. Tani* 14. *Maii* 1763. §. 1.

Ab ea tamen eximuntur Mendicantes: etiam pro beneficiis unitis, et pro reditibus excedentibus eorum manutentionem: *ibid.* §. 2. *et* 5.

Cum non prohibeantur Mendicantes possidere bona in communi; nec Concilium Tridentinum, nec Romanum dictae taxae onus extendit ad Mendicantes: *ibid.* §. 4.

Mendicantium autem nomine veniunt Fratres Ordinis Praedicatorum, Conventuales, Eremitae S. Augustini, et Carmelitae, necnon Fratres Ordinis Servorum Beatae Mariae Virginis; atque Religiosi Societatis Jesu: Hospitalarii vero S. Johannis de Deo gaudent privilegio Mendicantium: *ibid.* §. 2. 6. 8.

Inefficax tamen est ad effectum exemptionis participatio privilegiorum: *ibid.* §. 8.

Sunt insuper exempti a contributione

taxae pro Seminario Regulares habentes privilegium expressum sub titulo vere oneroso: *ibid.* §. 3.

Ac propterea eximuntur Patres Coelestini, qui sunt de undecim Congregationibus praedictis; *ibid.* §. 10.

Collegia quoque, in quibus seminaria discentium, vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum actu habentur, exempta sunt a taxa: *ibid.* §. 6.

Intellige tamen de Collegiis secularium non de Collegio Regularium, in quibus, dempto salario lectorum, taxa debetur pro reliquis fratribus: *ibid.* §. 7.

Hospitalia mere laicalia pariter eximuntur a taxa, non autem ea, quae dantur in titulum, vel Commendam: *ibid.* §. 8.

Legata pia cum onere missarum eximuntur etiam a taxa pro Seminario: *ibid.* §. 7.

Dummodo non sint in reditu Capituli: *ibid.* §. 16.

Sicuti etiam eximuntur distributiones, quando in eis non consistunt omnes reditus, quo casu exim.retur solum tertia pars: *ibid.* § 15. *et* 16.

Moniales vero exemptae non sunt a taxa Seminarii, nisi adeo pauperes sint, ut non contribuant decimis papalibus: *ibid.* §. 10. *et* 11.

Contribuunt quoque taxae pro seminario beneficia omnia, etiamsi sint jurispatronatus: *ibid.* §. 17.

Licet beneficia, quorum reditus non excedunt annuos septem florenos auri, non contribuant decimis Papalibus, nisi unus plura possideat beneficia, quorum reditus simul uniti excedant dictam summam: *ibid.*

Et pro contributione taxae Seminarii attenditur titulus Beneficii, et non situatio bonorum: *ibid.* §. 6.

Confectio taxae ab auctoritate legitima peracta, et absque deputato Cleri, et in qua liberantur a contributione Mensa Episcopalis, Capitulum, et Clerus, contra expressum jus est. *Tran. Tax.* 2. *Mar.* 1765 § 9.

Legata cum onere Missarum contributioni subjici nequeunt: *ibid.* §. 11.

Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *Cap.* 18. disponit, ut Episcopi cum Consilio duorum de Capitulo, et duorum de Clero Civitatis ex fructibus integris mensae Episcopalis. Capituli, et omnium beneficiorum aliquam portionem detrahent, et Seminario applicabunt: *ibid.* §. 13.

Beneficiorum fructus pro Seminarii manutentione taxantur ad tria pro quolibet centenario, et si necessitas urgeat, augentur usque ad summam scut quinque pro quolibet centenario: *Ferr. seu Set. Tax.* 17. *Jun.* 1752, §. 2.

Pro ejusmodi taxa tenentur etiam pensionarii, contra quos potest titularis agere: *ibid.* §. 3.

Inter reditus beneficii, seu Abbatiae computantur bona alibi existent a: *ibid.*

Regulares exempti sunt ab hujusmodi taxa pro iis tantum beneficiis, et fructibus, quorum ratione ipsis sedes Apostolica ex causa vere onerosa exemptio indulsit, secus si reditus Monachis, et Regularibus pro congrua portione adsignati sunt: *ibid.* §. 4.

Taxa pro seminario respondere debet summae scutorum trium pro quolibet centenario, et urgente necessitate augetur ad rationem scut. quinque. *Tar. Contr.* 18. *Mar* 1747. §. 2.

In jure adnotandum est, ut sicuti Religiosi Ordinum Mendicantium itidemque ii, quibus eorum Privilegia communicata fuerunt, oneri taxae pro Seminario non subjiciuntur. *Set. Tax. Sen.* 24. *Sept.* 1735. § 4

Beneficiati ad taxae solutionem adigi debet etiam per censuras Ecclesiasticas, et alia juris remedia, invocato quoque,

si opus fuerit, auxilio brachii secularis, non obstantibus privilegiis, consuetudine immemorabili, et quavis appellatione, quae executionem impediat. *Inter. Tax. Sem.* 11. *Maii* 1720. §. 3.

Beneficia, Monasteria, Hospitalia, et alii quicumque Loci Pii licet exempti juxta Sacr. Conc. Trid. *Sess.* 23. *Cap.* 18. *de refor.* subduntur taxae Seminarii. *Vel. Tax. Sem* 24. *Apr.* 1723. §. 3.

Ab eodem Sacro Concilio eximuntur Seminaria discentium, vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum; quae verba dicunt, respicere Collegia secularia, non regularia; *ibid.* §. 7.

Mendicantes sunt ab hac contributione exempti: sed horum exemptio non prodest pro beneficiis, quae Mendicantibus unita sunt, licet in earum Monasteris habeantur lectiones Grammaticae, et casuum conscientiae: *ibid.* §. 4.

Urbanus VIII. decrevit, ut si aliqua ex beneficiis unita subinde fuissent alicui Capitulo, Capitulum a die unionis teneretur solvere taxam Seminario Romano: *ibid* §. 5.

Contributioni pro Seminario subjiciuntur etiam Abbatiae et Prioratus cujuscumque ordinis etiam Regularis, et excipiuntur Monasteria Mendicantium, Fratres S. Joannis Hierosolymitani: sed Fratres Mendicantes ex reditibus beneficiatorum Monasteriis annexorum contribuere tenentur Seminario: *Major.* 10. *Mar.* 1727. § 4.

S. Concilium Tridentinum videtur comprehendere Capellanias Laicales in taxa Seminarii. *Seueg. Tax. Sem.* 6. *Dec.* 1794. §. 3.

Multo magis Constitutio *Creditae Nobis* Benedicti XIII.: *ibid.*

Reditus enim Capellaniarum Laicalium ob adnexa Missarum onera dici valent ecclesiastici: *ibid.*

Verius tamen laicales Capellaniae, veluti consimiles simplici legato Missarum immunes sunt a taxa Seminarii: *ibid.* §. 4.

Parochi, caeterique Beneficiati ex suorum beneficiorum reditibus tenentur taxam Seminario contribuere. *Mil. Tax. Sem.* 6. *Dec.* 1758. §. 3.

Et taxa Seminarii non debet esse minor tribus scutis pro centenario, nec major scutis quinque: *ibid.* §. 6.

Seminario indigenti augendi sunt reditus. *S. Sever. seu Sept. Sem.* 12. *Mar.* 1796. §. 7.

Ex fructibus nempe Episcopalis, Capituli, Abbatiarum, aliisque Ecclesiasticis reditibus: *ibid.*

Non tamen ex reditibus locorum piorum laicalium, ut sunt Sodalitia, et Montes frumentarii: nisi alia deficiant media: *ibid.*

Beneficii titulus attenditur pro contributione taxae seminarii, non vero locus existentiae bonorum: *Tran. Tax.* 14. *Maii* 1761. §. 7.

Nemo ex beneficiatis contribuere pro taxa tenetur, nisi ex reditibus, qui ex congrua sui manutentione supersunt: *Aux. Mol Tax.* 18. *Sept.* 1773. §. 7.

In favorem taxae nequeunt taxari legata pia Missarum, neque uniri reditus in alios usus convertendi ex voluntate testatoris. *Fer. Ben.* 16. *Jan* 1762. §. 9.

Ad taxam Seminarii titulus non bona spectandus est, et ubi titulus, ibi solvendum est. *Surr. Tax.* 21. *Nov.* 1750. §. 2.

Ad Episcopum solum spectat de taxae Seminarii congruitate inquirere. *Vel. Tax. Sem.* 16. *Mart.* 1771. §. 6.

Nemo est exemptus a solutione taxae Seminarii, etiamsi fuerit familiaris Pontificis, nisi in privilegio fiat expressa derogatio dispositionis Concilii Trid. *Rom. Tax. Sem* 24. *Jul.* 1784. § 2

Idque fortius observatur post editam Const. Benedicti XIII. *Creditae Nobis*,

in qua ad solutionem hujusmodi taxae adiguntur etiam familiares Pontificis : *ibid.*

Lim. haec autem Constitutio edita est per organum S. Congr. Concilii, et illam postmodum derogavit Clem. XIII., quando suis familiaribus privilegia concessit: *ibid.* §. 4.

Nam demandata erectione Seminarii a Concilio Trid., in quo Clerici Ecclesiasticis disciplinis instituerentur, modus est etiam praefinitus, quo tam necessaria, ac proficua institutio suam haberet firmitatem *ibid.* §. 6

Et ideo *Sess.* 23. *Cap.* 18. *de refor.* mandatur ob fabricam, mercedem praeceptorum, ministrorum, et alendam juventutem, ut ex reditibus mensae Episcopalis, Capitulorum, ac beneficiorum, omniumque locorum piorum certa portio detraheretur Seminario applicanda : *ibid.*

Ad formam Concilii Seminarium erexit in Urbe Pius IV., et taxam praefinivit, quae a Clero foret solvenda pro illius manutentione: confirmavitque Urbanus VIII. : *ibid.*

Bened. XIII. *Const. Creditae Nobis* omnes etiam privilegiatos adegit ad solutionem taxae Seminarii. *ibid.* §. 9.

Juxta dictam Constitutionem emanavit etiam Instructio a S. Congr. Concilii, qua omnes pariter privilegiatos ad solutionem praedictam teneri decernitur ; *ibid.*

Clemens XIV. concedendo plurima privilegia familiaribus Pontificiis, exemit ab oneribus etiam institutionis Seminarii Ecclesiastici : *ibid.* §. 11.

Senectus.

Physici volunt, ut aetas senilis post mediam, et constantem a juventute, in an. 50. incipiat; *Barch.* 28. *Sept.* 1765. §. 22.

Senectus enim (ait Cicero) hoc habet praeclarum munus, si quidem id aufert, quod est etiam in adolescentia vitiosissimum : *ibid.* §. 21.

S. Hieronymus, senectus (ait) ab impudentissimis liberat voluptatibus, libidinis frangit impetus : *ibid.*

Secundum Juristas aetas senilis in foemina 60. annos requirit; in viris aetas 70. annorum, nempe Davidis senis, necessaria existimatur: *ibid.* §. 23.

Verum senectus proprie non annorum numero computatur ; persaepe in vegetioribus tarde senectus est : *ibid.* §. 24.

Unde a valetudine, a viribus, ab arctae vitae consuetudine aestimanda res est, et prudenti judicis arbitrio relinquitur secundum juristas : *ibid.*

Senilis Aetas. Vide *Aetas* §. II.

Senior Canonicus. Vide *Canonicus* §. VIII.

Sententia.

Ad sententiam tuendam legitima est praesumptio justitiae. *Brach* 7. *Jan.* 1788. §. 3.

Vel justa saltem dici potest pro parte, quum sententia pro parte utili sustineatur : *ibid.*

Sententia nulla est ob neglectam citationem. *Brach. Rest. in int.* 2. *Apr.* 1793. §. 6.

Sententia declaratoria nulla est ex defectu citationis, quae praecedere debebat. *Imol. Ben.* 23. *Apr.* 1768. §. 12.

Itaut sententia nulla ex defectu citationis, ne per commissionem quidem, vel alio modo sanari potest : *ibid.*

Sententiae prolatae absque ulla citatione rei procuratoris, et promotoris fiscalis aperta est nullitas. *Neap. seu* [illegible] 12. *Dec.* 1767. §. 11.

Imo injusta etiam undique ea est, quum ex 11. fiscalibus testibus sex foeminae essent, eaeque pravae famae, lenocinium exercentes, nulla fide dignae : *ibid.* §. 12.

Insuper si earumdem depositiones falsae sint, contradictoriae, inverosimiles, et suggestivo modo extortae ; *ibid.*

Ex ceteris vero quinque testibus si duo sit impuberes, penitus spernendi in criminalibus: *ibid.* § 13.

Sententia in causa omnino simili seu in eadem quaestione adversus unum contradictorem legitimum emanata statum facit contra omnes aequale jus habentes, perinde ac si citati omnes, auditique fuissent. *Fulg. Fun.* 28 *Aug.* 1773. § 10.

Accedente rationabili causa non parendi, quantumvis colorata vetitum a jure est ad sententiam declaratoriam devenire: *Im. Ben.* 23. *Apr.* 1768. §. 13.

Praesertim si non evenerit recusatio, sed judicio S. Congr. Concilii submissio facta. *ibid.*

Sententia lata a judice, ac in auctoritatem rei judicatae transactam, a quavis obligatione, et onere solvit: *Reg.* 31. *Mar* 1770. §. 3.

Nullius roboris est sententia ab extero Tribunali lata, nisi transportatis actis: *Brix. Can.* 18. *Sept.* 1790. §. 6.

Sententia lata contra formam transactionis, et absque nova citatione personali post transactionem necessaria nulla est: *Fov Condj.* 22. *Jan.* 1763. §. 9.

Sententia irrita, et nulla est, quando lata est a Judice Laico super re Ecclesiastica, *Fulg. Fun* 28. *Aug.* 1773. §. 23.

Et quando edita est a Vice Gubernatore quem Gubernator Delegatus non poterat subdelegare: *ibid.*

Item non officit contumacialis sententia, quando haec nullam sententiam confirmavit: *ibid.*

Separatio. Vide *Bona Ecclesiastica* §. III.

Separatio Thori. Vide *Matrimonium* §. XXII

Sepeliendi Jus. Vide *Ecclesia in Genere* §. III.

§. I.

Sepultura quoad Constructionem.

Textus in *leg. si quis sepulcrum ff de relig. et sump. fun.* locum habet in Ecclesia, seu sepulcro jam constructo, non autem in construendo, cujusmodi de tempore intentati retractus, Ecclesia, et Oratorium nondum erant aedificata. *Rom. Conc.* 19. *Jun.* 1706. § 4.

In jure adnotatur, quod unicuique praesertim fundatori, seu benefactori Ecclesiae, et signate piis laicorum societatibus ex justa, et legitima causa, et salvis juribus parochialibus, potest Episcopus tribuere facultatem extruendi sepulcra pro suis confratribus in propriis Ecclesiis, aut Oratoriis. *Nasc. Sep.* 19. *Nov.* 1735. §. 4.

§. II.

Sepultura quoad Electionem.

Sacri Canones jus eligendi sepulturam unicuique generatim concessit: *Viter. Jur. Tum.* 10. *Maii* 1766 §. 15.

Non electa tamen sepultura, statuerunt cuicumque Ecclesiae praeferendam esse eam, in qua sepulcrum majorum esset: *ibid.* §. 16.

Qui habens in Civitate domicilium, decedat in Villa, ubi recreationis causa moratur, non electa sepultura, humatur in Parochiali Ecclesia domicilii, vel in ea potius, in qua majorum ipsius ab antiquo sepulcrum extitit: *ibid.* §. 17.

Apud antiquos de communi voto apud suos majores sepulcrum habendi mos fuit: *ibid.* §. 34.

Apud pristinae legis Patriarchas solemne hoc erat, ut apponeretur apud Patres suos: *ibid.* § 35.

Jacob moriens praecepit filiis, ut cum patribus suis sepeliretur: *ibid.*

Ipse Joseph moriens adjuravit fratres, ut asportarentur ossa sua cum illis: *ibid.*

Tobias dixit filio, ut suum corpus sepeliat, et cum suo ponet illud uxoris in uno sepulcro: *Vit. Jur. Tum.* 10. *Maii* 1766. §. 36.

Imo pro maledicto apud ipsos habebatur in sepulcro majorum non condi: *ibid.*

Electio spontanea sepulturae permissa est omnibus Christifidelibus absque ullo discrimine sexus, gradus, et conditionis tam in propria Parochiali Ecclesia, quam extra illam; secus autem si facta sit aliorum quibuslibet suasionibus. *Alex. Fun.* 13. *Jul.* 1743. §. 6.

Adde etiam sustineri dictam electionem non solum pro aliquo, ut dici solet, in individuo, sed etiam pro tota familia factam; itaut in familiari sepulcro sepeliendi sunt omnes ejusdem familiae, qui aliud non elegerint sepulcrum, soluta tamen Parocho Canonica portione: *ibid.*

Permissum est cuique in benevisa Ecclesia sepulturam eligere, et in casu electionis alterius Ecclesiae unice Parocho quartam funerum deberi: *Fav. Funct.* 3. *Apr.* 1773. §. 6.

Quum agatur de electione sepulturae tacita, vel praesumpta parochiali nativum jus habenti praevalet ex Canonum lege sepulcrum familiae: *Viter. Jur. Tum.* 10. *Maii* 1766. §. 27.

Praesumptio est enim unumquemque ad veterem totius familiae voluntatem se conformasse: *ibid.*

Et hoc adeo verum est, ut priscum familiae, et ascendentium sepulcrum ipsi novo paterno sepulcro sit praeferendum: *ibid.*

Hinc sepulcro familiae praefertur sepulcrum proprium officii, et simul Collegiatae Societatis Ecclesiasticae: *ibid.* §. 28.

Verum tamen familiae praevalet voluntas, quae propria morientis legitime existimatur: *ibid.*

Et ratio adducitur, quod non in familia, sed in societate sponte, et proprio libito ingreditur, et ejus leges libere adoptantur: *ibid.*

Electio sepulcri ad suggestionem Clericorum, sive Regularium, sive secularium facta in ipsorum Ecclesia nequaquam sustinetur: *Alex. Fun.* 13. *Jul.* 1743. §. 9.

Idque procedit quamquam simplices suasiones intercesserint: *ibid.*

Sodales possunt in eorumdem Confraternitatum Ecclesiis, seu Oratoriis sepulturam sibi eligere, si in eis sepulcrum pro Confratribus legitime constructum fuerit, ibique ipsorum cadavera, soluta Parocho quarta funerum sunt tumulanda: *Nus. Sep.* 19. *Nov.* 1735. §. 5.

Licet Patri eligere pro filiis impuberibus sepulturam, si id habeat loci consuetudo: *Aq. Jur. Elig. Sep.* 19. *Aug.* 1752. §. 1.

Ampliatur, ut pater possit pro filiis impuberibus eligere sepulcrum in quacumque Ecclesia etiam Regularium: *ibid.* §. 2.

Quod liceat Patri pro filio pubertatem non egresso sepulcrum eligere, conveniunt omnes Doctores, et consentanea esse Sacrarum Urbis Congreg. decreta, necnon Statutum Cleri Romani. *Reat. Jur. Tum.* 10. *Mar.* 1770. §. 2.

Hinc infertur, innixam juri deprehendi libertatem deferendi ad sepulcra gentilitia filiorum cadavera in infantili aetate decedentium: *ibid.*

Pater potest eligere sepulturam pro filio impubere extra propriam Parochiam, si tamen id ferat loci consuetudo: *Alex. Fun.* 13. *Jul.* 1743. §. 8.

Quae autem consuetudo requiratur, concors non est Doctorum sententia, aliqui quadragenariam exigunt, alii decennalem sufficere; *ibid.*

Et haec facultas non competit Patri post obitum filii; *ibid.*

Electio sepulturae in Ecclesia Monialium non legitima, atque irrita fuit,

quod non licet in Monialium Ecclesiis eligere sepulcrum, neque etiam a puellis, quae in Monasterio educantur. *Brict. seu Nul. S.Ruf. Jul. Par.* 31. *Maii* 1766. §. 2.

Cum in Parochiali Ecclesia omnino sint tumulandae, etiamsi a Capellano Monasterii Sacramenta receperint: *ibid.*

Fideles, ne suos haeredes gravioribus impensis onerentur, retrahuntur ab electione sepulcri in Ecclesia Regularium. *Hor. Fun.* 3. *Apr.* 1745. §. 5.

Eligi olim sepulcrum non poterat, nisi in Ecclesiis Parochialibus, earumque coemeteriis. *Vita. Sep.* 15. *Dec.* 1792. §. 5.

Libera tamen hodie est cuique, sive foeminae sepulcri electio, dummodo in legitima sit aetate, et a jure non prohibeatur: *ibid.*

Atque eligi valet in Regularium etiam Ecclesiis: *ibid.*

Uxor decedens nulla sibi electa sepultura, debet in Viri sepulcro tumulari: *ibid. et* §. 14.

Quos enim copulavit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum: *ib.* §. 5.

An vero idem ferendum sit judicium de viro, si praecederet uxor, num scilicet cum uxore, et in sepulcro ab ea electo sit tumulandus, una non est Doctorum opinio, atque intelligentia textus *in Can. Ebron. ibid.*

In citato tamen Canone sermo est de praeexistentia unius conjugis sepulcri: *ibid.* §. 6.

Ideoque conjugii ratio fert, ut in eo superstes conjux *cum compleverit tempus suum* collocetur: *ibid.*

Exhumandum est cadaver alibi tumulatum, ac restituendum una cum oblationibus, ubi legitime electa fuit sepultura: *ibid.* §. 3.

Sepulturae electionem suggerere in propria Ecclesia prohibetur a Synodo Dioecesana. *Civit. Cast. Fun.* 20. *Nov.* 1762. §. 1.

Ad quem effectum prohibetur omnibus, praeter Parochum, interrogare infirmum super electione sepulturae: *ibid.* §. 5.

Et Parochus etiam potest solum in genere, non autem in specie interrogare infirmum super sepulcri electione: *ibid.*

De jure tamen sub poena excommunicationis prohibetur solum Religiosis, et Secularibus Clericis inducere aliquem ad eligendam sepulturam in eorum Ecclesia irrevocabiliter: *ibid.* §. 7.

Itaut poena praedicta locum non habeat, si promissio non sit irrevocabilis: *ibid.*

Minusque locum habet quoad laicos, vel etiam quoad Ecclesiasticos electionem irrevocabilem sepulturae suadentes in aliena Ecclesia: *ibid.*

Quae prohibitio respicit favorem libertatis morientium: *ibid.* §. 8.

Ceterum simplex suggestio electionis sepulturae prohibita non est: *ibid.*

Nec laicis praesertim prohiberi potest ab Episcopo in Synodo Dioecesana: *ibid.*

Cum nequeat in Synodo statuere aliquid contra jus: *ibid.*

Ad probandam sepulturae electionem duo testes sufficiunt: *Sor. Fun.* 24. *Apr.* 1723. §. 2.

Electio sepulturae satis superque probata est ex affirmatione duarum monialium, ac Medici, et Confessarii, cum sola Confessarii sufficeret: *Brict seu Nul. C. Ruf. Jur. Par.* 31. *Maii* 1766. §. 5.

Receptum in jure est, ut electio Sepulturae simplici testium depositione tametsi in scripturam non redacta satis probetur: *Senog. Fun.* 11. *Apr.* 1739. §. 3.

Hinc testes recipi debent deponentes de sepulturae electione, ne secus libertas eligendi sepulcrum sive in Ecclesia Regularium, sive in aliis extra Parochialem indirecte coerceatur contra Apostolicas Constitutiones: *ibid.*

§. III.

Sepultura quoad Retentionem.

A Rituali Romano *tit.* 6. *cap.* 6. Ecclesiis tantum Parochialibus injunctum est praeceptum retinendi sepulcra pro infantibus. *Reat. Jur. Tam.* 10. *Mar.* 1770. §. 4.

Hoc autem jus acquirendi sepulcrum pro se, et familia concedi debet ab Ordinario: Regularibus autem ex privilegio tributum est, ut illud in suis Capellis, et Coemeteriis (nisi peculiari Constitutione prohibeantur) concedere queant, dummodo reapse sepulcrum a petente aedificetur: *Alex. Fan.* 13. *Jul.* 1743. §. 7.

Si tamen ageretur de concessione sepulcri in Capella jam constructi, sive de privativo ejus usu, tunc praeter legitimum concedentis consensum, Apostolico quoque Beneplacito opus est: *ibid.*

Reliqua. Vide *Cadaver* §. V.

Servanda Consuetudo. Vide *Consuetudo* §. XI.

Servitium Chori.

Quando alternativa Servitii Chori approbata non fuit a Sac. Congreg. Concilii, servire debetur quotidie ad praescriptum Sac Concilii Tridentini. *sess.* 24. *cap.* 12. *de ref. Nerit. P. ur.* 7. *Jan.* 1760. §. 4.

Nihil aliud est Chorus, quam multitudo concinentium. *Terr.* 28. *Apr.* 1770. §. 9.

Commiseratione dignus est, qui infirmus est, cum Sacri Canones vitio corporis impeditos excusent, etiamsi non fecerint primam residentiam *Crem. Ind.* 12. *Jul.* 1760. §. 5.

Multoque magis si non valeat sacras functiones juxta rubricam ob vitium corporis peragere, quas explere nequiret, sine evidenti periculo gravioris morbi, et accerbissimi doloris, quod minime Sacri Canones exigunt; *ibid.*

Tenuitas redituum justam praebet causam reductionis Chori servitii. *Aesin. Red. Ser. Ch.* 27. *Aug.* 1791. §. 4.

Praesertim quando Orator est de genere patronorum, cui favet praesumpta fundatoris voluntas: *ibid.*

Distantia mille quingentorum passuum difficilis, et coeno obrutae viae legitimam praebet a personali servitio excusationem. *Imol. Lap.* 8. *Aug.* 1761. §. 2.

Satis abunde obligatio inserviendi Ecclesiae colligitur per eum, qui per duodecim annos ab se in Ecclesiae ministerio, ac plurium mensium in subdiaconi officio impendit operam, perque diuturna in publicis Athenaeis jurisprudentiae studia, quibus Ecclesiae quisque suae reapse inservire censetur. *Ost. Adm. ad Part.* 18. *Maii* 1743. §. 12.

Seposito privilegio, nec immemorabilis, nec Constitutiones Capitulares suffragantur ad acquirendam quoquo modo exemptionem a servitio Ecclesiae contra formam praescriptam a Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de refor. Barch. Jub.* 19. *Apr.* 1760. §. 3.

Infirmitas corporis justam causam praebet non inserviendi sine ulla fructuum diminutione. *Cam.* 21. *Jun.* 1766. §. 13.

Etiam improbata quacumque consuetudine, vel Statuto, quo absentes lucrabantur quotidianas distributiones: *ib.* §. 14.

Reliqua. Vide *Beneficiati* §. X *Canonici* §. XIII. *Capellanus* §. IX. *Dignitates Ecclesiasticae* §. III. *Mansionarius* §. III.

Servitium Chori quoad indultum absentandi. Vide *Dispensatio* §. III.

Servitus.

Servitutes in Ecclesiis imponere prohibent ipsamet jura Civilia. *Spol.* 24. *Jul.* 1784. §. 3.

Pressius tamen id vetant Sacri Canones, et Summorum Pontificum Constitutiones: *ibid.*

Clemens V. Pont. Max. praecepit Regularibus, ne in eorum Ecclesiis fenestras aperiant, ex qua seculares divina officia audire possent: *ibid.*

S. Pius V. anno 1566. constituit, ut in urbe clauderentur omnes fenestrae, quae a Secularium domibus in Ecclesiis prospectum haberent: *ibid.*

In executionem dictae Constitutionis Card. Sabellius Urbis Vicarius edictum edidit, ut debeant quaecumque fenestrae domorum vicinarum Ecclesiis removeri, obturari: *ibid.*

Quamvis S. Pius V. disposuit pro urbe tantum, nihilominus factum inde est, ut hujusmodi servitutes indistincte in omnibus Ecclesiis etiam extra urbem vetitae sunt: *ibid.* §. 4.

S. C. Episcoporum, et Regul. decrevit, non licere privatis personis habere, ac retinere fenestras prospicientes in Ecclesias contiguas habitationi: *ibid.*

Et facultas hujusmodi servitutis denegata fuit etiam magnatibus, quamvis essent Domini alicujus oppidi, ibique jurisdictionem temporalem exercerent: *ib.* §. 5.

Atque ratio est, quia jus habendi fenestras in Ecclesia non dicitur jus honorificum, sed servitus Ecclesiae: *ibid.*

Et jus honorificum non versatur in imponendo servitutem Ecclesiae, sed in praeeminentiis, et praerogativis circa locum, salutationes, et alimenta in casu paupertatis: *ibid.*

Ecclesiarum Patrono tamen, aut alicui insigni Benefactori indultum conceditur aperiendi fenestram, seu januam, ut ex propria domo prospectum, seu accessum habeant ad Ecclesiam dummodo tamen in actu fundationis hoc jus sibi reservaverit: *ibid.* §. 6.

Servitus juris patronatus Ecclesiae imponenda non est, quum vera sit alienatio, ac sub interdicto cadat. *Par. Jul. 6. Aug.* §. 7.

E contiguis laicorum aedibus prohibetur non solum transitus, verum etiam prospectus in Ecclesiam. *Eug. 2. Jun.* 1736. §. 7.

Servus Dei.

Ex monito S. Augustini non est danda via Servis Dei, ut facilius putent, eligi ad aliquod melius, si facti fuerint deteriores. *Alex. Irr. 3. Dec.* 1740. §. 7.

Severitas.

Detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat. *Diss. Sup. Matr.* 1740. *in fin. disc. 1. num.* 3.

Multa sunt, quae aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione aetatum, oportet temperari: *ibid.*

Simonia quoad Probationem.

Cautum semper in Ecclesia fuit, ut a Sanctuarii Ministris Spiritus Sancti dona, quae gratis data sunt absque ullo pretio, pactione, vel contractu fidelibus distribuerentur. *Fer. Vit. SS. LL.* 16. *Mar.* 1782. §. 4.

In *Cap. cum Ecclesia 9. de Simonia*, ne igitur de cetero fiant, vel pro personis Ecclesiasticis deducendis in Sedem, vel Sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, benedicendis nubentibus, seu aliis Sacramentis conferendis, seu collatis aliquid exigatur, districtius prohibetur: *ibid.*

Item prohibitum est, ne quod invisibilis gratiae consolatione tribuitur, quaestibus, vel quibuslibet praemiis venundari penitus debeat: *ibid.* §. 5.

Item vetitum est pecuniam recipere pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut collatione Chrismatis, vel promotionibus graduum: *ibid.*

A Simonia plurimum abhorruit Ecclesia. *Bon. Null. Elec.* 24: *Jan.* 1784. §. 7.

S. Petrus acriter redarguit audaciam Simonis magi, qui Spiritus Sancti dona pretio consequi praesumpsit: *ibid.*

Omnes successores Divi Petri pari constantia, et zelo hoc scelus objurgarunt: *ibidem.*

Hinc simoniaci dignitatibus, et beneficiis privantur, aliisque Ecclesiasticis poenis plectuntur: *ibid.*

Committitur Simonia, si in electione ad Ecclesiastica beneficia, electorum suffragia pecunia, vel alia re temporali quis comparare studeat: *ibid.*

Et simoniaca est electio, non modo cum pecunia omnibus electoribus, sed etiam quando uni tantum promittitur: *ibid.*

Quaestio est, an provisio beneficii simoniace facta sit ipso jure nulla, nedum in casu, quo promissio ab utraque parte completa fuerit, verum etiam quando pecuniae conventae traditio ante electionem non est secuta: *ibid.* §. 8.

Et concluditur, veram esse sententiam eorum, qui tenent, quod provisio, collatio, seu alia dispositio beneficii per simoniacam conventionem facta sit nulla, etiamsi promissio temporalis, seu conventio, et pacta non sint executa; *ibid.*

Atque disposita a Paulo II. *Etrav. cum detestabile ver. per electiones vero inter cum.* ad solam simoniam realem ex utraque parte completam abque manifesta violentia restringi non possunt; *ibid.*

Ac dubium est exortum, an electio simoniaca dici debeat, quando praemium electoribus promittitur inscio ipso eligendo: *ibid.* §. 9.

Coelestinus III. respondit, ut nisi constet illos, qui promissum tale fecerunt per fraudem in dispendium illius, qui eligendum erat, id malitiose fecisse, simoniaca sit electio: *ibid.*

Et quoad probationem qualitatum in materia simoniae, illae dumtaxat exceptiones admittendae sunt, quibus forte probatis, testes non zelo justitiae, sed malignitatis fomite processisse constet: *ibid.* §. 10.

In simoniae labem ejusque poenas nedum offendit, qui pro beneficio obtinendo quid temporale collatori, et patrono praestat: *Aur.* 9. *Apr.* 1785. §. 6.

Verum etiam, qui temporalia quidquam tradit alicui justam contradicendi causam praeseferenti, ne contradicat: *ibid.*

Quod et procedit, si tertius in illius favorem simoniace contrectasset, ipso tamen sciente, et non dissentiente: *ibid.*

Simoniae reus minime censetur, qui contradictori injusto quid solvit, sive praestat, ut vexationem sibi redimat, *ibid.* §. 7.

Sed duo in id occurrant, oportet: *ibid.*

Quod injusta sit contradictoris oppositio, quodque solvens jus quaesitum habeat in re, hoc est in beneficio, non tantum ad rem, seu ad beneficium: *ibid.*

Certi juris est, quod sicuti praesentatio ad beneficium non licet absque simoniae crimine quidquam justo contradictore praestare, ut a contradictione discedat, ita licet ex opposito, si cum injusto contradictore res sit. *Rov.* 7. *Maii* 1785. §. 6.

Simonia infecta est acquisitio jurispatronatus pecunia *Mac.* 21. *Jun.* 1788. §. 8.

Gravissimum crimen simonia semper fuit reputata. *Caur. Cens.* 9 *Jul.* 1774. §. 6.

Et nil mirum, si ad extirpandam simoniam severissimae leges omni aetate editae comperiantur: *ibid.*

Verum diversis temporibus multis fraudibus obtecta simonia fuit, et ab hominum malitia sub pallii velamine commissa: *ibid.*

Et S. Pius V. poenas contra committentes simoniam confidentialem constituit:

nempe privationem beneficiorum, fructuum restitutionem, inhabilitationem ad beneficia, et excommunicationem Summo Pontifici reservatam: *ibid.*

Atque ob ignorantiam facti alicujus promoti simoniace caret quis ordinis executione, et tenetur beneficium resignare, non autem fructus consumptos restituere. *ibid.* §. 7.

Simonia committitur per conventionem *do ut des*. *Mac. Jur.* 18. *Jul.* 1795. §. 5.

Secundum aliquos vendi potest absque simonia juspatronatus Capellaniae laicalis: *ibid.* §. 7.

Ex veriori sententia tamen simoniaca est hujusmodi venditio ob adnexum opus Spirituale: *ibid.*

Reservatio beneplaciti Apostolici excusat a simonia; *ibid.* §. 5.

Simoniacus est in rebus beneficialibus Contractus *do ut des*. *Nulli. Si Jac. de sp.* 21. *Apr.* 1792. §. 2.

Ideoque resignans beneficium, ut sibi detur illius fructus absque licentia sedis Apostolicae simoniam confidentialem committit; *ibid.*

Et nedum privatur beneficio, et fructibus, sed incurrit quoque excommunicationem Summo Pontifici reservatam: *ibid.*

Neque excusari valet ob ignorantiam juris: *ibid.*

Mereri tamen potest absolutionem a censuris, et fructuum condonationem, si bona fide contraxerit: *ibid.*

Licita autem est resignatio beneficii cum reservatione omnium fructuum, ex auctoritate summi Pontificis facta: *ibid.* §. 3.

In beneficialibus actus reciproci, videlicet *facio ut facias*, vel *do ut facias*, inducunt simoniam. *Trid.* 20. *Sept.* 1788. §. 5.

Hinc simoniaca videri potest cessio Ecclesiastici beneficii, et correspectiva eleemosynae Missarum: ac sumptuum litis promissio: *ibid.*

Aliquid profecto dare licet ad injustam redimendam vexationem; *ibid.*

Recessus a lite, et beneplaciti Apostolici reservatio sunt circumstantiae, quae Simoniam excusant; *ibid.* §. 6.

Simoniaca non est cessio beneficii, ob quam judex compromissarius solvi mandavit certam pecuniae quantitatem cedenti. *Cam. Concor.* 23. *Apr.* 1796. §. 5.

Quia solutio pecuniae non ex pactione partium processit: sed ex jussione judicis pro bono pacis, et utilitatis: *ibid.*

In beneficialibus actus reciproci, videlicet facio ut facias, vel do ut facias, inducunt simoniam. *Tol. Ap. Ben.* 20. *Mar.* 1790. §. 9.

Recessus vero a lite licitum reddit pactum; *ibid.*

Dimissio beneficii in favorem certae personae, et sub reservatione jurium, nisi in manibus fiat Summi Pontificis, simoniaca est. *Terr. seu Set. Cap.* 19. *Sept.* 1789 §. 4.

Ideoque subreptione caret illius expositio absque mentione conditionis: *ibid.*

Quisquis beneficium ecclesiasticum per simoniam obtentum, ante omnem judicis sententiam una cum fructibus tenetur dimittere, quamprimum noverit collationem fuisse sibi simoniace factam. *Salut. Benef.* 3. *Sept.* 1740. §. 3.

Nisi forte in proviso per simoniam concurrisset ignorantia facti inculpata, et pacifica beneficii possessio ad triennium bona fide protracta; *ibid.*

Capellaniae laicales, quae onus habent missarum annexum, esse possunt simoniae subjectae, si non de jure divino saltem de jure Ecclesiastico; *ibid.* §. 4.

Negativam alii sententiam tenent, ita ut pactiones circa Capellanias laicales initae esse possunt illicitae, et irreligiosae, sed non simoniacae: *ibid.*

Pactiones in beneficiis sive simplicibus, sive curatis sunt prohibitae, et simoniacae, non contra jus divinum, sed contra jus humanum. *Pamp. Conf. Cor. cr.* 15. *Maii* 1723. §. *ult.*

Et multo magis quando agitur de jure praesentandi, quod in se spirituale dici non potest, sed spiritualibus annexum consequenter, et in quo licet simonia sibi possit locum vindicare, id tamen procedit quoad simoniam non juris divini, sed juris positivi; *ibid.*

Quando fit collatio beneficii in favorem ejus, qui bona sua patrimonialia contulit, pro illius dote, et quidem cum pacto praecedenti, ut illud dotanti conferatur, committitur simonia. *Caesen.* 15. *Maii* 1723. §. 8.

Intercedente autem Apostolica auctoritate, cessare dicitur quaecumque simoniaca labes, nec consimilis Apostolicae beneficentiae desunt exempla; *ibid.* §. *seq.*

Qui sua bona largitur apposito pacto, ut vel ipse, vel alius ab eo nominandus beneficium obtineat, simoniam committit. *Mont. Reg.* 2. *Dec.* 1724. §. 4.

Verum quum haec simonia sit juris Ecclesiastici, sanari potest intercedente Summi Pontificis auctoritate, et eo fortius si non versetur in beneficio curato simplici; *ibid.* §. 4.

Quod spectat ad articulum simoniae vel illicitae exactionis in casu dotium, quae a Monialibus persolvuntur Monasteriis occasione professionis, ille ob pluralitatem quaestionum, nec non canonum et Doctorum de eo tractantium dicitur intricatissimus a Gibalino *de Simonia quaest.* 18. *consect.* 9. *Bon.* 14. *Apr.* 1725. §. 5.

Sed communissima et recepta esse videtur sententia, ut vera committatur simonia, quando fit pactio dandi dotem, vel aliquid aliud Monasterio, sive diviti sive pauperi, tamquam pretium ingressus in religionem vel professionis, sed quando fit pactio dandi dotem, vel aliquid aliud Monasterio in causam alimentorum ingredientis vel profitentis, tunc si Monasterium est opulentum, pactio redolet speciem simoniae et avaritiae, secus autem quando Monasterium est inops; tunc quippe pactio permissa est, et a totius Ecclesiae consuetudine approbata: *ibid.*

Quaecumque pactio, per quam imponatur Beneficiario onus ex natura beneficii, vel ex lege fundationis non imminens, per Ecclesiasticas sanctiones reprobatur. *Fir. Cap.* 9. *Aug.* 1732. §. 11.

Is quis donationem dietae, quae est de juribus beneficii sive Capellaniae, facit, et inde nominationem ad beneficium sive Capellaniam obtinet, reus est simoniae confidentialis. *Neap. Praet. Sim.* 13. *Aug.* 1718. §. 6.

Idem committitur crimen ex dimissione ejus, quod solvendum per patronum quolibet anno pro jure Sacrarii, Missarum cum cantu, et consimilium rerum; *ibid.*

Ad effectum simoniae videndum est, an res quae fuit in contractu deducta, sit necne spiritualis sive Ecclesiastica, non autem an nominatus ingressus fuerit titulo institutionis, vel titulo administrationis: *ibid.* §. 7.

Quando autem versamur in Capellania fundata ab Ordinarii auctoritate, in Capellania amovibili, et ad quam per modum provisionis, et ad supplendam absentiam quis est nominatus, in hac specie, conventiones esse possunt illicitae, sed non simoniacae, nec obnoxiae poenis adversus simoniacos a jure statutis: *ibid.* §. 11.

Receptus per Simoniam in Monasterium damnatur ad serviendum domino in alio Monasterio habitu Monastico, et professionem ex eo non irritari: *Leod. Prof.* 2. *Aug.* 1721. §. 7.

Quando vigent aliquae immemorabiles consuetudines, juxta quas aliquid

persolvitur occasione possessionis Canonicatus, et praebendae seu alterius officii Ecclesiastici, eaedem tamquam simoniacae reprobantur, si id quod exigitur seu persolvitur, cedit in utilitatem et privatum commodum aliorum Canonicorum, sive Sacerdotum, aliorumve Ministrorum: secus autem si id quod exigitur, erogatur, et convertitur in usus pios. *Jan. Pact.* 19. *Dec.* 1722. §. 3.

Simoniam redolet pactum redimendi aliquid a Canonicis per praebendatum noviter admissum: *Leod.* 6. *Mar.* 1779. §. 5.

Non obstante statuto id praescribente, quia improbatur a Constitutionibus Apostolicis S. Pii V., et Innoc. XII.: *ibid.* §. 6.

Etiamsi promissiones, et conventiones consisterent in dulciariis, et in Convivio: *ibid.*

Tolerantur solum, si moderatae sint, et sponte datae: *ibid.*

Declaratur tamen si noviter provisus nihil de fructibus Praebendae, deque distributionibus quotidianis, vel de suo promittat, sed solum ut ex peculiari massa aliquid cedat in commodum Canonicorum: *ibid.* §. 7.

In hoc casu cessant dictae constitutiones Apostolicae, et dispositio Conciliaris: *ibid.*

Quae sententia locum obtinet, etiamsi noviter recepti promitterent deservire gratis, antequam ad massae participationem admittantur: *ibid.* § 9.

Magis si novus Praebendatus jurato accepisset Statuta Ecclesiae, quia eidem non licet illa oppugnare: *ibid.* §. 12.

Quidquid sit quoad successores, qui a facto antecessoris praejudicium sufferre non debent: *ibid.*

Excluditur simonia in collatione beneficii ob qualitatem illius, ut pote Capellaniae amovibilis ad nutum ipsius patroni: *Fan. Ex. Decr. S. Vis.* 22. *Nov.* 1760. §. 6.

Et ob erogationem fructuum in utilitatem ipsius beneficii, quae non usurpativa, sed legitima censenda est penes patronos laicos: *ibid.*

Similiter conventiones initae in electione Capellani circa quantitatem salarii illi praestandam, nequaquam subjiciunt vitio simoniae: *ibid.*

Quum res sit de Capellania mere laicali, non solum conditiones pacisci, sed etiam pecunia offerri potest. *Arim. Cap.* 26. *Febr.* 1774. §. 7.

Et nihil etiamsi sit beneficium ecclesiasticum, simonia saperet, quando ambo conveniunt super jure incerto, nec vetitum alicui est in totum, vel in partem cedere commodum, quod ex futuro eventu sibi obventurum confidit. *ibid.*

Et promissio nullomodo simoniaca dici potest, cum non principaliter, sed secundario facta deprehendatur; *ibid.* §. 8.

Sponsio de aliquo praestando post electionem, cum illam electionem non coegerit, quia ab electione resilire etiam stante sponsione electores possunt, nequit ex hac parte electi mens educi emendi jus spirituale, quod simoniacum dici debet: *Ovet. Par.* 19. *Sept.* 1744. §. 4.

Simoniaca labe infecta sponsio dici nequit, quae ab eligendo fit de aliquo praestando, quod ab electis antiqua consuetudine praestari solitum fuerat: *ibid.*

Canonistae affirmant, ut quidquid pretii nomine intercessit in simoniaco contractu, non debeat restitui emptori, neque possit remanere penes venditorem, sed applicari debeat Ecclesiae, cui facta fuit injuria: *Salut. Ben.* 3. *Sept.* 1740. §. 4.

Quae tamen limitari videtur in casu personae idiotae absque ulla penitus cognitione, ac formidine simoniacae labis pactiones hujusmodi ineuntis: *ibid.*

Nominatio, seu praesentatio sive ab ipsomet fundatore, sive a legitimo patrono expleta sub pactione, lege, aut

conditione simoniaca, ita a SS. Canonibus improbetur, ut nullum jus clerico praesentato, praesertim si is fuerit simoniae conscius, ex ea quaeratur: *Salut. Ben.* 1. *Jul.* 1741, §. 3.

Simonia est cessio jurispatronatus accepto pretio: *Recin. Jur.* 18. *Jun.* 1796. §. 4.

Et reprobari debet; nisi transferatur juspatronatus per universalem donationem *ibid.* §. 5.

Respectu Capellaniae mere laicalis regulis beneficialibus non subjectae simonicae non reputantur conventiones initae privata auctoritate: *Tud.* 3. *Jul.* 1762. §. 3.

Hinc ceditur jus nominandi ad Capellaniam mere laicalem in congruentiam certi pretii absque simoniae nota: *ibid.* §. 4.

Simonia infecta videtur cessio juris temporalis Capellaniae, quae est quid spirituale. *Jur. Cap.* 9. *Jul.* 1796. §. 5.

Cessat simonia, ubi aliquid pollicetur temporale pro spirituali auctoritate legitimi superioris: *ibid.*

Canonicis aliquid tradendum consuetudo, vel statutum ecclesiarum per Praebendatum noviter admissum, simoniam non redolet: *Ast. Vii. SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §. 6. *et* 7.

Pro inferenda infamia juris in personam provisi, eique impingenda nota irregularitatis, et inhabilitatis, non est satis sententia declaratoria. simonicae praesentationis, cum haec procedere possit ex culpa aliorum quam provisi, sed requiritur sententia declarans reum simoniae ipsum provisum: *Sal. seu Cap. Par.* 9. *Febr.* 1762. §. 4.

Maxime si exinde per sententiam absolutoriam ad pristinam habilitatem fuerit restitutus: *ibid.*

Per sententiam absolutoriam sublata est infamia simoniae, et restitutus provisus ad pristinam habilitatem. *Sal. seu Cap. Par.* 9. *Febr.* 1762. §. 4.

Quando simonia completa dici nequit, non incurruntur poenae a sacris Canonibus statutae. *Salut. Ben.* 3. *Sept.* 1740. §. 4.

Simonia est vitium omnium maxime in re ecclesiastica detestabili, et execrando, atque idcirco pleniores etiam requirit demonstrationes. *Eugub. Can.* 7. *Jul.* 1770. §. 29.

Simonia confidentialis est crimen gravissimum, quod graves, et indubias exigit probationes: *ibid.* §. 11.

Simoniae clarissimam probationem praesefert confessio electi ad beneficium: *ibid.* §. 17.

Simonia difficilis est probationis: *Sutr. Cap.* 18. *Apr.* 1795. §. 6.

Pluribus tamen probari valet modis, et praesertim per confessionem unius, vel alterius simoniaci: *ibid.*

Nulla enim major, et melior probatio, quam propria oris confessio: *ibid.*

Satis tamen non est confessio interesse habentis; nisi alia concurrant validissima argumenta: *ibid.* §. 7.

Simonia committitur per conventionem: *ibid.*

Largitio insignis summae ob cessum jurispatronatus, censetur potius pretium ab initio conventum, et inducit simoniam: *ibid.*

Simoniaci.

Simoniaci incurrunt censuras *Extrav. cum detestabile de simon. Sutr. Cap.* 18. *Apr.* 1795. §. 9.

Earumque absolutio reservata est summo Pontifici: *ibid.*

Non incidunt tamen simoniaci ipso facto in poenam privationis beneficii, sed plectendi sunt per sententiam judicis: *ibid.* §. 10.

Simoniaci liberantur a poenis simoniae qui ante declarationem judicis simoniacum retractarunt actum: *Mac. Jur.* 18. *Jul.* 1795. §. 8.

Simplex Capellania. Vide *Capellania* §. XIII.

Simplex Presbyter. Vide *Presbyter Simplex*.

Simplicia Beneficia. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXIX.

Simulata Professio. Vide *Professio Religiosa* §. IX.

Simulatio, Fictio.

Justae simulandae professionis causae desumuntur ex inclusione puellae in Monasterio, ex assiduis, atque importunis suasionibus, violentiis, ac minis: *Val. Prof.* 12. *Jun.* 1773. § 11.

Licet intra quinquennium non reclamaverit, quando nunquam destitit suam reluctantiam omnibus patefacere, qua quidem in re extrajudiciales etiam querelae sufficiunt: *ibid.*

Simulatio, quae non sapit delictum, sed utilis est, vel saltem contrahentibus non perniciosa, praesumitur, etiamsi nulla occurrat simulandi causa: *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 8.

Fictio, et simulatio, ut a suscepta liberet obligatione probationes exposcit claras, et concludentes, simulque exigit, ut justa, et honesta adfuerit causa simulandi. *Nuc. Rest. in Int.* 26. *Mar.* 1768. §. 17.

Solus metus reverentialis est causa simulationis; *ibid.*

Situatio. Vide *Ecclesia Parochialis* §. II.

Societas. Vide *Sodalitium*.

Societas Ecclesiasticorum.

Dum agitur de aliqua instituta Ecclesiasticorum ad designata fungenda munera in dispensationibus concedendis semper requiritur Societatis, seu Collegii consensus. *Aux. Disp.* 21. *Jun.* 1766. §. 16.

Sodales. Vide *Sodalitium* §. VIII.

§. I.

Sodalitium quoad Aggregationem.

Aggregatio perinde operari debet, ac si eadem privilegia principaliter, et directe fuissent concessa Confraternitati aggregatae. *Mutin. Agg.* 20. *Nov.* 1762. §. 1.

Societati licet in vim aggregationis uti eodem nomine, iisdem signis, et privilegiis, quibus fruuntur sodales ipsius Confraternitatis aggregantis. *Mac. Confr.* 24. *Mar.* 1736. §. 5.

Sed si sit Societas sub diverso titulo, et instituto erecta non potuit Archiconfraternitati aggregari; *ibid.*

Societates aggregatae uti nequeunt statutis aggregantis, nisi recognita, et approbata fuerint ab Episcopo Dioecesano. *Mut. Aggr.* 20. *Nov.* 1762. §. 3.

Indulgentiae vero recognoscendae sunt ab Episcopo adhibitis duobus de Capitulo, et ejus decreto publicandae; *ibid.*

Sed approbatio aggregationis generice facta ab Ordinario operatur solum quoad indulgentias, et gratias spirituales, non autem extenditur ad approbationem privilegiorum: *ibid.* §. 4.

Nam praerogativae Confraternitatum Urbis, quae reguntur sub Card. Protectore, non sunt trahendae in exemplum pro Confraternitatibus extra urbem; *ibid.*

Societati aggregatae Archiconfraternitati Urbis solum communicentur Indulgentiae ob hujusmodi aggregationes. *Reat.* 5. *Apr.* 1788. §. 5

Societas Mortis Urbis potest communicare sua privilegia Confraternitatibus aggregatis: *Matr. Aggr.* 20. *Nov.* 1762. §. 1.

Illa scilicet sibi principaliter concessa, non autem ea, quae habet per communicationem, vel instar: *ibid.* §. 3.

Et privilegiorum communicatio idem operatur, ac si principaliter concessa fuissent: *ibid.*

Habet autem dicta Societas privilegium sepeliendi mortuos in Parochia suis sumptibus, postquam Parochus requisitus per 40. horas neglexerit: *ibid.* §. 2. et 6.

Tenetur tamen requirere licentiam Parochi, qui potest per se, vel per suum substitutum intervenire, sed tenetur omnino aperire Confraternitati januas Ecclesiae: *ibid.* §. 6.

Et stola deferri non potest a Capellano Confraternitatis, extra propriam Ecclesiam praesente Parocho: *ibid.* §. 8.

§. II.

Sodalitium quoad Comitia.

Comitia convocata nulla praemissa denunciatione per diem ante Sodalibus de more facienda ad hoc ut negotium, ut par erat, expenderent, ac maturius proferrent judicium nullius roboris sunt; *Baln. Elec. Alum.* 14. *Jan* 1769. §. 5.

Et cum sublatum extiterit arbitrium sodalibus competens. irritum ipso jure dicunt quidquid in comitiis gestum fuerit; *ibid.* §. 6.

Praesertim si admissi sint in Suffragium ferendum nonnulli a Sodalitio extranei, qui admitti non potuissent, nisi consensus majoris partis confratrum accessisset: *ibid.* §. 7.

Insuper plurimi habendus est dissensus aliorum Confratrum, cum in re admodum praejudiciali, et magni momenti omnium consensus mature praestitus requireretur, exemplo patronorum, quorum dissensûs in re gravi sufficit, ne firmitatem habeat, quod ab aliis fuerit resolutum, *ibid.* §. 8.

Dubitari nequit de legitimis resolutionibus, ubi major intervenientium pars convenerit: *Call. Subs. Dot.* 15. *Dec.* 1787. §. 4.

Etsi aliquis protestatus sit, *che non sarò mai per concorrere*, et a ferendo suffragio re abstinuit, quod omnis in reliquis decernendi potestas consolidata est: *ibid.* §. 6.

Nonnisi permissiva sodalitiorum comitia haberi censetur in Oratoriis, vel Ecclesiis, cum potius ea fieri deceat in domo adnexa, vel in domo Parochi, aut alterius superioris. *Balg. Adm. Alum.* 26. *Aug.* 1769. §. 9.

Comitiis oeconomicis Confraternitatum se immiscere nequit Episcopus: *Asc. Prepb.* 9. *Julii* 1796.

Et si eis assistere velit, ferre nequit suffragium: *ibid.*

Irrita sunt Societatis comitia, in quibus suffragium tulerunt Sodales inhabiles, sed contrarium verius. *Cerv.* 17. *Apr.* 1790. §. 5.

His de jure communi plures interesse valent consanguinei: *ibid.* §. 6.

Contrarium statuit Congregatio deputata anno 1699. ab Innocentio XII. pro reformatione locorum piorum urbis, quae ob identitatem rationis ad extera extenduntur sodalitia: *ibid.* §. 9.

Atque ex ipso jure communi limitatur praemissa regula, ubi aliquod eligendis officialibus obventurum erit lucrum: *ibid.*

Quia paria habuerunt suffragia, eligi debent per sortitionem: *ibid.* §. 6.

In Officiis continuare nequeunt Officiales Societatis absque licentia Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis; *ibid.* §. 10.

Dum in eorum tamen sunt possessione gerere valent, quae ad illam pertinent: *ibid.* §. 7.

§. III.

Sodalitium quoad Congregationes.

Eo ipso quod Confratrum Collegium legitime erectum fuit, consequens statim fit ex ipsa Collegii natura, congregari libere posse, nec Ordinarii facultate indigere: *Assis.* 10. *Sept.* 1785. §. 6

Locus tantum procedit in iis persona-

rum coetibus, qui collegium non constituunt: *ibid.*

Si ex antiquiore Sodalitiorum consuetudine constet omnibus, Congregationes fieri post processiones, cum ad proprias redeunt Ecclesias, hinc nulla monitio, seu interpellatio requiritur: cum dies sit certa praestituta: *ibid.* §. 7.

Nonnulli Doctores negant, posse Episcopum vetare, ne Sodalitia absque sua licentia congregationes habeant: *ibid.* §. 19.

Admittitur tamen, in illius arbitrio reponi si velit, Congregationibus per se ipsum, sive delegatum suum interveniendi: *ibid.*

Hinc consequens est jubere Episcopum posse, ut de habendis Congregationibus certior ipse fiat: *ibid.*

Hac de causa sententiae conciliantur, ut scilicet sodales ad petendam veniam compellendi non sint, compelli tamen posse ad Episcopum certiorandum: *ibid.*

Bassius contra Episcopum tenebat, sed id sententiam mutavit: *ibid.* §. 20.

Et refert, quod id decreverunt Synodus Taurinensis Episcopi Bejumi, Synodus Farfensis Card. Barberini, et Synodus Lucana Card. Spinulae: *ibid.*

Atque reddit rationem, quod nempe Vicarii interventus conservat sodalium libertatem, non laedit: *ibid.*

Imo in pecunia collocanda requiritur Ordinarii assensus, qui praenoscat, periculoque provideat, ne pecunia personis non tutis gratiose in Congregationibus tradatur: *ibid.* §. 21.

Ad convocationem Congregationum, quae a Sodalibus haberi solent, compertum est, moneri praesentes per diem ante oportere de die, hora, et loco. *Balneor. Adm. Alum.* 26. *Aug.* 1769. §. 16.

Non ita tamen necesse est, ut in ipsa convocatione res pertractanda significetur: *ibid.*

Episcopus non potest prohibere, quin habeantur a Sodalibus Congregationes, vel Officiales eligantur sine suo, suique Deputati interventu. *Civit. Pleb.* 26. *Jan.* 1760. §. 5.

Jus eligendi Officiales suos, et ministros profluens a connaturali facultate, quae residet penes Collegium, competit sodalibus, reservata solum potestate Episcopo, illos eligendi jure devoluto, si in tertio scrutinio Sodales non convenerint, vel electionem fecerint de indigno: *ibid.* §. 6.

Certior fieri debet Episcopus de extraordinariis dumtaxat Societatum Congregationibus. *Call. Subs. Dot.* 28. *Nov.* 1795. §. 38.

Ad validitatem Congregationis requiritur, ut major pars accedat, cum major pars a praesentibus constituatur, nec curandum de iis, qui interesse recusant. *Baln. Ad. Al.* 26. *Aug* 1769. §. 10.

§. IV.

Sodalitium quoad Erectionem.

Nihil repugnat duplicitas nominis, quod Sorores appellentur *Peregrinae*, Confratres autem nuncupentur Sodales *SSmi Nominis Dei*, *et Jesu*, occasione erectionis sodalitii. *Dert. Visit.* 12. *Jan.* 1760. §. 10.

Confraternitas Ssmi Sacramenti in qualibet Parochiali Ecclesia ad formam Constitutionum Apostolicarum erigi debet. *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. § 6.

Societas Ss.Sacramenti est in Parochialibus Ecclesiis juxta literas Congr. Indulgentiarum ad Archiep. Bononiensem approbatas a Paulo V.: *Civit. Pleb.* 26. *Jan.* 1760. §. 2.

In Constitutione Clementis VIII. 115. §. 2. *Bull. Tom.* 3. mandatur, ut una tantum Confraternitas, seu Congregatio ejusdem Instituti in unaquaque Civitate

erigatur. *Ulyssip. Occ. Confr.* 7.*Dec*.1720.

Sed si in una Civitate plures ejusdem Instituti adsint Confraternitates, et Civitas ipsa sit amplissima, et magna populi numero referta, dicitur esse posse in una eademque Civitate duas ejusdem Instituti Confraternitates, praefata Constitutione non obstante: *ibid.* §. 2.

Si de Confraternitatis erectionis validitate dubitetur, gratia revalidationis admittitur: *ibid.* §. 2.

Quamvis nonnulli censent, locum revalidationi etiam per viam gratiae esse non posse, quum revalidatio sit praejudicialis illi, qui jus fundatum in eadem Constitutione tenent: *ibid.* §. 3.

Tolerari potest existentia duarum Confraternitatum sub eodem nomine, et invocatione in uno eodemque loco, inspecta locorum qualitate, numerositate populi, more religionis, distantia unius ab alia, aliisque facti circumstantiis; totum remittendo arbitrio Ordinarii, cum ea tamen lege, ut solemnitas, et sacrae functiones diversis diebus celebrari deberent, idque non solum in magnis Civitatibus, sed etiam in aliis inferioribus notae. *Urat. Er. Confr.* 2. *Dec.* 1729. §. 45.

Alio modo subsunt Parocho Sodalitia, cum in eadem Parochiali Ecclesia sunt erectae, vel in Oratoriis, aut Sacellis, quae ipsi Parochiae adjiciuntur. *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 3.

Alio autem modo cum Societates ejusmodi addictae sunt publicis, et liberis Ecclesiis, quamvis intra limites Parochiae positae sunt: *ibid.*

Confraternitates laicorum legitime erectae in Ecclesiis Parochialibus habent dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus: *ibid.* §. 4.

Ac dictae Confraternitates erectae in Capellis, vel Oratoriis, tum publicis, tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, et ab eis dependentibus habent dictam dependentiam a Parocho quoad dictas functiones: *ibid.*

Confraternitates erectae in aliis Ecclesiis publicis, non habent quoad easdem functiones aliquam dependentiam a Parocho, intra cujus Parochiae limites sitae sunt Ecclesiae: *ibid.*

Confraternitates erectae in Oratoriis, tum publicis, tum privatis sejunctis ab Ecclesiis Parochialibus quoad dictas functiones Ecclesiasticas non habent dictam dependentiam a Parocho: *ibid.*

Pro formali valida erectione Sodalitii praecipue requiruntur literae testimoniales Episcopi, quibus Confraternitatis erigendae pietas, et christianae charitatis officia, quae exerceri debent commendatae essent. *Urat.Er.Confr.*3.*Dec*.1729.§.5.

Clemens VIII. Pont. Max. praescripsit requisita pro erigenda confraternitate, ac praecipue licentiam Ordinarii requiri mandavit. *Cons.* 19. *Nov.* 1729. §. 5.

Probanda ea sunt nova Collegia, Sodalitia, Universitates, quae nullum detrimentum jam existentibus inferre possint, et ex quibus offensio populi non oriatur. *Jan.* 29. *Febr.* 1744. §. 4.

Sodalitium unum, vel Universitas ejusdem Instituti in eadem Civitate esse nequit: *ibid.*

Si una tantum societas in aliquo Oratorio instituta sit, quemadmodum ex pluribus facti circumstantiis, et documentis constat, ea scindi nequit. *Mac. Confr.* 24. *Mar.* 1736. §. 4.

Si alteri confraternitati sit aggregata, hoc casu confraternitatum divisio fieri potest: *ibid.*

Privato arbitratu, vel Societas, vel Collegium, vel quodcumque Corpus Ecclesiasticorum coire non potest, quum oporteat auctoritas, et approbatio Episcopi. *Aux.* 21. *Jan.* 1766. §. 13.

Uni Confraternitati duplicem titulum assumere permissum est. *Mac. Confr.* 24. *Mar.* 1736. §. 7.

§. V.

Sodalitium quoad Jura, et Potestatem.

Capellani, Officiales Confraternitatum erectarum intra fines Parochiae, possunt in festivitatibus solemnioribus Ecclesiae, vel Oratorii canere Missas solemnes, et alterius valent sine licentia Parochi denunciare festivitates, et vigilias occurrentes in hebdomada. *Flor.* 16. *Mar.* 1726. §. 5.

Sodalitia inducta sunt ad exercenda opera pietatis, ac religionis. *Phar. Un.* 25. *Jun.* 1791. §. 2.

Sodales uti singuli nullum jus habent ad bona dissolutae societatis: *ibid.* §. 2.

Et ea bona devolvuntur ad Ecclesiam Parochialem, in qua societas erecta erat: *ibid.*

Licet sodalitium auctoritate ordinaria erectum sit, alienare nequit bona stabilia absque beneplacito Apostolico. *Null. Nonn. Subs. Dot.* 6. *Mar.* 1797. §. 5.

Libere tamen disponere potest de illorum reditibus in pios usus, annuente praesertim Episcopo: *ibid.*

Confraternitates laicorum ex consuetudine possunt recipere, et administrare oblationes, dummodo laici nihil sibi applicent, sed in pios usus totum convertant. *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. §. 7.

Imo pro illarum erogatione requiritur Episcopi auctoritas, de qua coram eodem rationes reddere debent: *ibid.* §. 8.

Libera sodalibus debet esse administratio. *Assis.* 10. *Sept.* 1785. §. 11.

De sumptibus praeter certam summam absque ordinarii venia non conficiendis, lex nova non est: *ibid.* §. 22.

In Synodo Firmana Card. Paracciani restringitur ad summam nummorum quinque libertas sodalium, praeter quam Episcopi auctoritas intercedere debet: *ibid.*

In Synodo Tusculana Card. Ducis Eboracensis administratori ad summum permittitur expensa Juliorum 20., praeter quam summam requiritur Officialium omnium consilium, et Vicarii venia, si excedat scut. 10.: *ibid.*

Quoad reditus, qui ad jussa dotium disposita sunt parati, praesumptio favet Episcopo, ejusque legi, contrariis deficientibus probationibus: *ibid.* §. 23.

Confraternitates exponere in eorum Ecclesiis Ss. Sacramentum absque licentia Episcopi. *Spol. Func. Eccl.* 20. *Febr.* 1796. §. 4. *et* 8.

Neque etiam aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis: *ibid.* §. 6.

Confraternitatibus porro aggregatis communicantur dumtaxat privilegia spiritualia, et indulgentiae, nempe indulta, et gratiae spirituales: *ibid.* §. 5.

Archiconfraternitas ipsa mortis Urbis non communicat facultatem exponendi Ss. Sacramentum absque licentia Episcopi: *ibid.* §. 9.

In una enim Ecclesia Parochiali retineri, atque exponi valet; in aliis vero ex privilegio Sedis Apostolicae, vel Ordinarii: *ibid.* §. 7.

In subditis Ecclesiae Confraternitatum explere valet Parochus functiones parochiales, et non parochiales, exceptis earum propriis: *ibid.* §. 9.

Societates praecipue instituuntur ad exercenda pietatis, ac christianae charitatis officia. *Mut. Aggr.* 20. *Nov.* 1762 §. 5.

Non habent tamen jus sepeliendi in proprio Oratorio sine concessione Episcopi: *ibid.* §. 7.

Et acquisitum jus videri potest sepeliendi per effossionem tumuli sine Episcopi contradictione: *ibid.*

Ac tunc in eo cuique licitum est sepulcrum eligere, tamquam in loco sacro habente jus sepeliendi : *ibid.*

Uti de Oratoriis, et de quacumque Ecclesia non parochiali gaudente jure sepeliendi : *ibid.*

Nec cavendum est de praejudicio Parochi, cui remanet salva quarta funeris : *ibidem*.

Si tamen Ecclesia non habet jus tumulandi, Parochus percipit integra emolumenta ; et a Parocho fiunt exequiae super cadaver : *ibid.*

§. VI.

Sodalitium quoad Officiales.

Officialium electio pertinet ad Confratres, confirmatio vero ad Episcopum, imo, et electio ad eumdem Episcopum spectat, si confratres in sufficienti numero per triplex scrutinium non convenerint. *Forol.* 21. *Aug.* 1784. §. 16.

Reprobandae non sunt Officialium electiones viva voce confectae. *Assis.* 10. *Sept.* 1785. §. 15.

Ratio est, quia non est res de Episcopo Ecclesiae dando viduatae, cujus electio secretis committenda est suffragiis : *ibid.*

Neque res est de aliorum praelatorum electionibus : *ibid.*

Sed de impropria electione agitur, in qua consensus naturalis, sive scriptis, sive in factis explicitus, satis est : *ibid.*

In electionibus confirmandis lex est admittenda, ut duae ex tribus partibus suffragiorum conveniant : *ibid.* §. 16.

Si suffragiorum pluralitas in Episcopi, et Praelati electione satis est, cur in Officialium impropriis electionibus, duas tertias partes esse necessarias, decernatur : *ibid.*

Officialium electio libere ad Confratres, confirmatio ad Episcopum pertinet. *Baln. Elec. Alum.* 14. *Jan.* 1769. §. 15.

Sodales reddere non debent deputatis sodalitii rationes administrationis, quam reddere quotannis tenentur Ordinario, ne bis eas reddant. *Asc. Brepb.* 9. *Jul.* 1796. §. 7.

Eis vero non deputatis reddere rationes debet ipsorum Minister.

Licet omnia sodales subjacere debeant Ordinario : *ibid.*

Ad Officiales sodalitii spectat Ministrorum electio : *ibid.* §. 8.

Episcopus potest ad tollendos abusus, edictis praecavere, ut bona locorum piorum fideliter administrentur, non tamen in administratione se potest miscere, sed illam Officialibus ad id electis relinquere debet. *Baln. Elec. Alum.* 14. *Jan.* 1769. §. 14.

Solumque ex dispositione *Sess.* 22. *C.* 8. *et* 9. *de refor.* Concilii Trid. jus illi competit confirmandi Oeconomos, et administratores, ab eisque rationes exigendi : *ibid.*

Libera est Sodalibus administratio bonorum Societatis, nec eisdem auferri potest, nisi de abusu, et dissipatione constiterit : *ibid.* §. 11.

Et in hac administratione nullo modo potest Episcopus se ingerere : *ibid.*

Officiales Societatis post expiratum illorum officium, haud legitime continuare possunt in eo, absque licentia Episcopi, vel ejus Vicarii non foranei, sed generalis. *Cerv.* 17. *Apr.* 1790. §. 10.

§. VII.

Sodalitium quoad Onera.

Societates saeculares in Parochialibus Ecclesiis institutae, et quae Parochiae junguntur, Parocho subjici debent, quoad exercitium functionum, etiamsi Parochiales non sint. *Firm.* 17. *Dec.* 1768. §. 11.

Confraternitates, quae partem populi

constituunt, vocandae in partem oneris populo incumbentis sunt, praesertim si accedat Sodalium assensus. *Null. seu Novan. Reced Eccl. Par.* 16. *Maii* 1778. §. 8.

Sodales in functionibus non parochialibus non tenentur requirere Parochum, aliosque Sacerdotes Parochiae. *Apt.* 23. *Sept.* 1758. §. 2.

Ecclesia cessa Confraternitati ab ea manuteneri debet. *Asc. Braepb.* 9. *Jul.* 1796. §. 9.

Et Chirographum Pontificium cessionis accurate exequendum est: *ibid.* §. 10.

§. VIII.

Sodalitium quoad Sodalium Receptionem, et Expulsionem.

Episcopus facultatem habet adigendi Sodales non solum, ut in eorum numero aliquem recipiant, sed etiam, ut ex eorum coetu aliquem expellant. *Ferr. Conf.* 14. *Sept.* 1782. §. 13.

Cautum in jure non reperitur, ad legitimam alicujus admissionem formale scrutinium requiri, sed satis est, ut reliqui de gremio non contradicant, et admissioni acquiescant. *Balner. Ad. Alum.* 36. *Aug.* 1769. §. 7.

Sodales monendi sunt, antequam removeantur ab Albo Confratrum: *ibid.* §. 18.

Imo pendente controversia super remotione alicujus, manuteneri is debet in sua possessione interveniendi cum ceteris, suffragium ferendi, aliaque omnia peragendi, quae Confratribus competunt: *ibid.*

§. IX.

Sodalitium quoad Statuta, et Resolutiones.

Potest Episcopus auctoritate ordinaria mutare, et variare statuta Confraternitatum, eisque novas leges, quando opus fuerit servandas proponere *Ferr. Confr.* 14. *Sept.* 1782. § 12.

Quoad validitatem decretorum parum officit deficientia integri numeri 40. Confratrum, quia Constitutiones praescribentes omnium interventum, vel nullimode afficiunt: vel aequipollenter adimpletae sunt per tacitam omnium ratihabitionem desumptam ex 40 annorum observantia: *Fav. Par.* 12 *Jul.* 1761. §. 5.

Et Episcopi assensus praesumendus est post quadragenariam observantiam praedictam: *ibid.*

Resolutiones emanatae a Sodalibus legitime congregatis, et ex suffragiorum pluralitate, vim habent contractus, praeciseque obligationis, ac nefas proinde est ab iis recedere. *Baln. Elect. Alum.* 26. *Aug.* 1769 §. 3.

Maxime quia recessus cederet in praejudicium tertii, cui est jus quaesitum, quo nequit sine injusta causa privari: *ibid.*

Et cum nullitas resolutionum concludenter non probetur, et pro justitia, ac validitate actus semper militat juris praesumptio: *ibid.* § 4.

Novusque est omnino actus infringendus, quod ab Episcopo per diem ante nunciari debuissent, quae in congregatione agenda erant, immo id prorsus a jure absonum videri, cum speciem quamdam subjectionis, ac servitutis praeseferat. *ibid.*

§. X.

Sodalitium quoad Translationem, et Unionem

Non est facile permittenda sodalitio translatio, ne minuatur frequentia populi in Ecclesia Parochiali, neve praejudicetur juribus Parochi: *Civit. Pleb.* 26. *Jan.* 1760 §. 8.

Ad translationem Societatis ad novum

Oratorium, aut alibi requiritur auctoritas Episcopi: *Pact. Confr.* 22. *Maii* 1734. § 3.

Et translatio sequuta, ubi alia Societas existit, est nulla, quia duae Societates in eodem loco, et sub iisdem titulo, et instituto prohibentur: *ibid.* §. 5.

Excepta Societate SS. Sacramenti necessaria in Ecclesiis Parochialibus, ceterae Confraternitates utpote non necessariae possunt ad libitum discedere, et ad alias Ecclesias se transferre, nisi appareat de contraria lege apposita in prima erectione: *Civit. Pleb.* 26. *Jan.* 1760. §. 3.

Confraternitas valet ad libitum divertere ab Ecclesia, in qua olim recepta est: *Satr. Trani.* 28. *Aug.* 1779. §. 5.

Idque ad servandam aequalitatem, quum ad nutum valeat Ecclesia illam dimittere: *ibid.*

Et insuper potest secum abducere omnia quae sua sunt; *ibid.* §. 6.

Absque eo quod teneantur servare pacta manutenendi Ecclesiam de sacra supellectili, atque alia eidem tribuendi, quia pacta haec adjecta censentur correspective, et quamdiu Confratres in eadem Ecclesia perseverent: *ibid.*

Idque ex indole correspectivae obligationis, quae operatur, uno deficiente extremo, alterum quoque cesset: *ibid.*

Et quoad pertinet ad unionem Societatum S. Congr. Episc. et Reg. prohibuit Episcopo, ne ad unionem Confraternitatis procederet: *Firm.* 26. *Nov.* 1785. §. 13.

Et S. Congr. Rituum rescindit unionem duarum Confraternitatum sine legitima causa factam: *ibid.*

Et ratio est, nam bonorum unius Sodalitii ad alterum unio sine laesione, et mutatione fidelium voluntatis fieri nequit: *ibid.* §. 14.

Solemnis Missa. Vide *Missa* §. XV.

Solemnitas.

Solemnitas juxta ritum ab Ecclesia praescriptum celebrari debet cum solo cantu Gregoriano sine exteriori pompa concentus Musices, et obtrepentium instrumentorum in Ecclesiis vetita: *Aux.* 6. *Dec.* 1760. §. 4.

Quando agitur de Episcopi alienatione, seu de donatione ex bonis suae Mensae Episcopalis in favorem sui Capituli facta, solemnitas non est necessaria: *Strig.* 17. *Dec.* 1718. §. 4.

Ritus solemnitatis a testatore non praescriptus determinationem accipit a consueto regionis more, ac dignitate legatarii, et ab opulentia patrimonii legantis: *Aux.* 6. *Dec.* 1760. §. 3.

Reliqua. Vide *Electio* §. VII. *Testamentum* §. IV.

Solemnitas quoad Alienationem Bonorum Ecclesiae. Vide *Alienatio* §. III.

Solidus.

Solidi valor Justiniani temporibus sextam unciae partem aequabat, itaut auri libra in septuaginta duos solidos divideretur. *Aux. seu Civ. Cath.* 25. *Junii* 1763. §. 4.

Solitarius. Vide *Eremita*.

Solutio.

Solutio quaelibet semel tantum fieri debet. *Priv. Ap. Or.* 16. *Mart.* 1771. §. 7.

Unica solutio praescripta est in favorem Seminarii a Concil. Trid., et Bened. XIII.; *ibid.*

Expleta solutio animo repetendi, salvum factum est jus solutionis. *Spol.* 23. *Jan.* 1790. §. 5.

Et denunciatio contestata repetendi facto adversari videtur: *ibid.*

Per solutionem integrae dotis remota est causa, a qua pendebat sequestrum. *Incl. Sep. 7b. sup. seq.* 16. *Febr.* 1788. §. 3.

Quum antiquae solutioni adjecta alia postea legitima superioris auctoritate fuerit, haec etiam primaevae solutionis qualitates assumpsit. *Leod.* 17. *Jul.* 1773. §. 4.

Qui aliquid solvit pro causa pia, putans se teneri ad solvendum, quando revera obstrictus non erat, repetere non potest quod solvit. *Dert. Susp. et Red. Mis.* 17. *Mar.* 1781. §. 8.

Qui juramento promisit solvere quolibet anno partem sui debiti, quam unica vice solvere debuisset, si uno anno omittat solutionem partis conventae, jus disponit, ut pro tota summa agi valeat a creditore. *Elbor. Dec. Ind.* 11. *Mar.* 1718. §. 6.

Hac literali juris dispositione non obstante, agi tamen pro tota summa nequit, nisi creditor plene probet debitorem fuisse in dolo: *ibid.*

Reliqua. Vide *Census* §. III. *Emolumenta* §. II. *Legatum Pium* §. XXI. *Quarta Funerea* §. III.

Soror.

Nomine Sororum carnalium, quo utitur testator, sorores etiam secundum aliquos veniunt, quae ex eodemque sanguine ortae sunt. *Rom. Sub. Dot.* 28. *Nov.* 1789. §. 6.

Contrarium tamen censent alii, ubi fratris, aut Sororis nomen probatum sit a testatore, qui in rigido loqui censetur sensu: *ibid.*

Et ratio est, quia in odiosis praesertim, utrimque appellat conjunctos: *ibid.*

Specialis Conditio. Vide *Conditio* §. III.

Specialis Consuetudo. Vide *Consuetudo* §. XII.

Specialis Dictio. Vide *Dictio* §. II.

Spirituales Causae, Vide *Causae* §. IV.

Spiritualis Cognatio. Vide *Matrimonium* §. XXXIV.

Spolium Ecclesiasticum.

Innocentius XII. Pont. Max. inspecta paupertate Cathedralium, et aliarum Ecclesiarum Parochialium Regni Neapolitani, exclusit Cameram Apostolicam a successione in bonis Episcoporum decedentium intuitu Ecclesiae acquisitis, et declaravit, ut ad Ecclesias, quibus praeessent dicti praelati bona illorum, ut juris est, pertinerent, data eis facultate, designandi usus. *In Vot. Card. Pereira* 28. *Dec.* 1723. §. 3.

Bulla S. Pii V. quae decrevit, ut ornamenta et paramenta, et res aliae, aliaque bona ad usum, et cultum divinum spectantia, adplicari debeant Ecclesiis, quibus Episcopi praefuerunt, sustulit solum contrarias dispositiones de dictis bonis factas per ultimam voluntatem, et per contractum lucrativum donationis, non autem per contractum onerosum. *Triv.* 8. *Jan.* 1726. §. 3.

Ex privilegio, seu consuetudine legitime praescripta permissum est Episcopis sibi posse appropriare bona beneficiatorum suae Dioecesis morientium et ea in suos usus convertere. *Comp. Sp.* 8. *Jan.* 1726.

Adeoque etiam hodie in Dioecesi Leodiensi, et nonnullis Ecclesiis Belgicis, mobilia bona omnia beneficiatorum, et aliorum Praesbyterorum morientium ad Episcopos deferuntur: *ibid.*

Per Ecclesiasticas leges non improbatur consuetudo colligendi ab Episcopo spolia Beneficiatorum decedentium, neque per alia veteris disciplinae monumenta; *ibid.* §. 6.

Sic in Provincia Turonensi lectum in quo Parochi decubuissent, vindicabant Archidiaconi, qui optionem etiam habebant illum centum solidis in pinguioribus Parochis, et quinquaginta in tenuioribus redimi: *ibid.*

In Dioecesi Leodiensi, ac etiam in Belgio supellectiles defunctorum Beneficiariorum ad Episcopos pertinere consuevit: *ibid.* §. 7.

In Dioecesi Conimbriensi, aliisque Episcopatibus Lusitaniae cedit Antistiti una res, vel species, ex supellectili obeuntis Beneficiarii, quam ipse Episcopus elegerit, et quae propterea vulgo appellatur luctuosa: *ibid.* §. 8.

Archiepiscopis Hydruntino et Acheruntino, et Materatensi jus est obtinendi equum, lectum, annulum, nonnullaque alia Episcoporum suffraganeorum, qui e vivis sublati sunt: *ibid.* §. 10.

In Dioecesi S. Marci consuetudo viget, ut superpelliceum, ac breviarium cujuslibet Presbyteri morientis spectarent ad Episcopum: *ibid.* §. 9.

Bulla S. Pii V. 42. decrevit, ut ornamenta, et paramenta, et res aliae, ceteraque bona ad usum, et cultum divinum spectantia applicari debeant Ecclesiis, quibus Episcopi peaefuerint. *Triv. seu Tric.* 8. *Jun.* 1726. §. 3.

Constitutio Piana adeo privilegiata censetur, ut dubio an creditoribus defuncti Episcopi in subsidium, si alia bona non sufficiant satisfaciendum sit ex bonis etiam benedictis, seu Pontificalibus, non ostante Constitutione 42. B. Pii Quinti, post longam disputationem vix affirmativum fuerit responsum: *ibid.*

Reditus omnes Canonicorum, seu Beneficiatorum si solis constent distributionibus quotidianis, etiam spolio subjaciunt. *Neap. Spol.* 27. *Iul.* 1737. §. 3.

Spolii jura per cameram cessa donatario, eidem suffragatur ad effectum retinendi bona donata uti propria. *Cam. Sub-Dot.* 30. *Maii* 1761. §. 4.

Et ideo libere pervenit ad cessionarium camerae, ejusque successores: *ibid.*

Cessio tamen hujusmodi titulo compositionis facta prodest haereditati, et non donatario; *ibid.* §. 6.

Praesertim cum jura essent litigiosa, et ideo illorum cessio solum operatur remotionem obstaculi litis pendentis, ut cessionarius bona possidere ex privativo titulo haereditario posset: *ibid*

Ac stipulatio pro se, suisque haeredibus quibuscumque praeseferat tantum cessionario jus recuperandi summam solutam occasione transactionis: *ibid.*

§. I.

Sponsalia in Genere.

Sponsalia ex antiquo jure per subsecutum concubitum matrimonii naturam induebant: *Dissert. sup. Matr.* 1740. *in fin. litt. I. Disc.* 3 §. 8.

Quod jus hodieque ubi Tridentinum non viget, locum habet: *ibid.*

§. II.

Sponsalia ex quibus dissolvi, et an, et quomodo ad contrahenda cogi possint.

Ob justam causam licet a sponsalibus resilire, etiam sine mutuo utriusque sponsi consensu: *Gal. S p.* 28. *Febr.* 1733. § 4.

Et minus etiam gravis requiritur causa, ubi sponsalia non fuerint juramento firmata: *ibid.*

Hinc aliqua probabili causa suffragante abstinendum est a coactione reluctantis sponsi, et permittendae sunt nuptiae cum alio: *ibid.*

Vulgati juris est principium, ut communi utriusque sponsi consensu sponsalia dissolvantur. *Bon. Spons.* 26. *Martii* 1735. §. 3.

Quodque, aliqua probabili causa suffragante, unus ex sponsis, altero invito, praesertim a sponsalibus, quae non fuerint juramento firmata, resilire possit, eique permittantur nuptiae cum alia persona sibi benevisa: *ibid.* *Fav. Sp.* 18. *Maii* 1737. §. 4.

Gravior causa requiritur, quando sponsus, dissentiente puella, a sponsalium contractu resilire intendit: *ibid.* §. 5.

Ponderandum est, quando post sponsalia inita assidue frequentasse sponsam, et ea consuetudine, ac familiaritate, aliquod irrogatum detrimentum sponsae; adeout pro ejus reparatione sponsus cogi debeat eam sibi in uxorem recipere: *ibid.* §. 6.

Quando sponsalia legitime contracta fuerint, nec justa habeatur causa recedendi, contrahentes omnibus juris remediis ad illorum executionem cogendi sunt. *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 20.

Hinc si vir renuat per censuras ecclesiasticas compelli debet: si vero mulier, monenda, ut datam fidem praestet: *ibidem*.

Quatenus vero matrimonium non sequatur, est locus restitutioni dotis: *ibid.*

Plures a Doctoribus assignantur causae, quae a sponsalibus recessum suadeant. *Mac. seu Asc. Spon.* 28. *Aug.* 1773. §. 19.

Inter illas odia, capitales inimicitiae, et animorum aversiones, necnon notabilis status immutatio, quae post contracta sponsalia supervenerit: *ibid.*

Sponsalia absque ulla conditione inita sunt exequenda, cum praesertim munita comperiantur juramento, quod ex camerali obligatione desumitur: *ibid.* §. 13.

Ac recedi non potest, nisi gravissimae, atque urgentissimae accesserint causae, odii scilicet, vel populi offensionis, inter conjuges oriturae: *ibid.* §. 14.

Pro sponsalium executione sufficit, ut non deficiat tacitus puellae consensus: *ibid.* §. 12.

Et pro filiis absentibus possunt Parentes sponsalia contrahere, et satis est, quod filii non contradicant: *ibid.*

Unicuique ex contrahentibus licet a sponsalibus recedere ex aliqua causa, quae rerum statum notabiliter immutaverint, quaeque si innotuisset, a contrahendo retraxisset: *ibid.* §. 2.

Hujusmodi est si patrimonium sponsi valde tenue detegatur: *ibid.*

Si de sponsalibus de praesenti agatur, initum conjugium tuendum est, et non solum vir, ad hoc servandum cogi debet, sed etiam mulier, derelicto posteriori viro, ad primum redire, cum quo matrimonium celebravit, est compellenda. *Viter. Matr.* 23. *Nov.* 1776. §. 8.

Si res sit de sponsalibus de futuro, vir in sua libertate servandus est, tum ob recessum a sponsalibus editum mutuo contrahentium consensu, tum ob posterius conjugium a muliere cum alio viro celebratum: *ibid.*

Quando de sponsalium validitate constet, et nulla subest justa causa recedendi commonendi sunt, et modis omnibus inducendi, ut praestitam fidem observent. *Forol. Sp.* 29. *Nov.* 1783. §. 19.

Si vir renuat per ecclesiasticas censuras compelli debet, si vero mulier, monenda potius est, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere: *ibid.*

Inspecto jure Civili adeo enervis erat sponsalium obligatio, ut ab iis discedere impune permisserint Imperatores Diocletianus, et Maximianus. *Urb. Diss. Sp.* 8. *Apr.* 1786. §. 4.

Solumque quidquid arrharum nomine ea occasione datum erat, vel amitti, vel duplum, aut etiam quadruplum, uti pactum fuisset, restitui jusserunt Imperatores Leo, et Anthemius: *ibid.*

Sed jure Canonico inspecto valida ex iis oritur actio, qua pars invita, atque reluctans implere cogitur, quod promisit: *ibid.*

Sunt autem legitimae causae, ex quo-

rum concursù licitum est a sponsalibus praesertim juramento haud firmatis resilire : *ibid.*

Causae sunt hae, consanguineorum dissensus, generis quoque disparitas, et tenuis arctusque adeo sponsi census, ut omnino impar sit ad sponsam exhibendam : *ibid.* §. 5.

Etiam sunt seductiones, deceptionisque suspicio, quae a circumstantiis loci, personarum, gestaeque rei serie eruatur : *ibid.*

Regula autem est legitimas disrumpendorum sponsalium causas a prudente judicis arbitrio pendere : *ibid.*

Quod si legitimarum concursus causarum sponsum eximat ab implenda sponsalium fide, itaut nullis compelli Canonicis poenis, et censuris possit, id ipsum aequo jure praestandum erga mulierem est, nullasque monitiones praemittendas esse, quae cum de muliere agatur, sunt censurarum vice subrogatae : *ibid.* §. 6.

Tantoque securius, quando plusquam semel explorata ejus sensa fuerant, aversum adeo a conjugio pandit animum, ut potius intra Monasterii claustra vitam finire parata esset, quam tali viro jungi : *ibid.*

Sponsalia nedum mutuo contrahentium dissensu dissolvi possunt, verum etiam unus ex sponsis, licet alter dissentiat, potest a data fide recedere, si justam habeat resiliendi causam. *For. Sp.* 29. *Nov.* 1783, §. 14.

Inter justas, et rationabiles causas, ex quibus contracta sponsalia dissolvuntur, locum habet parentum dissensus : *ibid.*

Nonnulli doctores pluribus adductis auctoritatibus tuentur, quod sponsalia sine parentum consensu inita illicita sunt, et ob parentum dissensionem dissolvi possunt, licet juramentum intercesserit : *ibid.*

Statutum est in jure, ut sponsalia quantumlibet jurata, vel ab ipso principio non obligent, vel sint omnino dissolvenda, quando ex implemento damna timeri possunt : *ibid.*

Nam de sponsalibus maxime cum persona vilis conditionis contractis plerumque infelix exitus oriri solet; hinc hujus generis promissiones quamvis juramento firmatas nihil obligare, et illarum executio impediri debet : *ibid.*

Fortius praedicta sponsalia neque ex vi juramenti adimplenda forent, si ob gravem parentum indignationem timeatur, ut filii illorum haereditate privati remaneant : *ibid.*

Dubium oritur, an ea, quae de parentum dissensu quoad sponsalia filiorum familias statuta sunt locum habeant, si defuncto patre mater tantum supersit; *ibid.* §. 15.

Affirmativa tenetur sententia, ea ratione, ut in sponsalibus filiorum familias parentum consensus requiritur, non ratione patriae potestatis, sed ut debitus honor ipsis servetur, qui quidem honor ex decalogi praecepto aeque tribuendum est patri, ac matri : *ibid.*

Parentum dissensus praepedit exequutionem sponsalium filiorum familias, et illarum matrimonia sic contracta illicita sunt : *ibid.* §. 16.

Si parentes ipsi justa de causa assentiri renuant voluntati filiorum, qui indignum matrimonium contrahere desiderant : *ibid.*

Quae autem matrimonia jure indigna censentur, id judicis arbitrio, et prudentiae judicandum reliquitur : *ibid.*

Qua de causa haec regula assignatur ad rectum ferendum judicium; nempe spectanda est progenies utriusque conjugis, seu nobilitas, animi bona, mores, divitiae, legitima natalitia, et alia : *ibid.*

Concilium Foroliviense statuit, ut si

dissensus parentum rationabili nitatur fundamento, justam afferre causam, qua sponsalia, etsi jurata dissolvantur: *ibid.* §. 17.

Si sponsus, contractis sponsalibus, ad aliam se conferat Provinciam, tenetur sponsa eum expectare per triennium. *Med.* 18. *Sept.* 1723. §. 2.

Si autem sponsus absit, sed degat in eadem Provincia, tenetur sponsa expectare per biennium: *ibid.*

Si vero sponsus absit ex causa necessaria, tenetur sponsa illum expectare, usquequo cesset impedimentum; *ibid.*

In jure Canonico autem statutum reperitur, quod, si aliqui praestito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, et ad alias partes sese inde conferunt; liberum erit mulieribus (si non est amplius in facto processum) ad alia vota se transferre, recepta tamen de perjurio poenitentia, si per eos steterit, quominus fuerit matrimonium consummatum: *ibid.*

Hinc nonnulli putant, ut jus hoc canonicum derogaverit juri Civili: *ibid.* §. 3.

Nonnulli negativam amplectuntur sententiam sub obtentu, quod dispositio juris Canonici procedat, postquam fuerit expectatum tempus statutum a jure Civili: *ibid.*

Alii putant jus Civile nihil habere commune in praesenti materia cum jure Canonico, ex quo jus Civile loquitur de sponsalium dissolutione ad effectum lucrandi sponsalitias largitates, de quo casu jus Canonicum non loquitur: *ibid.*

Alii volunt dispositionem juris Civilis non extendi ad sponsalia contracta inter baptizatos, quum contractus sponsalitius initus inter ipsos habeat pro materia, et objecto contractum matrimonii elevatum adesse sacramenti: *ibid.*

Promittens se aliam non ducturum in uxorem, nisi talem mulierem, non dicit se absolute, et simpliciter obligasse ad contrahendum matrimonium cum illa, sed tantum in hypothesi, in qua statum eligere velit conjugalem juxta theoriam Antonii de Butrio *in cap. ex parte* 1. *de spon.*: *Med. Sp.* 14. *Apr.* 1725. §. 2.

Quando autem ex aliis conjecturis deprehendi potest, ut hoc modo promittens habuisset intentionem contrahendi sponsalia, receditur a theorica praefata: *ibidem*.

Nec dissensus patris, nec vanus exhaeredationis timor sufficiunt ad hoc ut sponsalia dissolvantur: *ibid.* §. *ult.*

Superventum ebrietatis vitium justam causam praebet dissolutioni sponsalium, quum ex ebrietate non corporis, sed animi mutatio consurgat. *Dub. Sp.* 22. *Sept.* 1725. §. *ult.*

Deflorans virginem sub fide matrimonii est omnino cogendus cum omnibus poenis Canonicis descriptis *in cap.* 2. *de Adult. et Stup.* ad eam in uxorem ducendam, absque eo quod esset locus electioni, vel nubendi, vel dotandi, quando praecipue deflorans, et deflorata paris sint conditionis. *Lycien. Spon. Dec.* 1728. §. 4.

Amplia etiamsi promissio viri fuisset ficta, et simulata, quia dum mulier adimplevit ex parte sua, patiendo se deflorari, tenetur etiam, et alter implere, et ex justitia vere contrahere, et sic fictus promissor tenetur stupratam desponsare: *ibid.*

Sponsalia conditionata non obligant nisi impleta conditione. *Worn. Sp.* 21. *Apr.* 1731. §. 4.

Sponsalia quando jurejurando firmata sunt, satis non est ancillae voluntaria testificatio ad vitandum matrimonium. *Fulg. Matr.* 11. *Dec.* 1756. §. 2.

Praesertim si Ancilla laboret exceptionibus, veluti inhonestatis, quo casu etiamsi non ageretur de sponsalibus ju-

ratis adhuc matrimonium impediri non deberet : *ibid.*

Et satis est reddi dubiam impedimenti praesumpti veritatem, ut Sacrorum Canonum dispositioni locus sit, quae vult ad suspicionem purgandam deferendum esse mulieri sacramentum : *ibid.*

Si ex matrimonio ineundo mutuae inter conjuges aversiones, odia, et populi offensio timeri possent, non leve id praebet pro sponsalium dissolutione argumentum. *Mac. seu Asc. Spon.* 28. *Aug.* 1773. §. 8.

Et pro dissolutione nulla monitio praecedi debet, quae in Sacris Canonibus non noscitur, nisi certa sponsalium probatio habeatur, et injusta mulieris reluctantia deprehendatur : *ibid.*

Nec ad monitionem procedi potest, nisi sponsalia juramento fuerint roborata : *ibid.*

Sponsalibus initis ita obligatur vir, ut juris remediis compelli valeat ad matrimonium cum sponsa ineundum. *Bon. Sp.* 26. *Mar.* 1735. §. 2.

Mulier aliqua etiam levi causa suffragante potest, sponso invito praesertim a sponsalibus, quae non fuerint juramento firmata, resilire, eique permittantur nuptiae cum alia persona sibi benevisa : *ibid.*

Contractis sponsalibus non indistincte alteruter compelli potest ad ineundum conjugium; mulier vero moneri solum debet, non vero cogi praecise potest. *Fav. Sp.* 4. *Maii* 1771. §. 7.

Contra vero vir potest utique per censuras, aliasque graves poenas compelli ad implendam fidem : *ibid.* §. 8.

Non est compellenda mulier ad fidem, quam circumventa, et decepta dedit, servandam, praesertim, quando satis aequa videatur causa a sponsalibus resiliendi, ex dissensu consanguineorum, et matris indignatione, quae exhaeredationem minatur, qui justus timor in hac re visus est : *Fan. seu Pis. Sp.* 14. *Dec.* 1743. §. 10.

Lis, quae agitur, justam non praebet causam resiliendi a sponsalibus, cum unusquisque post inita sponsalia posset in fraudem judiciales querelas de iis proponere : *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 16.

A sponsalibus recedere potest alter ex sponsis, si legitima subsit causa : *Senog. Sp.* 27. *Sept.* 1738. §. 4.

Sed puella maxime reluctans ad invisas nuptias cogi nequit : *ibid.* §. 6.

Aliquoties abstinendum est ab ulteriori coactione injuncta puellae dotatione. *Fav. Sp.* 4. *Maii* 1771. §. 2.

Etiam dum agitur de puella stuprata, et constanter recusata : *ibid.*

Licet patris consensus non sit pro validitate Matrimonii necessarius, dissensus tamen sufficere dicitur pro dissolvendis sponsalibus; quum in casu non obedientiae, magnum in re familiari posset praejudicium inferri : *Neap. Sp.* 23. *Aug.* 1721. §. *ult.*

Exhaeredatio filio a Patre intentata, causa est, ut filius nuptias abjiciat : *Neap. Sp.* 31. *Jul.* 1728. §. 5.

Causa etiam recedendi a nuptiis sunt inimicitiae inter contrahentium consanguineos exortae, propter quas judicis mandato interposita est cautio de non offendendo : *ibid.* §. 6.

Mulier, quae absque impulsione sponsalia legitima contraxit, compellenda est censuris, et districtione ecclesiastica, ut datam fidem liberet, et impleat promissionem futurae individuae consuetudinis, et societatis connubialis : *Fan. seu Pis. Sp.* 14. *Dec.* 1743. §. 6.

Et nulla habenda est ratio exhaeredationis filiae non obsequenti ab irata matre indictae, quod nulla irae, nulla exhaeredationis, nulla recusationis maternae

legitima, et justa causa proponatur, quando nul a ratione impares hae nuptiae sunt, nec a etus exhaeredationis, quam mater minatur, legitima causa filiae esse pot st, a sponsalibus contractis resiliendi: *ibid.*

Nonnulli Doctores sentiunt renunciatione unius ex sponsis solvi talia sponsalia in futurum tempus concepta, dummodo tamen res integra sit, et renunciant.m ad ea exequenda monendum quidem, non vero cogendum esse censura, ac districtione ecclesiastica, ne quid forte deterius contingat, quia coactiones solent difficiles exitus habere; *ibid.* §. 8.

Si forte autem in adimplendis sponsalibus jam contractis, alter ex sponsis, vel uterque eorum pactis olim conventis stare recusent, tunc equidem ambo cogendi sunt pactorum conventorum verba sequi, et ea accipere juxta loquendi usum, et consuetudinem, non juxta captum sensumve suum *ibid.*

Alii tamen hanc esse ajunt differentiam inter virum, et mulierem, ut vir, qui renuat datam fidem liberare, cogendus sit, et censuris compellendus, mulieri autem renuncianti succurrendum esse propter infirmitatem consilii, et sexus imbecillitatem: *ibid.* §. 9.

§. III.

Sponsalia quoad Probationem.

Sponsalia utpote, quae maximum nativae ingenui hominis libertati vulnus inferunt, adeo rigide, adeoque perfecte locupletissimis undique probationibus esse evincenda, ut nullum ambigendi locum relinquant: *Rom. seu Com. Sp.* 24. *Nov.* 1781. §. 7.

Itaut in quolibet etiam dubietatis anfractu pro omnimoda sponsalium exclusione sit pronunciandum: *ibid.*

Ut sponsalia sint perfecta, et obligatoria, tria debent copulative concurrere, et servari in sponsalium contractu; *ibid.*

Primum ut inter contrahentes mutua, ac voluntaria futuri matrimonii jurata promissio intercesserit; *ibid.*

Secundum, ut ea fuerit accepta: *ibid.*

Tertium, ut ex aliquo externo signo manifestata fuerit juxta utriusque juris censuram: *ibid.*

Unum ex dictis requisitis probare non valet singularis testis: *ibid.* §. 12.

Sed omnia aut ex syngrapha, aut ex concordi responsione testium omni exceptione majorum comprobari debent; *ibid.* §. 13.

Cum ex dictis requisitis copulativis vis obligatoria contractus insurgat: *ibid.*

Petitio, promissio, et repromissio simplex non dicitur futuri matrimonii mutua promissio: *ibid.*

Ideoque non dicitur verus contractus sponsalium, nec obligat ad nubendum: *ibid.*

Insuper praeter recensita requisita, firmari debet contractus juramento, ut si deficiat, licitum est alicui ex contrahentibus resilire, ac cum alia persona de novo contrahere: *ibid.* § 14.

Neque ex defectu juramenti cogi potest ad exequendum primum contractum: *ibid.*

Communiter receptum est, sponsaliorum contractus, veluti maxime onerosus, atque a reciproca utriusque contrahentis promissione dependens debet ab eo, qui sponsalium executionem postulat, plene adeo, et concludenter probari, ut, si vagis tantum, et ambiguis argumentis innitatur, pro libertate alterius in judicium vocati sit pronunciandum: *Senog. Sp.* 27. *Sept.* 1738. §. 2.

Et sponsalia, ut probentur contracta, requiruntur testes fide digni, et non suspecti: *ibid.* §. 3.

Sponsalia censentur inita sub conditione, nisi gravis quaepiam mutatio in

persona, fama, aut in bonis alterius ex sponsis supervenerit: *ibid.* §. 5.

Sponsalia inita non dicuntur, si repromissio accesserit eo tempore, quo altera a promissione expresse, vel tacite resilierat: *Ead. caus.* 30. *Mart.* 1737. §. 4.

§. IV.

Sponsalia quoad Ratihabitionem.

Expressiones amoris, adjectae in literis amatoriis a sponsis scriptae non praeseferunt sponsalium ratihabitionem, sed tantum desiderium contrahendi matrimonium. *Mac. seu Asc. sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 7.

Multoque minus ratihabitio eruitur ex puellae scientia, et silentio, quod ad modestiam potius, et ad metum erga patrem reverentialem, quam ad sponsalium approbationem referri debet: *ibid.*

§. V.

Sponsalia quoad Validitatem, vel Nullitatem.

In jure receptum est, nonnisi mutua futuri matrimonii promissione sponsalia contrahi. *Senog Sp.* 30. *Mar.* 1737. §. 2.

Et ex sola sponsione, quae alteri de sponsalibus secum ineundis facta fuerit, nullum oritur impedimentum, quominus sponsalia, et matrimonium cum alia persona possint valide celebrari. *ibid.*

Sponsalia contracta non dicuntur ex verbis praeseferentibus propositam dumtaxat, et non positivam promissionem futuri matrimonii. *Fav. Sp.* 18. *Maii* 1737. §. 7.

Sponsalia non contrahuntur, si post promissionem unius, non subsequitur alterius repromissio: *ibid.*

Sponsalia tacite inita censentur sub conditione, si congrua dos praestetur, ita ut ea non constituta, tacite revocata censeantur. *ibid.*

Ex testimoniis mulierum, quae amicitia, et sanguine conjunctae sunt mulieri, et suo in examine ita sibi contradixerunt, et inverosimilia deposuerunt, ut neque affertum stuprum ex magnificata consuetudine deductum, neque controversa sponsalia inde probari possint, praesertim ad effectum ipsum compellendi ad matrimonium. *Nuc. Pag. Sp.* 17. *Dec.* 1735. §. 4.

Nonnulla comprobata remaneant ex testibus asserta, quum vigeat publica fama de sponsalibus, etiamsi nulla afferatur scriptura. *Gnes. Matr.* 17. *Dec.* 1735. §. 2.

Apoca futurorum sponsalium, quando scripta est a puella aetate minori, ignorantibus cousanguineis, inconsulta matre tutrice, et curatrice, non uno tempore atque invicem a sponsis tradita, sed ex intervallo, et quod rei caput est, incaute et levitate illa, qua tenerae virgines in nuptias feruntur (aliorum nempe suasionibus, suggestionibus, et blanditiis) uti invalida censentur, nec alia sponsalia rite, legeque contracta fuisse ajunt Doctores: *Fan. seu Pis. Sp.* 14. *Dec.* 1743. §. 7

Ex verbis, quibus positivus consensus, et reciproca promissio matrimonium in futurum contrahendi non exprimantur, vera sponsalia non inducuntur. *Nuc. Pag. sp.* 17. *Dec.* 1735. §. 2:

Secus si verba verum sponsalium contractum praeseferant, inspecto potissimum, quod vir, illis nondum probatis, in signum fidei mulieri traditae ipsius manum statim acceperit. *ibid.*

Hinc vir ad nuptias cum muliere non imparis ceteroquin conditionis ineundas juris remediis, atque etiam Ecclesiasticis censuris compelli debet: *ibid.*

Ad probanda sponsalia satis est testimonium mulierum, utpote quae de loco secreto, tempore, verbis, aliisque facti circumstantiis, quibus eadem sponsa-

lia contracta affirmantur, deponunt: *ibid.* §. 7.

Item comprobatur ex muneribus sibi invicem missis, quia verosimile non est, virum se voluisse absque futuri matrimonii promissione admittere ad eam familiaritatem, adeo intrinsecam, et suspectam ex qua summum dedecus suae familiae obveniret, si ille ad controversas nuptias non cogeretur: *ibid.*

Pro filiis absentibus possunt parentes sponsalia contrahere, et satis est, ut filii non contradicant. *Mac. seu Asc. sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 16.

Sponsalia a patruo contracta absente et ignorante virgine, nec unquam ab ea ratihabita, sunt nulla. *Soler. Sp.* 9. *Jun.* 1725. §. 2.

Sponsalia contracta ante apostolicam dispensationem a quarto, et quinto consanguinitatis gradu, sunt nulla, etiamsi fuissent contracta sub conditione dispensationis obtinendae: *ibid.* §. 3.

Sponsalia contracta inter haereticum, et Catholicam sunt nulla, nec ullum producere possunt effectum. *Dub. Sp.* 22. *Sept.* 1725. §. 2.

Alii temperant assertionem hanc, ut non procedat in regionibus, in quibus Catholici permistim vivunt cum haereticis, et sibi invicem non adversantur, et in eo, quod attinet ad has regiones, docent, valida esse sponsalia inter haereticum et Catholicam: *ibid.* §. 3.

Ambigi nequit sponsalia per vim et metum injuste incussum conciliata nulla, et irrita esse. *Fav. Sp* 4. *Maii* 1771. §. 10.

Idque procedit tametsi juramento fuerint confirmata, quia juramentum non supplet defectum consensus substantialiter requisiti ad validitatem contractus: *ibid.*

Sponsalia vi, metuque per superiorem ab inexperto, et formidoloso adolescente extorta penitus nulla, et irrita sunt: *ibid.* §. 3.

Sponsalia canonico impedimento intercedente inita, etiam sub spe obtinendae dispensationis, irrita sunt, nec vinculum obligationis inducere, sed post impetratam dispensationem novus requiritur consensus, ut priora sponsalia convalescant. *Jan. Spon.* 12. *Dec.* 1733. §. 4.

Alii Doctores sic censent distinguendum, ut si impedimentum tale sit, ut Pontifex vel non possit, vel non soleat illud tollere, tunc sponsalia nullam pariant obligationem: *ibid.* §. 5.

At si soleat Pontifex super hujusmodi impedimento dispensare, in hac hypothesi sponsalia valida sunt, non tamquam absolute inita, sed tanquam contracta sub conditione, cujus implementum curare tenentur sponsi, adeo ut neutri liceat altero invito a fide data resilire sive ante, sive post impetratam dispensationem: *ibid.*

Sponsus, Sponsa. Vide *Sponsalia*.

Stallum in Choro. Vide *Beneficiati* §. XI. *Canonici* §. XIV. *Dignitates Ecclesiasticae* §. IV.

Status.

Status dicitur immutatus notabiliter, si accedat gravis bonorum jactura, quae honestam familiam ad gravem inopiam redegerit. *Mac. seu Asc. sp.* 18. *Aug.* 1773. §. 19.

Status, qui fundationem immediate subsequuti sunt, vim maximam habent ad fundationis qualitatem interpretandam. *Brict. Serv.* 14. *Dec.* 1771. §. 7.

Status redituum minus recte factus est in casu, quo praedia non in quinque uti supponebatur, sed in quatuor partes divisa ad sationem sunt destinata. *Nep. Rest. Ec.* 30. *Maii* 1772. §. 4.

Status et si unicus Clerico favens ad excludendam qualitatem Sacerdotalem sufficit. *Com. Ben.* 13. *Jul.* 1771. §. 8.

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §.

XXX. *Canonicatus* §. XII. *Capellania* §. XI. *Ecclesia* §. VIII. *Juspatronatus* §. X.

Status ultimus. Vide *Ultimus Status*.

Statuta. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. XIII. *Sodalitium* §. IX.

Statutum Statuta.

Ubi statutum aliquid introducit praeter juris communis dispositionem cum certis modificationibus, quidquid in eo exprimitur, reputandum est pro forma. *Ord. Cap.* 11. *Sept.* 1728. §. 8.

Improbantur statuta, et consuetudines, juxta quas aliquid persolvitur occasione electionis, collationis, vel possessionis Canonicatuum, et Praebendarum, quoties cedat in privatum commodum Canonicorum; secus si erogetur in usus pios, dummodo in hoc secundo casu non excedat fructus ultra semestre. *Leod. Cap.* 30. *Sept.* 1730. §. 6.

Consuetudo, seu statutum injungens prandium praestandum a noviter admissis fuit indistincte reprobatum: *ibid.* §. 7.

Ita si quis velit parare prandium juxta statutum, et immemorabilem consuetudinem, prandium prohiberi non debeat, dummodo convivium sit frugale, et moderatum: *ibid.*

Valet statutum capitulare de solvendo aliquam summam a noviter receptis in favorem fabricae, vel Sacrarii: *ibid.* §. 9.

Dubitatur an hujusmodi statuta condi possint a Capitulo sine approbatione, et consensu superioris. Garzia tenet non posse: *ibid.*

Jure statuta moderari, et corrigi possunt ab Episcopo. *Cer.* 17. *April.* 1790. §. 8.

Statuta interpretationem passivam recipiunt a jure, et a consuetudine. *Ser. dub.* 15. *Febr.* 1772. §. 4.

Statutum vim Legis habet. *Taur. Mis. Conv.* 10. *Jul.* 1790. §. 3.

Statuti interpretatio vel ex verbis ipsis desumi posse videtur, vel ex statuentium mente, vel ex subsequuta observantia. *Ger. Jub.* 15. *Febr.* 1772. §. 16.

Statutum, quod Capitulares obtinentes per resignationem, vel dimissionem Dignitatem, vel Praebendam nihil percipiant de fructibus tempore vacationis, tamquam simoniacae labis, vel sordidae avaritiae suspicionem habens improbatur. *Burg.* 18. *Sept.* 1779. §. 4.

Statuta pro regimine Ordinum, religionum, Confraternitatum, et Congregationum communicari non possunt Ordinibus, Confraternitatibus, et Congregationibus, nisi prius ab Episcopo examinata, et pro ratione loci approbata fuerint. *Civit. Cast. Tax Fun.* 13. *Jul.* 1765. §. 18.

Et licet approbata, semper subsunt Episcopi decretis, moderationi, et correctioni: *ibid.*

Statutum qualecumque Ecclesiae pecu-liaris non est attendendum, quando non est a Sede Apostolica confirmatum, et imo fuit reprobatum, utpote sacris Canonibus, et Concilio Tridentino contrarium. *Leod.* 18. *Aug.* 1770. §. 4.

Statuta laicorum irrita sunt, quae connubii vinculum tangunt, sed etiam ea, quae poenam decernunt causa matrimonii. *Mac.* 19. *Aug.* 1761. § 4.

Ideoque non valet laicorum statuta, quibus foeminae possidentes haereditatem prohibentur extra patriam nubere: *ibid.*

Quemadmodum etiam invalidae reputantur poenae a statuto laicali impositae contra filios familias nubentes cum dissensu patris: *ibid.* §. 3.

Nec sub specie honestatis, vel publicae utilitatis datum est laicis hujusmodi licentiam poenis coercere, sed in casibus particularibus recurrendum est ad Judicem Ecclesiasticum, ut suo interposito officio indignas nuptias prohibeat: *ibid.*

Constitutiones Apostolicae, et Conci-

liaris dispositio improbant statuta Ecclesiarum tradendi aliquid Canonicis per Praebendatum noviter admissum, tamquam simoniam redolentia. *Ast. Vit. SS. LL.* 10. *Febr.* 1781. §§. 6. *et* 7.

Constitutio Principis Civitatis non tollit specialia Locorum statuta. *Rip. Fan.* 12. *Mar.* 1796. §. 6.

Statutum Cleri Romani.

Additiones ad statutum Cleri Romani fuerunt declarationes in vim universalis legis editae. *Neap. Matr.* 11. *Jul.* 1767. §. 21.

Eaedem ubique proinde servandae sunt pro recta Concilii Trid. interpretatione: *ibid.*

Maxime, quia in qualibet Concilii Trid., et Apostolicarum constitutionum ambiguitate sola Urbis consuetudo haberi solet pro lege in universo Orbe, et normam Episcopis aliisque inferioribus Praelatis tribuere debet: *ibid.*

Stemma Gentilitium.

Stemmata praeseferunt indicium admodum fallax, et aequivocum, cum etiam Ecclesiae benefactorem indicare valeant: *Nep. Rest. Eccl.* 28 *Aug.* 1773. §. 13.

Stemmata testatoris non sunt removenda a regularibus, quibus idem testator concessit usum dumtaxat, et non dominium Ecclesiae, immo amota restituenda sunt in pristinum, ne praejudicium irrogetur juripatronatui honorifico. *Jan. Cap.* 22. *Jan.* 1752. §. 2.

Stipendium.

Si quem abesse contingat, jure prohibetur, ut lucretur stipendium, quod competit causa personalis servitii. *Col.* 14. *Febr.* 1767. §. 16.

Nec prodest intervenientium voluntas, et assensus, ut illud pro praesenti habeatur, quod improbatum est in jure Canonico: *ibid.*

Si Episcopus possit adigere Sacerdotem, ut populo sacrum faciat diebus festis; etiam indicere potest populo, ut celebranti Sacerdoti consuetum stipendium elargiatur: 20. *Aug.* 1768. *in Vot. Secr.* §. 22.

Reliqua. Vide *Vicarius Curatus* §. I.

Stola quoad Delationem.

Delatio stolae solum a Sacerdotibus, vel Diaconibus adhiberi potest. *Fir. Cap.* 12. *Mar.* 1774. §. 6.

Stolam deferre nequit in functionibus Procurator unius Ecclesiae, si adsit Abbas dignioris Ecclesiae. *Senog. Praec.* 12. *Dec.* 1778. §. 13.

Strena. Vide *Episcopus* §. XXIV.

Studia.

Causa studiorum inter pietatis opera praecipua, et potior est censenda: *Vic.* 8. *Jun.* 1765. §. 6.

Studiorum causa erectio Universitatis, vel publicae Scholae maximam redolet publicam utilitatem: *Sant. Com. Vol.* 21. *Jul.* 1764. §. 6.

Quia ita instituuntur juvenes, et illustrantur loca: *ibid.*

Decet quam maxime, ut studiorum Professoribus salaria non vulgaria assignentur. *Fan. Coll. Stud.* 8. *Aug.* 1767. §. 18.

Et in more fuit, ut iis, qui in Universitatibus profiterentur, mercedes, vel e publico Principis aerario, vel Civitatum attributae fuerint: *ibid.*

Imo statutum est, ut per unamquamque Cathedralem Ecclesiam Magistro, qui Clericos ejusdem, et Scholasticos pauperes gratis instruerent, competens aliquod beneficium praeberetur, quo docentis necessitas sublevarentur, et discentibus via pateret ad doctrinam: *ibid.*

Studiorum causa absentia. Vide *Absentia studiorum causa.*

Sudiorum Universitas. Vide *Universitas Studiorum*.

Stuprator, Stuprum.

Stuprantibus a jure arbitrium conceditur, vel ducendi in uxorem, vel ei dotem praestandi: *Rag.* 31. *Mar.* 1770. §. 4.

Dum praeter gravem corporis poenam, etiam dotem praestitit, abunde onus suum implevit, sibique facultatem nubendi aliam, quam maluerit, comparavit. *ibid.*

Stuprator solvens dotem, et per semestre carceris poenam subjens a quavis alia obligatione ex causa stupri solutus remansit: *ibid.* §. 15.

Et idem crimen sibi obesse non potest in Curia Ecclesiastica, quominus literas testimoniales status liberi obtineat, aliasque nuptias contrahat: *ibid.*

Stuprum fuisse patratum sub fide matrimonii concludentissimis probationibus evinci oportet: *ibid.* §. 5.

Nihil suffragatur vulgata praesumptio habiti commercii sub fide matrimonii, cum ea nec concludentis probationis vices suppleat, nec locum habeat, ubi illibata honestas deest, et res est de personis disparis conditionis: *ibid.*

Et ex longaevo tredecim annorum spatio omnis ex stupro actio fuit sublata, quum haec quinque annorum spatio praescribatur: *ibid.*

Variae poenae a jure civili infliguntur iis, qui stuprum commiserunt: *ibid.* §. 7. In veteri jure canonico cautum est, ut stuprator aut dotabit virginem seductam, aut habebit uxorem: *ibid.*

Et D. Gregorius Magnus moderato antiqui juris rigore statuit, ut aut quam stupravit uxorem habeat, aut renuendum putaverit, corporaliter sit castigatus, excommunicatusque in Monasterio detrudatur: *ibid.* §. 8.

Hinc apud omnes receptum est, defloratorem teneri vel ad ducendam in uxorem, quam cognovit, vel ad illam dotandam: *ibid.* §. 9.

Recepta ideo ubique est consuetudo, et praxis omnium fere Tribunalium, ut stuprator non absolute cogendus sit ad nubendum, sed in ipsius arbitrio sit, soluta dote ab omni onere, et obligatione se eximere: *ibid.*

Sed quando constat de stupro passo cum accepta fide matrimonii, ab hujusmodi nexu per simplicem oblationem dotis non eximitur stuprator, sed ad ineundum matrimonium opportunis juris remediis cogendus est: *ibid.* §. 10.

Promissio matrimonii mulieri longe disparis conditionis a viro facta, non obligat, sed ea censetur emissa ad extorquendum stuprum, quum ipsa mulier bene cognoscere possit, promissionem matrimonii fieri, ut stuprum extorqueat, et sine animo eam exequendi. *Vigil. Matr* 23. *Jun.* 1725. §. 12.

Crimen stupri mixti fori a judice laico cognitum, et sententia in rem judicatam transacta, ex causa dicti stupri iterum molestias pati reus non potest: *Rag.* 31. *Mar.* 1770. § 3.

Nec idem crimen etiam in Curia Ecclesiastica proponi amplius potest; *ibid.*

Non multum a Meretricibus distant, quae stuprum passae turpiter deinde, licet secreto vivunt. *Melev. Subs. Dot.* 12. *Jul.* 1794. §. 5.

Subdelegatus.

Vita functo delegante cessat qualitatem in subdelegato, et quamlibet jurisdictionem. *Luc. Matr.* 4. *Maii* 1771. §. 9.

Subdiaconus. Vide *Sacramentum Ordinis*.

Subditus.

Subditus ex privilegio habetur pro vero, et originario subdito: *Vel. Cap.* 26. *Ian.* 1782. §. 7.

Sed iis, quae subditorum sunt, et quae subditis sive ex statuto, sive ex testamento competunt, frui non potest, nisi probetur, praeter civilitatem acquisitam ex privilegio, morari, et domicilium habere in aliquo ex feudis cum onerum supportatione: *ibid.*

Aliter privilegio non obstante habetur tamquam forensis, et alienigena: *ibid.*

Nemo hodie est Episcopi subditus, ut ab eo possit ordines suscipere, nisi ejusdem beneficii reditus ad congruam ejus conservationem sufficiant, et beneficium ipsum ab ordinando pacifice possideatur. *Tar. Ord.* 1. *Jul.* 1741. §. 4.

Qui Mansionariam, quae pro ordinatione sufficiens est, juxta taxam Dioeceseos in aliqua Civitate obtinuit, subditus civitatis illius evadit: *Vest. seu Syp. Ord.* 11. *Maii* 1720. §. 4.

Subjectio.

Subjectio ab origine profecta non cessat per subjectionem ex domicilio comparatam. *Bon. seu Ferr. Ord.* 14. *Nov.* 1733. §. 4.

Et sequitur haberi potest geminam subjectionem idoneam ad rite suscipiendos ordines ab alterutro, quam maluerit, Ordinario: *ibid.*

Subjectionis validum est argumentum, dum insignia apposita sunt et retenta in majori Janua Ecclesiae, et in parietibus Monasterii: *Brict. seu Null. S. Raph. Jur. Par.* 26. *Nov.* 1768. §. 2.

Imo si comprobetur insuper ex alia Monialium confessione, et ex pluribus actibus exercitis: *ibid.*

Praesertim si habetur id ex testibus, qui etsi de simplici auditu, attendi merentur: *ibid.*

Demum oculis corporeis subjici ex carta topographica a duobus publicis peritis maxime exarata cernitur: *ibid.*

Reliqua. Vide *Monasterium* §. III. *Oratorium* §. VI.

Subreptio. Vide *Gratia* §. V. *Indultum Pontificium* §. IV.

Subrogatio. Vide *Bona Ecclesiastica* §. IX. *Ecclesia Parochialis* §. VI. *Examinatores* §. II. *Subsidium Dotale* §. XII.

Subsidium Charitativum. Vide *Episcopus* §. XXV.

§. I.

Subsidium Dotale in genere.

Subsidia dotalia ad facilius conciliandas nuptias constituta sunt; sine quibus subsidiis evanescere matrimonii occasio potest: *Null. Ter. Pont.* 26. *Ian.* 1771. §. 13.

Subsidium dotale respicit publicam utilitatem, et est opus summopere commendandum. *Sant. Com. Vol.* 21. *Jul.* 1764. §. 5.

Dotis solutio negari non potest sequutis nuptiis. *Ferr. Subs. Dot.* 15. *Jan.* 1780. §. 5.

Promissa debentur subsidia dotalia, quatenus puellae nubant. *Cam. Subs. Dot.* 22. *Aug.* 1795. §. 3.

Ad administratorem, et exequutorem testamentarium pertinent subscriptio, et traditio schedae dotalis: *Nep. Dot. sup. Trad. Sch.* 24. *Jan.* 1795. §. 3.

Dos congrua dimetienda est ex viribus paterni patrimonii, solitoque familiae; subsidiaria vero ad necessitatem. *Luc. Subs. Dot.* 27. *Aug.* 1791. §. 4.

Dotis causa uti favorabilior est anteferenda privatae sodalium utilitati pro dimissione aeris alieni ab eis contracti. *Arim. Subs. Dot.* 15. *Dec.* 1759. §. 4.

Dos jure actionis debita post sequutam etiam professionem, vel matrimonium

vindicare potest. *Caes. Subs. Dot.* 29. *Nov.* 1788. §. 13.

Mulier dicitur indotata, aut minus sufficienter dotata, si bona in actu matrimonii assignanda, vel sint implicata, aut assignatio post obitum parentum suum effectum sit habitura. *Neap. Matr.* 4. *Jul.* 1722. §. 6.

Subsidium dotale relictum est sub conditione, quatenus puellae nubant, eaque idcirco deficiente legatum extinguitur. *Rom. seu Sp. Subs. Dot.* 20. *Mar.* 1790. §. 5.

Maxime si de relicto agatur extranei, quod omnino requirit, ut nuptiae sequantur: *ibid.*

Dos mulieris, quae innupta obiit, propter Statutum Castri foeminarum exclusivum, detrahi debet a triente, non autem a reliquis duabus partibus ad substitutos pertinentibus. *Mont. Fal. Exp. Lit.* 20. *Aug.* 1768. §. 10.

Dotis legatum accipi debet de manu haeredis. *Spol. Subs. Dot.* 8. *Febr.* 1794. §. 5.

Annuum dotis legatum est perpetuum, nec numquam interrupta esse debet illius largitio: *ibid.* §. 10.

Deficit in uno anno, deficiente conditione: *ibid.* §. 6.

Caducatur tunc in favorem haeredis; et deberi incipit anno sequenti: *ibid.*

In annuis enim relictis tot sunt legata, quot anni: *ibid.*

Eaque sumenda est interpretatio, quae minus gravet haeredem: *ibid.* §. 9.

Legatum dotis relictum puellis consanguineis, extendi non debet ad extraneas: *ibid.* §. 10.

Dotes caducae iterum conferri debent, ubi respexit testator ad pium dotationis opus in genere: *ibid.* §. 7.

Dotes item devolutae ob non contractum matrimonium; veluti ob non secutum dotationis effectum: *ibid.*

§. II.

Subsidium Dotale quoad Caducitatem.

Caducata dos accrescit legatario, qui respectu rei legatae quodammodo haeres est. *Rom. seu Sp. Subs. Dot.* 20. *Mar.* 1790. §. 5.

Quando ad certam testator non respexit puellam in specie, sed ad opus pium dotationis in genere, per locum pium addici non potest, sed iterum caducatae dotes sunt conferendae: *ibid.* §. 8.

Quoad dotes caducatas attendi observantia debet. *Rom. seu Sp.* 20. *mar.* 1790. §. 6.

§. III.

Subsidium Dotale quoad Commutationem.

Quandoque subsidia dotalia ad tempus assignantur pro alenda Consanguinea testatoris in Monasterio, si testator hunc casum non praevidit. *Rom. Sus. Dot.* 19. *Sept.* 1789. §. 3.

§. IV.

Subsidium Dotale quoad Consecutionem.

Non dissimilis puellae dos est constituenda, quam quae sorori fuerit olim constituta. *Vel. Subs. Dot.* 3. *Jul.* 1774. §. 7.

Dotalis subsidii petitio non admittitur post contractum matrimonium. *Melev. Subs. Dot.* 6. *Aug.* 1791. §. 4.

Prodest tamen si facta fuerit ante contractas nuptias: *ibid.*

Nulla est ratio, cur alieni subsidii particeps fiat. *Rom.* 17. *Jan.* 1789. §. 3.

Maxime si invadere contendit jus indultariis quaesitum, ac eorum subsidii partem post diuturnum 10. annorum silentium tollere: *ibid.*

Pro consecutione subsidiorum dotalium, quae pauperibus relicta sunt, sufficit paupertas respectiva ad proprium

statum. *Rom. Subs. Dot.* 21. *Nov.* 1761. §. 5.

Quando testator minime contemplavit puellas certi generis sed generice vocavit omnes puellas pauperes, et honestas, facilius gratia indulgetur, tamquam nulli praejudicialis: *ibid.* §. 6.

Nec obstat, quod puella undecimo gradu distet a testatore, quia praesumpta illius affectio ad hunc effectum extenditur ad quoscumque gradus: *ibid.*

Subsidia dotalia censentur relicta pauperibus puellis, nisi eis obsint divitiae paternae. *Nul. ier. Pont. Subs. Dot.* 15. *Jan.* 1791. §. 5.

Easque tantum concedi etiam consuetum est cumulum: *ibid.*

Et vocatis a testatore puellis debetur jus actionis: *ibid.* §. 6.

Ubi unum testator in puellis dotandis expressit requisitum consanguinitatis, noluisse censetur alterum paupertatis: *ibidem*.

Subsidia dotalia pauperibus puellis relicta ex praesumpta testatoris voluntate, et ex ordinata charitate assignantur puellis testatoris consanguineis pauperibus, si contemplatae sint puellae de genere incerto, itaut nulli ius sit quaesitum, et gratia nulli afferat praejudicium. *Rom. seu Praen. Subs. Dot.* 27. *Jun.* 1761. §. 9.

Pauperum filiae comparantur parentibus orbatis, ideo saltem in istarum defectum sunt admittendae ad participationem legati. *Lisb.* 10. *Maii* 1760. §. 4.

Subsidium dotale consequi debet puella, quae qualitatibus a testatore requisitis pollet. *Rom. seu Null. Subl. Leg.* 26. *Mar.* 1791. §. 4.

Deneganda non est distributio Dotium consanguineis testatoris ex reditibus quos ad nominationem suae familiae in eam praecise causam ipsemet testator distribui mandavit. *Rom. Subs. Dot.* 8. *Jul.* 1769. §. 4.

Contraria testatoris voluntate resistente, non admittuntur puellae cum testatore conjunctae ad consecutionem subsidiorum dotalium ultra quartum gradum juxta jus Civile dimetiendum. *Rom. Subs. Dot.* 17. *Jun.* 1778. §. 3.

Contraria resistens voluntas tunc dicitur, quando testator proneptem suam exclusit: *ibid.* §. 10.

Subsidia Dotalia tribuenda veniunt puellis a testatore descendentibus usque ad decimum gradum juxta regulas intestatae successionis. *Fir. Subs. Dot.* 10. *Jan.* 1778. §. 10.

§. V.

Subsidium Dotale quoad Cumulum.

Subsidium Dotalium cumulus concedi solet pauperibus testatoris consanguineis, *Fir. Subs. Dot.* 8. *Febr.* 1794. §. 5. *Ferr. Subs. Dot.* 23. *Jun.* 1796. §. 4.

Puellae consanguineae testatoris, et pauperes merentur cumulum subsidiorum dotalium. *Cam. Subs. Dot.* 22. *Aug.* 1795. §. 4.

Haec est consuetudo Apostolicae Sedis facile concedendi applicationem plurium subsidiorum dotalium, vel redituum complurium annorum ad constituendam dotem alicui puellae de familia testatoris. *Pist. Subs. Dot.* 2. *Jun.* 1742. §. 8.

Potissimae concedendi dotium cumulum causae sunt paupertas puellae vocatae, sanguinisque conjunctio cum testatore. *Ferr. Subs. Dot.* 14. *Jan.* 1792. §. 4.

Et major in hoc adhibenda est indulgentia erga puellas nubentes in Domino: *ibid.*

Maxime cum expressa non resistet testatoris voluntas, nec ulla fit incertis aliis puellis ad subsidia dotalia vocatis injuria: *ibid.*

Concedi debet puellis consanguineis cumulus dotium, ad quam incertae vocan-

tur puellae. *Firm. Red. On.* 18. *Jul.* 1795. §. 3.

Post dotem consequutam liberum amplius non est dotis incrementum exposcere ne testatoris dispositio fraudetur: *Vilet. Sub. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 8.

Despecta inani gloria nominationis servare debet charitas erga pauperes, et curare implementum voluntatis testatoris, quae uberius implebitur, si pauperibus puellis de ipsius familia cumulus dotium conferatur: *Rom. Subs. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 7.

Et potior est causa pietatis, et dilectionis, erga consanguineos, vel affines, quam jucundum nominationis arbitrium: *ibid.*

Subsidiorum dotalium cumulum filiabus competere in summa, qua habuit earum mater, et matertera, spectatis praesertim circumstantiis nobilitatis natalium, numerosae prolis, et tenuitatis patrimonii propriae domus: *Fabr. Subs. Dot.* 19. *Apr.* 1777. §. 4.

Pro dotium cumulo paupertas, et simul conjunctio cum sanguine testatoris plurimi facit: *Rom.* 3. *Mart.* 1787. §. 2.

Maxime si ad dotes vocatae sint puellae incertae, et nulli propterea fit injuria; *ibid.*

Per cumulum diu expectatum subsidiorum dotalium, inanis reddi quemadmodo non debet Pontificia gratia, quin effectum habeat: *Rom. Subs. Dot.* 7. *Jun.* 1788. §. 6.

De jure subsidia dotalia pauperibus delicta censentur: *Vel. Subs. Dot.* 23. *Febr.* 1793. §. 11.

Eisque dumtaxat concedi solet illorum cumulus. *ibid.*

Subsidiorum dotalium cumulus denegatur accedente aliarum puellarum praejudicio: *ibid.*

§. VI.

Subsidium Dotale quoad Deletionem.

Haeres ultra vires haereditarias gravari non debet, et si redituum deficientia testatori innotuisset, deletioni subsidiorum dotalium et ipse consensisset: *Nov.* 11. *Jun.* 1774. §. 4.

§. VII.

Subsidium Dotale quoad Distributionem.

Ob inopiam subsidia dotalia relinqui solent: *Mon. Fal. Subs. Dot.* 29. *Jun.* 1791. §. 6.

Facta petitione dotis ante nuptias initas post illas etiam deberi censetur: *ibid.*

Testator solicitus de uno requisito consanguinitatis, dici potest alterum noluisse paupertatis: *ibid.*

De subsidiis dotalibus pro matrimonio spirituali relictis, an etiam Tertiariis domi viventibus, vel in communi absque emissione votorum degentibus praestari debeant? affirmative tenent nonnulli Doctores: alii negative putant: *Tuic.* 16. *Maii* 1767. §. 16.

Ordinata charitas, et praesumpta testatoris mens suadet, ut subsidia ex illius praecepto distribuenda pauperibus puellis assignentur ejusdem consanguineis pro modo congruae dotis. *Rom. seu Sab. Subs. Dot.* 11. *Apr.* 1761. §. 4.

Et ad hunc effectum sufficit paupertas respectiva; *ibid.* §. 5.

Atque licet sint puellae consanguineae uno gradu remotiores, tamen praesumpta testatoris affectio ad hunc effectum extenditur ad quoscumque gradus: *ibid.*

Consonum est praesumptae testatoris voluntati, atque affectioni, ut in suos magis, quam in ceteros charitatis subsidium conferatur. *Rom. Subs. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 4.

Puella, quae in provecta aetate consti-

tuta reperitur, majori indiget subsidio, quo adjuta decenti possit matrimonio collocari. *Vel. Subs. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 3.

Experientia compertum est, et naturalis ratio suadet, puellas, quae aetate sunt provectiores, eo magis dotalis subsidii indiget. *Fan. Subs. Dot.* 13. *Jul.* 1771. §. 5.

Receptum est ratione ordinatae Charitatis, et praesumptae mentis testatoris, ut subsidia ex illius praecepto distribuenda egenis puellis assignentur ejusdem consanguineis, et congrua eis dos constituatur. *Rom. seu Sab. Sub.Dot.* 27. *Mar.* 1762. §. 4.

Ideo cum nemini sit jus quaesitum, eo minus incongrua videri debet consanguineorum oblatio, quae nulli est allatura praejudicium: *ibid.*

Et ad effectum, de quo agitur requiritur paupertas non praecisa sed respectiva ad proprium statum: *ibid.* §. 5.

Et in dimetienda congruitate dotis circumstantiae spectandae sunt: *ibid.*

Nonnulli censent, ut executor testamentarius non possit distribuere dotes ante tempus a testatore praefinitum, tum propter praejudicium virginum tali tempore eligendarum, tum quia non servatur ad unguem testatoris voluntas. *Reat. Leg.* 2. *Dec.* 1719. §. 7.

Nonnulli autem e contra putant, tum quia in legato relicto virginibus incertis non est excogitabilis ulla particularis affectio testatoris, tum quia ejus animae magis expedit, ut legatum citius impleatur: *ibid.*

Subsidia dotalia a piis benefactoribus destinata puellis, ut eaedem ita provisae possint aliquando, vel in domino nubere, nonnisi contra ipsorum voluntatem distribuerentur, si mulieribus jam nuptis contingeret, assignari *Rom. Sab. Dot.* 1. *Aug.* 1739. §. 5.

In jure subsidium dotale puellis, quae in capillis adhuc vivunt, relictum potest mulieribus consanguineis etiam nuptis, si eaedem pauperes sint, assignari. *ibid.* §. 7.

Et ratio est singularis affectionis testatoris ad suam familiam seu genus potius quam in aliis mulieribus, quando paupertas adest: *ibid.*

Subsidia dotalia tribuenda veniunt puellis in quarto gradu cum testatore conjunctis, licet testator nullam assignaverit praelationem, *Fer. Sub. Dot.* 22. *Dec.* 1781. §. 8.

Sed ex intuitu naturalis charitatis, atque praesumpta testatoris affectione erga ejus consanguineas, praesertim si summa egestate laborent; *ibid.*

Quum testator ex sola pietate fructus haereditatis voluisset, ut in subsidia dotalia erogarentur, colligi debet ejus mentem fuisse, ut pauperes honestae, bonisque moribus imbutae, prognatae bonis puellae nominarentur, et inter has seligi debent pauperiores, parentibus orbatae, miserabiles. *Rom. Sub Dot.* 11. *Aug.* 1753. §. 3.

Subsidia dotalia ex praesumpta testatoris voluntate longe majora praestanda sunt uni consanguineae, quam quae pluribus extraneis, sive uno, sive pluribus annis distribuenda essent. *Rom. Sub. Dot.* 17. *Jan.* 1756. §. 4.

Puellarum damnum facile spernendum est, quando distributio dotium respiciat personas extraneas, et sorte extrahendas: *Arim. Sub. Dot.* 15 *Dec.* 1759. §. 3.

Et citationis defectus nihil officit cum extrajudicialiter hac in re procedendum est: *ibid.*

Puella licet sit a testatore descendens, qualitatibus ab eodem requisitis destituta, omnino a petitae dotis consecutione repelli debet. *Rom. Sub. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 9.

Pinguius impletur testatoris voluntas,

si pluribus distribuantur subsidia, quae pro sex puellis forent exuberantia. *Lisb.* 10. *Maii* 1760. §. 4.

Praesertim in legato incertis personis relicto, in quo nulli jus quaesitum dici potest: *ibid.*

Absurdum est, ut divites puellae ratione tantum consanguinitatis subsidia dotalia percipiant pauperibus destinata. *Rom. Sub. Dot.* 8. *Jul.* 1769. §. 8.

Et puellae consanguinitatis vinculo testatori conjunctae tunc admitti debeant ad subsidia dotalia, quando ita sunt fortunae bonis destitutae, ut aliunde dotem sperare nequeant: *ibid.*

Praestanda non sunt subsidia dotalia puellis consanguineis, quae proprias ex eodem testamento dotes habent. *Rom. Sub. Dot.* 7. *Jun.* 1788. §. 7.

Dotes relictae *per il maritaggio di una Zitella* non debentur nuptis. *Spol. Sub. Dot.* 7. *Febr.* 1794. §. 8.

Impedita facultas petendi ante nuptias legatum aequivalet petitioni, quae jus nuptis servat ad dotem: *ibid.*

Subsidia dotalia praestanda monialibus tria solemnia vota profitentibus, dari nequeunt puellis in convictu, et conservatorio profitentibus. *Praenes. Sub. Dot.* 11. *Jan.* 1744. §. 7.

Deficiente paupertate puellae familiae incongruum est ejus nomine dotem postulare. *Rom. seu Sab. Sub. Dot.* 20. *Dec.* 1766. §. 15.

§. VIII.

Subsidium Dotale quoad Jus Puellas Nominandi.

Jus nominandi puellas ad certum subsidium Dotale primo actu consumitur: *Rom. seu Sp.* 20. *Mar.* 1790. §. 6.

Potior est anterior nominatio ad subsidium dotale. *Foros. Sub. Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 7.

Absque collatorum dotis culpa privandi illi non sunt jure nominandi. *Imol. Dot.* 17. *Sept.* 1791. §. 7.

Ei tributa est potestas eligendi puellas, cui datum est arbitrium distribuendi subsidia. *Foros. Sub. Dot.* 8. *Augus.* 1789. §. 8.

Factum collatoris subsidiorum dotalium impugnari nequit nomine incertarum puellarum quibus nulla fit injuria. *Fir. Trav.* 13. *Jan.* 1795. §. 14.

Nominatio facta ad subsidia dotalia per eum, qui substitutus fuit in causa renitentiae alterius, sustineri debet. *Praen. Sub. Dot.* 24. *Jan.* 1778. §. 7.

Puellae, quae sunt nominatae ab eo, qui nominandi potestate caret, nullum jus ad Dotalia subsidia acquisierunt. *Senog. Sub. Dot.* 14 *Maii* 1774. §. 6.

§. IX.

Subsidium Dotale quoad Praelationem.

Praelatio puellis de ipsa testatoris familia debetur super ceteras extraneas puellas ex ordinata charitate, et praesumpta mente testatoris non pro sola quantitate ceteris puellis distribuenda, sed pro majori numero dotium. *Alatr. Dot.* 3. *Febr.* 1776. §. 4. *Nar. Sub. Dot.* 21. *Aug.* 1762. §. 5. *Nar. Sub. Dot.* 28. *Nov.* 1895. §. 6. *Rom. Sub. Dot.* 1. *Dec.* 1736. §. 4. *Ferr. Sub. Dot.* 14. *Dec.* 1765. §. 6.

Praesertim cum nemini sit jus quaesitum, eo minus incongrua videri debet consanquineorum dotatio, quae nulli est allatura praejudicium: *ibid.* §. 6.

Et quoad puellas sorte extrahendas, hujusmodi praejudicium, vel considerabile non est, vel silere debet e conspectu aequioris causae, quae favet puellis testatori conjunctis, et aeque pauperibus: *ibid.* §. 7.

Praesertim inspecto hujusmodi praejudicium non perpetuum, sed temporale

esse, illudque promanare ab ipsamet indole concedendae gratiae: *ibid.*

Puellae ex sanguine testatoris praelative ad puellas incertas ad dotes assequendas considerari debent. *Rom. Sub. Dot.* 15. *Mar.* 1777. §. 4.

Non est enim praesumibile defunctum, qui extranearum puellarum indigentiis per gratuitas largitiones occurrere studuerit, propriis consanguineis opportunam subventionem negavisse: *ibid.*

Quod si testator aliquas faeminas de agnatione sua, et familia dotaverit, evincitur affectio etiam erga remotiores habuisse, ad hoc ut extraneis praeferantur: *ibid.* § 5.

Quando testator in praelatione consanguinearum, vel affinium si adessent, adjecit dictionem *semper*, vel cujusvis gradus, vel in perpetuum, et similibus, tunc consanguineae, sive sint in decimo, sive in vigesimo, trigesimo, et ulteriori gradu, puellis incertis indispensabiliter praeferendae sunt: *ibid.* §. 8.

Si testator praecipit simpliciter, ut ejus consanguineae, vel proximiores in dotatione praeferantur, et tunc illae tamquam expresse vocatae, et ex debito justitiae venient s, admittuntur usque ad decimum gradum juxta juris civilis regulas computandum, et non ultra: *ibid.* §. 9.

Si nulla data fuit praelatio consanguineis tunc intuitu naturalis charitatis, et propter praesumptam testatoris affectionem erga suos consanguineos, naturalis charitatis, et haec praesumpta affectio non excedit quartum gradum juri civili computandum: *ibid.* §. 10.

Puellae consanguineae praeferendae sunt extraneis, et incertis, quarum praejudicium ut pote remotum, accidentale, et de futuro non attenditur: *Fabr. Sub. Dot.* 19. *Apr.* 1777. §. 4.

Attinentes sanguine testatoris venire possunt ad petendum subsidium dotale, aut ob consanguinitatem, aut ob paupertatem, et si utroque nomine petant, ceteris praeferendae sunt. *Fan. Sub. Dot.* 12. *Mar.* 1785. §. 4.

Tunc eis nedum praesumpta faveret testatoris voluntas, sed etiam expressa non adversatur; *ibid.*

Et ratio est, quia dum praecipit fundator, an super puellis pauperibus sortes jacerentur, posuit in conditione attinentes omnes de suo sanguine: *ibid.*

Conjici non abunde potest eam fuisse fundatoris mentem, ut si inter pauperes puellas aliqua consanguinea adesset: suspensa sortitione, eidem legatum conferretur: *ibid.*

Nullis extantibus puellis de familia vocata, extraneis tamquam incertis nulla fit injuria, si consanguineae testatoris, quibus praesumpta favet illius voluntas, praeferantur. *Rom. seu Sab. Sub. Dot.* 26. *Apr.* 1788. §. 4.

Aequum est, et puellae tamquam consanguineae testatoris, extraneis praeferantur puellis, et suam dotem ex medietate etiam subsidiorum relictorum consequantur. *Rom. Sub. Dot.* 7. *Jan.* 1788. §. 6.

Maxime si vocatae ad subsidia dotalia sint puellae incertae, et nulli idcirco fit injuria: *ibid.*

Ad dotalia subsidia relicta consanguineis praefertur pauperior, licet remotior. *Vel. Subs. Dot.* 23. *Febr.* 1793. §. 4.

Conceditur secundum alios praelatio consanguineae proximiori tamquam magis dilectae; ob similia praesertim exempla: *ibid.* §. 12.

In praelatione consanguinearum testatoris non infertur praejudicium puellis, quae jus incertum habeat, cum non vocentur puellae certi generis: *ibid.* §. 6.

Nec abest actio suis filialibus competens pro consecutione dotis super ascendentali fideicommisso pii testatoris: *ibid.*

Quando ex eodem fideicommisso detrahendum nihil remanet, et summa a testatore designata, consumpta est: *ibid.*

Limitatur, si testator vocaverit puellas egenas, quia tunc requiritur paupertas absoluta: *ibid.* §. 7.

Vel si consanguineae testatoris consequi possint dotem a fideicommisso avito, non obstante prohibitione alienandi praeter summam designatam: *ibid.*

Ad dotalia subsidia incertis puellis relicta ex naturali charitatis ordine praeferri debent consanguineae, eisque pauperibus cumulus etiam conceditur. *Assi. Subs. Dot.* 16. *Apr.* 1791. §. 2.

Praesertim consanguineis, qui non possunt congruam, et maternae similem dotem expectare a proprio genitore, inspecta patrimonii tenuitate: *ibid.*

Et illis pauperibus conceditur etiam illarum cumulus: *ibid.* §. 3.

Atque concedendus est ad honestatem dotandae: *ibid.*

Et si deberetur dos jure actionis, seu expressa testatoris voluntate, concedenda est in eadem quantitate dotis maternae: *ibid.*

Ac etiam conceditur ad meram quantitatem potius, ut subsidiaria fert dotatio: *ibid.*

Et favor consanguineae vincit incertas puellas, quibus nulla fit injuria: *ibid.*

Praelatio a testatore suis descendentibus tributa ita est intelligenda, ut ipsae praeferri debeant in consecutione subsidii dotalis, quod cuilibet extraneae puellae tribueretur, non tamen ut subsidiorum cumulus fiat ad congruam dotem parandam, qua nuptias conciliare sibi possint. *Vel. Sub. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 9.

Et haec praelatio descendentibus tantum competit, si qualitatibus polleant a testatore requisitis; *ibid.*

Ne aliter laedantur jura puellarum, quae extraneae sunt, et in quarum favorem subsidia dotalia instituta comperiuntur; *ibid.*

Pauperes consanguineae testatoris praeferri debent ad dotalia subsidia pauperibus puellis in genere relicta: *Rom. Sub. Dot.* 12. *Jul.* 1794. §. 4.

Inspectis potissimum aliarum consanguinearum exemplis: *ibid.*

Nulla enim incertis puellis vocatis fit injuria: *ibid.*

Ubi nullae sunt consanguineae vocatae, admittuntur ad dotalia subsidia ultra decimum gradum: *ibid.* §. 5.

Consanguinitas non probatur ex sola identitate cognominis; *ibid.*

Consanguineis aequiparantur amici: *Mac. Red. Mis.* 12. *Jul.* 1794. §. 3.

Consanguinearum vocatio ad certa subsidia earum vocationem excludit ad alia subsidia dotalia. *Rom. Sub. Dot.* 12. *Jul.* 1794. §. 6.

Pauper consanguinea testatoris extraneis est praeferenda ex praesumpta illius voluntate. *Fer. Sub. Dot.* 20. *Sept.* 1760. §. 4.

Et praelatio illi debetur non pro unico tantum subsidio, sed pro quantitate dotis congruae, uti S. Congr. Concilii in his casibus elargita est: *ibid.*

Dos potius agnatis, et cognatis testatoris, dummodo pauperes sint, ex praesumpta ipsius voluntate, quam extraneis puellis est tribuenda. *Ferr. Sub. Dot.* 15. *Jan.* 1780. §. 4.

Imo ex aequitate affinibus, et consanguineis, quamvis longiori gradu a testatore sejunctis: *ibid.*

Nihil vetute easdem nuptas esse, si, sub spe, et recursu pendente, pro assequenda dote, sese in matrimonium copulaverint: *ibid.* §. 5.

Puella pauper ex sanguine testatori conjuncta tum ex verosimili illius voluntate, tum ex veteri Sac Congr. aequitate, ac recepto usu, quibuscumque incertis puellis praeferenda est, et quidem

pro congrua dote ex iis subsidiis multiplicanda; etiamsi exequutores testamentarii contrariantur. *Per. Sub. Dot.* 30. *Aug.* 1766 §. 5

Et jus incertum puellae despiciendum est, e conspectu inopis consanguineae, quae ex majorum substantia suis desperatis rebus auxilium petat: *ibid.* §. 7.

Hanc voluntatis interpretationem laudavit, ac recepit Sac. Congr. Concilii: *Ferr. Sub. Dot.* 14. *Dec.* 1765. §. 7.

Dum agitur de subsidio consanguineis praelative relicto, nulla haberi debet ratio paupertatis, proindeque consanguineis debetur, etiamsi aliunde dotari possint: *Rom. Sub. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 6.

Puellae unicae descendenti ex familia a testatore vocatae, et paupertate laboranti praelativam consequutionem subsidiorum dotalium est elargienda. *Rom. seu Alat. Sub. Dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 6

Puella pauper ex fratre testatoris pronepta ad subsidium dotale secundum omnem praesumptam defuncti voluntatem, et secundum omnem regulam juris est praeferenda. *Forot.* 2. *Mar.* 1765. §. 6.

Praesertim dum conjuncti nobilitate praefulgent; *ibid.*

Consonum est voluntati testatoris, ut praeferantur puellae descendentes a viro praeceteris praedilecto, et haerede instituto, quatenus congrua essent dote destitutae, ac egestate praemerentur. *Senog. Sub Dot.* 13. *Mar.* 1773. §. 5.

Si testator praevidisset descendentes ad egestatem redactas, congrua dote destitui, eas vel ad integram haereditatem, vel ad subsidiorum dotalium consecutionem nimis probabiliter admisisset. *Rom. Sub. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 5.

Cum id exigat ordinata charitas, et christiana dilectio, quae prohibet, ne exteri consanguineis praeferantur: *ibid.*

Non debet haberi majoris consanguinitatis ratio, nisi in casu aequalis indigentiae, et ubi subsidium de proximo haberi nequit. *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 3.

Et praelatio remotioris minime juris dispositioni repugnat, cum data simpliciter fuerit facultas nominandi unum de familia, atque idcirco satis est, ut unus de familia, etiam remotior eligatur. *ibid.* §. 4.

Et haec est praxis plurium Societatum in judicio etiam quandoque comprobata: *ibidem*.

Quando agitur de danda praelatione consanguineis ex praesumpta mente testatoris relative ad extraneas puellas nullum jus certum vel quaesitum habentes, satis esse consanguinitatem in genere probari etiam per leviores probationes. *Rom. Sub. Dot.* 21. *Nov.* 1761. §. 8.

Et ad hunc effectum idonei sunt testes consanguinei, qui melius informati praesumuntur de cognatione: *ibid.*

Nulla puellis descendentibus testatoris qualitatibus destitutis praelatio competit, earumque incapacitat aequiparatur casui illarum non existentiae. *Rom. Sub. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 11.

In quolibet dubio de jure subsidii dotalis pronunciandum est pro puellis in Domino nubentibus. *Clar. Subs. Dot.* 5. *Jan.* 1790. §. 6.

Majorem merentur indulgentiam quoad subsidia dotalia consequenda nubentes in Domino, aliarum praesertim exemplo. *Cam. Sto.* 16. *Dec.* 1797. §. 11.

Exploratum est in quocumque casu praeferre oportere, qui magis pauperes sunt, majorique indigent auxilio. *Rom. Subs. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 12.

Congruum est, ut puella ex ea familia major nata, et quae ad requisitam aetatem quatuordecim annorum jam pervenit, in consecutione subsidii dotalis praeferatur. *Fan. Subs.* 18. *Dec.* 1773. §. 10.

Deneganda est praelatio ad subsidia

dotalia familiae alicui, contra testatoris expressam voluntatem: *ibid.* §. 14.

Nec valet illam familiam fuisse primo loco nominatam, cum argumentum ex ordine scripturae desumptum parvi est faciendum: *ibid.*

Maxime quando omnes familias indistincte contemplavit, omnesque puellas sortis periculum subire praecepit: *ibid.*

§. X.

Subsidium Dotale quoad Quantitatem.

Dotes ob jus ex collatione, certaque vocatione quaesitum, integrae servandae videntur; *Mon. Att. Sub. Dot.* 16. *Dec.* 1797. §. 5.

Aliae puellae, quibus non est jus ad dotalia subsidia quaesitum, et sunt incertae, nullam accipiunt injuriam per illorum imminutionem: *ibid.*

Potest determinari in secunda donatione numerus, ac quantitas dotium, quae ex prima ab incerto pendebat a majorum, vel minorum fructuum eventu. *Caesen. Sub. Dot.* 29. *Nov.* 1788. §. 7.

Fructus sortis subsidiorum dotalium sequuntur illius naturam, et in subsidia dotalia pariter erogari debent: *Rom. Subs. Dot.* 31. *Maii* 1794. §. 1.

§. XI.

Subsidium Dotale quoad Reversionem et Restitutionem.

In Rota Romana non semel factum est dubium, an dotalia subsidia, quae redeunt ad loca pia, ex quo puellae sorte extractae innuptae decedant, vel contracto matrimonio sine filiis moriuntur, aliis sint conferendae: *Aes. Sub. dot.* 21. *Aug.* 1784. §. 5.

Et firmatur regula, ut hujusmodi dotes sive post matrimonium, sive ante nuptias quomodocumque restituendae sint impendendae in dotandis aliis puellis: *ibid.*

Ac ratio est ex verosimili mente testatoris, qui in dotium institutione nullam peculiarem personam respexit, sed solum prae oculis habuit causam piam: *ibid.*

Quando bona a pio testatore relinquuntur, et liberam dotium nominationem ad confraternitatem defertur, confraternitas, quum quamcumque personam etiam incertam nominare posset, potest etiam personam praefatam gravare cautione restitutionis, quia illa beneficium dotalis subsidii unice recognoscit ab ipsius nominantis muni icentia; *Rom. Dot.* 18. *Nov.* 1724. §. 5.

Virgo post quinque menses a die suscepti habitus defuncta, dicitur decessisse durante adhuc anno suae probationis; ac proinde quemadmodo professio, et emissio votorum est nulla, ita debet esse locus restitutioni dotis: *Plac. Res. Dot.* 3. *Sept.* 1729.

Si virgines vero sint simplices oblatae, tunc dos remanere debet Collegio, quia dicuntur mori in statu oblationis, etiamsi decedant ante complctum annum; *ibid.* §. 5.

De jure dotes reversae, et revertendae aliis subrogandis puellis dari debent: *Rav. Subs. Dot.* 23. *Nov.* 1765. §. 12.

Cum hac distinctione, ut aut dotes solutae non sunt, vel quia puellae ante matrimonium deceperunt, vel quia justis de causis subsidio dotali privantur, eo casu aliae sunt subrogandae. *ibid.* §. 18.

Quia voluntas testatoris impleri debet, ut eas pecunias puellae habeant; *ibid.*

Aut dotes jam datae revertuntur postquam solutae fuerant, nempe quia mulieres sine filiis perierunt, et tunc ad loca pia redeunt, non amplius distribuendae: *ibid.* §. 19. *et Rom. Subs. dot.* 16. *Jan.* 1768. §. 20.

Hac tamen limitatione, nisi aliunde a

testatoribus cautum sit, vel peculiari lege statutum, vel legitima consuetudine aliter firmatum fuerit: *ibid.*

Restitutio summae in causam anticipatae dotis a sponso est facienda, vel quando non constat de sponsalibus, vel quando justa supervenit causa ab iis recedendo: *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 12.

Dos ab extraneo constituta, deficiente stipulatione reversionis, numquam ad ipsum dotantem revertitur, sed libere donata censetur: *Rom. Dot.* 18. *Novem.* 1724. §. 5.

Dotes jam collatae, quaeque ob puellarum interitum vacuae factae sunt, ab ipso collatore denuo conferendae sunt, absque eo quod juris quidquam super iis Archiconfraternitas valeat exercere: *Rom. Sub. Dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 5.

Subsidia dotalia, quae ex pia testatorum dispositione pauperibus puellis distribuuntur, dupliciter reverti possunt, vel quia post contractas nuptias sine filiis decesserint, vel quia innuptae post eorumdem subsidiorum destinationem obierint: *Rom. Sub. dot.* 18. *Nov.* 1769. §. 12.

In primo casu cum effectus nominationis sequutus jam fuerit, revertuntur subsidia libere ad loca pia, quae de illis disponere pro libito possunt: *ibid.*

In secundo casu, sicuti causae praestandarum dotium nondum fuit satisfactum, ita finis adimpleri debet per novam nominationem, cum prima nominatio pro non facta habeatur: *ibid.*

Pactum quod reversivum vocant, in dotalibus subsidiis potest ab administratoribus, seu Praefectis loci Pii adjici, si eorumdem subsidiorum distributio, ac puellarum nominatio ad ipsos libere spectat, vel si id testator expresse, aut tacite voluerit, praecipiens ad normam statutorum, seu consuetudinis ejusdem loci pii dotes distribui, secus vero, si certo puellarum generi per testatorem designato, sive puellis ab alio, quam ab ipso loco Pio nominatis dotium distributio fieri debeat: *Vit. Sub. Dot.* 11. *Apr.* 1739 §. 4.

Eam scilicet ob rationem, quod ubi puellae beneficium, sive emolumentum a testatore, vel ab eo, qui illas nominavit, non autem a loco pio recipiunt, licitum minime sit ejusdem loci pii praesidibus, sive pacto reversivo, sive alio quocumque onere a testatoribus non injuncto eas ita dotatas gravare: *ibid.*

Non est locus restitutioni dotis, quoties injuste sponsa a data fide recedat, et matrimonium ex irrationabili causa non contrahatur. *Mac. seu As. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 17.

Id procedit, etiamsi sponsae post monitionem in sua repugnantia permanserit: *ibid.*

Circa articulum an, et quando in subsidiis dotalibus liceat apponi pactum reversivum, videndus est Cardinalis de Luca: *Spol. Dot.* 30. *Sept.* 1730. §. 7.

Varios ille casus distinguit, quorum unus est, quando dotes distribuuntur ad liberam nominationem seu dispositionem loci Pii, et in hoc casu apponi valet dictum pactum, ea ratione, quia dotata beneficium unice recipit ex munificentia ipsius loci pii nominantis, ideoque recte gravari potest dicto onere, seu pacto reversivo: *ibid.*

§. XII.

Subsidium Dotale quoad Subrogationem.

Notissima est, et ab omnibus recepta de subsidiis dotalibus distinctio, ut ubi dotes solutae non sunt, vel quia puellae ante matrimonium decesserunt, vel quia justis de causis subsidio dotali privantur, sint istarum loco aliae subrogandae, quibus dentur: *Rom. Sub. Dot.* 16. *Jun.* 1768. §. 19.

Et ratio est, quia tunc nominatio dicitur non habuisse effectum, ideoque opus est, puellas habere eas pecunias, ut testatoris voluntas impleta dicatur: *ibid.*

§. XIII.

Subsidium Dotale quoad Suspensionem.

Suspendi possunt dotes, si per eam certae dimitterentur puellae, quibus pollicitum est subsidium, idemque suspenderetur beneficium incertis, quibus idcirco nulla fieret injuria. *Rom. Susp. Dot.* 4. *Apr.* 1789. §. 5.

§. XIV.

Subsidium Dotale quoad Vocationem.

Dos relicta puellae non debetur nuptae. *Nol. Ter. Pon. Sub. Dot.* 16. *Aug.* 1794. §. 5.

Si ejus vero petitio praecessit nuptias, integrum servatur jus petentis; *ibid.*

Cum sicuti consanguineae debeatur subsidium dotale jure actionis, debetur etiam diviti: *ibid.*

Dos debetur pauperibus puellis a testatore quomodocumque descendentibus ex parte bonorum, quae in Ecclesiam collata fuere ab eorum auctoribus. *Sutr. Dot.* 17. *Jun.* 1780. §. 6

Maxime si accedat voluntas fundatoris imminuendi opus pium imminutis reditibus: *ibid.*

Dotale subsidium certo puellarum generi relictum non debetur puellae diversi generis; nisi agatur de consanguineis testatoris. *Rom. Dot.* 31. *Maii* 1794. §. 3. *et* 4.

A dotalibus subsidiis relictis pauperibus puellis in genere, exclusae censentur consanguineae, quarum familias aliter testator contemplavit: *Rom. Sub. Dot.* 20. *Febr.* 1756. § 3

Quoties petitio dotis praejudicialis deprehenditur aliis passivam vocationem habentibus, debet omnino, et in quocumque casu rejici: *Rom. Subs. Dot.* 22 *Nov.* 1772. §. 11.

Puellae sanguine conjunctae, descendenti patronae, ac pauperrimae maxime decere, ut dos congrua concedantur, tum ex praesumpta testatoris voluntate, tum ex assueta Sum. Pontificum, et S. Congr. Concilii aequitate: *Rom. Sub. Dot.* 8. *Aug.* 1767. §. 9.

Consulendum est puellis vocatis pauperibus, quum aliarum concurrentium adsit incertitudo, quibus nulla fieret injuria: *Im. Dot.* 17. *Sept.* 1791. § 6.

Quum testator vocaverit consanguineas ad quintum usque gradum, gradibus computatis secundum jus Canonicum, non civile, et distet puella quinto gradu, debetur ei subsidium ex clara testatoris voluntate. *Spol. seu Per. Sub. Dot.* 16. *Maii* 1767. §. 5.

Praesertim, quia non agitur de interpretanda lege, sive communi, sive municipali, quae latiorem interpretationem admitteret: sed de hominis dispositione stricte intelligenda, et servanda: *ibid.* §. 5.

Ac praecipue de mente testatoris, qui longa origine civitatis natos ascendentes habuerat: *ibid.*

Additur, quod testator nonnullas puellas dicta qualitate carentes, speciatim admisit ex suo clarissimo privilegio: *ibid.* §. 6.

Hinc alias similes puellas rejiciendas esse clarum redditur: *ibid.*

Nec officit, quod pater puellae domicilium, quum inter proprios, et vere naturales cives esset reputandus, et privilegiis, et beneficiis frui posset, quae tantum oriundis, et civibus ex testamento data sunt: *ibid.* §. 7.

Puellae adlectae, quae paternam sequuntur originem excluduntur penitus a subsidiis dotalibus, quae originariam Ci-

vitatem requirunt: *Foros. Subs. Dot.* 8. *Aug.* 1789. §. 5

Maxime, quia adlectionis privilegium in odium verteretur puellarum, quae potiorem habent originis qualitatem: *ib.*

Locus non est dotationi puellarum, nisi alia impleantur in antecessum a testatore praescripta. *Arim. Subs. Dot. et Fabr. Eccl* 26. *Sept.* 1795. §. 6.

Dotatio consanguineae, demandata ratione sanguinis, non habet privilegium piae causae: *ibid.*

Ubi testator ad subsidia dotalia vocavit puellas certae familiae, cum adjectione cognominis, excludere voluisse censetur cognatos: *ibid.* §. 7.

Nisi vocaverit etiam puellas, descendentes ex foemina: *ibid.* § 8.

Earumque vocatio continetur in vocatione descendentium ex domo, vel familia: *ibid.*

Inter ipsas vero vocatas praeferri debent proximiores primo haeredi, atque aetate majores: *ibid.*

Incapax, et inhabilis puella ex judicio testatoris puellas, alias aeque passive vocatas habiles, et idoneas excludere non debet, neve istis tolli debet jus ex passiva earum vocatione quaesitum. *Rom. Subs. Dot.* 21. *Nov.* 1772. §. 10

Passivam vocationem puellae Romanae habent, in quarum favorem subsidia dotalia fuerunt relicta: *ibid.*

Substitutio. Vide *Haeres* §. 2.

Substitutio, seu Subrogatio.

Substitutio alicujus familiae a testatore demandata in locum alterius jam extinctae contemni nequit in gratiam alienae familiae a testatore non contemplatae. *Fan. Subs.* 18. *Dec.* 1773. §. 5.

Et mandata subrogatione, ut fieret toties quoties familiarum deficientia evenisset, tunc familiae etiam in posterum substituendae aequiparantur aliis in dispositione nominatis, cum omnes parem habeant vocem: *ibid.*

Atque sine subrogatione haberi non posset perpetuitas a testatore optata, et caducum redderetur legatum, quod illius voluntati omnino repugnat: *ibid.* §. 6.

Et de jure substitutiones extensionem non admittunt, sed coercentur ad solum casum extinctionis alicujus ex familiis a testatore nominatis: *ibid.*

Maxime quia testator usus est dictionibus *suddette, sovranominate*, quae coercctionem important ad casum deficientiae alicujus ex familiis ex testamento nominatis: *ibid.*

Et perpetuitas intelligenda est juxta subjectam materiam, et adhaesive ad ea, quae disposita ab ipso fuerant: *ibid.*

Ac casu quo contingat, ut familiae secundo loco substitutae ob puellarum copiam praeferantur aliis primo loco contemplatis, iisque dotis consecutionem praepediant, tunc testatoris dispositio infringere putatur: *ibid.* §. 9.

Cum dotale subsidium a testatore institutum relictum sit per modum legati non vero fideicommissi, hinc non sufficit tacita vocatio, sed expressa omnino requiritur: *ibid.* §. 11.

Et patere potest si testator, dum de subrogatione egerit, adhibuisse dictionem, *sudette*, quae restrictionem importat, et solum ad personas superius nominatas referri debet: *ibid.*

Et demandata substitutione *toties quoties* extincta fuit aliqua ex familiis superius ab eo nominatis, praeter hunc casum novae subrogationi locus non est: *ibid.* §. 11.

Nec obest volitam futuris temporibus perpetuo suae voluntatis executionem, cum hoc non obstante subrogatio praeter casum expressum protrahi non debeat: *ibid.*

Et demandatam tantummodo fuisse pu-

tatur subrogationem in locum familiarum quae a testatore fuerunt expressae nominatae, alias fuisset elusoria haeredis institutio; *ibid.* §. 13.

Subrogationis virtus ea est, quod subrogans subjici debet omnibus juribus illis, cujus in locum subrogatur. *Mac. Jur. Pan.* 15. *Jul.* 1780. §. 4.

Exploratum est, ut nova qualitas, nova conditio, vel novum gravamen in una substitutione expressum, non afficiat personas in priori substitutione comprehensas. *Tol. Can.* 15. *Dec.* 1766. §. 11.

Praesertim ubi concurrat tum generis, ac personarum diversitas, tum majoris dilectionis causa: *ibid.*

Substitutio si facta fuerit in eventum certae conditionis, quaerendum non est de mala, vel bona fide, sed merum factum debet ad servandam voluntatem testatoris inspici. *Maj. Leg.* 18. *Apr.* 1733. §. 5.

Substitutio adimens emolumentum jam collatum, et in alium transferens, quamvis poenae nomine appellata non fuerit, reipsa vim habet poenae sine culpa non subeundae: *ibid.* §. 4.

Qui in omnibus honoribus, et oneribus in locum suppressi Portionarii subrogatur, ei competunt omnia jura decessoris. *Tyb. Par.* 16. *Jun.* 1792. §. 8.

Plenariae autem subrogationis argumenta sunt concessio tituli perpetui cum animarum cura, redituum insuper suppressae portionis assignatio, institutio per concursum, onus applicandi Missam pro populo, atque his similia: *ibid.*

Substitutiones in casu non aditae, vel repudiatae haereditatis *vulgares* sunt, et directae. *Apr.* 19. *Maii* 1767. §. 3.

Ideoque per simplicem aditionem evanescunt: *ibid.*

Existimari non potest Pontificem voluisse praebendam Coadjutorialem in locum Magistralis non amplius existentis subrogare, cum subrogatio hujusmodi mutationem qualitatum involvens, explicitam mentionem requisivisset. *Com.* 10. *Mar.* 1779. §. 13.

Subrogatio pecuniae numeratae in locum praediorum est species emptionis, et venditionis, quae non aliter pio operi, quam ex evidenti utilitate permittitur. *Us.* 20. *Jul.* 1793. §. 5.

Et quando constet de utilitate ejusdem concedendum est beneplacitum Apostolicum: *ibid.*

Ille, qui subrogatus est *cum omnibus honoribus, et oneribus* in locum alterius, in debitum quoque succedit. *Rom. Subs. Dot.* 4. *Apr.* 1789. §. 5.

Illudque solvere tenetur de proprio: *ibidem.*

Substitutioni locus non est, quando reperitur Clericus de linea a fundatore praedilecta, eique adjudicandum est unice beneficium. *Reat. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 4.

Vulgatum est in beneficialibus, ut substitutio censeatur semper vulgaris, ac proinde substitutus in casu voluntatis censeri etiam debeat substitutus in casu incapacitatis. *Fan. Cap.* 26. *Aug.* 1769. §. 4.

Substitutioni locus est, et jus quaesitum est tertio, quia per plures annos testatoris voluntas, et injuncta conditio impleta non fuerit. *Eyst. seu Bam.* 14. *Mar.* 1767. §. 13.

Etiamsi omnis culpa, vel dolus adfuerit; ac nulla mentio, ac interpellatio praecesserit: *ibid.*

Non impleta conditione, sive ob justum, sive ob injustum, et ex improviso superventum impedimentum, jam datus locus est substitutioni. *Vit. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 25.

Subrogata celebratione festivitatis loco Anniversarii, juxta regulam subrogatorum tantum est praestandum, quantum

pro anniversario solvi consueverat. *Aux.* 6. *Dec.* 1760. §. 4.

Suburbia.

Pars oppidi sunt suburbia, ejusque nomine in sensu juris continentur; itaut qui in continentibus Urbis nati sunt, Romae nati, intelliguntur. *Firm.* 8. *Aug.* 1789. §. 2.

Successio.

Consanguineis expresse vocatis, seu venientibus ex debito justitiae, regula juris est, ut successio defertur usque ad decimum gradum computandum juxta regulas juris Civilis, et non ultra, sive agatur de successionibus vere haereditariis, sive impropriis, vel ad instar. *Firm. Subs. Dot.* 9. *Sept.* 1730. §. 5.

Regula ista limitationem quoque recipit ex conjecturis, ex quibus erui possit testatorem ad ulteriores gradus voluisse successionem progredi, inter quas ad praesentem casum ea adnumeratur a Doctoribus; quando scilicet testator vocaverit consanguineos, et affines cujuscumque gradus, vel aliis indefinitis verbis: *ibid.* §. 6.

Fallit praecipue regula illa in dispositionibus de sui natura perpetuis, veluti Capellaniis, dotibus, et eleemosynis, in quibus considerari solet longinqua agnatio, nec habebitur respectus ad rigorosos gradus consanguinitatis: *ibidem* §. *ult.*

Neminem latet, substitutio nonnisi post gravati obitum ad successionem jus aperiri. *Fabrian. Ap. Or. et Ad.* 17. *Jun.* 1786. §. 7.

A successione maternae haereditatis exclusa foemina est ob existentiam masculorum vigore statuti, quod foeminas excludit. *Velit. Subs. Dot.* 30. *Jul.* 1774. §. 6.

Reges mortales sunt, Respublicae aeternae, cum fluminis instar sine ulla, quae ad sensum cadat, mutatione, jugiter fluant, aliisque abeuntibus, alii continuo succedunt. *Diss. Sup. Matr.* 1740. *in fin. litt. I. disc.* 1. *num.* 33.

Si antiqua destruatur regiminis species, quo a ceteris discernebatur, et populos, et Respublicas interire dicimus: *ibidem.*

Successionis Jus. Vide *Jus* §. II.

Successores.

Ubi in praeceptis contemplatur persona ratione officii, Successores dubio procul afficiunt. *Asc.* 21. *Jan.* 1788. §. 10.

Successores in beneficio non tenentur onera subire ab antecessoribus suscepta. *Praen. Con.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Suffragia. Vide *Beneficiati* §. XI. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XV. *Mansionarius* §. IV.

Suffragium.

Prioribus seculis Ecclesiae expiabantur Purgantium animae per opera misericordiae, et pietatis: *Hip. seu Ep. Ap.* 17. *Sept.* 1791. §. 6.

Praecipuum autem misericordiae locum tenet eleemosyna, et veluti acceptissima Deo maximum illis affert suffragium: *ibid.*

Majus suffragium haberi non potest in Ecclesia, quam Missae Sacrificium, quod propitiatorium est, impetratorium, et satisfactorium. *Bit. Scr. Cb.* 26. *Jan.* 1771. §. 5.

Quod majus suffragium capiat anima defuncti ex Missae Sacrificio, quam ex alio quocumque pio opere, quia virtute Sacrificii suffragium prodest per modum solutionis debiti: *ibid.*

Charitas exigit, ut suppleri debeat suffragium, quo tot per annos fraudata fuit anima testatricis: *Jan. Cap.* 18. *Jul.* 1795. §. 6.

Quoties de privato cujuslibet interesse res est, toties omnium debet accedere suffragium, nec pars major minorem dissentientem obligat: *Av. Ser. Cb.* 16. *Dec.* 1786. §. 7.

Haud facile optatis fraudari debent suffragiis defunctorum: *Tol. Ap. Ben.* 20. *Mar.* 1790. §. 10.

Suffragium copiosum magis est testatoris animae proficuum. *Fir. Com. Vol.* 23. *Febr* 1793. §. 5.

Defunctorum animae privari non debent mandatis suffragiis. *Vel. Dus. Mis.* 5. *Jun.* 1790. §. 6.

Voluntas testatoris fraudari non debet praescriptis suffragiis: *Phar. Ap.* 27. *Aug.* 1791. 3.

Sumptus in Genere. Vide *Expensae* §. I.

Sumptus Litis. Vide *Expensae* §. II. *Matrimonium* §. II.

Supellectilia.

Parochi, aliique Ecclesiarum Rectores adigi non possunt ad subministranda supellectilia Sacerdotibus ibidem ex obligatione celebrantibus: *Praen. Con.* 20. *Aug.* 1774. §. 14.

Parochi, ac Ecclesiarum Rectores non tenentur supellectilia praebere Capellanis in eorum Ecclesiis ad celebrandum ex obligatione adstrictis, nisi aliquid emolumenti pro utensilibus percipiant: *Praen. Conc.* 20. *Aug.* 1774. §. 19.

Supellectilia etiam appellatione reparationis, et restaurationis Ecclesiae indicantur: *Leod. Pro In.* 19. *Jan.* 1765. §. 5.

Res praetiosae ad quotidianum usum non destinatae non comprehenduntur in supellectili legata: *Ap. Red. Miss.* 20. *Sept.* 1794. §. 2.

Supplicatio. Vide *Processio*.

Suppressio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXI. *Canonicatus* §. XIII. *Ecclesia Parochialis* §. VI. *Regularium Monasterium* §. III.

Supranumerarius Canonicus. Vide *Canonicus* §. IV.

Suspensio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXIII. *Legatum Pium* §. XXIII. *Missa* §. XVI. *Subsidium Dotale* §. XIII.

Suspensionis Censura. Vide *Censura* §. III.

Suspensionis Censura quoad Absolutionem. Vide *Absolutio* §. V.

Suspensiva Appellatio. Vide *Appellatio* §. III.

Suspensus. Vide *Sacramentum Ordinis*.

Syndicus. Vide *Regulares* §. XII.

Synodale Decretum. Vide *Secretum* §. III.

Synodales Constitutiones. Vide *Constitutiones Synodales*.

Synodales Examinatores. Vide *Examinatores Synodales*.

Synodaticum. Vide *Episcopus* §. III.

§. I.

Synodus Dioecesana quoad Convocationem.

Regulares exempti exercentes curam animarum accedere coguntur ad Synodum Episcopi, in cujus Dioecesi existunt: *Trev. Jur.* 2. *Apr.* 1729. §. 9.

Amplius etiamsi essent nullius Dioecesis adhuc tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare: *ibid. et Vult Jur.* 19 *Nov.* 1729. §. 11.

Omnes curati, sive seculares, sive Regulares quamvis subdantur superioribus Religionis, accedere tenentur ad Synodum Episcopi, in cujus Dioecesi existunt: *cit. Vult. ibid.*

Fratres etiam Capellani Religionis Hierosolymitanae exercentes curam animarum ad Synodum pariter accedere teneantur: *ibid.*

Quoad Clerum communiter traditum est, ut si in Synodo agendum sit de re re-

spiciente totum Clerum, videlicet de reformatione morum, et de intimandis Decretis Provincialis, tunc accedere tenentur omnes de eodem Clero, ita tamen, ut Ecclesiis debita servitia non subtrahantur: *ibid* §. 12. et 13.

Episcopus si super aliquo ex praemissis acturus erit in Synodo, debet specialem mentionem facere in edicto convocatorio: *ibid.*

Ad definiendum, num Clerus exemptus et subjectus jurisdictioni ordinariae debeat accedere ad Synodum, inspiciendum est, an Episcopus habeat jus visitandi, et corrigendi eumdem Clerum jure delegato, quia eadem auctoritate delegata posset in casibus respicientibus curam animarum, et administrationem sacramentorum, et aliis, eos corrigere ad interveniendum ad Synodum quae consideratur, uti praeambulum visitationis: *ib.* §. 14.

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 2. *de refor.* imposuit enixe exemptis omnibus obligationem accedendi ad Synodum Dioecesanam: *Crem. Syn.* 29. *Aug.* 1733. §. 2.

Neque id est restringendum ad ea solum, quae pertinent ad exercitium curae animarum: *ibid.*

Quia ita cavit Sacrum Concilium tantummodo quoad eos exemptos, qui Capitulis generalibus subduntur; *ibid.*

Eos excepit a praecepto accedendi ad Synodum nisi tamen curam animarum gererent, quo casu eos nihilominus Synodo interesse voluit; *ibid.*

Synodo convocato detrectantes interesse eidem compelli debent juris remediis ad normam Concilii Trid. *sess.* *Mat. et Ach. Sv.* 24. *Mar.* 1736. §. 3.

Quilibet Episcopus duas habens Dioeceses, quae inter se sunt aeque principaliter unitae, potest Dioecesanam Synodum in alterutra celebrare, et utriusque Clerum ad eam, ubi voluerit, convocare: *ibid.*

Episcopus non solum in Civitate, sed in quolibet Dioecesis loco Synodum convocare potest: *Viter. seu Tusc.* 14. *Sept.* 1782. §. 2.

Sed si nullum obstet impedimentum, expedit, ut illa semper in Ecclesia Cathedrali celebretur: *ibid.*

Quando duae Cathedrales Ecclesiae ab uno eodemque Episcopo moderantur, potest Episcopus inspecta juris severitate in Ecclesia, quam maluerit, Synodum celebrare, cui Ecclesiastici omnes utriusque Dioecesis interesse tenentur, editasque constitutiones inviolabiliter servare: *ibid.* §. 3.

Et ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, et concordiam fovendam maxime expedire, ut Synodus modo in una modo in alia habeatur: *ibid.* §. 4.

Si consuetudine invectum fuerit, ut Synodus alternis vicibus habeatur in utraque Civitate, tunc non ex decentia, sed ex justitia hujusmodi alternatio servanda est: *ibid.*

Concursus instituí tantum potest ab eo, qui jus convocandi Synodum obtinet, ita ex potestate sibi facta indicendi concursum tributa quoque censeatur facultas Synodum congregandi: *Null. seu Mess. Jur. Con. Syn.* 14. *Jun.* 1738. §. 11.

§. II.

Synodus Dioecesana quoad Constitutiones.

Constitutiones Synodales vim legis habent in Dioecesi: *Im. Jur. Con. Voc. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 5.

Cum non agatur de re aliqua, quae comprehendatur sub dispositione *Cap. quia propter de Elect.*, Constitutio irritum reddere nequit quidquid viva voce fuerit a Canonicis statutum: *ibid.* §. 6.

§. III.

Synodus Dioecesana quoad Validitatem.

Quum res sit de Synodo, quae quotannis certa die agitur, et de parva Dioecesi, mirum non est Synodum una die expediri, neque ob id nulla dici potest: *Mart. Tar.* 11. *Dec.* 1756.

§. I.

Taxa in genere.

Taxa punctaturarum ob non servatam formam Concil. Trid. *sess.* 21. *cap.* 3. *de ref.* non substinetur; *Mac.* 20. *Dec.* 1766. §. 8.

Et injusta est, ob non habitam rationem nec onerum praebendae annexorum, nempe cathedratici, collectarum, et procurationum, neque emolumentorum parochialium, quae a Canonico Curato, et Beneficiato Vice-Parocho percipiuntur: *ibid.* §. 9.

Taxa funerum impressa post ultimam Synodum, licet in Synodo non promulgata, quae ultra modum auget emolumenta in Civitate jamdiu consueta, abolenda est: *Fav. Pracem. et Fun.* 7. *Jun.* 1760. §. 6.

Praesertim si evulgata est non anditis Clero, et populo, nec impetrata a S. Cong. Concilii approbatione, ut opus est: *ibid.*

Taxa pro dislocationibus domorum a jure communi definita est in quinque scutata in singulis centum: *Rom. Sab. Dot.* 27. *Jun.* 1778. §. 11.

§. II.

Taxa Innocentiana.

Taxa Innocentiana licet communiter recepta sit, illa afficit solùm curias Ecclesiasticas Italiae. *Ser. Char. Sub.* 26. *Jan.* 1760. §. 5.

Canonicae sanctiones vetant, nequid pro administratione sacramentorum, aut Cadaverum tumulatione exigatur, quamvis accipi permittant, si quid fuerint ultro, et sponte oblatum. *Tol. Fun.* 23. *Jan.* 1734. §. 5.

Et in hac re pia consuetudo largitionis non improbetur, sed est retinenda: *ibid.* §. 7.

Anno 1678. jussu Ven. Innocentii XI. edita fuit a S. Congr. Concilii taxa in omnibus Ecclesiasticis Curiis servanda: *ibid.* §. 8.

In dicta taxa firmatur, quae emolumenta exigi possunt a Curiis Episcopalibus pro causis Ecclesiasticis. *Fer. Vit. SS. LL.* 16. *Mar.* 1782. §. 6.

Aliquid percipi prohibetur in totum id, quod respicit sacramenta Baptismi, Confirmationis, Poenitentiae Eucharistiae, et Extremae Unctionis: *ibid.*

Quodque ab omnibus indistinte observari injungitur, abrogata penitus quacumque contraria consuetudine: *ibid.*

Taxa Seminarii. Vide *Seminarium* §. V.

Taxatio.

Taxatio subsidiaria possidentium, quando deficiunt reditus Ecclesiae Parochialis pro reparatione, descendit a dispositione S. Concilii Tridentini: *Sess.* 21. *Cap.* 7. *de ref. Sars. Trans. Eccl. Par.* 31. *Jul.* 1790. §. 8.

Taxatio Alimentorum. Vide *Alimenta* §. V.

Templum. Vide *Ecclesia Oratorium*.

Tempus. Vide *Electio* §. III. *Matrimonium* §. XIII. *Sacramentum Ordinis* §. XIII.

Terminus. Vide *Concursus* §. IX.

Teritorium.

Diversum est territorium temporale, de quo civiles leges loquuntur, a territorio spirituali Parochiae, nec ab uno inferri valet ad aliud. *Bar S. Som. Leg.* 19. *Aug.* 1797. §. 6.

Non ita de Roll est Ganzingae dominus territorialis, quemadmodum erat Baro ille a Freubergh. *Bas. seu. Const. Un.* 26. *Maii* 1768 §. 8.

Reliqua. Vide *Abbas* §. V. *Ecclesia Parochialis* § II

Tertiarii Tertiariae Regularium.

Leo X. *Const.* 22. *Bull. tom.* 2. decrevit, ut Tertiariae virginalem, aut caelibem vitam simpliciter viventes etiam in consanguineorum, et affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsim habitantes gaudere debeant omnibus privilegiis ordinis, et quod similiter iisdem hisce privilegiis fruantur illae, quae collegialiter vivunt, et cum habitu regulari virginalem, seu caelibem, aut castam vitam profitentur: *Lun. Sar. Vis. SS. LL.* 30. *Jan.* 1723. §. 3. *Cas* 26. *Jan.* 1726. §. 2.

S. Pius *in Const.* 8 *Bull. tom.* 2. statuit, ut Mulieres, quae Tertiariae, seu de Poenitentia dicuntur, cujuscumque fuerint ordinis in congregatione viventes, et ipsae professae fuerint, ita ut solemne votum emiserint, ad clausuram praecise teneantur, quod si votum solemne non emiserint, Ordinarii eas hortentur, ut profiteantur, et post emissionem Professionis clausurae sese subiiciant, et recusantes amplius non recipiantur: *ibid.* §. 4. *ibid.* §. 3.

Constitutionem hanc S. Pii V. restrictam esse ajunt ad Tertiarias, quae in communi, et in congregatione vivunt, et non comprehendere habitantes in domibus propriis, vel consanguineorum, et votum emittentes virginalis, aut caelebis, vel castae vitae vidualis. *ibid.* §. 5. *et* 6. *ibid.* §. 4.

Mulieres hae Tertiariae, quae in Congregatione extra clausuram vivunt, non potiuntur privilegiis a Sacra Congr. Episcoporum, et Regularium concessis, sed reliquuntur sub dispositione Const. Pii V: *ibid.* §. *ult.*

Praescripta omnibus monialibus clausura, in lucem prodierunt Tertiariae sequentes institutum Regulare alicujus fundationis absque ulla clausura, vel in propriis domibus, vel collegialiter viventes. *Tusc.* 16. *Jan.* 1768. §. 13.

Leo X. sua *Const. Num. initia* 29. *Dec.* 1516. has non solum non improbavit, imo collegialiter, seu cum claustralibus habitantes voto continentiae elicito privilegiis Ordinis, cujus tertiae regulae habitum gestant, cumulavit: *ibid.*

Et anno 1518. declaravit etiam dictis privilegiis gaudere, si tantum caelebem vitam simpliciter vivant: *ibid.*

Sed Pius V. voluit, ut Tertiariae collegialiter degant, et cum clausura voto solemne emisso: *ibid.* §. 14.

Benedictus XIII in sua *Const. Paterna Sedis* exemit omnes Tertiarios, et Tertiarias Ordinis Min. de Observantia ab omnimoda jurisdictione Episcoporum, et Parochorum: *ibid.* §. 18.

Et in alia *incipien. praetiosus* eamdem omnimodum exemptionem indulsit Tertiariis omnibus Ordinis S. Diminici: *ibid.*

Sed Clemens XII. *Const. Romanus Pontifex* 28. *Martii* 1732. utramque Benedictinam constitutionem moderatus est, et ad pristinum statum omnia reduxit: *ibid.*

Tertiariarum institutus diversus est ab illo Magistrarum Piarum: *ibid.* §. 21.

Superioribus Regularibus sufficiendi facultate ad id a Sede Apostolica suffultis, Cappucinis exceptis, qui de simili facultate donati sunt, libere mulieres ad hujusmodi habitum recipere possunt, atque ad ipsos eas vestiendi officium pertineat; *Maz.* 10. *Mar.* 1727. §. *ult.*

Ad habitum autem recipere, et admittere debent tantum illas, quae probatae vitae, ac bonis moribus praeditae sunt, et in aetate saltem quadraginta annorum constitutae, quae de proprio habent, unde sufficienter vivere possint, et non cum

aliis viris, quam cum consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent, et ab Ordinario loci licentiam prius impetraverint, qui nonnisi praevio examine praefato concedere eam debet: *ibid.*

Tertiariae collegialiter viventes seu cum claustralibus habitantes privilegiis Fratrum Ordinis, cujus Tertiae Regulae habitum gestant, gaudere debent: *Tus.* 16. *Maii* 1767. §. 12.

Et iisdem privilegiis gaudere etiam debeant Tertiariae vitam coelibem simpliciter voventes, et in consanguinearum, vel affinium suarum, aut propriis domibus habitantes: *ibid.*

Sed S. Pius V. voluit, ut omnes Tertiariae cujuscumque Ordinis votum solemne emittant, et clausurae subjiciant: *ibid.* §. 13.

Huic dispositioni adhaesit S. Congr. Episcor., et Regularium: *ibid.* §. 14.

Tertiarii, Tertiariae habentes requisita Const. Leonis X. sepelienda sunt in Ecclesiis Ordinis, si adsit in ea communis sepultura pro Tertiariis. *Civit. Cast. Fan.* 20. *Nov.* 1762. §. 9.

Tertiariae sive collegialiter, sive divisim viventes semper Episcopo subsunt. et ob id injuste eas Episcopo pro tempore obedientiam denegant: *Tusc.* 16. *Jan.* 1768: §. 5.

A jurisdictione Ordinarii omnes exemptae sunt Tertiariae vitam virginalem vel caelibem simpliciter, expresseque voventes etiam in Consanguineorum vel affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsim habitantes. *Tusc.* 16. *Maii* 1767. §. 14.

Et ad Ordinarii judicium spectat, an hae omnes qualitates in Tertiariis concurrant: *ibid.*

Superioribus Regularibus ad id a Sede Apostolica suffultis licet mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinet: *ibid.*

Ad habitum non sunt admittendae nisi probatae vitae, et bonis moribus praeditae: *ibid.*

Necnon in aetate saltem 40. annorum constitutae, quae de proprio habeant, unde sufficienter vivere possint: *ibid.*

Et necessaria est Ordinarii licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedere debeat, nisi de praedictis praevio examine diligenti sibi constiterit: *ibid.*

Tertiariae vero, quae collegialiter vivunt, penitus subjiacent dispositioni Constitutionis S. Pii V.: *ibid.*

Sine auctoritate Sedis Apostolicae nequeunt Tertiariae ab Episcopo, et Parochi jurisdictione eximi. *Jan.* 22. *Mar.* 1749. §. 1.

Adde quod Constitutiones summorum Pontificum, et praesertim Leonis X, quibus Tertiariae exemptione defendunt, revocatae fuerunt: *ibid.*

S. Pius V. Collegia puellarum, quae Tertiariae dicuntur, quaeve nec clausuram servant, nec solemnia vota emittunt prohibuit, et licet nedum sublata fuerint, nondum tamen fuere probata, tolerantur quidem ita vero, ut Episcoporum subsint jurisdictioni: *ibid.*

Exemptae sunt ex privilegio Alexandri VI. Tertiariae Ordinis S. Dominici. *Bon. Exemp.* 16. *Jul.* 1790. §. 4.

Pro Tertiariis habendas non esse statuit S. Pius V., quae nec vota emittunt, nec clausuram servant: *ibid.*

Aliter disposuit Benedictus XIII. *Const. Praetiosus*; sed ejus Constitutionem revocavit Clemens XII. Const. *Romanus Pontifex*: *ibid.*

Ideoque exemptionem a Parochiali jurisdictione denegant Doctores ex Piana Constitutione simplicibus Tertiariis: *ibid.*

Generica tamen Pianae Constitutionis dispositio non derogat speciali indulto Alexandri VI. *ibid.* §. 7.

Idque declaravit Benedictus XIV. quoad

Dominicanas Tertiarias Bononienses: *ibid.* §. 8.

Observantia inducta ex conniventia Parochi non praejudicat successoribus: *ibid.* §. 6.

Maxime si interrupta sit intermedias quaestiones: *ibid.*

Testamentaria Dispositio. Vide *Dispositio Testamentaria*, *Episcopus* §. VII. *Exequutor* §. II. *Regulares* §. XIII. *Testamentum*.

Testamentum quoad Exequutionem. Vide *Exequutor* §. II.

§. I.

Testamentum quoad Facultatem testandi.

Dubium non est, quin maritus, et uxor possint simul in una, et eadem charta facere testamentum. *Sign.* 20. *Sept.* 1788. §. 4

Utrum vero revocare illud valeat superstes quoad propria bona, non conveniunt Doctores: *ibid.*

Nonnulli id negant; alii affirmant, quum libera cuique sit disponendi facultas usque ad mortem: *ibid.* §. 5.

Et accomodare censetur voluntatem ad naturam revocabilis actus, qui ex voluntate aliena pendere nequit: *ibid.*

Imo neque ex pacto fieri valet testamentum irrevocabile: *ibid.*

Postremus de substitutorum familia testandi facultate potitur: *Elen.* 18. *Dec.* 1773. §. 3.

§. II.

Testamentum quoad Interpretationem et Declarationem.

Ad ambiguam declarandam testamenti literam deferendum est dignis, et gravibus testibus: *Spol. Leg.* 16. *Jul.* 1792. §. 2.

Verbum *posse*, quo permittit testator missae celebrationem aliquo in loco, facultativum est: *ibid.* §. 4.

Et in hac facultate optio loci competit Capellano potius quam haeredi: *ibid.*

Adhibitum illud verbum tamen in ultima voluntate resolvitur in praeceptum: *ibidem.*

Autographi testamenti existentis in Archivo verba, prout sonant, sunt accipienda. *Anc.* 8. *Jun.* 1782. §. 7.

Nec est per subauditum intellectum superaddenda particula negativa, *non*, ne verborum, et periodi sensus, necnon testatoris mens, et voluntas immutaretur: *ibid.*

Non verborum cortex spectandus est in testamentis, sed intima mens, et voluntas testantis, ejusque ratio praecipua introspicienda, maxime in legatis piis. *Mon. Al.* 1. *Febr.* 1766. §. 3.

De quibus curandum est, quantum fieri potest, ut pinguius, et plenius, etsi aliquanto diversius a praescripto modo, impleantur, ac quod maximum est, tutius conserventur: *ibid.*

Etsi clara sit lex testamenti, a qua nullo modo recedi potest: *ibid.* §. 6.

Quando pars aliqua testamenti cum aliis pugnat, melius est ab una parte recedere, quam totam dispositionem subvertere. *Fir. Mans.* 15. *Dec* 1770. §. 9.

Et voluntas testatoris ita interpretari debet, ut in omnibus cohaereat: *ibid.*

Litera testamenti est solum legitima interpretandi ratio, cetera subtilitatem redolent, ac ut plurimum veritati adversantur. *Im.* 24. *Mar.* 1764. § 12.

In testamentis posteriora verba declarant, aut derogant priora. *Rom.* seu *Null. Subs. Leg.* 26. *Mar.* 1791. §. 4.

Posteriores Testamento partes conciliandae sunt cum dispositione, ad quam testator relationem habuit per repetita verba, *come di sopra*: *Viter. Dot.* 11. *Apr.* 1761. §. 2.

§. III.

Testamentum Nuncupativum, nuncupatione implicita, et per relationem ad schedulam.

Testamentum nuncupativum per relationem ad schedulam ignotum erat prorsus jure Civili *Anag.Er.* 10. *Febr.* 1778. §. 7.

Tamen ex communi Doctorum opinione ita est receptum, ut non aliter scriptis haeredibus, et substitutis actionem pariat, nisi prius constiterit de identitate, et certitudine ipsius schedulae, cujus relatio subrogata est loco nuncupationis ex ore testatoris a legibus volitae, ut nempe quod vocis ministerio erat significaturus, scripto palam faceret, atque hujusce generis testamenti est antisignanus: *ibid.*

Duo requiruntur ad validitatem testamenti: alterum quod constet de certitudine identitatis schedulae, ad quam fuit habita relatio: *ibid.* §. 8.

Alterum vero, quod testator consignando ipsam schedulam propriis manibus notario declaret coram testibus, in illa contineri suum testamentum, et haeredis institutionem: *ibid.*

Altero autem deficiente corruit ipso jure testamentum: *ibid.*

§. IV.

Testamentum quoad Probationem, Solemnitates, et Validitatem, vel Nullitatem.

De solemnitatibus in testamentis condendis alia sancita sunt jure Civili, alia jure Canonico, seu Ecclesiastico. *Anag. Er. Cap.* 9. *Jul* 1768. §. 8.

Inter ceteras jure Civili praescriptas solemnitates ea recensentur, ut praeter testatoris subscriptionem, septem numero rogati testes testamentum signent, atque subscribant: *ibid.*

Excipiuntur tamen testamenta inter liberos: *ibid.*

Jure autem Canonico non aliud requiritur, quam duo idonei testes, et Parochus praesentes vigore *Cap. Cum esset* 10. *de test.* sint: *ibid.* §. 9

Doctores celebrem agitant quaestionem, an quae in dicto capite decernuntur, servari tantummodo debeant in terris temporali Ecclesiae jurisdictioni subjectis, et in utroque foro, vel etiam alibi, et in foro tantum Ecclesiastico: *ibid.* §. 10.

Nonnullis visum est de confessario testatoris intelligi debere, quae in decreto relato habentur *de Presbytero suo*, hoc est de Parocho, utpote quia Confessarius Parocho loci succedit: *ibid.*

Et Parocho alterius Parochiae dixit Rota Romana: imo de substituto Parochi: *ibid.*

Pervulgatum est, testamenta ad pias causas non indiget solemnitatibus a jure praescriptis. *Anc. Leg. Pii* 28. *Sept.* 1771. §. 8.

Sed sat est, ut constet de voluntate testatoris, quae certa sit, omnemque excludat dubietatem: *ibid.*

Hinc validum erit testamentum proprio testatoris charactere scriptum, et subscriptum, ac sigillo munitum, licet Notario coram testibus non fuerit consignatum: *ibid.*

Quamvis hujusmodi testamenta ex defectu solemnitatum, aut alia aliqua causa nulla sint, atque irritentur, nihilominus legata in illis contenta praestari debent, quoties in controversiam non venit testatoris voluntas: *ibid.*

Ad validitatem testamenti ad pias causas non requiruntur solemnitates a jure praescriptae, cum in favorem piae causae firma, atque efficax habeatur ultima voluntatis testificatio coram duobus testibus facta, etiamsi aliae solemnitates deficiant: *ibid.* §. 4.

Eidemque testium numerus non requiritur ad validitatem actus, sed solum ad

probationem voluntatis testatoris, qua posita subsistit dispositio etiam sine testibus, sed a solo testatore scripta, aut subscripta: *ibid.*

Et licet contingat, ut testamenta ex aliqua causa irrita sint, nihilominus pia legata in illis contenta praestari debent, dummodo de legantis voluntate non dubitetur: *ibid.*

In testamentis Ecclesiae causa factis non secundum leges, sed secundum canones procedi debet. *Vit. Er. Can.* 31. *Maii* 1783. §. 8.

Hinc duo vel tres idonei testes sufficiunt ad ejusdem validitatem: *ibid. et Anag. Erect. Cap.* 9. *Jul.* 1768. §. 11.

Et praesentia testium non est necessaria pro actus validitate, sed solum, ut de testatoris voluntate plene constet, itaut testium defectus per aequipollens suppleri potest: *ibid.* §. 9.

Schedula, vel scripta, vel subscripta ab ipso testatore, sufficit ad probandam ejus voluntatem, etiamsi nullo sit teste munita: *ibid.*

Et ratio est, quia haberi non potest major, vel efficacior probatio, quam ipsa scriptura exarata manu testatoris, quae sane vincit quamlibet extrinsecam testium probationem: *ibid.*

Non obest testamenti validitati defectus subscriptionis testatricis, sive octavi testis ejus loco adhibiti. *Agn. Er. Cap.* 9. *Jul.* 1768. §. 5.

Imitatur posita testatoris subscriptione per signum crucis, et testamenti traditione facta Notario cum declaratione, quod in eo suprema ipsius voluntas contineretur; ex quibus praesumitur, omnia in testamento contenta fuisse ipsi testatrici notissima, atque eidem praecedenter praedilecta: *ibid.*

Defectus subscriptionis testatricis, sive octavi testis ejus loco adhibendi non obest, cum agatur de testamento exarato in favorem extranei, sed in favorem unicae filiae cum substitutione causae piae, quo in casu non fuit opus praedicta solemnitate: *ibid.*

Maxime quia res est de testamento a muliere condito, pro cujus validitate aliquid de juris rigore remittendum est: *ibidem.*

Jure Canonico statutum est, ex Sacerdotis praesentia quamlibet falsitatis suspicionem exclusam praesumi: *ibid.* §. 10.

Ad testamenta ad pias causas duo, aut tres idonei testes sufficiunt jure Canonico: *ibid.* §. 11.

Imo dicti duo testes non requiruntur ad substantiam, et valorem testamenti, ad pias causas, sed tantum ad probationem in foro externo, quando aliunde testatoris voluntas probari nequit: *ibid.*

Hujusmodi privilegio an gaudeant testamenta, in quibus non primario, sed cum substitutione vocatur causa pia, distinguendum. *ibid.* §. 12.

Aut jus, et vocatio piae causae adhuc sub incerta conditione manet, itaut privilegium prius respiciat commodum intermediae privatae personae illud allegantis, et tunc testamentum censurae, et solemnitatibus juris Civilis subjacit: *ibid.*

Aut vero purificata jam conditione, praesens, ac certum est jus causae piae, factusque jam est locis substitutioni, et in isto casu nihil referat, an directa, vel obliqua, an proxima, vel remota ab initio fuerit Causae piae vocatio, ut testamentum juris gaudeat privilegiis: *ibid.*

Testamentum crucis signo firmatum, et Notario traditum, nullum est, nisi probetur ante traditionem fuisse lectum testatori. *Anag. Er. Cap.* 14. *Mar.* 1772. §. 4.

In testamento aliena manu exarato requiritur subscriptio, vel approbatio notarii ad confirmandam Apostillam, seu

notam marginalem . *Per. Leg.* 30. *Maii* 1786. §. 6.

Neque generalis subscriptio, et approbatio potest extendi ad roborandam fidem apostillae additionalis, quamvis probetur illam fuisse scriptam ab eo, qui scripsit integrum testamentum, vel codicillum: *ibid.*

Quod si verba, quae marginalem notam antecedunt, ad eas coercenda sunt species, quae distincte, et singillatim in praecedenti Orationis parte enumerantur, ad has quoque cohiberi debeat marginalis additio in eadem oratione contenta: *ibid.* §. 8.

§. V.

Testamentum quoad ejus Revocationem.

Dubitatum est, an testamentum ad pias causas solemne per aliud minus solemne possit revocari. *Anc. Leg. Pii* 28. *Sept.* 1771. §. 9.

Negativam alii, alii affirmativam sequuntur sententiam: *ibid.*

Et secunda magis est recepta opinio, praesertim si minora onera in secundo testamento fuerint demandata, *ibid.*

In eo omnes conveniunt, ut si ex mente testatoris conjici valeat, ipsum condere voluisse testamentum cum omnibus juris solemnitatibus, tunc testamentum minus solemne, nec in favorem causae piae ex defectu voluntatis subsistere poterit: *ibid.*

Reciprocum testamentum irrevocabile est secundum aliquos in favorem piae causae. *Fir. Com. Vol.* 23. *Febr.* 1793. §. 4

Contrarium verius ob naturam actus revocabilis usque ad mortem: *ibid.*

Mutare nequit superstes reciprocam alterius dispositionem; *ibid.* §. 5.

Neque justam praebet commutandae dispositionis causam minus solemnis praedefuncti disponentis declaratio: *ibid.*

Revocari valet testamentum pro sua parte ab uno e duobus testatoribus: *Civit. Pleb. Ben.* 20. *Febr.* 1796. § 4.

Qualitas expressa in primo testamento repetita censetur in secundo, nisi expresse fuerit revocata; *ibid.*

Testamentum si fuerit notarii manibus repetitum tacite revocatum censetur: *Jan. Leg.* 28. 1737. §. 3

Et si nullum aliud subinde confectum sit, ab intestato haereditatem deferri voluisse testatorem censetur: *ibid.*

Ac communiter receptum est, legata quaecumque etiam ad pias causas relicta judicari adempta; si testamentum, vel Codicilli, in quibus ea conscripta sunt, non ex legis dispositione, sive facto haeredis rumpantur, sed ex ipsa testatoris voluntate revocentur: *ibid.*

Reliqua quoad Testamentum. Vide *Dispositio Testamentaria*, *Episcopus* §. VII. *Exequutor* §. II. *Regulares* §. XIII.

§. I.

Testator in genere.

In dubium revocari nequit testatori legata dare sub conditione, eaque adimere licere; *Cal. Cont.* 14. *Mar.* 1750. §. 2.

Prohibitio testatoris nunquam manifestam iniquitatem secum ferre potest ex *tex. in leg. cum quidam de usuris*: *Tud. Red. Oner.* 8. *Apr.* 1775. §. 6.

Testatori proximior succedit ab intestato in haereditatem vacantem: *Sutr.* 16. *Jun.* 1792. §. 2.

Sed per testamentum cessat omnis causa intestati: *ibid.*

In casu intestatae successionis jure defertur haereditas proximioribus agnatis, et cognatis non item affinibus: *ibid.*

§. II.

Testator quos censetur praedilexisse.

Testatoris affectio erga suos consanguineos, praesumi nequit, ultra quartum gradum, juxta jus civile computandum: *Rom. Sub. Dot.* 27. *Jun.* 1778. §. 3.

Limitatur regula haec, quando testator puellas certas aliis praeferendas esse jusserit; *ibid.*

Cessante praelationis voto, naturalis affectio, et ordo charitatis, satis non sunt ad protrahendam voluntatem defuncti in infinitum: *ibid.* §. 4.

Praesumpta testatoris voluntas expressam vincere nequit: *ibid.*

Exclusio proneptis validum est argumentum pro exclusione remotiarum: *ibid.* §. 10.

Testator per simplicem consanguineorum praeteritionem non contempsisse censetur sanguinis voces. *Rag. Elec.* 10. *Iul.* 1790. §. 5.

Testatoris affectio erga suos consanguineos praesumi nequit ultra quartum gradum: *Ferr. Sub. Dot.* 22. *Dec.* 1781. §. 8.

Si gravem consanguinei paupertatem testator praevidisset, sanguinis fortasse vocibus motus, vel Missarum onus non imposuisset, vel minorem illarum numerum demandasset: *Cas.* 20. *Dec.* 1788. §. 3.

Dum testator activum, et passivum Capellaniae juspatronatus certae familiae reservaverit, praedilexisse censetur illius lineam effectivam, posthabita contentiva: *Praen. Cap.* 19. *Jun.* 1790. §. 3.

Hinc consulendum est, quantum fieri potest, praedilecto vocatorum generi: *ibid.*

Testatoris affectio erga aliquam Ecclesiam arguitur, si inibi suum corpus humari praeceperit. *Arim. Trans. Oner. Mis.* 18. *Sept.* 1779. §. 8.

Testatoris Voluntas. Vide *Voluntas Testatoris.*

Testimoniales Literae. Vide *Sacramentum Ordinis* §. VII.

Testimonium.

Episcopi testimonio de statu beneficiorum suae Dioecesis referenti fides praestanda est. *Alex* 19. *Sept.* 1767. §. 4.

Parochi, ac testes adeo certi sunt de contrahentium voluntate, ut de inito matrimonio testimonium perhibere valeant: *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 13.

Non amitae, et fratris testimonia sunt spernenda causa consanguinitatis, quia in re domestica, et sequuta inter parietes domesticos, testes domestici, consanguinei, et parentes admittuntur: *Luc. Rest. in Int.* 26. *Mar.* 1768. §. 3.

Imo etiam testes singulares, et de simplici auditu deponentes: *ibid.*

Testimonia nullo in pretio habenda sunt, quum ex iis probatum non sit delictum, quod probationes exigit indubias, maxime cum desit corpus delicti. *Tran. Irr.* 26. *Mar.* 1768. §. 5.

§. I.

Testis de Auditu.

Testes, qui affirmant, quae audierunt, et sunt de illis, quorum assertio tanquam suspecta objicitur, nihili habendi sunt: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 22.

§. II.

Testis de facto proprio deponens.

Testi licet unico, si de facto proprio deponat, fides est adhibenda: *Fav.* 20. *Ian.* 1767. § 12.

Testibus informatissimis, et de facto proprio deponentibus, plurimum est deferendum: *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 11.

Testi utpote mediatori, viroque qualificato, ac de facto proprio deponenti est deferendum. *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 13.

Quoad testes de metu, et vi illata plurimum spectandi sunt parentes, quod rem et factum proprium narrent, praesertim si ille sit, qui metum incussit. *Neap. Res. in Int.* 23. *Nov.* 1743. §. 1.

§. III.

Testis quoad Iuramentum.

Testium juramento deferendum omnino est, cum agatur de re, quae ab animo pendet, et aliis nequit innotescere. *Cam. seu Fabr. Matr.* 4. *Jun.* 1768. §. 6.

Maxime quia juramentum ab iis emittitur, quorum nihil interest, matrimonium vel firmum, vel nullum declarari: *ibid.*

§. IV.

Testis qui esse possit necne.

Testes negativi posthabendi sunt ceteris testibus affirmativis. *Taur. Matr.* 26. *Jan.* 1771. §. 8.

Affines, familiares, consanguinei, domestici, immo etiam infames, et excommunicati idonei esse possunt matrimonii testes: *ibid.*

Testes in causa propria fidem non merentur. *Cam. Res.* 17. *Dec.* 1768. §. 9.

Testis tamquam auctor, et causae, de qua agitur, director, attendi non debet: *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773 §. 15.

Testimonia illorum in propria causa testantium non sunt audienda. *Mil. Nul. Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 12.

Rejiciendum etiam testimonium consanguineorum; praesertim si vilissimi sint, et infames: *ibid.*

In re tanti momenti non admittuntur testes ex conjecturiis deponentes: *ibid.* §. 13.

Testes contrarii, qui una cum matre adolescentem ad emittendam professionem adegerunt, utpote deponentes ad propriam exonerationem nullam fidem merentur: *Med. Prof* 29. *Aug.* 1772. §. 8.

Testis addicti servitio Cathedralis uti Canonici, aut Beneficiati, aut Sacrario, testimonium maxime suspectum est: *Fulg. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 22.

Testes de Universitate, et Capitulo sunt idonei, quando agitur de interesse Capituli. *Im. Jur. Conv. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 13.

Testes inter se discordes, extrajudiciales, et pendente lite expiscati, et de auditu deponentes, et de mendacio redarguentes sunt rejiciendi. *Mac. seu Asc. Sp.* 28. *Aug.* 1773. §. 13.

Item declaratio nihili habenda est testis qui ratione interesse, quod habet in causa, deponit, nullam fidem meretur: *ibid.*

Testi nulla fides haberi debet, qui propriam turpitudinem detegit: *Fav. Matr.* 22. *Jul.* 1758. §. 3.

Crimine Simoniae infestus adversus correum testificari nequit. *Neap. Prae. Sim.* 13. *Aug.* 1718. §. 10.

Testes ad ferendum testimonium de impedimento affinitatis, et consanguinitatis non alii admittantur, nisi qui circumspecti sint, probatae vitae, et opinionis, et omni exceptione majores. *Mil. Nul. Mat.* 17. *Sept.* 1768. §. 19.

Posita legitimae filiationis possessione mulieri haud quaquam sibi officit contraria asseveratio matris alicujus impedimenti, cui fides in hoc non est adhibenda. *Pien. Matr.* 20. *Mar.* 1734 §. 8.

Fortius, si filia descripta fuerit tamquam filia legitima matris, ejusque viri non alium habuisse auctorem videtur, quam matrem ipsam, cui proinde credendum non est, si deinde etiam jurata aliter affirmet: *ibid.* §. 9.

In casu Matrimonii testes, quorum aliqui de mendacio, et errore convincuntur, et affines, et domestici rejiciuntur. *Thea. Matr.* 16. *Mar.* 1771. §. 12.

Testes ad probandum metum, et coa-

ctionem, in causis Matrimonialibus, si aliqui sint consanguinei, vel affines, aut intrinseci familiares non merentur attendi. *Theat. Matr.* 23 *Jan.* 1772. §. 2.

Testes asserentes domicilium in causa Matrimonii m lieris consanguinei, et affines non sunt admittendi. *Rip. Nul. Matr.* 29. *Iul.* 1769. §. 11.

Nam ad dissolvendum matrimonium non alii admittuntur testes nisi qui sint omni exceptione majores: *ibid.*

Et non sint examini subjecti, non audito, neque requisito matrimonii defensore: *ibid.*

Testes semel admissi reprobari amplius non possunt. *Olom. Nul. Matr.* 27. *Jul.* 1769. § 16.

Unici testis, et singularis depositio est despicienda: *ibid.* §. 17.

Praesertim si ejus assertio prosternitur ab aliis testibus; *ibid.*

§. V.

Testis quando probat necne.

Testis unicus et singularis nullam probationem constituit. *Bal. Imp.* 12. *Maii* 1770. §. 3.

Testi unico, et singulari nulla fides est praestanda. *Mil. Nul Matr.* 17. *Sept.* 1768. §. 10.

Praesertim si deposuerit post novem menses a die completi examinis, ideoque post didicita testificata *Cap. Intimavit, et Cap. Fraternitatis de test.*: *ibid.*

Et quia etiam praecedenter contrarium deposuerat, et id in judiciali examine, cui unice inhaerendum est: *ibid.*

Testes deponentes de urbanis, ceteroquin inconcludentibus commendationibus nullam merentur fidem. *Fir. Par.* 4. *Iun.* 1763. §. 4.

Alii ad probandum admittuntur testes, nisi qui probatissimi sunt, omnique exceptione majores. *Crac. Par.* 10. *Febr.* 1770. §. 8.

Testis, quando cum aliis dissentit: et dissensus solum accidentalia, non facti substantiam respiciat, non attenditur. *Mil. Nul. Matr.* 17. *Sept* 1768. §. 7.

Canonici deponentes pro Cathedrali plenam constituunt probationem, si de nullo ipsorum interesse agatur. *Ful. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 9.

Testibus plurimum deferendum, quando deponunt de observantia, quae juri conformis est. *Reat. Iur. Tum.* 10. *Mar.* 1770. §. 3.

Et etiam, quando testimonium perhibent de re ad proprium officium spectante: *ibid.*

Testes ad probandum non sufficiunt, neque fidem merentur, si post editum testimonium, judicis partes assumpserint, sententiamque in causa tulerint. *Olom. Matr.* 14. *Mar.* 1772 §. 10.

Testes sunt formaliter examinandi ad probandam consuetudinem circa modum solvendi quartam funeris. *Ass. Quar. Fun.* 14. *Febr.* 1761. §. 6.

Plurimi attendendi sunt testes sacerdotali charactere insigniti, qui puellae lacrymas, et suspiria in professione exceperunt. *Val. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 7.

Testibus deponentibus ex certa scientia, tum ex majorum traditione, fides omnimodo adhibenda est, quia de facto proprio testantur. *Reat. Jur. Tum.* 10: *Mar.* 1770. §. 9.

Praesertim quia deponunt cum qualitatibus ad constituendam immemorabilis consuetudinis probationem requisitis: *ibid.*

Testes despiciendi sunt, utpote examinati absque articulis, absque interrogatoriis, et absque interventu defensoris Ordinis, contra formam praescriptam a Bened. XIV. *in Const. si datam hominibus.* *Cam. Disp.* 18. *Nov.* 1769 §. 6.

Et testes allati nihil relevant, cum parentes vel ratione affectionis, vel quia

propriam turpitudinem allegant, nullam fidem mereantur: *ibid.* §. 7.

Testibus, qui violentiae actus retulerunt, vel quia interfuerint, vel quia a consanguineis audierint, plena fides quoad metum in professione religiosa incussum, adhibenda est, accedente praecipue voce publica, et fama. *Val. Prof.* 12. *Jun.* 1773. §. 8.

Testes rejiciendi sunt, qui adducti fuerunt ad probandam coactionem, et ad demonstrandum puellae inhabilitatem, vel quia extrajudiciales, et informes. *Theat. Matr.* 8. *Aug.* 1772. §. 8.

Vel quia viles, vel etiam quia consanguinei, affines, et intrinseci familiares: *ibid.*

§. VI.

Testis de Visu.

Testibus occularibus omnes alii cedunt: *Brict.* 17. *Jun.* 1797. §. 4.

Testis unicus occulatus sufficit ad probandam conjugis mortem. *Pap. Matr.* 27. *Febr.* 1734. §. 5.

Testium Praesentia. Vide *Matrimonium* §. XXXI.

Theologalis Canonicus. Vide *Canonicus* §. IX.

Theologalis Praebenda. Vide *Canonicatus* §. VIII.

Thesaurarius Dignitas.

Thesaurarius continuo adesse debet in in choro nulla obstante in contrarium consuetudine, atque etiamsi nullus ex quotidianis distributionibus percipiat fructus. *Puel. Erec. Thes.* 4. *Dec.* 1745. §. 3.

Thorus quoad Separationem. Vide *Matrimonium* §. XXII.

Tintinnabulum.

Campanae institutae sunt non solum ad convocandum populum, sed etiam ad alios usus Ecclesiae, cujus reditus Parochus percipit. *Caeten.* 19 *Jan.* 1765. §. 54

Campanarum pulsatio primum in Sabbato Sancto denotat matricitatem impropriam illius Ecclesiae. *Sen. Prace.* 12. *Dec.* 1778 §. 11.

Ut debitus honor matrici Ecclesiae reddatur, die Sabbati majoris hebdomadae antequam Campana Cathedralis, vel Matricis pulsaverit, ceterae Ecclesiae pulsare campanam minime possunt. *Sen. Praec.* 27. *Mar.* 1784. §. 4.

Hinc juxta caeremoniale Episcoporum monendae sunt Ecclesiae Civitatis, ne pulsent Campanas, nisi audito signo Campanarum Ecclesiae Cathedralis: *ibid.* §. 5.

Et in iis locis, ubi nec Cathedralis, nec extat alia Ecclesia, quae vere sit matrix, pertinet ad Ecclesiam digniorem dare signum pulsationis Campanae: *ibid.*

Atque signo Ecclesiae Cathedralis, seu matricis audito, licet detur longe post *Gloriam in Excelsis*, quo tempore pulsari possunt eae, quae inter parietes Ecclesiae sunt, ab omnibus aliis Ecclesiis, cum Campanis majoribus solemne signum dari debet; *ibid.* §. 6.

Circa retentionem, et pulsationem Campanae in Oratoriis communis distinctio est inter Oratoria privata, et publica, ut in illis minime retineri, et pulsari possit, secus vero in istis. *Bar. Cap.* 28. *Jan.* 1730. §. 6.

Titulus.

Erectio, quae resultat ex vulgari, constantique opinione, et fama a duobus, et ultra seculis perseverante, vim tituli habet. *Pir* 17. *Dec.* 1768 §. 2.

Titulum vitiosum exhibens, ad praesumptum confugere non valet: *Ver. Jur.* 27. *Jan.* 1778. §. 8.

Quando titulus ex Pontificio rescripto,

ad examen revocari debet, tunc de possessorio, deque ultimo statu disceptandum non venit: *ibid.* §. 9.

Beneficio centenariae titulus etiam infectus in alium converti potest legitimum. *Vel. Rcs. et Ser. Cb.* 20. *Mar.* 1790. §. 6.

Eumque accepisse praesumitur beneplacitum Apostolicum: *ibid.*

Titulus Ordinationis. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXII. *Capellania* §. XIV. *Patrimonium Clericorum*, *Sacramentum Ordinis* §. X.

§. I.

Transactio in Genere.

Cui fas non est alienare, nec licet transigere. *Fir. Trans.* 28. *Maii* 1791. §. 6.

Ad probandam transactionem Parochi, evidens requiritur ejus Ecclesiae Parochialis utilitas: *ibid.*

Justa est transigendi causa recessus a lite; *ibid.*

Ideoque utilis censetur transactio, quae aut finem imponit liti; aut futuram avertit, gravesque ejus sumptus: *ibid.*

Iniqua est transactio super re clara: *ibidem.*

Transactiones, quae lites extinguunt, favorem omnium legum merentur. *Mel. Ben. Ap.* 15. *Dec.* 1764. §. 10.

Et praesertim Sedis Apostolicae, si lites in dispendium Ecclesiarum, atque operum piorum vergant: *ibid.*

Transigere licet in dubio litis eventu *Ful. Con.* 26. *Mar.* 1791. §. 9.

Non item in claro, nequis ob vanum illius timorem ad iniquam concordiam adigatur: *ibid.*

Transactio est contractus stricti juris, neque ad casus non expressos, trahi possit: *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 12.

De natura transactionis est, ut ea super re dubia versari debeat, et ab utraque parte aliquid remitti. *Anag. Ere. Cop.* 14. *Mar.* 1772. §. 13.

Quum res sit de transactione summa bona fide, justaque de causa, adhibitoque jurisperitorum consilio inita, ex sui natura etiam Successores proprio jure venientes afficit: *Cas. Can.* 19. *Dec.* 1772. §. 8.

Transactio inita non obest parti, si ea inscia penitus, et absente confecta sit, et ad actum perducta: *Fav.* 20. *Jun.* 1767. §. 15.

Transactio cadere non potest, nisi super re dubia, et lite incerta: *in Vot. Card. Pereira* 28. *Dec.* 1723. §. 9.

Et sic si nec dubia, nec incerta, sed clara, et evidens esse videtur lis, super qua transigitur, locum haberi nequit transactio, laudum, seu concordia, quia praesumitur mala fide inita, et solum ad extorquendum sub injustae litis praetextu, quod non consequeretur ex recto justitiae debito, et ideo tamquam calumniosa non debet admitti: *ibid.* §. 17.

Iniquum certo esset, ut qui vexandi alterius, et sibi lucrifaciendi causa, eum ad judicium provocasset, ex tali affectata, et dolosa lite commodum reportaret: *ibid.* §. 18.

Ideoque talis dolus, utpote transactioni dans causam, non solum ipsam reddit nullam, sed nullam ipso jure esse multi Doctores tenent: *ibid.*

Lite non finita, locus adhuc habere potest transactioni: *ibid.* §. 19.

A Doctoribus valde commendatur transactionis contractus, eam quippe vocant serenitatem mentis, animi tranquillitatem, vinculum amoris, et consortium charitatis: *ibid.*

Privilegiatus in toto corpore juris est transactionis contractus, ex eo quia Reipublicae valde interest, ut lites semel terminatae iterum non instaurentur; neque ex materia sopita novum suscitetur litigium: *ibid.* §. 20.

Urceolus *quaest.* 2. *num.* 37. asserit, ut ad hoc ut transactio locum habere possit, nihil interest, quod lis, et controversia sit justa, vel injusta, dummodo evidens calumnia cesset: *ibid.*

Jura canonica saepe saepius clamant in obsequium transactionis docendo, quod in dubio semper praesumptio, et interpretatio capi debet pro validitate, et substantia illius: *ibid.* §. 2.

Et haec praesumptio, atque interpretatio facilius capienda est in favorem hujus contractus, quam alterius cujuscumque: *ibid.*

Multi Doctores tenent, quod per se solus recessus a lite, ab expensis, et jurgiis est causa sufficiens et justa, ut deveniatur ad concordiam, et transactionem, ex eo quia magnum lucrum, et commodum consequitur, qui recedit a lite: *ibid.*

Aliquid hinc inde remitti debet in transactione. *Aux. Conc. Sup. Dec.* 17. *Sept.* 1796. §. 14.

§. II.

Transactio quoad Approbationem, et Beneplacitum Apostolicum.

Approbanda est transactio utilis loco pio. *Fav. Trans.* 28. *Nov.* 1795. §. 5.

Utilis est, quae litem avertit: *ibid.* §. 6.

Et accedente Apostolico Beneplacito non est, qui eam in discrimen amplius revocare possit. *Cas. Com.* 19. *Dec.* 1772. §. 8.

Approbanda est transactio Ecclesiae, per quam removeantur populi offensiones. *Aux Con.* 17. *Sept.* 1796. §. 14.

In transactione, quae respicit cives uti universos, melior est conditio prohibentis; *ibid.* §. 15.

Approbatur concordia, quae finem liti ponit. *Fir. Jur.* 19. *Jan.* 1790. §. 6.

Transactio nulla non meretur beneplacitum Apostolicum. *Mel. Ben. Ap.* 15. *Dec* 1764. §. 5.

Concordia beneplacito Apostolico destituta in nullo pretio est habenda. *Vit. Cap.* 19. *Sept.* 1767. §. 5.

Beneplacitum Apostolicum non requiritur in concordiis super juribus parochialibus occasione funerum peractis. *Bon.* 26. *Mart.* 1763. §. 7.

§. III.

Transactio quoad Exequutionem.

Concordia exequi debet. *Alex. Red. Miss.* 27. *Nov.* 1790. §. 12.

Rite inita concordia cum legitimo Procuratore, et re mature perpensa exequenda omnino est. *Nov.* 23. *Nov.* 1765. §. 7.

Utilius est servare transactionem in qualibet dubietate, ut ita evitentur incerti litium exitus, earumque gravissimae impensae. *Nul, Sub. Er. Can.* 28. *Jan.* 1769. §. 7.

Concordia, quae adversatur juris Canonici dispositioni, et non obsignata ab iis, a quibus erat explicita conventione obsignanda, et nullum adhuc sortita est effectum, nullam hodie executionem meretur. *Rip.* 17. *Jun.* 1775. §. 11.

Transactio subjecta ad juris dispositionem reditus fit, a qua edocemur illos ad Ecclesiae onera obstringi, qui ejusdem Ecclesiae fructus, reditusque sibi colligunt. *Carp. Dism.* 30. *Jul.* 1785. §. 12.

§. IV.

Transactio quoad Rescissionem.

Transactio injusta, gravans, et alterius juris laesiva, etiamsi inita fuerit, rescindi debet, ne alicui per pacta, et conventiones praejudicium inferatur. *Cas. Con.* 22. *Jan* 1774. §. 6.

Transactio rescinditur, si super re la-

ra inita fuerit, et absque consensu illorum, qui habeant interesse. *Anag. Er. Cap.* 14. *Mar.* 1772. §. 13.

Transactio laesiva revocanda est, vel ad aequitatem reducenda. *Rip. On. Mit.* 9. *Jul.* 1796. §. 4.

Concordia actiones omnes hinc inde tollit et extinguit indole sua, quaeque non patitur, ut per nova jura, ac documenta effluxu temporis reperta rescindatur, quoties bona fide peracta fuit cum idonea compensatione. *Nul. Sub. Er. Can.* 28: *Jan.* 1769. §. 5.

§. V.

Transactio quando dicatur valida nec ne.

Transactio in implicito validitatis statu manet, donec in suo congruo judicio, et per tres sententias conformes ea revocetur, declareturque invalida, et insubsistens; *Plac.* 9. *Aug.* 1777. §. 5.

Imo valida est, si inita illa fuerit ad tramites *Cap. Statuimus de Trans.*, nimirum interveniente, et approbante Ordinario, cujus approbatio, deficiente beneplacito Apostolico, satis exuberat pro transactionis fomite, quando versatur res inter Ecclesiasticas personas unius, ejusdemque Ecclesiae: *ibid.* 5. 6.

Et etiam si necessarium sit beneplacitum Apostolicum, tamen si agatur de Dioecesibus Placentinis Gregorius XIII. 12. Mar. 1585. concessit facultates omnibus, et Vicariis Placentinis approbandi quemlibet contractum bonorum, vel jurium Ecclesiae, dummodo non excedat valorem 25. ducatorum auri de Camera: *ibid.*

Tansactio inita inter Canonicos, et Praebendatos de servitio Ecclesiae per substitutos adimplendo non attenditur, utpote contraria Conciliari sanctione *Sess.* 22. *Cap.* 4. *et Sess.* 24. *Cap.* 12. *de refor.*; licet concordia reperiatur quavis observantia, et consuetudine munita, *ibid.* §. 7.

Transactio super beneficio, quae caret necessario patroni consensu, et beneplacito Apostolico nequit obstare. *Par.* 26. *Jan.* 1782. §. 10.

Fortius si ab initio enormissime laesiva fuerit, quae habetur, si numquam celebrata fuisset, nec ullo rescissionis remedio indiget: *ibid.*

Transactio bona fide facta super re dubia etiam futuros successores ligat. *Tud. Trans.* 29. *Jul.* 1786. §. 11.

Laesiva est transactio per quam plus uni, quam alteri tribuitur. *Dert. Tran.* 18. *Aug.* 1787. §. 2.

Si transactio utilis erit universis, tunc paucorum dissensus veluti irrationabilis, a legitima potestate suppletur: *Firm.* 24. *Maii* 1788. §. 9.

Receptissima regula in forum venit, irritam esse transactionem super jure non dubio initam. *Anim. Can.* 19. *Jul.* 1766. §. 12.

Ne aliter via sternatur fraudibus, vel per avaritiam praeoccupandi, ac dissipandi, perventura postmodum bona, sub obtentu utilis transactionis vel per calumniam timore litis alium ad transactionem cogendi: *ibid.*

Quod habet locum, quamvis transactio facta appareat pro vitandis expensis litium quod certe ad rite transigendum non satis est: *ibid.*

Et licet nihil sit clarum, quod per intellectuales subtilitates obnubilari: hinc intelligi debet de dubietate legali, et honesta, non autem de dubietate emendicata, ad finem palliandi clarum, et certum jus assistens uni ex transigentibus: *ibid.* §. 16.

Transactio super re clara est nulla. *Senog. On. Mis.* 6. *Dec.* 1794. §. 4.

Approbatio sanctae Sedis requiritur pro validitate transactionis super juribus etiam

incorporalibus Ecclesiae. *Bon.* 3. *Jul.* 1762. §. 4.

Praesumitur defectus potestatis in Priore, qui irrequisitis sui Conventus Religiosis, suorumque superiorum deficiente consensu, nullimode propria auctoritate transigere potuit. *Aquip. Fun.* 18. *Dec.* 1773. §. 9.

Canonici renunciare non possunt jus quaesitum pro erectione Mansionariae per concordiam, ex qua nihil praeter expensas litis in correspectivitatem acquirerent. *Tol. Ap. Ben.* 20. *Mar.* 1795. §. 5.

Non requiritur patronorum consensus in transactione, quae divinum cultum, et Ecclesiae servitium respicit, cum ipsi nullum aliud super beneficium Ecclesiasticum, ejusque possessorem, et reditus jus habeant, quam praeeminentiae, et alimentorum, si ad inopiam vergant. *Praen. Con.* 20. *Aug.* 1774. §. 13.

Nulla autem est si sit inita super juribus sodalitatis, quin consensus Societatis legitime convocatae intervenerit: *ibid.* §. 6. *Mel. Ben. Ap.* 15. *Dec.* 1764.

Vel saltem Deputati ab eadem Sodalitate consensum praestiterint: *ibid.*

Idque procedit, etiamsi transactio inita fuerit auctorante Episcopo: *ibid.*

Et sufficit, quod transegerint ab ipso ex legitima causa in eam rem deputati: *ibid.* §. 11.

Verum transactio cecidit super jure claro: *ibid.* §. 12.

Transactio volita, et justa censetur, quae facta fuit ad sedandas discordias inter ecclesiasticas personas, et nihil in ea statutum legitur, quod minus conveniens reddetur, ac summi Pontificis auctoritate confirmata noscatur. *Praen. Con.* 20. *Aug.* 1774. §. 12.

Et defectus interpellationis patronorum irritam reddi nequit transactionem, quoties summus Pontifex per salutares clausulas omnes tam facti, quam juris defectus sanavit, iisque Apostolica auctoritate supplerit: *ibid.*

Juribus hinc inde perpensis, et praemissa bonorum aestimatione, omnibusque adhibitis solemnitatibus de validitate transactionis dubitare non licet, praesertim si Ordinarii approbatione roborata deprehendatur. *Ap. Celeb. Miss.* 30. *Maii* 1772. §. 5.

Et quoties impleatur in transactione finis a testatore volitus, et solum modus praesumatur magis tutus, et facilis executionis, beneplacitum Apostolicum minime requiri debet: *ibid.* §. 6.

Atque nihil refert, si bona, vel praescripto modo vendantur, vel ab alio retineantur, dummodo missarum celebratio adimpleatur, et testatoris dispositio executioni mandetur: *ibid* §. 7.

Et suppleri potest etiam per aequipollens, quoties voluntas testatoris suo non careat effectu, et quoties aliter fieri non vetuit: *ibid.*

De Capituli, aut Monasterii facultate, ineundae transactionis dubitari nequit: *Caus. Dec.* 16. *Dec.* 1769. §. 10.

Etiam quando accedit Episcopi assensus, etsi nulla sit opus superioris licentia, aut approbatione in acta gesto pro bono pacis, et ad amputandas contentiones: *ibid.*

Multo magis, quia obstare nequit defectus vel facultatum, vel consensus Ordinarii, vel beneplaciti Apostolici, post lapsum duorum fere seculorum, quando minori etiam temporis intervallo, omnia legitime intercessisse praesumantur: *ibid.*

§. VI

Transactio quoad Utilitatem, et Justitiam.

Utilis est transactio ad extinquendam

litem: *Arim.* 21. *Jun.* 1794. §. 3 *Sen. On. Mis.* 6. *Dec.* 1794. §. 4.

Etiam post editam sententiam, quae licet praesumptionem habeat justitiae, ancipitem tamen reddit litem in gradu appellationis; *ibid.* §. 3.

Aequa est transactio, per quam aliquid hinc inde remittuntur: *ibid. Firm. Trans.* 13. *Jun.* 1795. §. 13.

Inita absque beneplacito Apostolico, ejusque reservatione confirmari non debet: *ibid.* §. 4.

Certi juris est, quod transactio ob eam causam initam, ut a lite dubia, incertique eventus partes recedant, et gravioribus parcantur expensis, utilis semper censetur. *Tud. Trans.* 29. *Jul.* 1786. §. 6.

Hinc in laudandis transactionibus etiam de sumptibus non modicis ad agendam litem necessariis habenda est ratio: *ibid.*

Justa transigendi causa videri potest comminata lis: *Vel. Sus. Mis.* 18. *Sept.* 1790. §. 4.

Transactio, quae lites extirpant, favorem omnium legum meretur: *Cas. Con.* 19. *Dec.* 1772. §. 10.

Praesertim Sedis Apostolicae, cujus maxime interest, ut lites in dispendium Ecclesiarum, cultusque divini provide exterminentur: *ibid.*

Utilis est transactio ad avertendam litem sumptuosam: *Mon. Pol. Cap.* 5. *Apr.* 1794. §. 7.

Aequa inter transigentes requiritur lanx: *Vel. Susp. Mis.* 18. *Sept.* 1790. §. 4.

Translatio.

Legitima agnoscitur translationis causa rei sacrae melioratio: *Sutr. Com. Vol.* 16. *Dec.* 1786. § 2.

Hinc si quis vult monasterium suum ad meliorandum in alium ponere locum, facere potest cum consilio Episcopi: *ibid.*

Imaginis translatio minime peragi debet, si justam causam translationis deesse Sacra Rota judicavit: *ibid.* §. 3.

Si autem agatur de Capella in tufo excavata, per mille passus ab Oppido remota, legitimo curatore, qui ejus manutentioni incumbat destituto, transferri sacras imagines, ac reliquias posse certum est: *ibid.* §. 4.

Ecclesiarum, et Monasteriorum translationes ad statum secularem saepius ab Apostolica Sede fuerunt denegatae: *Pint. Er. Col.* 13. *Sept.* 1738. §. 7.

Reliqua. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXIII. *Cadaver* §. VI. *Capellania* §. XV. *Ecclesia Parochialis* §. VII. *Juspatronatus* §. XII. *Legatum pium* §. XXIII. *Missa* §. XVII. *Moniales* §. V. *Sodalitium* §. X.

Transmissio. Vide *Haeres* §. II.

Transportatio. Vide *Acta* §. II.

Trebellanica. Vide *Legitima*.

Tribunalia.

In supremis tribunalibus procedendum est cum regulis congruentiae, et honestatis pro revocandis gratiis, quae jus tertii notabiliter laedant: *Bon. Ap. Or.* 23. *Apr.* 1763. §. 11.

Tridentini Concilii Congregatio. Vide *Congregatio* §. II.

Tridentinum Concilium. Vide *Concilium Tridentinum*.

Triennalis Cohabitatio. Vide *Matrimonium* §. XLII.

Triremes. Vide *Damnati ad Triremes*.

Turpis Conditio. Vide *Conditio* §. IV.

Tyrocinium. Vide *Professio Religiosa* §. VIII.

Vacante Sede Apostolica. Vide *Sede Apostolica Vacante*.

Vacante Sede Episcopali. Vide *Capitulum Ecclesiasticum* §. XII.

Vacatio. Vide *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXIV. *Canonicatus* §. XIV.

Vacationes.

Omnes Dignitates, Canonicos, Prae-

men sperare a quotidiano Chori servitio posse. *Leod.* 12. *Maii* 1770. §. 12.

Idque repugnat juri Caesareo, juri Pontificio, ac assuetae S. Congr. Concilii aequitati: *ibid.*

Necessaria non est Episcopi licentia, ut Canonici, et Dignitates possint vacationum indulto eis per Tridentinos Patres clargito frui. *Castr. Ser. Cb.* 13. *April.* 1737. §. 6.

Ultra tres menses a Concilio Tridentino prohibitae, et trimestres tantum implicite concessae sunt. *Or.* 14. *Jan.* 1792. §. 9.

Ideoque plurium mensium cumulus ejusdem Concilii adversatur menti: *ibid.*

Diuturnioribus namque vacationibus desidiosi evadunt Ecclesiae ministri: *ibid.*

In hac vacationum materia praeservavit Concilium Ecclesiarum Constitutiones, vel consuetudines, quae longius servitii tempus requirunt: *ibid.* §. 7.

Hinc Capitulares, qui vacationibus ex peculiari sua constitutione concessis, contenti hactenus fuerunt, conciliari beneficio tacite renunciasse videntur: *ibid.*

Sed augeri possunt ad conciliares ob consuetudinem finitimarum Cathedralium: *ibid.*

Reliqua. Vide *Canonici* §. XV. *Capellanus* §. X. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XIV.

Vagus, Vagi.

Vagus ille est, qui relicto proprio domicilio, iter facit, vel navigat, quaerens, ubi se sistat, et quo se conferat: *Jod.* 24. *Aug.* 1720. §. 9. *Pis. Nul. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 7. *Poin Vis. SS. LL.* 22. *Jan.* 1746. §. 5. *Nap. seu Pet. Matr.* 3. *Jul.* 1734. §. 18.

Miles vagus non est, quum ibi domicilium habere dicatur, ubi moratur, et ubi stationes sibi assignatas habet: *ibid.*

Nonnulli vero censent, vagum esse militem, nullumque habere domicilium, qui stationes fixas non habet, et est paratus ad proficiscendum quo jubetur, et per accidens est, quod diu moretur: *ibid.* §. 10.

Et cum miles ibi habeat domicilium, ubi manet, intelligitur de milite praesidiario, non de milite in castris hybernis, seu stationibus degente: *ibid.* §. 11.

Vagus autem non tantum est ille, qui relicto antiquo domicilio navigat, aut iter facit, quaerens ubi consistet; sed etiam ille, qui nullibi certam, et constantem sedem, et domicilium, vel quasi domicilium habet: *ibid.* §. 13. *Neap. seu Put. Matr.* 3. *Jul.* 1734. §. 18. *Pis. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 7.

Absolute, et simpliciter vagi contrahere possunt matrimonium coram Parocho illius loci, in quo actu versantur. *Laur.* 13. *Jul.* 1725. §. 8. *Neap. seu Put. Mat.* 3. *Jul.* 1734. § 17.

Matrimonium vagorum validum semper est habendum, etiamsi non fuerint observata ea, quae fuerunt statuta a Concilio Tridentino *cap.* 7. *sess.* 24. *de refor. Matr. ibid.*

Vagus, et sine domicilio est ille, qui proprio domicilio relicto, iter facit, quaerens ubi se sistat; vel ad summum ille, qui nullibi certam, et constantem sedem, et domicilium, vel quasi domicilium habet: *ibid.* § 10.

Duo pro constituendo vago requiruntur, ut domicilium deseruerit, et ut aliud non acquisiverit; unde peregrini non dicuntur vagi, quia non deserunt domicilium, quum animum habeant ad illud redeundi: *ibid.* §. *ult.*

Qui in aliquo loco habet domicilium, et discedit, per suum discessum domicilium amittere, aut dimittere voluisse censeri non potest, et animus illud dimittendi concurrat. *Pis. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 7.

Et aliter non praesumitur, cum vero-

simile non sit aliquis bona paterna repudiare voluisse, sed praesumi debet illum lucri tantum, et mercaturae causa paternos reliquisse lares: *ibid.*

Vagi qualitas inducit quando probari nequeant illam, vel nullum habuisse domicilium, vel illud deseruisse: *Olom. Matr.* 14. *Mar.* 1772. §. 14.

Vagus ille dicitur, qui incertis ortus parentibus huc illuc semper vagans fuerit, vel passus sit infortunium omnimodae desertionis loci, in quo natus est: *Rip. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 12.

Ad effectum contrahendi Matrimonium vagus dicitur ille, qui in nulla certa Parochia fixum habet domicilium, tametsi illud in Urbe, aut oppido aliquo comparare destinaverit: *Neap. seu Int. Matr.* 3. *Jul.* 1734. §. 19.

Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 7. *de reform. Matr.* praecipit Parochis, ne Matrimoniis vagorum intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint: *Rip. Null. Matr.* 29. *Jul.* 1769. §. 18.

Ille est vagus, qui proprio domicilio relicto, iter facit, quaerens, ubi se sistat, vel qui certam, et constantem sedem, aut domicilium, vel quasi nullibi habeat: *ibid.* §. 19.

Et dum dicitur requiri, ut vagus domicilium deseruerit, intelligi id non debet de domicilio originis, sed habitationis: *ibid* §. 20.

Quod alias vel nulli essent, vel pauci solum dici possunt vagi, quia domicilium originis semper retinetur, et nunquam dimittitur, nisi locus originis funditus evertatur: *ibid.*

Validitas. Vide *Acta* §. III. *Actus* §. V. *Alienatio* §. IV. *Concursus* §. X. *Contractus* §. IX. *Electio* §. V. *Emphyteusis* §. XII. *Examen* §. IV. *Gratia* §. V. *Indultum Pontificium* §. IV. *Legatum Pium* §. XV. *Professio Religiosa* §. X. *Sacramentum Baptismi* §. III. *Sacramentum Confirmationis* §. II. *Sacramentum Poenitentiae* §. II. *Sacramentum Ordinis* §. XIV. *Sponsalia* §. V. *Synodus Dioecesana* §. III. *Testamentum* §. IV. *Translatio* §. V.

Valor. Vide *Bona* §. VI.

Variatio. Vide *Voluntas Testatoris* §. VII.

Vectigal.

Nullum ob translationem cadaverum vectigal solvitur. *Aux. seu Rec. Fun.* 8. *Jul.* 1752. §. 2.

Venatores. Vide *Clerici* §. VIII.

Venusinus Comitatus. Vide *Comitatus Venusinus*.

Venditio et Emptio. Vide *Census* §. IV. *Contractus* §. XII.

§. I.

Verbum Verba in Genere.

Verba enunciativa nullam obligationem, nec onus inducunt. *Imol. Mis. Conv.* 26. *Jan.* 1771. §. 6.

Quae nudam et simplicem verborum lectionem praeseferunt vincere, et anteferri cuicumque debet deputati judicio, *Rom.* 6. *Maii* 1789. §. 7.

Verba non extenduntur ad alios casus, de quibus verba non sunt. *Cot.* 8. *Jun.* 1765. §. 7.

Verba testamenti licet non dispositiva, sed demonstrativa desiderii, et consilii testatoris jus dant ex mente, et voluntate non ex verborum forma. *Rom. seu Jan. Leg.* 20. *Dec.* 1749. §. 3.

Verba deprecatoria vim in legatis habent praecepti. *Rom. seu Cb. Leg.* 16. *Apr.* 1791. §. 6.

Verba deprecatoria in testamentis vim legis et jussionis habet, et hoc non a verborum sonitu, obviaque significatione repetendum est, sed a praesumpta morien-

tis voluntate. *Reat. Sub. Dot.* 8. *Jul.* 1786. §. 5.

Adeout si vel alia argumenta desint hujusce voluntatis, vel multo magis si opposita concurrant, oportet, ut verba suam retineant naturam consilii scilicet, desiderii, precumque: *ibid.*

Sed ad vitandam instantaneae correctionis irreverosimilitudinem, salvandamque dispositionis incongruitatem, et retinendam discretivae vim obstare potest voluntas testatoris, quominus verba hortationis, et desiderii ad rigidiorem jussionis sensum detorqueantur: *ibid.* §. 7.

Quoad testamenti factionem pristinus mos mansit verba rogatoria adhibendi, quae proinde non ex benignitate legis, sed ex natura sua vim necessitatis, et imperii habent: *ibid.* §. 8.

Non est necessarium ut extendantur verba ad alios casus, de quibus verba non sunt, avertendum nempe quidquid esse perpetuum decretum erat. *Col.* 8. *Jun.* 1765. §. 7.

Verba viri exprimentia consensum de praesenti resolvantur in sponsalia de futuro, ob consensum futurum expressum a muliere. *Ferr. Matr.* 12. *Dec.* 1761. §. 6.

§. II.

Verbum, Verba in Specie.

Concilium Tridentinum per verba *Consuetudinibus, et privilegiis quibuscumque in contrarium sublatis*, quamcumque consuetudinem contrariam, vel privilegium sustulit. *Pav. Red. Rat.* 8. *Aug.* 1772. §. 5.

Quibus verbis quaelibet etiam centenaria, et immemorabilis consuetudo sublata contendit, tum quia ea sunt universalia, indefinita, omniaque complectuntur: *ibid.*

Tum quia alibi minori verborum amplitudine immemorabili consuetudini derogatum a Concilio fuisse non ambigitur: *ib.*

Tum quia in literis confirmatoriis Concilii a Pio IV. editis, praeter clausulam sublatam, adjectum quoque reperitur verbum *Decretum irritans*, quod cuilibet Concilii capitulo inesse censetur: *ibid.*

Verbum *in perpetuo* varias habere potest significationes juxta mentem testatoris, ita quidem ut non repuguet limitationi ad vitam unius personae. *Rav. Oner. Mis.* 14. *Nov.* 1733. §. 3.

Pro oneris perpetuitate ultra centum annos, quando versamur in legato pio, et signate in legato Missarum, verba *in perpetuum* non restringuntur ad centum annos, sed extenduntur ad quodcumque tempus. *Bon.* 3. *Dec.* 1718. §. 4.

Attamen magni nominis Auctores adsunt, qui censent, legatum pium relictum eum verbis perpetuitatem denotantibus, ad centum annos restringi: *ibid.* §. 6.

Verbum *Sacerdos*, quo testator usus est, non praesefert necessitatem, ut nominatus debeat esse actu talis, sed satis est, si talis fuerit habitu. *Lun. Sar. Cap.* 23. *Sept.* 1758. §. 2.

Verbum enim *Sacerdos* clericum etiam comprehendit; *ibid.*

Verbum *Sacerdotis* italicae prolatum aptius comprehendit etiam simplicem clericum. *Fir. Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Verbum *Prete* magis naturaliter accipitur pro actuali Sacerdote. *Spol. Assig. Patr.* 14. *Maii* 1763. §. 7.

Verba, quibus vocatur ad juspatronatum passivum eligendi a patronis, *quello che vi sarà di mia Casa*, solos agnatos comprehendunt. *Anc. Cap.* 12. *Jun.* 1762. §. 7.

Ideo nulli de genere vocatorum jus quaesitum dici potest, cum valeant patroni praesentare, quem maluerint, etiam inhabilem, dommodo fiat habilis ante institutionem: *ibid.*

Verba illa *quelli di casa* omnes indefinite sive agnatos, sive cognatos compre-

hendunt propinquos. *Urb. seu Arim.* 20. *Dec.* 1788. §. 4.

Verbum *proportionabiliter* aperte suadet geometricam proportionem, itaut plus, minusque quisque participet, prout plus vel minus in massam distributionum contulit. *Im. Distr.* 13. *Maii* 1772. §. 14.

Et in Concilio Tridentino idem verbum *proportionabiliter* circa distributionum divisionem usurpatum de eadem geometrica distributione intelligendum est: *ibid.*

Verbum *proportionabiliter* adhibitum a Concilio Trid. *sess.* 21. *cap.* 3. *de refor.* male interpretatur, quoties de sola proportione interventus intelligendum est: *ibid.* §. 7.

Verbum *proportionabiliter* interpretatur, ut geometricam non inducat proportionem ad collatas redituum partes, sed arithmeticam interventus necessarii ad reditus percipiendos: *Im. Dist.* 15. *Sept.* 1787. §. 4.

Nam illud *proportionabiliter* potest etiam ita accipi, ut attendatur qualitas personarum, inter quas debent dividi distributiones, vel proportio interventus: *ibidem.*

Verba *nel caso che si volesse far Sacerdote* referantur ad necessitatem assumendi sacerdotium. *Fir. Cap.* 7. *Jun.* 1788. §. 4.

Hinc est Capellano, qui jam 24. annos impleverit, terminus praefigendus: *ibid.*

Verba prolata a muliere, *e questo sarà mio marito*, cum exprimant consensum futurum, non sufficit pro valore matrimonii. *Fer. Matr.* 12. *Dec.* 1761. §. 6.

At verba praefata futuri temporis recipiunt significationem praesentem juxta subjectam materiam in specie contractus matrimonii: *ibid.* §. 7.

Verba dubia determinantur a facti circumstantiis, ut *eris mea uxor*, *tenebo te pro uxore*, *alam ut uxorem*, et similia; *ibid.*

Et haec verba ad sponsalia referuntur, si de sponsalibus agatur: *ibid.*

Matrimonium vero perficiunt, quum de contrahendo matrimonio res est: *ibid.*

Verba *si quis haec temere praesumpserit, excommunicationis sententiam subtinebit*, cum sint futuri temporis, non poena latae sententiae, sed ferendae tantum importare videntur: *Juven. Sus. et Irr.* 3. *Dec.* 1735. §. 6.

Ex verbis, *a sacro Corpore, et Sanguine Domini Nostri Jesu Christi sit suspensus*, dissentio est inter Doctores num ea ferendae, seu latae potius sententiae poenam importent: *ibid.*

Verbum *discesi*, quod latine significat *descendentes* nullam certe graduum restrictionem patitur, sed omnes descendentes in infinitum comprehendit. *Rom. Sub. Dot.* 11. *Jan.* 1772. §. 12.

Verbum *instituas* importat absolutam necessitatem exequendi mandatum. *Priv. Ap. Or.* 16. *Mar.* 1771. § 6.

Verba testamenti, *ad elezione de' miei eredi come sopra instituiti*, conferunt arbitrium in haeredes itaut declaratio haeredum non minus efficax sit, quam expressa testatoris voluntas: *Mon. Fal. Er. Cap.* 23. *Aug.* 1760. §. 5.

Indulgentia in sensu Bullae Innocentii XII. super spoliis Episcoporum Regni Neapolitani editae, debet sumi in suo proprio, et rigoroso significatu, prout importat penuriam, inopiam, et egestatem: *In Vot. Card. Pereira* 28. *Dec.* 1723. §. 15.

Ad naturalem, et veram proprietatem verborum, quibus usus fuit disponens, debet intelligi directa illius mens, et intentio: *ibid.*

Verba illa *Literae quoad forum conscientiae nullatenus suffragetur*, vim habent irritandi actum ipso jure: *Conim. Matr.* 3. *Apr.* 1734. §. 6.

Vocabulum *domus* aeque pertinet ad designandam familiam sive *effectivam*, ut

vocant, sive *contentivam*; *Int. Sub. Dot.* 16. *Febr.* 1743. §. 8.

Nomen *Domus* familiam dumtaxat *effectivam* significat, quando jungatur cum alio pronomine, sive genitivo exprimente personam, cujus sit domus, aut familia vocata; *ibid.*

Quum constitutiones Synodales praecipiant defuncti Parochi funus a viciniore Parocho fieri *cum omnibus Clericis tam suae quam demortui Parochiae*, de Clericis tantum, non vero de Canonicis intelligi possunt; *Pisaur.* 11. *Jan.* 1772. §. 5.

Si post verba generis *le robbe di mobilio* designatae sunt plures species, *panni da dosso*, *biancarie*, *casse*, *tavolino*, *e ferrami*, dubium haud videtur, quin statim exerat regula genus contrahens ad species expressas. *For. Leg.* 30. *Maii* 1786. §. 3.

Verbum *mobilie*, quod in vulgari potissimum sermone mobilia ad instruendam domum destinata comprehendit, non extenditur ad ea, quae sub appellatione penus continentur; *ibid.* §. 8.

Etiamsi addantur verba, *e robbe di Palazzo*, quae verba sunt diversa, *dalle provisioni del Palazzo*; *ibid.*

Et ratio est, quia in vulgari sermone ea verba sunt diversa, sicut in lingua latina sunt diversa supellectilia domus a penu; *ibid.*

Nomine Paschatis, per quamdam veluti improprietatem etiam festa Pentecostes, et Natalis donentur; *Rom.* 9. *Julii* 1785. §. 3.

Verba illa, *che dovrà stare in detto ospedale* cum onere celebrandi singulis diebus sacrum, et preces, personalem residentiam praeseferunt. *Lun. Sarz. Cap.* 23. *Nov.* 1743. §. 5.

Verbum *Parentela* in testamento adhibitum comprehendit ex utroque latere cognatos. *Mont. Alt. Can.* 4. *Dec.* 1762. §. 5.

Non obstante adjecta mentione domus, quae enunciata censetur demonstrative ad designandum terminum, cui jungi deberet parentela; *ibid.*

Per verbum *avvenire* expresse futura donata sunt bona, eaque de jure comprehensa censetur in donatione, si modo nulli quantum ad legitimam praejudicium inferatur; *Caesen. Sub. Dot.* 29. *Nov.* 1788. §. 9.

Dummodo non sint bona semel donata, quod iterum donare non potuisset; *ibid.*

Verba in fundatione Capellaniae, quod non teneantur Capellani *impetrare veruna conferma, o instituzione da qualunque persona* respicit auctoritatem ordinarii, quae in perpetuis Capellanis confirmandis requiritur; nec de cetero jus laederetur, nisi ab eodem Ordinario specialiter fundatio approbetur. *Rom. Cap.* 16. *Maii* 1789. §. 8.

Verba *ipsi Curati teneantur ire*, non solum significat discessum e loco, et accessum ad Ecclesiam, sed indicat etiam restrictionem, et personalitatem; praesertim ad verba immediate adjecta *videlicet aliquis eorum*. *Nov.* 14. *Maii* 1768. §. 5.

Verbum *itero* in propria significatione sonat, ac iterum specie conferre Sacramentum semel collatum. *Sant. Dub. Ord.* 28. *Maii* 1796. §. 14.

Verba illa, *di mano in mano per fino che terminano settant' anni* continuam designare videntur annorum seriem, pro qua legitima etiam urget praesumptio. *Fir. Cap.* 25. *April.* 1789. §. 7.

Verba *nelle solennità* sub hac nuncupatione nedum primos, sed et eos tres, vel duos, qui consequuntur dies continentur. *Rom.* 9. *Jul.* 1785. §. 5.

Verba *Capella*, *Altare*, *Capellania*, promiscue accipiuntur. *Alat.* 20. *Aug.* 1785. §. 4.

Rota Romana pro faciliori intelligentia firmavit, quod Capella S. Nicolai est be-

neficium Ecclesiasticum. *ibid.* §. 5.

Verba, quod infirmi *siano risanati affatto* etiam convalescentiam includunt. *Bon. seu Im. Hosp.* 24. *Jul.* 1762. §. 5.

Verbum *graduati* includi posse videatur etiam ille, qui gradu Baccalaureatus donatus est. *Brund. Part.* 18. *Nov.* 1741. §. 3.

Verba *il più idoneo, e capace a concorrere a detta Cappellania, e non altrimenti*, non directam modo, immediatamque vocationem praeseferunt, sed etiam idoneitatem, quae in ipsis vocatis de tempore vacationis comprobatur. *Per. Cap.* 14. *Maii* 1774. §. 3.

Sempre il più idoneo, e capace a concorrere alla detta Capellania: haec verba voluntatem defuncti significantia non ita intelligenda sunt, ut idoneitas, et habilitas requiratur tempore vacationis, sed satis sit, ut illa supervenerit intra terminum quadrimestris patronis datum ad praesentandum. *Per. Cap.* 8. *Jul.* 1775. §. 8.

Alternis hebdomadis, in literis erectionis expressa pro Canonicis coadjutoribus non exemptionem importat illius, qui hebdomadarius non sit, sed ut accessorie, et in subsidium Praepositi, et Canonici hebdomadarii legitime impediti teneantur onera curae subire. *Rip.* 17. *Jun.* 1175. §. 11.

Nelle messe solenni, quum eaedem sint Missae solemnes, quae pro vivis, et quae pro defunctis celebrantur, dicendum sit, testatorem de utraque missarum specie sensisse juxta intelligentiam verborum, quae *in genere* prolata fuerunt: *Ver.* 20. *Jan.* 1776. §. 4.

Celebrare personalmente, ex hisce verbis infertur onus residentiae. *Com. Cap.* 3. *Febr.* 1776. §. 8.

Testator mandans, ut Capellania, seu legatum pium *sempre resti collocato in persona di un Sacerdote vassallo e non altrimenti* etc. de vero sensisse nativo, et originario subdito, non autem de ficto, et alienigena in subditum per simplex privilegium assumpto. *Vel. Cap.* 27. *Jun* 1782. §. 6.

Praesertim si agatur de testamento mulieris, quae licet ex nobili genere nata, attamen juris communis dispositionis, et Doctorum sententiae prorsus ignara, verbum *vassallo* in sua propria, et naturali significatione intellexisse praesumitur: *ibid.*

Verba *come appresso* sunt relativa. *Rec. Cap.* 27. *Aug.* 1791. §. 3.

Consentiunt Doctores, ut quantacumque sit virtus, et efficax verborum *vacet ipso jure*, numquam tamen sententiae necessitas excluditur. *Rom. Can.* 9. *Sept.* 1786. §. 3.

Amplia, etiamsi Pontifex Summus alterius progrediendo hanc declaratoriae sententiae necessitatem auferat addendo verba, *absque ulla declaratione*: *ibid.* §. 4.

Verba, *conscientiam oneramus* important arbitrium boni viri. *Vot. Card. Pereira* 28. *Dec.* 1723. §. 10.

Quando res committitur arbitrio boni viri, standum est declarationi ipsius arbitrii, nisi clare repugnet sacris Canonibus, aut juri civili: *ibid.*

Et potius monitionem, quam conditionem important: *ibid.* §. 10.

Et ideo apposita haec clausula in rescripto Pontificis remittit apices, et rigorem juris civilis: *ibid.*

Quando alicui committitur negotium aliquod cum praedicta clausula, ab ejus arbitrio, judicatu, et sententia non datur appellatio: *ibid.* §. 12.

Vestis. Vide *Clerici* §. IX.

Veteris Erectionis Canonici. Vide *Canonici* §. VI.

Uffugum.

Uffugum olim, nunc Montaltum in Brutis est circa Consentiam. *Cons. Decl.* 20. *Dec.* 1760. §. 5.

Viaticum. Vide *Sacramentum Eucharistiae* §. I.

Vicaria perpetua quoad Erectionem.

Distantia, asperitas viae, quae perdifficilem, et incommodum reddunt accessum ad parochiam, justam praebent causam erectioni Vicariae Curatae. *Leod Vic.* 10. *Maii* 1760. §. 1.

Inspecta praesertim experentia periculi animarum, ob decessum multorum sine sacramentis, et ob ignorantiam puerorum in mysteriis Fidei: *ibid.*

Et hoc omnis injungendum est decimatoribus tum ex dispositione juris, tum si adsint peculiares Ecclesiae constitutiones: *ibid.*

Quoad justa adest erigendarum Vicariarum causa, fieri tamen deberet erectio non per suppressionem Canonicatus, et Capellaniae, sed ex fructibus Praepositurae. *Fir: Erect.* 18. *Aug.* 1787. §. 11.

§. I.

Vicarius Capitularis quoad Electionem, et Deputationem.

Facultas eligendi Vicarium Capitularem ad Metropolitanum non devolvitur, nisi ubi Capitulum neglexerint illum infra octo dierum spatium deputare. *Bitun. Elec. Vic. Cap.* 6. *Jun.* 2739. §. 7.

Et decurrere adhuc termino octo dierum, intra quem cum alias rite posset a Capitulo fieri electio, quatenus prior invalida judicata fuisset, ad metropolitanum non devolvitur electio: *ibid.*

Irrita est electio Vicarii Capitularis facta contra expressam sanctionem Concil. Trid. *Sess.* 24. *Cap.* 16. *de refor.*, quia electus Doctoris-laurea insignitus non est. *Leop. Elec. Vic. Cap.* 14. *Jan.* 1736. §. 3.

Item si electio palam, et publice peracta sit, non autem per secreta suffragia, uti ea fieri debet: *ibid.*

Deleta electione in Vicarium Capitularem illius, qui neque Doctor, neque idoneus erat, confirmanda est deputatio alterius, qui prae aliis idoneis, et Doctoribus, majora habuit suffragia. *Recin. Vic. Cap.* 12. *Sept.* 1768. §. 7.

Electio Vicarii Capitularis jam dissoluto Capitulo inita, et in spretum denunciationis contestatae a majori, et saniori Capituli parte suscepta, nulla, et irrita est ex censura Concil. Trid. *Sess.* 24. *Cap.* 16. *de refor.*: *ibid.* §. 3.

Nulla est et irrita electio, si duo ex tribus partibus Canonicorum desunt, quo tempore facta fuit: *ibid.* §. 4.

Neque ea, quae solis octo suffragiis nitens conclusa non remansit, aliis octo repugnantibus Canonicis: *ibid.*

Praeterea Concilium Tridentinum quaesivit, ut eligendus saltem in jure Canonico sit Doctor, vel licentiatus, aliter nullam declarat electionem: *ibid.* §. 5.

Hinc fieri non potest, ut nulla non sit electio Vicarii Capitularis, nec Doctoris, nec licentiati: *ibid.*

Maxime, quum plures e gremio Capituli essent Doctores, itaut nullo modo licuerit, praetermissis Doctoribus, alium non Doctorem eligere; *ibid.*

Neque eum ratione assessoris ferendum est, ut eligatur non Doctor, quoties extant Capitulares laurea doctorali pollentes: *ibid.* §. 6.

In electione Vicarii Capitularis Canonicus de gremio idoneis ceteris paribus praeferendus est extraneo, etiamsi extraneus dignior sit: *Tyb. Vic. Cap.* 14. *Apr.* 1764. §. 2.

Cum sufficiat, ut in Capitulo aliquis existat idoneus, ne extraneus eligatur: *ibidem*:

Quare existente Canonico habili electio in favorem extranei nulla est: *ibid.*

Sed adverte Concilium Tridentinum tantum sanxisse Capitulum teneri Offi-

ciali

cialem, seu Vicarium infra octo dies constituere, vel existentem confirmare, qui in jure Canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias quantum fieri potest idoneus: *ibid.* §. 3.

Unde idem Concilium praeter eligendi merita non quaesivit neque de cive, neque de extraneo: *ibid.*

Imo extraneum videtur non exclusisse, dum confirmationem prioris Vicarii permisit: *ibid.*

In nullo numero habita electione Vicarii Capitularis incapacis facta a majori parte, altera idonei, et capacis est probanda, licet a minori parte facta: *Reci. Vic. Cap.* 17. *Sept.* 1768. §. 8.

Imo etiamsi unus tantum idoneum elegisset, alii vero non idoneum, illius tamen electio ceteris est praeferenda: *ibidem*.

Concil. Trident *sess. cit. cap. cit.* statuit, ut Capitulum infra octo dies post Episcopi mortem constituat Vicarium, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel licentiatus, et quantum fieri potest idoneus: *ibid.* §. 10.

Eadem jurisdictio, mortuo Abbate, vel alio Praelato, cui jurisdictio quasi Episcopalis competat cum territorio separato ad Capitulum Ecclesiae Collegiatae, cujus erat ille Praelatus, devolvi, quasi nulla discriminis ratio inter Capitula ejusmodi, et alia Cathedralium Ecclesiarum queat in hac re allegari, adeoque Vicarium Capitularem ab hisce Collegiatis Ecclesiis eligi posse: *Null. Ter. Pont. Elec. V.c. Cap.* 16. *Dec.* 1741. §. 7.

Si Vicarius Capitularis in aliqua causa suspectus alligari contingat, ipsum Capitulum adeundum est, ut, suspicionis causa cognita, alium eligat, prout facit Episcopus, si Vicarius Generalis suspectus allegetur: *Cass.* 30. *Maii* 1767. §. 30.

Vicarius Capitularis debet esse in Jure Canonico doctor, vel licentiatus: *Gerun.* 20. *Nov.* 1728. §. 2.

Electio presbyteri extranei in Vicarium Capitularem est nulla, existentibus Doctoribus in Capitulo: *ibid.*

§. II.

Vicarius Capitularis quoad Jura, et Potestatem.

Vicarius Capitularis succedit Episcopo in his, quae illi competunt de jure Communi, non item in iis, quae sunt de speciali jure delegato: *S. Sev.* 28. *Maii* 1796. §. 2.

Sunt, qui censent Vicarium Capitularem non posse a casibus permissis Episcopo absolvere: *ibid.* §. 3.

Alii putant, ut licet facultas illa specialiter sit Episcopo delegata, competit tamen jure communi ex jurisdictione ordinaria perpetuo adnexa dignitati Episcopali: *ibid.*

Et propterea uti posse Vicarium Generalem, qui in ordinariam succedit jurisdictionem: *ibid.*

Vicarius Capitularis uti valet facultate conciliari absque speciali mandato Capituli: *ibid.* §. 4.

Et ratio est, quia juxta Concilium constituto Vicario Capitulari per ipsam electionem jus omne in eum transfundi Capituli, nec alia opus est speciali delegatione: *ibid.*

Contrarium alii putant: *ibid.* §. 5.

Quia Tridentinum nihil de transfusione jurisdictionis disposuit, et casum reliquisse censetur sub dispositione juris communis: *ibid.*

Ante Concilium autem major in Vicarium Capitularem non transibat potestas, quam in Vicarium Episcopi, qui in casibus Capituli VI. speciali indiget delegatione: *ibid.*

Antiquitus plane nondum valuerat opinio quod pro salubriori Ecclesiarum regimine praestaret universam jurisdictionem in Vicarium Capitularem conferri: *Elv. Jul.* 1. *Dec.* 1736. §. 9.

Vicarius Capitularis tamquam in locum demortui Episcopi suffectus libere, et absque ulla Capituli subjectione omnia ea, quae ad Episcopalem jurisdictionem spectant, aliunde Episcopi personae sunt reservata, valet exercere: *ibid.* §. 5.

In Vicarium Capitularem non transit jus speciale, et accidentale non proveniens; scilicet ab ordinaria Episcopi facultate, vel a juris dispositione: *Clus. Hon.* 20. *Mar.* 1756. §. 2.

Vicario Capitulari Sede Vacante competit facultas absolvendi a suspensione indicta contra Ordinatos sine dimissoriis proprii Episcopi: *Mind. seu Ovet. Ord.* 4. *Jun.* 1763. §. 3.

Vicarius Capitularis, Sede Vacante, potest dispensare cum illo, qui ministravit in susceptis ordinibus, super irregularitate occulte contracta: *ibid.* §. 4.

Vicarius Capitularis potest visitare Civitatem, et Dioecesim, dummodo tamen elapsus sit annus a die ultimae visitationis ab Episcopo factae: *Dub. Visit.* 13. *Sept.* 1721. §. 4.

Non solum ad Ecclesiam unamquamque accedere, sed mores etiam cleri, et populi perquirere, et reformare Vicarius Capitularis potest; et adversus Canonicos procedere debet cum adjunctis, si Episcopus id facere consueverit; secus autem si hoc ab Episcopo factum non esset: *ibid.* §. 5.

Nonnulli facultatem civitatem, et Dioecesim visitandi in Capitulo, seu Vicario Capitulari censent in praxi admittendam, si Ecclesia non sit de proximo providenda: *ibid* §. 6.

Vicarius Capitularis tenetur procedere cum adjunctis in illis causis, in quibus si processisset Episcopus, debuisset procedere cum adjunctis: *Turr.* 16. *Decem.* 1724. §. 5.

§. III.

Vicarius Capitularis quoad Remotionem.

Pluribus concurrentibus excessibus, seposita etiam nullitate electionis, est removendus electus ab Officio Vicarii Capitularis. *Leop. Elec. Vic. Cap.* 14. *Jan.* 1736. §. 4.

Licet Vicarius Capitularis de jure possit ad certum tempus constitui, et a Capitulo ad libitum amoveri; tamen pro bono Ecclesiarum regimine ille eligi debet toto tempore vacationis, nec potest nisi ex justa causa revocari: *ibid.* §. 9.

§. I.

Vicarius Curatus quoad Congruam, et Stipendium.

Vicarius perpetuus cum congrua sc. 80. praeter aedium Canonicalium habitationem, et non comprehensis incertis sufficienter provisus autumatur: *Rheg. Er. Coll.* 15. *Sept.* 1703. §. 4.

Parochus perpetuus cum incremento provisionis usque ad annua scuta 60. constitui potest: *Bal. Praes.* 12. *Jan.* 1704.

Quando Parochiae bona transierunt in dominium Monasterii cum onere praestandi congruam Vicario, assignatio decimarum, et primitiarum Vicario facta, censeri debet causa demonstrationis. *Port. Red. Con.* 8. *Jun.* 1720. §. 2.

Demonstrationis vero causa facta assignatione, sequitur, ut sicuti decrescentibus redditibus debuisset Monasterium eorum deficientiam suppleri, sic in hypothesi immodicae eorumdem excrescentiae, Monasterium potest justa subsistente causa, et intercedente superioris auctoritate, sibimet asserere memoratorum reddituum applicationem: *ibid.*

S. Pius V. in Bulla 47. tom. 2. *Ad exequendum* statuit, ut portio assignanda Vicariis exercentibus curam animarum in Parochiis, quae sunt unitae Monasteriis Capitulis, Collegiis, et aliis locis piis, non debeat esse major centum nec minor quinquaginta scutis annuis, computatis etiam incertis emolumentis, et aliis obventionibus communiter percipi solitis. *Pap.* 2. *Maii* 1722. §. 3. *et* 20. *Febr.* 1723. §. *ult. Brict. Con.* 14. *Dec.* 1782. §. 13. *Eug. Aug. Con.* 16. *Aug.* 1783. §. 8. *Assis. Con.* 9. *Sept.* 1786. §. 5.

In dicta autem portione computari dicunt doctores incerta, quae certa sunt, et non illa incerta, quae semper sunt incerta, et quae dependent a labore personali, uti sunt eleemosynae altaris, et funerum: *ibid.*

Haec S. Pii V. Bulla non tantum locum sibi vindicat in Vicariis perpetuis, sed etiam in Vicariis amovibilibus, *ibid.* §. 7.

Gregorius XIII. in sua Constitutione 9. *Bull. tom.* 2. Constitutionem S. Pii V. reduxit ad terminos juris communis, et Sacri Concilii Tridentini, et Vicariis hujusce generis praescribit esse assignandam portionem tertiae partis fructuum, et majorem, vel etiam minorem arbitrio Ordinariorum: *ibid.* §. 5.

Obventiones mere eventuales et incertae, et quae pendent a labore personali non computantur in congruam debitam juxta Bullam S. Pii V., ad differentiam illarum obventionum, quae licet incertae dicantur, certae nihilominus sunt. *Aq.* 4. *Aug.* 1725.

A S. Congreg. Concilii arbitrio pendet Vicarii congruam definire. *Rom. seu Par. Cap.* 16. *Jan.* 1768. §. 26.

Regula est habentem curam habitualem animarum teneri ad congruam Vicariis praestandam. *Vic. Par. de Luss.* 30. *Aug.* 1766. §. 20.

Vicariis perpetuis congrua juxta Pianam Constitutionem a Capitulo praestanda est: *Nus.* 14. *Apr.* 1764. §. 6.

Vicariis Curatis perpetuis congrua assignari debet non major centum, nec minor quinquaginta scutorum annorum summa, computatis incertis omnibus, quae communiter percipi solent. *Sars. Oner.* 30. *Julii* 1774. §. 12.

Et idem dicendum de Vicariis curatis temporalibus: *ibid.*

Habenda est ratio in assignanda congrua, num Vicarius, vel collegium, seu Monasterium cui cura est unita, teneatur expensas subire pro manutentione Ecclesiae Parochialis. *Brict. Con.* 14. *Dec.* 1782. §. 14.

Sacri Canones decernunt congruam Vicariis Curatis, quae ad sufficientem eorumdem conservationem sufficiat. *Eug. Aug. Con.* 16. *Aug.* 1783. §. 7.

Et omnem curam etiam Concilium Tridentinum *Sess.* 7. *Cap.* 5. *et* 7. *de refor.*, ut Vicarii Curati Parochiarum, quae aut Monasteriis sunt unitae de congrua sufficienti providerentur, ne propter Parochorum inopiam cura animarum negligeretur, et beneficia debitis fraudarentur obsequiis: *ibid.*

Quae de congruae quantitate statuta sunt, servari omnino debent tam pro Vicariis perpetuis, quam pro aliis ad nutum amovibilibus: *ibid.* §. 10.

Quod si congrua semel sufficienter assignata fuerit, nisi superveniat notabilis diminutio, nova assignatio fieri non debeat; *ibid.*

Congrua Vicariis Curatis assignanda juxta memoratam dispositionem S. Pii V. locum habet sive Vicarii perpetui sint sive temporales, sive minorem congruam acceptaverint, aut secus. *Assis. Con.* 9. *Sep.* 1786. §. 5.

Et eam congruam, quae ad vitae exhibitionem datur, debent habere ab oneribus immunem, neque ab eventu omni-

no dependentem, itaut recensentur quidem in eam emolumenta incerta, quae alias certa sunt, vel moralem habent certitudinem, non autem incerta ab sacramentorum, puta, administratione obvenientia, quae sunt eventualia, nullamque certitudinem praeseferunt: *ibid.* §. 6.

Arbitrio Episcoporum committitur, ut pro temporum circumstantiis, proque onere applicandorum pro populo missarum possent congruam Vicariis perpetuis aut temporalibus decernere, sive cum congrua iisdem non fuisset integre attributa, sive etiam si fuisset. juxta S. Pii constitutionem assignata: *ibid.*

Onus applicationis missae veluti a Pontifice ad certos dies definitum instar ceterorum onerum a congrua valore subducendum est: *ibid.* §. 8.

Congrua ad sunt 100. Vicario Curato assignata est major ab ipsomet S Pio V. in sua constitutione statuta. *Pap. Diss. Un. et Prov.* 3. *Mar.* 1787, §. 7.

Sed auctis Parochiae reditibus pinguior danda est congrua: *ibid.*

Neque aestimanda videntur incerta emolumenta, de quibus S. Pius V. rationes habendas esse censuit: *ibid.* §. 8.

Loquitur S. Pontifex de emolumentis decimarum, frumenti, vini, olei, et similium, non de illis baptismatum, funerum, matrimoniorum, quae merces sunt, et proemium laboris, et ut talia in congruam referri non possunt: *ibid.*

Non est locus incrementi congruae Vicarii Curati, qui non habet in reditu annua scuta 50. *Recin. Aug. Con.* 4. *Jun.* 1763. §. 3.

Vicariis amovibilibus non debetur congrua, sed stipendium, vel mercedes. *Eug.* 12. *Jan.* 1732. §. 8.

Sed quum S. Concilium Tridentinum non distinguat in hac re Vicarios perpetuos a Vicariis amovibilibus, paria debent dari vitae subsidia utriusque generis, ac proinde locus est Constitutioni S. Pii V. circa quantitatem congruae etiam in Vicariis amovibilibus: *ibid.* §. 10.

Pactio inita cum ipso Vicario de minuenda congrua jam aliquando ab Ordinario constituta non valet: *ibid.*

§. II.

Vicarius Curatus quoad Electionem, et Deputationem.

Concilium Tridentinum *Sess.* 7. *de refor. Cap.* 7. quoad Parochiales unitas Cathedralibus Collegiatis, aut Piis aliis bonis statuit, ut Episcopi sollicite providere procurent, ut per idoneos Vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, animarum cura laudabiliter exerceantur. *Leg. et Ast. Un.* 5. *Dec.* 1722. §. 3. *Brixi. Con.* 14. *Dec.* 1782, §. 12. *Cad.* 24. *Jan.* 1784. §. 5. *Vic. Par. de Luss.* 30. *Aug.* 1766. §. 19.

Hinc explicant Doctores, ut appositio Vicarii, sive perpetui, sive temporalis pendeat ab arbitrio Ordinariorum ex circumstantiis moderando: *ibid.* §. 3. *Aur. Un.* 2. *Dec.* 1724. §. 5.

S. Pius V. in Bulla 47. non excludit, ut exigentibus rerum circumstantiis Vicarii etiam temporales deputari non possint, quia ibi de tali determinata redituum quantitate Vicariis perpetuis assignanda loquitur, quoties Vicarii perpetui in Parochialibus unitis constituuntur: *ibid.*

Sed in Bulla 139. idem S. Pius V. facit pro perpetuitate, quum ibi constituat, ut Vicarii perpetui in Parochialibus Ecclesiis, quae sunt unitae Capitulis Urbis, deputentur, ut utilius Parochialibus Ecclesiis servitium a Vicariis perpetuis praestetur. *ibid.* §. 4. *Aur. Un.* 2. *Dec.* 1724. §. *ult. Neocas. Par.* 23. *Jun.* 1725. §. 5. *Alip. Cur.* 12. *Jan* 1726. §. *ult.*

Quando Vicarii, qui assumuntur ad e-

xercitium curae animarum non sunt perpetui, et collativi, habentur tamquam nudi famuli conductitii ad nutum amovibiles. *Tol.* 17. *Nov.* 1725. §. 3.

Statim ac obtenta fuerit unio cum onere deputandi Vicarium Curatum pro exercitio curae animarum indispensabiliter tenetur impetrans ad hujus oneris implementum. *Cam. Par.* 13. *Sept.* 1777.

Vacantibus Ecclesiis Parochialibus, quarum institutio, vel collatio spectat ad Episcopum inferiorem, competit eidem Episcopo jus deputandi in iis Vicarium, qui tempore vacationis curam gerat. *Vrb.* 9. *Sept.* 1786. §. 10.

Itidem facere potest in vacationibus Ecclesiarum spectantium ad collationem Apostolicam, sive de jurepatronatus laicorum, vel etiamsi non subjaceat concursui: *ibid.*

Immo potest praedictum Vicarium constituere etiam in Ecclesiis unitis Capitulis: quae per Vicarios amovibiles reguntur, quoadusque per ipsa Capitula de Vicariis debite provideatur: *ibid.*

Vicarius Curatus eligi debet per examen. *Firm. Erect.* 18. *Aug.* 1787. §. 14.

Ex Concilio Trid. *Sess.* 24. *Cap.* 18. statutum legitur, ut vacante Ecclesia Parochiali deputandus sit ab Episcopo idoneus Vicarius, *si opus fuerit*. *Pisau.* 11. *Jan.* 1772. §. 12. *et* 27.

In Collegiata Ecclesia defuncto Priore, non est opus deputatio Vicarii Curati, quia satis illa Ecclesia abundat ministris, qui spiritualibus Parochiae incolarum indigentiis possunt occurrere: *ibid.*

Vicarius etiam amovibilis Parochialis unitae non est simplex coadjutor, sed est verus Parochus cum omnimoda actuali cura deputandus ad formam Const. S. Pii V. et Bened. XIV. *Col.* 10. *Maii* 1760. §. 6.

Institutio auctorizabilis nequaquam praescribi potest contra Ordinarium sine jurisdictione activa in populum, qua careret Abbas Regularis in unita suo Monasterio Parochia biduo distante a sua Abbatia: *ibid.*

Et ideo approbatus pro cura secundaria deputari non potest ad curam primariam certae Ecclesiae sine novo examine, sine nova approbatione: *ibid.*

Hoc non procedit, si agatur de Parocho iterum non examinando quoad curam animarum ejusdem Parochiae, ad quam fuit approbatus: *ibid.* §. 7.

Juris communis dispositio requirit in deputatione Vicariorum perpetuitatem in Parochialibus unitis alicui dignitati, Ecclesiae, aut Monasterio: *Eug. Juris* 7. *Aug.* 1773. §. 4.

Synodus Trident. *sess.* 7. *cap.* 7. *de reform.* praecepit locorum Ordinariis, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos provideat Ecclesiis Parochialibus unitis: *Plac. Par.* 19. *Nov.* 1740. §. 1.

Et hoc ut occurreret malis, quae animarum saluti proveniebant ex operariis hujusmodi ad nutum amovibilibus, nisi ipsis Ordinariis aliter expedire videretur: *And.* 20. *Dec.* 1766. §. 28.

Vicarii Curati a Canonicis habitualem curam habentibus electi, debent ab Episcopo adprobari. *Alip. Cur.* 12. *Jan.* 1726.

Hinc Sac. Concilii mentem fuisse dicunt Doctores, ut appositio Vicarii, sive perpetui, sive temporalis pendeat ab arbitrio Ordinariorum, habita ad circumstantias ratione: *ibid.* §. 3.

Quamvis Tridentina Synodus non determinet, an Vicarii pro exercitio curae deputandi debeant esse perpetui, vel amovibiles, et id judicio Ordinarii relinquat; melius tamen animarum curae consulitur per Vicarios perpetuos: *Null. seu Miss. Cis. Praeem.* 2. *Jan.* 1731. §. 6. et 7.

In Parochialibus Ecclesiis, quae Monasteriis unitae sunt, fit deputatio Vicarii amovibilis ex vi Const. S. Pii V. 139. et ex Apostolicis Privilegiis Congrega-

tioni Casinensi super hoc indultis: *ibid.* §. *ult.*

Deputandus est Vicarius perpetuus Ecclesiae Parochiali unitae Capitulo vel loco pio, quum unio facta censeatur quoad spiritualia: *And.* 29. *Aug.* 1767. §. 11.

Approbatio, et institutio Vicarii pro exercitio curae animarum, utpote ab Episcopali munere procedens, quaeque auctorizabilis dicitur, ita Episcopis reservata est, ut etiam in casu, quo institutio collativa beneficii pertineat ad Abbatem, ab illis tantum, in quorum Dioecesi est populus sub dicta cura existens, sit concedenda: *Verc. Jur.* 18. *Jun.* 1735. §. 6.

Ex dispositione juris Canonici auctoritas instituendi Vicarios ad curam animarum locorum Ordinariis tribuitur, etiamsi praesentatio facta fuerit a Rectoribus, Capitulis, vel Monasteriis, quibus Parochiales Ecclesiae sunt unitae: *Eug. Jurisd.* 13. *Mar.* 1773. §. 13.

Electio Vicarii Curati temporalis, quorum nomen in Ecclesia est exosum, et munus mercenarium, et qui potius propriam, quam Ecclesiae utilitatem respicit, Ecclesiasticae disciplinae contrariatur. *And.* 29. *Aug.* 1767. §. 48.

In Vicarium potest assumi Regularem ad curam animarum secundariam approbatum, literisque testimonialibus ferme unisonis aliis expediri solitis in favorem Vicarii ad primariam curam deputati commendatum, quin opus sit nova approbatione, novoque examine, quod in eodem munere iterari non potest. *Col.* 10. *Maii* 1760. §. 4.

In Parochialibus unitis Collegio praefici debent Vicarii perpetui Presbyteri seculares a Rectore ejusdem Collegii pro tempore existente nominandi, et per Ordinarium examinandi, et approbandi cum assignatione congruae juxta morem regionis, et juxta famigeratam S. Pii V. *Const. Ad exequendum*: *Leg. et Ast. Un.* 11. *Apr.* 1739. §. 3.

Item ad curam, et administrationem Ecclesiarum Monasteriis unitarum debent deputari Vicarii perpetui: *Const.* 20. *Nov.* 1734. §. 8.

Ex deputari possunt tantum Presbyteri seculares, non vero Regulares, qui nequeunt beneficia in titulum perpetuum retinere; *ibid.*

Immo possunt Regulares amoveri, quia deputati fuerunt nullo praevio examine, et nulla praecedente Episcopi approbatione: *ibid.*

Licet jure antiquo inspecto possent Regulares Vicarium libere deputare in Ecclesiis pleno jure unitis Monasterio, attamen ex jure novo S. Concilii Trid. *sess.* 7. *Cap.* 7. *de refor.* quaecumque exemptiones, et privilegia Regularium abrogantur, itaut in Ecclesiis Monasterio unitis nequeant deputari Vicarii Curati, nisi prius examinati, et approbati ab Episcopo: *Pal.* 12. *Jan.* 1760. §. 5. *ibid.*

Et Episcopi approbatione indigent, nedum Vicarii perpetui a Regularibus in suis Ecclesiis constituti, sed etiam Vicarii ad nutum amovibiles: *ibid.* §. 7.

Presbyteri etiam seculares deputari possunt Vicarii in Parochialibus Ecclesiis unitis Monasterio S. Petri Congreg. Cassinensis in Urbe Perusiae, et hi ad nutum superiorum dicti Monasterii etiam amoveri possunt, ad quos spectat ipsorum deputatio, ad Episcopum vero approbatio: *Per. Rem. Vic. sive Cap. Jur.* 13. *Jun.* 1743. §. 1.

Quod jus tum facultati a S.M. Gregorio XIII. attributae, tum etiam antiquissimae consuetudini deputandi presbyteros seculares ad nutum superiorum dicti ordinis amovibiles consectarium esse videtur, ex iis, quae traduntur de amovibilibus, et temporalibus Vicariis, sive Capellanis

curatis Ecclesiarum, quae unitae sint Capitulis, Monasterio, vel Dignitati, tradunt Doctores: *ibid.* §. 9.

Immo quodcumque generatim de quocumque Vicario Curato amovibili, et temporali traditur, facilius locum habet, ut Vicarius Curatus amoveri potest ad nutum, quasi vox ista liberam omnino, et absolutam voluntatem significans, vix coerceri posse videntur inter solos juste et legitimae causae limites, atque itidem quando Vicarius Curatus acceperit literas suae nominationis, sive electionis expressam amovibilitatis legem *etiam sine causa* praeseferentes, prout binas has circumstantias expendunt Doctores: *ibid.* §. 10.

Congregationi Cassinensi fuerunt specialia privilegia Apostolica concessa quoad punctum amovibilitatis Vicarii curati, et quoad punctum approbationis extra concursum. *Null. seu Mont. Cas.* 2. *Apr.* 1729. §. 4.

Adjutores curae ad breve tempus deputati examinandi sunt, et approbandi ab Episcopo. *Vin. Cur. Anim.* 19. *Iul.* 1732. §. 7.

Ubi cura actualis animarum non est affixa Praepositurae, videtur considerandum, an potius expediat injungi erectionem Vicariae perpetuae, assignata congrua mercede ex reditibus Capitularibus: *ibid.* §. *ult.*

§. III.

Vicarius Curatus quoad Jura, et Potestatem.

Vicarius perpetuus habere dicitur vere titulum in ipsa Ecclesia Parochiali, et curam animarum non tantum in exercitio, sed etiam in jure habituali. *Mant. Resp. Eccl.* 24. *Maii* 1732. §. 3.

Vicarius relictus Parocho absente licet expressa ei a Parocho data non fuerit facultas assistendi matrimoniis, habet illam nempe a lege a Tridentino Concilio. *Fav. Matr.* 22. *Jul.* 1758. §. 2.

Nam deputatus dicitur ad universam curam animarum ad differentiam Capellani, vel Vicarii Parochi praesentis, cui facultas expressa a Parocho dari debet, ideoque de matrimonii coram illo, et testibus contracti validitate ambigendum non est: *ibid.*

Vicario Curato Ecclesiae Cathedralis unicae Parochialis exercitium curae sibi datum non licere aliis implendum mandare: *And.* 20. *Dec.* 1765. §. 22.

Quum Vicarii Capituli per concursum sive a Dataria, sive Episcopis eligantur ex Sententia Rotae, repugnat cum cura habituali Capituli, quam alius habeat. *Vic. Par. de Luss.* 30. *Aug.* 1766. §. 12.

Immo Vicarii ipsi omnia sine Capituli scientia agere, emolumenta parochialia percipere integra, propterea ad illos omnem curam pertinere certissimi juris est: *ibid.*

Atque ad illos spectat onus alendi, si quem velint, adjutorem: *ibid.* §. 15.

§. IV.

Vicarius Curatus quoad Missam pro Populo.

Vicarii Ecclesiarum Parochialium sive perpetui sint, sive ad nutum amovibiles, omnes indistincte tenentur ad applicationem missae pro populo ipsorum curae commisso: *Luc. Ap. Mis. pro Pop.* 16. *Febr.* 1774. §. 8.

§. V.

Vicarius Curatus quoad Onera in Genere.

A Vicario certa subenda sunt ea omnia, onera, quae inhaerere solent Parocho, et Rectori Ecclesiae. *Mant. Rep.* 24. *Maii* 1732 §. 3.

Vicarii perpetui, seu coadjutores per-

petui, licet non sint proprie Rectores animarum curae, tenentur ex officio ad omnia ea, ad quae ipsi Rectores tenentur: *Rip.* 17. *Jun.* 1775. §. 10.

Ad Vicarium Curatum spectat omnia onera incumbentia Ecclesiae Parochiali, in qua fuit erecta Vicaria perpetua: *Reat. Aug. Congr.* 4. *Jun.* 1762. §. 4.

Dummodo tamen habeat reditus praeter congruam alimentariam: *ibid.*

§. VI.

Vicarius Curatus quoad Remotionem.

Vicarii Curati absque causae expressione amoveri nequeunt ad instantiam Parochi deputati, sed ad instantiam Parochiae incolarum de eis conquerentium. *Tol.* 17. *Nov.* 1725. § 3.

Potest Episcopus ex informata conscientia amovere Vicarios Curatos etiam a Regularibus exemptis deputatos, nulla superioribus Regularium exposita, vel probata causa sui judicii: *Asc.* 22. *Jan.* 1763. §. 1.

Vicarius Exercitus. Vide *Capellanus* §. XII.

Vicarius Foraneus.

Vicario Foraneo gravium Causarum cognitio mandari nequit: *Alb. Cens.* 18. *Jul.* 1746. §. 2.

Vicarius Generalis Episcopi.

Vicarius Generalis jus habet sicut Episcopus eligendi digniorem in concursu: *Fir. Par.* 22. *Jan.* 1763. §. 2.

Et pro illius judicio non minus, quam pro judicio Episcopi praesumitur. *ibid.*

Vicarius generalis prohibere nequit matrimonium, ideoque illius interdictum matrimonium minime irritare potest, cum impedimenta matrimoniorum dirimentia statuere, eaque sub nullitatis poena interdicere summo Pontifici sit reservatum: *Seg. Matr.* 17. *Nov.* 1736. §. 3.

Sed efficere potest, ut matrimonium utpote contra Episcopi inhibitionem celebratum illicitum sit, proindeque illud contrahentibus, non obstante memorato Interdicto, debeat salutaris poenitentia ob contemptum Judicis Ecclesiastici injungi: *ibid.*

Vicarius Generalis aeque ac contrahentium Parochus ex proprio officio, et facultate sibi a Concilio Tridentino tradita *sess.* 24. *cap.* 1. *de refor.* potest absque speciali Episcopi commissione matrimonium celebrationi interesse, alique simplici Sacerdoti licentiam illis assistendi concedere: *ibid.* §. 2.

Episcopus potest binos Vicarios Generales aeque principales, seu in solidum constituere in eadem Dioecesi, ut causarum expeditioni facilius consultum sit: *Ferr. seu Rav. Jur.* 3. *Jul.* 1734. §. 8.

Nonnulli Doctores contrarium tradunt: *ibid.* §. 6.

Et ita sentit Sac. Congreg. Episcop. et Regul., nisi tamen adsit consuetudo plures Vicarios Generales constituere: *ibid.*

Conveniunt Doctores in hoc; ut Episcopus nequeat habere plures Vicarios Generales, vel tribunalia juxta numerum dominiorum temporalium, ad quae se extendit ejus Dioecesis: *ibid.* §. 7.

Vicarius generalis Episcopi si deputet Pro-Vicarium, iste exequi nequit commissionem ipsi Vicario directam; secus vero Pro-Vicarius a Sac. Congreg. Episcoporum delegatus: *Aq.* 13. *Jul.* 1720. §. 8.

Vicarius generalis sub appellatione Ordinarii comprehenditur. *Ind.* 24. *Aug.* 1720. §. 8.

Vicarius generalis agnita suae jurisdictionis incompetentia cognoscendi de viribus dispensationis Matrimonialis, quam delegatus exequendam esse pronunciave-

rat, remittere Partes ad Summum Pontificem debet: *Ger. seu Vic. Nali. Matr.* 2. *Aug.* 1760. §. 1.

Vicarius generalis quando deputatus fuit ab Episcopo, alios in sui locum substituere, vel subdelegare non potest: *Cord. Nul. Prof.* 19. *Sept.* 1761. §. 7.

Vicarius generalis sine speciali delegatione Episcopi nequit suis ordinariis facultatibus erigere beneficium Ecclesiasticum: *Urb. Cap.* 25. *Sept.* 1762. §. 5.

Vicarius generalis nequit esse simul Parochus, praesertim si Parochia extra Civitatem sit: *Urb.* 14. *Jan.* 1764. §. 11.

Vicarius Generalis Episcopi non potest beneficia conferre; nec quemquam illis privare; nisi id sibi specialiter fuerit ab Episcopo commissum: *Cons. Priv. et Cens.* 17. *Nov.* 1736. §. 3.

Vicarius Generalis Episcopi quoad Praesentiam in Matrimonio. Vide *Matrimonium* §. XXXII.

Vinculum.

Vinculum personae injectum a potestate habente, eidem personae semper inhaeret, quemcumque demum in locum transeat: *Eys. Matr.* 9. *Febr.* 1732. §. 11.

Doctores spirituale conjugium asserentes inter Parochum, et Ecclesiam, non loquuntur de stricto, et indissolubili vinculo conjugii, cum eamdem loquendi formam adhibeant quoad Canonicos, et Beneficiarios: *Ful. Fun.* 28. *Aug.* 1773. §. 17.

Vinculum Indissolubilitatis. Vide *Matrimonium* §. XXIII.

Violentia.

Violentia interpretativa praesumitur in puellis seductionibus facile subjectis ob sexus, atque aetatis imbecillitatem: *Olom. Matr.* 14. *Mar.* 1772. §. 30.

Reliqua. Vide *Matrimonium* §. XLVII. *Professio Religiosa* §. XI. *Sacramentum Ordinis* §. XV.

Vis. Vide ut supra.

Visitatio.

Visitationes Episcopi tamquam referibiles ad jurisdictionem delegatam Episcopo viciniori tributam a Concilio Trid. in *cap.* 9. *sess.* 24. *de refor.* non excludunt praerogativam territorii separati; *Caput.* 17. *Jan.* 1761. §. 3.

Alii arbitrantur eam fuisse mentem, ut Archidiaconi, aliique inferiores Praelati, quibus jus visitandi est, actum visitationis nonnisi de Episcopi consensu explere possint: *Monast. Conf.* 16. *Sept.* 1769. §. 15.

Et haec interpretatio desumitur ab illis ex verbis sequentibus Concilii ejusdem, in quibus praecipitur, ut visitatores etiam a Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus visitandi habet, prius ab Episcopo approbetur: *ibid.*

Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de refor.* de Archidiaconis, aliisque, quibus jus est alicujus Dioecesis Ecclesias visitandi, voluit, ut illi peragere debeant assumpto Notario de consensu Episcopi: *ibid.* §. 14.

Et intelligitur hoc decretum, ut de Episcopi tantum consensu notarius assumi debet, non tamen ut illius consensus ad explendam visitationem requireretur: *ibid.*

Ex dicto decreto nil aliud quoad Archidiaconorum visitationem statuisse, nisi ut ea assumpto Notario Episcopi, et personaliter expleri deberet: *ibid.*

Visitationes sacrae antiquae per Antistites expletae, sufficiunt ad probandum juspatronatus in personis privatis, nec de usurpatione suspectis: *Ver. Jur* 17. *Jun.* 1778. §. 13.

Respicit Sacra Visitatio sanam doctrinam, bonos mores, religionem, et pacem populi: *Fir. Froc.* 16. *Maii* 1795. §. 4.

Visitatio, quoad Episcopum. Vide *Episcopus* §. XXVI.

Visitatio Inferiorum Praelatorum. Vide *Abbas* §. III.

Visitatio Locorum, ac Personarum Regularium exemptorum, vel Nullius Dioecesis. Vide *Episcopus* §. XXVI.

Visitatio Monialium. Vide *Monasterium Monialium* §. III.

Visitatio quoad Procurationem. Vide *Episcopus* §. XX.

Visitationis Sacrae Decretum. Vide *Decretum* §. III.

Visitator Apostolicus.

Is cui a Vicario Apostolico communicatae fuerunt oretenus omnes facultates, non potest concedere literas dimissorias, quae concessio commissa fuit arbitrio Vicarii Apostolici, et directa ad collationem primae tonsurae, et sic ad constituendum aliquem in Ecclesia ministrum: *Aq.* 28. *Mar.* 1722. §. 3.

Decretum Visitatoris Apostolici exequi debet, quasi ab ipso Pontifice delegante prodiisset: *Fir.* 13. *Jun.* 1795. §. 5.

Et contraria consuetudo abusus est, et corruptela: *ibid.*

Maxime si munitum sit decretum clausula derogatoria cujuscumque consuetudinis: *ibid.*

Nisi ab initio neglectum fuerit: *ibid.* §. 10.

Visus. Vide *Testis* §. VI.

Vita. Vide *Clerici* §. X. *Parochus* §. XVII.

Vitium.

Vitio caret, qui scit, sed prohibere non potest: *Rel. Secr.* 15. *Jun.* 1793. §. 15.

Ultima Voluntas. Vide *Moniales* §. II. *Testamentum.*

Ultimus Status.

Ultimus status servandus est, cui per antipites, et dubias quaestiones non derogatur. *Tol. Can.* 16. *Dec.* 1769. §. 13.

Ultimus status acquiescientia probatus maxime spectari debet, et ad illius tramites proferre judicium. *Arim. Cap.* 26. *Febr.* 1774. §. 6.

Ultimus status in patronatibus attendi non debet, quoties clara est Lex fundationis, ad quam infirmandam nullius roboris sunt quotquot contrarii actus exhibeantur: *Tol. Can.* 16. *Dec.* 1769. §. 5.

Ultimus status est in patronatibus tantummodo attendendus rejectis exceptionibus ad congruum petitorium judicium, quae altiorem indaginem requirunt: *ibid.* §. 7.

Ultimus status est tantummodo attendendus, donec pertinentia patronalis in congruo petitorio judicio alteri adjudicetur: *ibid.* §. 8.

Et ab ultimo statu tunc receditur, quando causa possessionis a petitorio absorbeatur, quod quidem non comprobatur, nisi de pertinentia patronali constiterit, vel per rem judicatam, vel per confessionem partis, vel per legem fundationis adeo claram, atque perspicuam, ut nullam patiatur exceptionem: *ibid.* §. 9.

In Beneficialibus magnopere attenditur ultimus status. *Rat. Vic.* 2. *Aug.* 1721. §. 5.

Quando agitur de statu beneficii, an illud sit seculare, vel regulare, an curatum, vel simplex, non attenditur ultimus status, si constet de statu anteriori contrario, nisi ultimus status sit legitime praescriptus. *Fulg. Prior. quoad Cur. Anim.* 2. *Oct.* 1721. §. 6.

Limitatur vero, si agatur de possessione conferendi, praestandi, et eligendi; tunc enim ultimus status attenditur, et cuicumque alteri statui praecedenti praefertur: *ibid.*

Unctio Extrema. Vide *Sacramenti Olei Sancti.*

Unio. Vide *Applicatio*, *Beneficia Ecclesiastica* §. XXXV. *Capellania* §. IX. *Eccle-*

sia Cathedralis §. IV. *Ecclesia Parochialis* §. VIII. *Legatum Pium* §. XXIV. *Monasteria* §. III.

Universitas Studiorum.

Universitates studiorum sunt emporia studiorum, et ad eas undique concursus est, in iisque doctrina Christiana etiam perfectius, diligentius, et splendidius, quam in Seminariis tradita est. *Fan. Col. Stud.* 8. *Aug.* 1767. §. 15.

Ex iisdem universitatibus, et magna utilitas, et honor accrescit Ecclesiae: *ibid.*

In iis promovendis Synodorum Patres adeo soliciti existiterunt, ut et Episcoporum studium circa illas intepescens excitaverit Synodus III. Valentina. *ibid.*

Ac ad eas vel restituendas, vel ex integro instituendas Principes exorandos censuerint Concilia Parisiense, et Tullense: *ibid.*

Demum, et ipsi Imperatores strenue incubuerunt, ut quammaxime florerent, quemadmodum ex gestis Caroli Magni, et Caroli Calvi cognosci potest: *ibid.*

Universitas, Congregatio, Conventus, Collegium, Monasterium extare dicitur, et superest, donec unus supersit ex iis, qui Conventum, Collegium, Congregationemque constituebant, atque in hoc uno omnino coalescit potestas, et jurisdictio, quae erat in universitate, et Collegio. *Vro.* 12. *Aug.* 1758. §. 3.

Et hic solus omnia possit, quae omnes potuissent: *ibid.*

Magistri, scholastici, Sacrae Theologiae, aut Juris Pontificii in publicis studiorum universitatibus exempti sunt ab onere residendi in eorum Ecclesiis, atque potiuntur indulto percipiendi etiam in absentia quoscumque beneficiorum suorum proventus. *Leod. Resid.* 11. *Sept.* 1734. §. 7.

Cum agatur de Canonicatu requirente peculiari jure personalem residentiam, et servitium Ecclesiae, non videtur sub amplissimis privilegiis Universitatis Lovaniensis comprehensus: *ibid.* §. 11.

Itaut eumdem Canonicatum obtinens, quantumvis in publica aliqua Universitate docent Theologiam, vel jus Canonicum ad praestandam residentiam in ejus Ecclesia revocari debeat, si illius cultus, et servitii detrimentum eadem Ecclesia patiatur: *ibid.*

Vocatio.

Vocationem subsidiariam faeminarum extincto agnatione in concursu extranei substituti adimere non valent, nec contemplatio agnationis, nec mentio lineae masculinae etiam in parte dispositiva, nec vocatio masculorum ex masculis sive explicita, sive collectiva sub generalibus vocabulis filiorum, et descendentium masculorum, sed ad eas tali casu excludendas requiritur omnino expressa faeminarum, et masculorum ex eis descendentium exclusio. *Nep.* 24. *Aug.* 1748. §. 3.

Agnatio vero, et qualitas masculina tam ex parte generantis, quam generati faciunt, ut testator praeferre voluerit agnationem, atque agnatos cognationi, et cognatis, non autem, ut praeferre voluerit extraneos cognationi, et cognatis: *ibid.*

Ad hoc firmandum in promptu est Papiniani responsum *in l. cum Avus ff. de condit. et demonstr.*, quod licet Interpretes asserant locum habere dumtaxat in dispositionibus ascendentium, tamen firmatur illud militare etiam in dispositionibus transversalium, qui pro se carentes jacturam familiae effectivae reparant in filiis fratrum, et agnatorum: *ibid.* §. 4.

In fidei commissis, primogeniturus, et majoratibus substitutorum vocationi locus non fiat, donec spes est, ut alii priori loco vocati superveniant. *Bar. Ben.* 21. *Nov.* 1739. §. 5.

Successiva vocatio ostenditur ex onerum perpetuitate. *Fir. Praeb.* 26. *Mar.* 1791. §. 7.

Ubi sequutus est vocationis effectus in uno ex genere contemplato, perimitur jus quo reliqui ejusdem generis ante electionem pollebant: *ibid.* §. 8.

Maxime si vocatio unius ex certo genere alligata sit tempori obitus alterius, qui semel evenire debet; *ibid.*

Unum, idemque est, quemquam non adesse ex genere vocato, et adesse, sed vocatione uti, fruique abnuere. *Alex. Disp.* 8. *Apr.* 1786. §. 8.

Abstrahendo a casu, quo testator sive expresse, sive tacite voluntatem suam aperuerit de praeferendis, *usque ad quemcumque gradum* consanguineis suis, salva eorumdem vocatio dictis praegnantibus verbis destituta decimum gradum civilem, sive quintum Canonicum non egreditur, ut in cujusvis generis successionibus sive propriis, sive impropriis. *Reat. Jub. Dot.* 19. *Aug.* 1786. §. 5.

Praelativae vocationi favet ea verosimilis voluntas, quae ex canonica aequitate in quolibet fundatore praesumitur erga illos, qni cum eodem necessitudine conjuncti sunt. *Pisau. Cap.* 9. *Sept.* 1786. §. 3.

Praesertim quando nulli certo personarum generi alligata est testatoris benignitas, itaut nemini jus sit quaesitum: *ibid.*

Si autem praelativa vocatio diserte coercita sit ad certos descendentes, extra igitur hanc classem extendi ea praerogativa non potest; *ibid.*

Vocatio cognatorum duplici modo fieri potest, vocando *quello che vi sarà DELLA mia casa*, vel *NELLA* mia Casa. *Anc. Cap.* 12. *Jan.* 1762. §. 5.

Primo modo videtur testator respexisse potius ad originem, quam ad veram agnationem: *ibid.*

Praesertim si post illos de domo, immediate vocantur extranei: *ibid.*

Idcirco cognati collocandi sunt in prima sede vocationis, ne postpositi videantur extraneis: *ibid.*

Conditionalis consanguinei vocatio, et subsidiaria extranei substitutio, idoneitatem importat tempore vacationis; itaut in concursu consanguinei inhabilis, extraneus habilis praeferatur. *Areat. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 11.

Cum habilitas non a lege, sed ab homine requisita sit; *ibid.*

Vocatio personarum contemplatarum pendet a Patroni praesentatione; sine qua nemo de genere vocatorum dicitur habere jus certum. *Fav. Ben.* 3. *Jul.* 1762. §. 5.

Vocatio ad proximiores familiae directa cognatos quidem comprehendit. *Mon. Alt. Can.* 24. *Jul.* 1762. §. 4.

Sed eos cognatos, qui ab uno stipite adjecti cognominis illius, a quo ipse descendit, proficiscuntur: *ibid.*

Praesertim accedente ipsius testatoris observantia: *ibid.* §. 5.

Communis distinctio est, quod aut agitur de consanguineis expresse vocatis, seu ex justitia venientibus. et hoc casu consanguinitas desinit in decimo gradu juxta regulas juris civilis. *Ferr. Subs. Dot.* 14. *Dec.* 1765. §. 17.

Nisi aliter conjecturae suadeant, et verba testatoris perpetuo agnitionem, seu familiam respiciant; nec ad certos gradus ea verba restricta sint: *ibid.*

Aut vero deest praecipua, et expressa consanguinearum faeminarum vocatio, solaque naturalis charitas consideratur, et tunc haec excedere non videtur quartum gradum ipso jure civili computandum: *ibid.* §. 18.

Constans est Doctorum sententia, ut si vocati generice fuerint agnati, aut cognati, vocatus primo loco censeatur, qui gradus praerogativa, et proximioritate polleat. *Rom. Sub. Dot.* 16. *Dec.* 1769. §. 11.

Expressa testatoris vocatione deficiente consanguineae praeter gradum quartum jure civili computandam remotae, semper rejiciuntur, erga quas nulla amplius consideratur naturalis charitas. *Luc. Sub. Dot.* 17. *Jun.* 1769. §. 9.

Si testator simpliciter vocet familiam, sive domum, tunc si plures sint familiae ejusdem cognominis, censetur, ex praesumpta quadam mente, vocasse familiam, de qua ipse natus est dumtaxat, *Mac.* 20. *Sept.* 1766. §. 20.

Appellatio domus, civilis appellatio est, et veniunt omnes, qui portant eadem insignia, seu arma: *ibid.* §. 22.

Activa vocatio non inducit passivam earundem personarum vocationem. *Fir. Cap.* 29. *Jan.* 1791. §. 8.

Vocationem passivam habens cuicumque extraneo praeferendus est. *Eug. Disp.* 18 *Febr.* 1764. §. 5.

Et non indiget facto patronatum, nec nominatione: *ibid.*

Vocatio in favorem puellarum, *di essa Città d' Imola* originarias tantum comprehendit, exclusis aliis fictam civilitatem adeptis, vel privilegio, vel incolatu: *Imol. Sub. Dot.* 20. *Jun.* 1767. §. 5.

Et exclusis etiam districtualibus: *ibid.*

Passiva vocatio expressa in instrumento fundationis, etsi non repetita in sententia exequutorali indulti Apostolici super erectione beneficii, magis attendenda est. *Ner. Ab.* 19. *Apr.* 1760. §. 6.

Vocatio passiva tacitam praesefert conditionem in vocato, ut per se ipsum inserviat. *Ar. Disp.* 20. *Aug.* 1774. §. 10.

Indefinita vocatio ad unum tantummodo coerceri nequit, sed tanquam collectiva plurium personarum ejusdem gradus, singulos ex aequo complectitur, qui juxta ordinem successionis in eodem gradu repe riuntur. *Tol. Can.* 16. *Dec.* 1769. §. 10.

Reliqua. Vide *Capellania* §. IV. *Juspatronatus* §. II. *Legatum Pium* §. XIV. *Subsidium Dotale* §. XIV.

Voluntaria Conditio. Vide *Conditio* §. V.

Voluntarii Actus. Vide *Actus* §. II.

Voluntarium.

Nunquam voluntarium licet renunciare, quod ex accidenti evenisse constat, ac praeter propositam operantis intentionem: *Brug. Irr.* 8. *Apr.* 1786. §. 4.

Actuum multiplicitas, temporisque diuturnitas obligatorium reddit, quod ab initio fuit voluntarium. *Alex. Ser. Chor.* 20. *Mar.* 1792. §. 4.

Sed non desunt, qui nunquam ex actibus voluntariis obligatoriam consuetudinem induci arbitrantur: *ibid.*

§. I.

Voluntas Testatoris in Genere.

Voluntas tacita derogat expressae. *Arim.* 27. *Nov.* 1790. §. 3.

Determinata dici nequit voluntas, quae ambiguum importat executionis modum, et perfectionem futuram expectat. *Leod.* 21. *Nov.* 1772. §. 8.

Educenda est, atque alio transferenda puella, quae in illo Monasterio sacras vestes suscipere velle declaraverit, in quo de insidiis, circumventionibusque parentum vereri possit, ut in loco libero ejus voluntas melius exploretur. *Fan. seu Senog. Sp.* 1. *Mart.* 1749. §. 3.

§. II.

Voluntas Testatoris quoad Commutationem.

Facile non est commutanda voluntas testatoris. *Nul. S. Aed. Ben. Sacr.* 19 *Jun.* 1790. §. 6.

Testatorum piae voluntatis commutatio de jure est prohibita: *Fulg. App.* 22. *Dec.* 1781. §. 5.

Intellige, quando aliquo modo impleri potest: *ibid.*

Sin autem impleri nequeat modo a testatoribus optato ob impedimentum facti, veluti ex modicitate redituum prosiliens, tunc in alios usus converti potest : *ibid.*

Defunctorum piae voluntates stricte sunt servandae, custodiendae, nec commutandae : *Alb.* 21. *Nov.* 1778. §. 9. *Ascul. Com. Vol.* 20. *Jan.* 1776. §. 14. *Fer.* 28. *Aug.* 1779. §. 9.

Commutari non debent, sed stricte observari voluntates mortuorum, ne ex nimia facilitate declinandi ab eorum votis, retrahantur viventes a dispositionibus piis: *Tran. Un.* 18. *Mar.* 1780. §. 5.

Limita vero, quando demandata voluntas impleri nequeat : *ibid.* §. 6.

Commutatio, quando occurrat justa, rationabilis causa fieri debet in aliud simile opus : *ibid.*

Non autem quando resistat voluntas testatoris, etiamsi commutatio fieret in melius : *ibid.* §. 5.

Nam nimia facilitas in derogando ultimis testatorum voluntatibus efficere potest ut viventes, qui id fieri vident de testamentis mortuorum, minus proni sint ad similes pias dispositiones ineundas : *Asc. Com. Vol.* 20. *Jan.* 1776. §. 14. *Taur. Com. Vol.* 20. *Dec.* 1732. §. 5.

Idcirco expedire, ne etiam in melius fiat commutatio, quando hujusmodi commutationi aperta testatoris resistit voluntas : *ibid.*

Limita quando pium opus, quod testator fieri voluit, impleri non possit, tunc mutanda voluntas est, quam ipse testator mutasset in aliud simile pium opus: *ibid.* §. 15.

Et quando justa, et rationabilis adsit commutandi causa : *ibid.*

Voluntatis commutatio nunquam dicitur perfecta, sed potius illius interpretatio, quando voluntas in aequale pium onus commutatur. *Am. Appl.* 7. *Sept.* 1776. §. 7.

Hinc si commutata sit pia voluntas per arbitrium executorum testamentariorum substineri non debet, omniaque in pristino restituenda patrono : *Fer.* 26. *Aug.* 1779. §. 9.

S. Congregatio Concilii grandi cum cautela in voluntatum commutationibus procedit, diligentissima custos moniti Tridentinae Synodi. *Macer. Matt. Com.* 28. *Maii* 1785. §. 5.

Et si justa, ac necessaria causa cogat, ut nimirum in opus voluntati testatoris magis proximum commutatio fiat : *ibid.*

Atque praebendarum ad massam comunem reductio, ut demum divino, Ecclesiaeque servitio satius consulatur, magis haec voluntatis declaratio, quam commutatio definitur : *ibid.* §. 6.

Ex ipsa *Clementina*, *quia contigit*, salva in id est Apostolicae Sedis auctoritas in commutandis voluntatibus : *Hipor. seu Epor. App.* 17. *Sept.* 1791. §. 6.

Et juxta Tridentinum Concilium *sess.* 22. *cap.* 6. *de refor.* commutare valet ex rationabili causa defunctorum voluntates : *ibid.*

Sed Sancta Synodus eodem capite nisi justa, et necessaria causa accedere comperiatur, voluntatum piarum commutationes vetuit : *Bon. Com. Vol. et Trans.* 17. *Jun.* 1786. §. 10. *Cing. Erec. Mans.* 23. *Nov.* 1771. §. 11. *Ast.* 9. *Jul.* 1785. §. 6. *Nul. S. Laur. in Cam. Com. Vol.* 20. *Aug.* 1785. §. 11. *Ead.* 11. *Dec.* 1784. §. 5. *Bon. Com. Vol.* 22. *Maii* 1784. §. 2. *Par. Ben.* 7. *Jul.* 1787. §. 2. *Aux. Trans. Mis.* 15. *Febr.* 1772. §. 6. *Fav. Com. Vol.* 4. *Apr.* 1789. §. 4. *Hort. Erec. Can.* 26. *Mar* 1768. §. 18. *Plac. Trans.* 7. *Aug.* 1773. §. 5. *Rom. Com. Vol.* 27. *Febr.* 1734. §. 9. *Nar.* 23. *Jan.* 1790. §. 5.

Nam diligenter custodiendae sunt ultimae voluntates, et ab earum commutatione abstinendum, nisi eam fieri postulet justa, et necessaria causa, quod est regula juris : *Praen. Com. Vol.* 15 *Mar.* 1777. §. 9. *Taur. Com. Vol.* 20. *Dec.* 1732. §. 5.

Arim. Trans. Cap. 8. *Aug.* 1733. §. 5. *Rom. Rom. Ben. Ap.* 16. *Mar.* 1771. § 16. *Pad. App.* 21. *Nov.* 1772. §. 2. *Mel. Per.* 9. *Jul.* 1774. §. 9. *Pamp.* 19. *Aug.* 1775. §. 7. *Nul. Far. Sem.* 9. *Aug.* 1777. §. 9. *Sutr. Com. Vol.* 16. *Dec.* 1786. §. 2. *Ascul.* 7. *Jun.* 1788. §. 6. *Fir. Com. Vol.* 7. *Febr.* 1789. §. 3. *Rom. Com. Vol.* 7. *Febr.* 1789. §. 5. *Aesin. Subs. Dot.* 19. *Dec* 1789. §. 4. *Rom Un. Red.* 17. *Apr.* 1790. §. 3. *Bon. Com. Vol.* 17 *Sept.* 1791. §. 6. *Null. S. Aed. Ben. Sacr.* 16. *Jun.* 1792. §. 2. *Ast. Trans. Miss.* 31. *Maii* 1794. §. 4. *Senog. Subs. Dot.* 18. *Mar.* 1797. §. 5. *Ferr. Subs. Dot.* 14. *Jan.* 1792. § 4. *Alex.* 18. *Jul.* 1789. *Foss. Cel. Miss.* 11. *Maii* 1793 §. 6. *Rom. seu Sav. Subs. Dot.* 26. *Apr.* 1788. §. 10. *Par.* 24. *Maii* 1788. §. 4.

Et juxta hanc regulam S. Congregatio Concilii, quae consuli solet, quandoque impertiendam, quandoque negandam censuit petitam voluntatis commutationem, prout singulorum casuum circumstantiae postulare visae sunt circa usum summae, et amplissimae illius potestatis, quae penes Romanum Pontificem est de mutandis dispositionibus in pias causas factis: *Rom. Com. Vol.* 27. *Febr.* 1734 §. 9.

Justa commutandae voluntatis causa est difficultas executionis: *Foss. Cel. Miss.* 11. *Maii* 1793. §. 7.

Praeter causam justam, et rationabilem ad commutandas voluntates, additur etiam publica: *Rom. seu Sav. Sub. Dot.* 26. *Apr.* 1788. §. 10.

Nam nullo jure venire potest, ut pro libito defunctorum voluntates legitime conditae destruantur: *Vit. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 28

Quum de commutanda voluntate sermo esset durior, non potest fieri nisi ex justa imo ex necessaria causa: *ibid.*

Ob concurrentem necessitatem, et probabilem utilitatem facile commutandae sunt ultimae testatorum voluntates: *Aq. Er. Cap.* 2. *Aug.* 176:. §. 6.

Sed Doctores causam necessariam, et publicam requirunt pro hujusmodi commutatione; *Bon. Com. Vol.* 5. *Apr.* 1788. §. 6.

Potiores commutandae voluntates causae sunt utilitas, et necessitas Ecclesiae; *Nul. S. Aed. Ben. Sacr.* 16. *Jan.* 1792. § 2.

Destinata in certum opus ex pia morientium dispositione, in aliud facile converti non debent: *Nul. S. Ben. Com. Vol.* 16. *Jun.* 1792. §. 2.

Eoque minus Missarum legata: *ibid.*

Ubi maxime ex omnibus bonis demandata sit a testatore prompta illarum celebratio: *ibid.*

Conceditur quandoque commutatio ex testatoris voluntate etiam praesumpta: *ibid.* §. 3.

Praesertim si in eo, pro quo facienda sit commutatio, paupertas concurrat, et sanguinis cum testatore conjunctio: *ibid.*

Inter justas vero commutandi causas recensentur necessitas, utilitas, pietas, incommodum, aut majus commodum: *Bon. Com. Vol.* 17. *Sept.* 1791. §. 6.

Religionem, et severitatem, quae in commutandis voluntatibus adhibitur, vincit necessitas: *Vit. Trans. Miss.* 19. *Maii* 1787. §. 3.

Non ex qualibet opinabili ratione, sed ex justa dumtaxat, et necessaria causa commutandae sunt defunctorum voluntates ex S. Concil. Trid. citato: *Bon.* 16. *Jun.* 1787. §. 4. *For.* 11. *Jan.* 1777. §. 6.

Sive ut graves Doctores addunt ex causa etiam publica: *ibid.*

Aequa commutandae voluntatis causa est difficultas exequendi, quod testator praescripsit: *Nar.* 23. *Jan.* 1790. §. 5. *Fir. Com. Vol.* 7. *Febr.* 1789. §. 3. *Nuc. Com. Vol. et Trans.* 15. *Mar.* 1794. §. 20.

Causa commutationis necessaria evincitur ex tex. *in leg.* 5. *ff. de Administr. rer. ad Civit. pertin.*, aliisque juribus: *Foros.* 11. *Jan.* 1777. §. 7.

Praesertim quando designatum est multiplicum, quod non nisi post secula fieri possit: *ibid. et* §. 8.

Concilium Tridentinum justam, ac necessariam causam requisivit pro voluntatis commutatione, necessitas vero inducit impossibilitatem adimplendi testatoris dispositionem: *Sen. Com. Vol.* 30. *Maii* 1772. §. 10

De illis, qui in augmentum divini cultus tendunt legitime fit commutatio voluntatis. *Fulg. Com. Vol.* 20. *Nov.* 1762. §. 5.

Justa commutandae voluntatis causa habita est, quae respicit opus magis pium atque Ecclesiae utilitas, et animarum saluti magis proficuum. *Plac. Trans.* 7. *Aug.* 1773. §. 5.

Justa etiam causa videtur, si commutatio maximam populi utilitatem praeseferret, praesertim quando alius non adest modus, quo illius spiritnali indigentiae occurratur: *Bois. Com. Vol* 21. *Maii* 1784. §. 2.

Item causa justa, ac necessaria videtur illa, quae a tenuitate dotium beneficiis constitutarum comparative ad onera procedit, veluti in relictis pro missarum celebratione observavit S. Synodus Tridentina: *Bon. Com. Vol. et Trans.* 17. *Junii* 1786. §. 10.

In hisce commutationibus quamvis a Tridentino desideratur justa causa, non tamen perquirendus, servandusque est summus justitiae rigor, qui justitiam ipsam flagellat saepius, quam recreat: *Per. Trans. On. Miss.* 20. *Aug.* 1785. §. 5.

Sed potius recti, et aequi rationem decet amplecti, in qua verior justitiae manet definitio: *ibid.*

Pias fidelium voluntates immutare solet suprema sedes; *Fir.* 26. *Nov.* 1785. §. 14.

Et commutat quoties id exigit bonum publicum, ac privatum, nec non divini cultus augmentum, ac necessaria concurrat ac utilis causa commutationis; *Fir. Er. Mun.* 10. *Feb.* 1770. §. 8.

Quando publicae utilitati, ac necessitati consulitur, augeturque divini cultus ex verosimili testatorum voluntate commutationi indulgendum est: *Fer.* 29. *Nov.* 1766. §. 8.

Quamvis piae decedentium voluntates servari adamussim debent, commutationi tamen aliquando sunt obnoxiae, si necessitas urget, vel utilitas suadet, ne testatorum animae suffragiis fraudentur; *Bal.* 12. *Jun.* 1773. §. 3.

Justa est commutationis voluntatis causa conveniens, ac unica, quando exequi aliter nequit; *Fav.* 22. *Mar* 1766. §. 7.

Immo est causa necessaria; *ibid.*

Praesertim si favet Episcopus, cujus judicium maximopere existimandum est; *ib.*

Difficultas exequendi testatoris voluntatis non debet esse physica sed sufficit moralis etiam pro illa commutanda. *Fan. Sub. Dot.* 13. *Jul.* 1771. §. 5.

Simplex, multisque communis paupertas justa non videtur causa mutandi voluntatem: *Per. Ap.* 9. *Sept.* 1797. §. 5. *Fer. Com. Vol.* 23. *Febr.* 1793. § 3.

Licet de paupere agatur testatoris fratre. *ibid.*

Querela enim inofficiosi non habet frater ad testatam haereditatem fratris, vel sororis, nisi instituta sit persona turpis: *ib.*

Tum pro commutatione voluntatis testatoris, tum ut in longius protrahi debet illius exequutio, justa, ac rationabilis causa requiritur: *Melev. Trans.* 15. *Maii* 1790. §. 6.

Commutationi voluntatis cum Ecclesiae decore conjunctae, ipsa favere videtur testatoris voluntas: *Lun Sarz* 9. *Jul.* 1785. §. 7.

Commutatio voluntatis quum respiciat mera accidentalia, non sub tantiam ipsius voluntatis, urgente levi etiam causa facillime est concedenda; *Eyst.* 14. *Mar.* 1767. §. 6.

Commutatio voluntatis facilius indulgetur quando tendit in augmentum divini cultus pro incremento Capellae musicorum. *Ast.* 14. *Maii* 1763. §. 4.

Aliquando ex incremento cultus divini in novo Oratorio perficiendo facta fuit perpetua voluntatis commutatio: *Arim. Sub. Dot.* 15. *Dec.* 1759. §. 3.

Legitime defuncti voluntatis commutatur in publicae utilitatis, et necessitatis causam, et in augmentum divini cultus: *Bon. Conf. Con.* 14. *Febr.* 1778. §. 13.

Nam commutationes ultimarum voluntatum ex justa, et necessaria causa fieri debent: *ibid.* §. 14.

Imo est non inverosimile testatorem si scivisset conspicuum peculium suae haereditatis, mutasset dispositionem temporalis missarum celebrationis in plurium Capellaniarum erectionem, cum perpetua quotidianarum missarum celebratione: *ibid.*

Si monasterium aliquod ex testatoris voluntate praedilectum fuerit, nequit ab hac voluntate discedi, etsi deinceps in eodem loco alia extruantur Monasteria. *Praen. Sub. Dot.* 11. *Jan.* 1744. §. 7.

Stipendium non sufficiens pro oneribus justa, ac necessaria causa praebet, ut voluntatis commutatio non denegetur. *Fir. Mans.* 15. *Dec.* 1770. §. 6.

Destinata in certum opus ex pia morientium dispositione in aliud facile converti non debent: *Fav, Com. Vol. et Ap.* 18. *Aug.* 1792. §. 5.

Non dicitur commutatio piorum fundatorum dispositionis, quando servatur causa finalis dispositionis: *Leod.* 21. *Nov.* 1772. §. 9.

Et commutatio non requirit impossibilitatem physicam, sed sufficit etiam moralem, quae imaginem difficultatis praeseferat: *ibid.*

Atque eo magis necessaria est commutatio, quae fit in melius, et cui assistit fundamentorum voluntas, utpote quia in majus bonum vargit: *ibid.*

Praesumpta est voluntas testatoris pro commutatione, quae fiat in melius, et in majus suffragium redundet: *Bit. Ser. Cb.* 26. *Jan.* 1771. §. 6.

Idcirco facilius concedi debeat commutatio, quoties magis conformis deprehenditur fundatoris menti, et desiderio, quod viventium arbitrio debet interpretari: *ibid.*

Facilius conceditur indultum dum agitur de commutanda voluntate in melius, seu verius, de interpretanda testatorum voluntate, quorum dispositio intacta permanet: *ibid.* §. 4

Hujusmodi commutatio, seu interpretatio vergit in majus bonum, et eorumdem testatorem animae uberius suffragium: *ibid.*

Commutationes voluntatis concedendae sunt; dum aut celerius, aut tutius, aut pinguius voluntatis implemento consulitur: *Cass.* 24. *Sept* 1763. §. 8.

Et non sunt denegandae, cum causa necessaria intercedat, vel annuendum facilius cum ea causa sit, quae commutationem in opus magis proximum, et magis consimile alteri per testatorem demandato deducat: *ibid.* §. 13.

Voluntatis commutatio fieri debet in opus magis proximum, et magis consimile, tam de jure communi, quam juxta dispositionem Concilii Tridentini. *Null. Rit. Com. Vol.* 13. *Jul.* 1720. §. 4

Commutari potest voluntas testatoris eo in casu, quo eumdem effectum etiam sortiatur, neve onera diminutionem patiantur, sed integra supersint. *Ab. Off.* 16. *Maii* 1778. §. 3.

Quia justa, et legitima causa accedente commutatio voluntatis defunctorum in qualibet materia fieri potest, et debet: *ibid.* §. 4.

Commutatio voluntatis, quae impleri nequit modo praescripto, facienda est cum alio opere, quo assequatur finis a testatore desideratus. *Sux. Com. Vol.* 27. *Jan.* 1761. §. 6.

Hinc commutatio multiplici pro Praelatura, cujus complementum requireret lapsum octoginta annorum facienda est

cum erectione Capellaniarum pro personis contemplatis : *ibid.*

Et haec commutatio aliena non est a voluntate testatoris, ut finis illius volitus impleatur : *ibid.* §. 7.

Per sanationem erectionis Capellaniae in commutanda dispositione testatoris caute est procedendum. *Fan. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 9.

Et justa requiritur causa. *Luc. Sab. Dot* 7. *Maii* 1791. §. 8.

Etsi testatoris proibitio resistere videatur nihilominus ex delegata Summi Pontificis auctoritate locus est commutationi voluntatis, quoties per eam divinus cultus augeatur, et commutatio bono publico sit utilior : *Fir. Mans.* 15. *Dec.* 1770. §. 4.

Justa causa non ea est, quae aliquam rationem secum ferat, sed quae necessitatem suadeat commutationis voluntatis, cujus interpretatio potius sit, quam integra, et absoluta mutatio : *Com. Trans. Cap.* 30 *Maii* 1772. §. 11. *Fav. Com. Vol. et App.* 18. *Aug.* 1792. §. 6.

Commutatio proprie dici nequit voluntatis testatoris, sed potius interpretatio, quando per eam pinguius adimpletur testatoris voluntas. *Com. seu Fabr.* 27. *Mar* 1762 §. 9.

Aut adeo minimam praesefert commutationem, ut nullo in pretio habenda sit : *ibid.*

Permittenda est voluntatis mutatio ob commodi usufructus renunciationem. *Vit.* 20. *Mar* 1745. §. 3.

Quod etiam procedit reservatione ususfructus intercedente, incremento tamen aliorum bonorum pollicito : *ibid.*

Indulgenda est voluntatis mutatio, quando ea cadat in meliorem causam : *ibid.*

Difficilius derogatio, aut commutatio solet indulgeri, quando testator tantam solicitudinem patefecit de suae voluntatis executione in modum a semetipso praescriptum, ut precatus Pontificem Maximum fuerit, ne eidem voluntati derogaret : *Rom. Com. Vol.* 27. *Febr* 1734. §. 10.

Et si circumstantia haec exposita non fuerit, in precibus Pontifici oblatis, gratiam commutationes reddi obnoxiam vitio subreptionis, adeoque irritam : *ibid.*

Ac quando testatoris dispositio nequeat effectum sortiri eo quem ipse praefinivit, modo, tunc verius adjuvari, quam abrogari censetur voluntas testatoris, si aliter adhibeatur modus, qui sit aptior ad exequendum piis operis finem, et effectum : *ibid.* §. 11.

Nihil obstat, quod expressus haeredis consensus non intercedat, si ex commutatione voluntatis nihil gravetur : *Sant.* 1. *Febr.* 1766. § 4.

Proposita oneris distributio cum melius testatoris voluntatem impleat etiam sine necessaria causa admittenda est : *Tol.* 13. *Jun.* 1744 §. 3.

Inter praecipuas causas mutationis voluntatis ea potissimum recensetur, sacrorum nempe ministrorum necessarium augmentum : *ibid. in fin.*

Quantitas non levis pecuniarum a testatore pro Sacrificiis explendis relicta, dat locum interpretationi, quod ille hanc pro fundo perpetuo sacrorum agendorum reliquerit : *ibid.* §. 4.

Aliquoties est Episcopo facultas defuncti voluntatem mutandi : *ibid.* §. 5.

Pontifex in voluntatis commutatione opus non habet causae cognitione, atque judiciali probatione : *ibid. in fin.*

Commutationis testatoris voluntatis justa causa concurrere videtur, inspecta impossibilitate vendendi bona testatoris, quae impedit, ne illius voluntas praescripto ab eo modo adimpleri valeat : *Seuog. Com. Vol.* 30. *Maii* 1772. §. 3.

Et magis urgens concurrit commutationis causa, pro qua non physica, sed

moralis impossibilitas, ac magna difficultas sufficit: *ibid.*

Praesertim si accedat etiam divini cultus augmentum, Ecclesiarumque utilitatem, quae commutationem in melius, et in opus magis pium faciendum suadent: *ibid.* §. 4.

Ac augetur numerus inservientium Ecclesiae pro ejusdem decore, et qui afferunt suffragium animae testatoris: *ibid.*

Si testatoris voluntas impleri nullo modo possit, mutanda ea est in alium, quem praesumi possit facile illum mutasse, si primae implendae impossibilitatem non ignorasset: *Null. Ter. Pon. Com. Vol.* 25. *Jan.* 1744. § 4.

Nec juris ratio, nec testatoris voluntas patitur, ut Monasterio alicui illius bona tribuantur, quod extra domicilium sit, in quo ille fuerit defunctus, idque procedit, etsi a testatore locus expressus non sit: *ibid.* §. 5.

In commutatione voluntatis ea sumenda est interpretatio, qui magis convenit verosimili testatoris voluntati, capiendaque conjectura ex majori effectione: *ibid.* §. 6.

Voluntas testatoris commutanda est, quando necessarium est reparationis opus, nec alius reparandi modus praesto est: *Rom. Susp. Oner.* 17. *Jun.* 1775. §. 4.

Voluntas testatoris exequenda sub poena caducitatis deroganda est ex publica, aut necessaria causa: *Forol. Red. Mis.* 7. *Jul.* 1787. §. 5.

Non ex simplici paupertate, quae privatum respicit incommodum, et ab omnibus fere, qui piis operibus gravati sunt, allegari potest: *ibid.*

Quae ad certum usum destinata sunt, in alium converti non debet salva auctoritate Apostolica: *Fav. Aug. Praeb.* 26. *Sept.* 1795. §. 6.

Supremam voluntatem defunctorum commutare Summis Imperantibus jus tribuitur, quibus leges publicas mutare permissum nonnumquam est, et quidem *ex justa, et necessaria causa*: *Com. Trans.* 23. *Nov.* 1765. §. 9.

Ac ita, ut minus, quam fieri potest testamentorum jura laedantur: *ibid.*

Jus Civile dicit, quod voluntates testatoris convertere, citra Principis auctoritatem non licet: *ibid.* §. 10.

De rebus, quae Ecclesiae sunt quaesitae, nonnisi ad Summos Pontifices hoc spectare exploratissimi apud omnes juris est: *ibid.* §. 11.

Clara est sanctio Canonum in Concilio generali edita, per omnem Ecclesiam perpetuo servata, et recepta: *ibid.*

Ad Episcopos referri potest, ut sua cura, et auctoritate fidelium pias voluntates servari mandent, atque eas si negligantur, exequantur ipsi: *ibid.* §. 12. et 13.

Hoc statuit Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap.* 6. *ibid.* §. 14.

Idem Concilium voluit, ut Episcopi tamquam legati Sedis Apostolicae habeant potestatem cognoscendi *de tacita veritate*, vel *suggesta falsitate* in precibus datis, vel in commutationibus concessis non exequutis: *ibid.*

Doctiores Canonistae variantes in eam rem aliquot opiniones ex non bene mente Concilii intellecta, rejecerunt: *ibid.* §. 15.

Sed ad tollendas ambiguitates de commutandis legatis, reducendis, vel moderandis, *Const. Cum saepe* edidit Urbanus VIII. 22. Sept. 1625.: *ibid.* § 17.

Quae fuit inde approbata ab Innocentio XII. *Const. Nuper.* 22. Dec. 1697. *ibid.*

Commutare pias voluntates Episcopis non licet, sed soli Romano Pontifici est reservatum. *Arian. Can.* 7. *Febr.* 1733. §. 6. *Mart. Er. Can.* 25. *Jan.* 1738. §. 7. *Ferr.* 15. *Sept.* 1787 § 8.

Quando vero fieri debet ad Summum

Pontificem pertinet. *Anag.* 18. *Mart.* 1780. §. 6.

Itaut facta ab aliis, etiam ab Episcopo, non sustinetur: *ibid.*

Maxime si deficiat consensus fundatoris, et aliorum omnium interesse habentium: *ibib.* §. 7.

Et in hoc casu, habentur pro caducatis illi a testatore primo loco vocati: *ibid.* §. 8.

Commutatio voluntatum piarum ita est reservata Summo Pontifici, ut Episcopi possint quidem, et debeant rectae earum executioni incumbere, atque locis piis idoneos administratores deputare. *Asc. Er. Ben.* 19. *Nov.* 1735. §. 2. *Reat. Ab.* 24. *Mar.* 1787. §. 2.

Sed nequeunt suprema testatorum judicia commutare, et bona locis piis relicta ulli in beneficium concedere: *ibid.*

Excepto casu, quo nulla videatur commutatio voluntatis facta, sed ejus adimplemento satius consultum: *ibid.* §. 4.

Piae morientium voluntates a Summo Pontifice commutari non solent sine justa, et rationabili, et necessaria causa publicae utilitatis. *Mac. Ap. Or.* 23. *Aug.* 1760. §. 3. *Vic. Com. et Apl.* 20. *Nov.* 1762. §. 4. *Mil. Per.* 9 *Jul.* 1774. §. 9.

Inspecta insufficientia redituum pro decentia Mansionariorum, et Canonicorum manutentione justa concurrit commutandae voluntatis causa. *Bon. Com. Vol. et Trans.* 28. *Jul.* 1781. §. 3.

Neque supplendum est ex aliis bonis haereditariis taxative assignatis: *ibid.*

§. III.

Voluntas Testatoris ex quibus deducatur, et quomodo intelligenda, et observanda.

Ubi loquitur testator, diversum ab ejus mente ferri non potest judicium. *Ferr. Mis.* 10. *Maii* 1794. §. 7.

Expressa mens testatoris habetur, si ex duplici instrumento fundationis Capellaniae resultat. *Aesin. Cap.* 20. *Jun.* 1767. §. 7.

Quod dispositum fuit in codicillo non autem in testamento, attendendum esse voluit ipse testator, praecepitque juris dispositio. *Mel. Leg.* 5. *Aug.* 1780. §. 7.

Testator tantum onus non imposuisset, si evictionis casum praevidisset. *Civ. Cast.* 15. *Jun.* 1793. §. 8.

Et facile privari non debet missarum suffragio, qui illud in aevum voluit: *ibid.* §. 9.

Ex promissione per fundatorem facta dotandi Ecclesiam annui cujusdam fructus, illum respexisse potissimum ad certam illam summam annui reditus conjicitur. *Nar.* 18. *Maii* 1737. §. 5.

Puellae domiciliariae non comprehenduntur in testamento, quando testator non vocavit puellas V.G. *Romanae*, sed *di Roma*: *Spol. Sub. Dot.* 25. *Apr.* 1761. §. 6.

Et puellae ratione originis praeferendae sunt puellis exteris; etiamsi istae forent expresse comprehensae in vocatione: *ib.* §. 7.

Testator quid verosimiliter faceret, si viveret, potissimum inspiciendum est: *Luc. Com. Ult. Vel.* 30. *Mar.* 1737. §. 6.

Testator, qui reliquit bona pro manutentione Ecclesiae, hanc causam primario respexisse videtur. *Cam. Rest. Ecc.* 30. *Jan.* 1779. §. 5.

Secundario respexisse censetur, si nonnullas Missas celebrari jussisset: *ibid.*

Testator tunc dicitur *taxative* reliquisse bona pro implemento alicujus legati, quando incepit ab assignatione quantitatis vel fundi, et deinde onus subsequatur. *Rom. Red. On. Mis.* 12. *Maii* 1781. §. 8.

Sicuti *taxative* etiam habetur, si taxata fuerit ab ipso testatore eleemosyna: *ibid.* §. 9.

Testatoris preces non includunt praece-

ptum, quando subjungit nolle illos obligari. *Eug. Er. Can.* 26. *Febr.* 1763. §. 9.

Licet in ultimis voluntatis preces vim praecepti habeant; *ibid.* §. 10.

§. IV.

Voluntas Testatoris quoad Declarationem, et Interpretationem.

Discretivus loquendi modus, et diversa disponendi ratio diversam suadet testatoris voluntatem. *Fir. Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 8.

Voluntas testatoris intelligenda est juxta circumstantias, et verosimilem illius intentionem. *Rom. seu Tud.* 28. *Jan.* 1769. §. 12:

Omnis regula penitus conticescit, quando vel expressa, vel ex conjecturis aliud ex mente testatoris colligi possit. *Sab. Part.* 28. *Apr.* 1770. §. 18.

Interpretatio eadem fieri debet de eadem re eademque voluntate. *Rom. Red. Mis.* 12. *Maii* 1781. §. 9. *Med.* 23. *Nov.* 1765. §. 7.

Maxime quando una eademque orationis periodus est tam in ordinatione, quam in praescriptione: *Cit. Rom. et Med: ibid.*

Interpretatio quaelibet sumenda est in concursu aliorum in favorem Episcopi; *Per. Par.* 28. *Jul.* 1781. §. 4.

Interpretatio semper fieri oportet contra eum, qui apertius explicare se poterat: *Per. Vit. SS. LL. Apr.* 1781. §. 7.

Utque minus onus impositum fuerit, cum in obscuris minimum sequendum veniat: *ibid.*

Quae interpretatio congrua est debet naturalis affectionis principiis, et rationi, nec non benigna, et verosimilis, et tandem suppletoria cuicumque per errorem aut non bene scriptum, aut minus dictum sit: *ibid.*

In ultimis dispositionibus verosimilis spectanda est disponentium voluntas, quam simplex verborum cortex, quam plus saepe voluisse appareat, quam verbis expresserit; *Cal. Sab. Dot.* 5. *Jun.* 1790. §. 3.

Voluntas testatoris praesumpta superare non debet expressam: *Rom. Sab. Dot.* 27. *Jun.* 1778. §. 4.

Trahi non potest in infinitum, sed contineri oportet intra limites expressae dispositionis; *ibid.*

Interpretatio locum non habet in claris. *Fir. Cap.* 12. *Mar.* 1774. §. 10.

Non est locus conjecturis, neque esse capienda exempla ex similibus, ubi pro libertate legati mens, et voluntas testatoris apertissima est. *Comp.* 19: *Jul.* 1766. §. 4.

Spernendus non est ordo scripturae, cum clara, apertaque testatoris unice prae oculis semper habenda est; *Cam. seu Fabr. Leg.* 16. *Dec.* 1769. §. 5.

Argumentum ex tota scriptura desumptum cessare dicitur, si contraria voluntas testatoris ex scriptura appareat. *Med.* 23. *Nov.* 1765. §. 14.

Quum agatur de interpretandis ultimis voluntatibus dubietatem involventibus, plurimum defertur consuetudini, quae etsi jus novum non constituat, per eam tamen dubiae, et suboscurae defunctorum voluntates interpretantur. *Mess.* 4. *Apr.* 1787. §. 6.

Hinc in jure constitutum est, meliorem probationem haberi non posse illa, quae desumitur ab observantia, quae in re dubia praecipue est spectanda: *ibid.*

Interpretatio de jure facienda est contra eum, qui legem apertius poterat exponere: *ibid.*

In dubiis intelligendum est minus onus fuisse impositum: *ibid.*

Quia minimum in obscuris sequendum est; *ibid.*

Testatoris voluntas, quae aliquo modo sit anceps, non aliunde melius interpretatur, quam a subsequuta observantia, et longa consuetudine. *Nul. Fer. Vit. SS. LL. 7. Apr.* 1781. §. 7.

Etsi consuetudines, et observantia jus novum non constituant; *ibid.*

Conjecturae omnes sunt inutiles contra claram legem, et voluntatem testatoris, quae tantum est inspicienda, cetera disputationibus otiosorum hominum relinquenda: *Vit. Cap.* 23. *Nov.* 1765. §. 12.

Interpretatur voluntas animadvertendo an testator per conditionem, vel per modum legaverit. *Vit. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 29.

Interpretatio voluntatis secundum juris receptas regulas non destruitur, sed declaratur: *ibid.*

Voluntas testatoris interpretari debet ex rebus ipsi cognitis, et quae ipso vivente eveniebant, neque ex posteriori corruptela, et abusu immutari valeat. *Fir. Cap.* 20. *Aug.* 1774. §. 6.

Praesertim quando aliae non desunt circumstantiae, et conjecturae, ex quibus recte illius mentis interpretatio desumitur; *ibid.*

Ea in dubio capienda est interpretatio, quae magis faveat intentioni fundatoris; *Rec. Cap* 27. *Aug.* 1791. §. 3.

Talis censetur fundatoris voluntas, qualis expressa est in erectione Capellaniae: *Null. seu Ter. Non. Cap.* 7. *Maii* 1791. §. 6.

Non repugnat, ut Laicalis sit, quoad nominantem, Sacerdotalis quoad nominatum: *ibid.*

Erectionis decreto interpretatur voluntas testatoris. *Mon. Alt. Can.* 4. *Dec.* 1762. §. 3.

Et illud sequendum, quousque per rem judicatam fuerit moderatum ad tramites fundationis: *ibid.*

Interpretatio in legatis piis latissima est sumenda ratione pietatis causae, ac in favorem cultus divini pro perpetuitate: *Arim. Leg.* 27. *Nov.* 1790. §. 3.

Ea intelligentia solummodo consentanea menti, et literae fundationis est admittenda, ne alioquin subita contradictio, et correctio turpiter admittatur; *Colon.* 8. *Jun.* 1765. §. 6.

Diversa disponendi ratio, diversam indicat voluntatem testatoris. *Cam.* 11. *Maii* 1793. §. 4.

Et dubiae dispositionis interpretatio ex observantia sumenda est; *ibid.*

Voluntas testatoris erga Monasterium colligitur, in quo ejus neptis, et haeres professionem emisura esset; *Jan.* 16. *Febr.* 1788. §. 3.

Quidquid testatores in usus pios destinarunt fideliter, et plenarie in usus praedictos expendi debet: *Par.* 24. *Maii* 1788. §. 4.

Potissimum si aedificationem mandaverit Ecclesiae, quae inter praecipua religionis, et pietatis opera numeratur: *ibid.*

Pro pia missarum causa sumenda est omnis lata interpretatio. *Spol. Leg.* 16. *Jun.* 1792. §. 3. *Sutr. Mis.* 22. *Nov.* 1794. §. 3.

Trahi non debet testatoris voluntas ad incognita: *Sutr. Cit. ibid.*

Ita enim intelligenda est dispositio, ut versari potuit in animo testatoris cum disposuerit: *ibid.*

Quum agatur de interpretanda defuncti voluntate etiam a casso, irritoque testamento peti declaratio possit. *Fit. Cap.* 9. *Sept.* 1786. §. 5.

Quando obscura testatoris voluntas non est, piaculum esset nulla cogente necessitate incongruis hujusmodi diffugiis voluntatem disponentis intervertere: *ibid.* §. 7.

§. V.

Voluntas Testatoris quoad Derogationem.

Piae fidelium voluntates frustrari non debent. *Rom. Cap.* 16 *Maii* 1789. §. 10.

Sed est ponderandum num concurrat causa rationabilis, ac justa in derogandis voluntatibus: *ibid.* §. 11. *Cam. Sub. Dot.* 16. *Dec.* 1797. §. 5.

Universa jura tum divina, tum naturalia, tum civilia praescribunt, ut testatoris pia voluntas non esset intervertenda: *Rom. Sub. Dot.* 16. *Jan.* 1768. §. 7. *Cam.* 18. *Nov.* 1797. §. 16.

Expressae voluntati autem testatoris derogari potest ex justa causa. *Tyb. Dism.* 6. *Mar.* 1793. §. 3.

Ex lege Justiniani Imp. *Sancimus.* 27. *Cod. de testam.* praeter lapsum decennii ad testamenti abrogationem requiritur aperta professio contrariae voluntatis apud acta, ut dixerunt ad praedictam legem interpretes. *Fav.* 22. *Mar.* 1766. §. 14.

Vel saltem certa, et indubitata variationis probatio: *ibid.*

Nemo excusari potest, qui summam pecuniae contra voluntatem testatoris in alios usus convertit: *Rom. Un. Red.* 17. *Apr.* 1790. §. 4.

Si dispensatio praesumptae fundatoris voluntati est conformis, non sapit derogationi, sed potius voluntatis interpretatio est: *Cat.* 12. *Dec.* 1767. §. 14.

Testator preseveravit in sua priori voluntate, si pro erectione Monasterii vivens nihil paravit, et haeredi in codicillis alienandi dedit facultatem, novaque legata fecit, id apertissime monstrat omnem de monasterio abjecisse voluntatem, neque de eo curavisse amplius. *Fav.* 22. *Mar.* 1766. §. 5.

§. VI.

Voluntas Testatoris quoad Implementum, et Exequutionem.

Pias defunctorum voluntates accuratissime adimplendas esse jura omnia praescribunt. *Hor. Er. Can.* 26. *Mar.* 1768. §. 9.

Praesertim cum nulla adsit justa, et rationabilis causa, vel urgens necessitas ab iis recedendi: *ibid.*

Et Summus Pontifex numquam implementum suspendit, nisi consensus interesse habentium accesserit, vel nisi de irrationabili dissensu constiterit; *ibid.* §. 11.

Pastoralis Episcoporum sollicitudo in eo praecipue versari debet, ut pia decedentium voluntas non fraudetur, eorumque dispositio adamussim impleatur. *Nov.* 17. *Jul.* 1773. §. 9.

Et Concilium Tridentinum Episcopos declaravit etiam tamquam Sedis Apostolicae delegatos in casibus a jure concessis omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos esse exequutores: *ibid.* §. 10.

Hinc Episcopi exequutores sunt piarum voluntatum, vel quando exequutores post monitionem defuncti voluntatem implere negligant; *ibid.*

Testatorum voluntates sarctae, tectaeque omnino sunt servandae, nec alieno regulanda arbitrio, ut ait Justinianus. *Nul. S. Laur. in Cam.* 30. *Mar.* 1767. §. 6.

Ita quoque in juris dispositione est cautum. *ibid.*

Et hac de causa, ut alliciantur Christi fideles ad opera pietatis instituenda, ac eis permittitur, ut adjicere valeant conditiones, et leges quandoque adversantes sacris Canonibus, Conciliis, et Pontificiis Constitutionibus, dummodo bonis moribus, vel orthodoxae Religioni non repugnent; *ibid.*

Et si voluntas testatoris sit religiosissime observanda, tamen id quod non expressit, tamquam ab eo volitum praesumi non potest; *ibid.*

Divina Officia ea in Ecclesia vel loco sunt celebranda, in qua testator demandavit: *Urb. Trans. Mis.* 3. *Febr.* 1787. §. 4.

Et nonnisi ex verosimili voluntate disponentis et necessaria, aut justa causa impellente ab eo jure disceditur: *ibid.*

Rigidius harum causarum disquisitione procedit S. Congr. Concilii, si viderit a testatore designatam fuisse Ecclesiam, vel quod in ea tumulatum sit disponentis cadaver, aut quod testator respexerit ad circumjacentis populi commoditates: *ibid.* §. 5.

Geminatum morientis desiderium frustandum non est: *Cam. Sab. Dol.* 3. *Mar.* 1787. §. 4.

Dum quaeritur, an descriptus a testatore modus, vel forma per aequipollens impleri possit, communis distinctio est inter formam *substantialem*, *et effectualem*: *Eyst. seu Bam.* 14. *Mar.* 1767. §. 14.

Si *substantialis* est, nequit aliter, quam scriptum est impleri: *ibid.*

Si vero *effectualis* potest alio modo impleri, dummodo idem sequatur effectus: *ibid.*

Substantialis dicitur, cum testator speciali ex causa illam elegit: *ibid.* §. 15.

Vel praecise, et circumscriptis verbis illam servari jussit: *ibid.*

Maxime si clausulis usus est *non alia, aliter*, *nec alio modo*; *ibid.*

Effectualis vero, quae ideo a testatore apposita est, ut sequatur effectus, quem voluit; *ibid.*

Ideoque alienum non videatur, ut ad eumdem effectum assequendum quid simile subjiciatur; *Hisp.* 11. *Jan.* 1766. §. 13.

Verum forma proprie dicenda est earum rerum, quae existunt: *ibid.* §. 14.

Modus de rebus, quae agendae sunt: *ibid.*

Hinc mutata forma, prope interimi substantiam: *ibid.*

Et tota investigatio ad inquirendam intime voluntatem refertur: *ibid.* §. 15.

Ac ex ipso tenore scripturae, vel aliis argumentis petendus sit modus, quem elegit, vel praecipue adamavit: *ibid.*

Ex. Gr. veluti si quis mandaverit *Titio*, ut fidejubeat pro alio, etiamsi *Titius* non fidejusserit, si alio modo pecuniam dandam curaverit, tenetur ad obligationem illius pecuniae restituendae: *ibid.*

Item quoad pecuniam legatam, itaut fundus ematur, quo casu non solum fundus emi deberet, sed alienari nequiret, licet hoc testator non expresserit: *ibid.* §. 16.

Nam praesertim admittenda est variatio, si concurrat ipsa voluntas praesumpta, quae propterea, dum non repugnat sed favet novo modo, jure induci potest: *ibid.* § 5.

Si meliora hinc pateat fieri, et pinguius impleri omnia; idcirco ex Apostolica auctoritate illa firmanda sunt: *ibid.* §. 7.

Quia certa forma, et modus a testatore prescriptus, ut sua voluntas executionem habeat, videri potest, si per aliud simile impleri valeat: *ibid.* §. 11.

Haeredes, qui personas ipsas sustinent defunctorum, executionem voluntatum illorum exequi debent: *Barcb. Cap.* 6. *Maii* 1752. §. 3.

Etsi testamento datus fuerit, nominatus, et electus certus exequutor, nisi a testatore vetitum expresse haeredi, ne voluntatem suam exequatur, et nominatim ab executione fuerit exceptus, jus erit haeredi voluntatem defuncti exequendi: *ibid.*

Itaut si haeredi integrum est testatoris voluntatem exequi, dum vivunt certi executores testamento dati, nulla ratione du-

bitandum sit, integrum magis eidem esse defuncti voluntatem exequi, cum executores testamento dati mortem objerunt: *ibid.*

Hinc extante haerede, facultates Episcopi silere debet, cui incumbit cura, et onus pias defunctorum voluntates exequendi, deficientibus dumtaxat aut haerede, aut executoribus a testatore datis: *ibid.*

Explorati juris est, posse haeredem praevenire tempus a testatore praefinitum et renunciare beneficio in sui favorem introducto, exequendo, dum ipse vivit, piam defuncti voluntatem: *ibid.* §. 4.

Praesertim si mora solius haeredis gratia inducta sit a testatore, nullique detrimentum inferatur, praelata die executionis piae voluntatis defuncti: *ibid.*

Hinc spectata qualitate haereditaria jure, riteque potuit haeres exequi piam voluntatem testatoris, executoribus delectis et nominatis in testamento obitis: *ibid.*

Etsi viverent adhuc ipsi executores delecti, et nominati, haeres ob arctissimam sanguinis conjunctionem cum testatoribus praeferri debuisset: *ibid.*

Cuilibet de populo permissum est judicio sistere, ut pia defunctorum voluntas impleatur. *Fav.* 20. *Jan.* 1767. §. 18.

Servari debet voluntas testatoris maxime si per seculum, et ultra semper fuerit servata: *ibid.* §. 14.

Et servanda est fundatoris voluntas, licet dispositioni juris sit contraria: *Fir. Cap.* 25. *Apr.* 1789. §. 6.

Supremae voluntates sunt adamussim adimplendae, nec alterata methodo, nec inversa forma: *Fav.* 20. *Jun.* 1767. §. 14. *Rom.* 5. *Jun.* 1790. §. 6. *Caesen. Dem. Or.* 24. *Jan.* 1795. §. 6. *Vel. Com. Vol.* 23. *Jan.* 1796. §. 5.

Voluntas testatoris religiose est custodienda, nec ullum haeredi relinqui arbitrium ab ea recedendi: *Ger. Cen.* 14. *Maii* 1768. §. 12.

Voluntas testatoris exequi debet eo modo, quo praescripsit, quousque id non reddatur impossibile: *Rom. Cap.* 23. *Febr.* 1793. §. 3.

Voluntas testatoris, quae in utraque pia dispositione non impleri potest in altero saltem perfecte servari debet. *Luc. Com. Vol.* 30. *Mar.* 1737. §. 3.

Voluntas testatoris non obscura servanda est: *Civit. Pleb. Sub. Dot.* 17. *Jan.* 1797. §. 8.

Durum nimis, asperumque videtur piam frustrari testatoris voluntatem: *Alt.* 15. *Jun.* 1793. §. 6.

Communiter receptum est, ut testatoris voluntas quocumque modo expressa, sive per verba praeceptiva, aut jussionem denotantia, sive per desiderium, aut preces, omnino est servanda: *Aquip. Be* 17. *Febr.* 1742. §. 7.

Et id etiam firmatur ex pluribus juris Caesarei locis, in quibus legata, et fideicommissa passim concepta leguntur per verbum *rogo*: *ibid.*

Itemque in jurispatronatus specie procedit, quod verba, licet tantum deprecativa, necessitatem inducunt: *ibid.*

Piae defunctorum voluntates satis est, ut meliori, quo fieri potest modo impleantur; *Hor. Er. Can.* 26. *Mar.* 1768. §. 8.

Quum difficilis sit voluntatis executio, videndum est, num abroganda sit testatoris dispositio, vel meliori potius, quo potest modo exequi; *Fir. Com. Vol.* 7. *Febr.* 1789. §. 3.

Et est haec regula, ut si testatoris voluntas juxta praescriptam ab eo formam exequi non potest, meliori saltem quo fieri potest modo impleatur: *Call.* 23. *Jan.* 1773. §. 5.

Testatorum voluntas in iis praesertim,

quae suffragium animae respiciunt, accurate servanda est: *Luc.* 17. *Jan.* 1789. §. 4.

Nec sine justa, et rationabili causa commutari debet: *ibid.*

Voluntas testatoris, qui dotem integram de suo tribuit pro Legato pio, ac lex data in ipso fundationis limine, licet juri contraria servanda est. *Por. Ap. Mis. pro Pop.* 19. *Jul.* 1766. §. 8.

Servanda est voluntas testatoris, qui voluit, ut ad subsidium eleemosynae admitterentur pauperes verecundi, et mendici: *Ragus. Elee.* 10. *Jul.* 1790. §. 4.

Aequum non est, ut pii fundatores priventur missis, pro quibus certos fundos reliquerunt, certamque eleemosynam: *Vas. Red. Mis.* 17. *Dec.* 1796. §. 9.

Quando pia testatoris voluntas ratione tenuitatis bonorum relictorum impleri nequit, distrahi tunc debent illa, vel in alio quolibet modo eroganda, si placuerit loci Abbati, alter cogendus est pius locus, ut bona illa vendat, ali sque emptis pia defuncti voluntas sustineatur: *Nul. Ter. Pon.* 30. *Jan.* 1745. §. 4.

Relinquendo testator pro institutione beneficiatorum in decorem Ecclesiae, videtur plenius, et utilius impleri ejusdem voluntas applicando potiori causae beneficiatorum id, quod pauperibus incertis relictum est: *Fulg. Com. Vol.* 20 *Nov.* 1762. §. 5.

Si testator ad implendam suam voluntatem tempus designatum non idoneum judicasset, executionem certo protraxisset: *Vit. Pror.* 30. *Aug.* 1766. §. 18.

Immutari non potest voluntas testatoris per prorogationem temporis ejusdem executionis: *ibid.* §. 21.

Jus est jam quaesitum tertio, de quo neque Apostolica indulgentia unquam, nec S. Congregationis justitia derogavit: *ibid.* §. 22.

Nihil autem facit distinctio inter conditionem, et modum, quando agitur de adimplenda voluntate: *ibid.* §. 23.

Non repugnat testatorum voluntati, si bona, quae testatores administranda reliquerunt Syndico Cappuccinorum, ut Cappuccini missas celebrarent, nunc assignentur in dotem Capellaniae manualis, quae praefert tantummodo subrogationem sacerdotis secularis loco Syndici in administratione, et loco Cappuccinorum in celebratione missarum prout in casu incapacitatis Regularium faciendum est: *Aler. Leg* 21. *Jun.* 1760. §. 7.

Si haeredes jussa testatoris non impleverint, Episcopus loci bona relicta canonice interdicat, ut vota defuncti impleantur: *Rom. Fun. Mis.* 17. *Sept.* 1774. §. 9.

Et haereditate privari debent haeredes negligentes executionem voluntatis testatoris, et applicari cohaeredi, sive substituto cum iisdem oneribus: *ibid.* §. 10.

Sed praecedere debet monitio judicis ad incurrendam privationis poenam, et quod post monitionem haeres per integrum annum in sua contumacia, et negligentia perseveraverit. *ibid.*

Nisi forte tempus pro implemento voluntatis fuerit a testatore praefinitum: *ibid.*

§. VII.

Voluntas Testatoris quoad Derogationem.

Variatio operis pii non competit haeredi nullo jure, quando testator perpetuitatem illius voluit. *Col.* 8. *Jun.* 1765. §. 5.

Variatio minima est voluntatis, quae nullius jura laedit, imo bonum, et utilitatem totius Collegii a testatore erecti auget, et est admittenda. *Hisp.* 11. *Jan.* 1766. § 3.

Vota in genere. Vide *Regulares* §. XIV.

§. I.

Votum in genere.

Vovens quoties scierit, religionem non esse approbatam, censendus est sese voto simplici obstrinxisse, ad regulare illud institutum servandum, si vero ignoraverit, neque Professio valida sit ex defectu potestatis, neque voti simplicis effectum sortiatur ex defectu voluntatis in eo, qui professionem emisit: *Ven. Vot. 7. Apr.* 1742. §. 10.

Nullum aliud votum uti solemne modo agnoscit Ecclesia, quam quae in aliqua ex Religionibus ab Apostolica Sede approbatis juxta praescriptas solemnitates emittuntur, et illud castitatis, quod saeco cuique ordini adnexum est: *ibid.* §. 6.

Vota, quae a mulieribus Tertiariis emittuntur simplicia declarata sunt in Concilio Lateranensi IV. *Civit. Cast. 3. Mar.* 1792. §. 4.

Hinc valida, quamvis illicita sunt matrimonia per illas contracta: *ibid.*

De essentia quippe voti solemnis est, ut in Religione per Sedem Apostolicam approbata emittantur: *ibid.* §. 5.

Sed juxta alios solemne censetur votum, quod coram ministro emittitur Ecclesiae, eoque acceptante, simplex vero, quod remotis fit arbitris: *ibid.*

Approbatae a Sede Apostolica non sunt Tertiariae S. Augustini, neque inter approbatos ejusdem Regulae Ordinis recensentur: *ibid.* §. 5.

Votorum solemnium consectarium est perpetua clausura: *ibid.*

Hinc verae non censentur professae, quae illam non servant: *ibid.*

Constituitur votum ex triplici castitatis, paupertatis, et obedientiae promissione: *ibid.*

Ex peculiaribus circumstantiis solemnia declarata sunt vota Conversarum Cisterciensium: *ibid.* §. 8.

Validissimum etiam cum clausula est voti solemnis argumentum vita communis: *ibid.* §. 9.

Monasterium, ubi simplicia emittuntur vota restituere debet Monialibus egredientibus e Religione omne id, quod in eam intulerunt: *ibid.* §. 10.

§. II.

Votum Continentiae.

Votum continentiae nonnisi recentioribus Ecclesiae legibus Ordini Subdiaconatus fuisse adnexum: *Cam. Disp.* 18. *Nov.* 1769. §. 2.

Votum Continentiae non est de substantia Ordinis Subdiaconatus, sed illi fuit per Ecclesiam adnexum: *Grat.* 3. *Jul.* 1762. §. 6.

Et licet ordo Subdiaconatus susceptus per vim, et metum imprimat characterem, non obligat tamen ad votum continentiae, a quo saltem concedenda est dispensatio: *ibid.*

Religiosus, aut Eques Professus, licet a servanda regula Ordinis in iis, quae cum statu seculari sunt compatibilia, liberetur, si e Religione, praevia superiorum licentia, discedat, aut ab ea rite, valideque justa ex causa dimissus ad seculum redeat, voto tamen castitatis praesertim, et paupertatis obstrictus manet, nisi aliter in Constitutionibus Ordinis expresse cautum habeatur: *Par. Matr.* 3. *Sept.* 1740. §. 6.

Votum continentiae non ligat, qui vi metuque ordinem sacrum suscepit: *Osn. Dis.* 15. *Dec.* 1764. §. 4.

Praesertim si metus injectus sit a parentibus, qui solus sufficit: *ibid.*

Gravis quaestio est, an continentia ex voto, vel ex lege ordini Sacro adnexa sit: *ibid.* §. 18.

Sed Rota tutiorem sententiam amplexa

est, scilicet petendam esse dispensationem: *ibid.*

Atque haec antiquitus fuit semper Ecclesiae praxis; *ibid.*

Et jure quia certe in suscipientibus ordinis votum explicitum non habetur, et lex de continentia servanda Sacro Ordini annexa certa, et apertissima est: *ibid.*

Quum caste per plures annos vivitur, imo emittitur votum continentiae solemne coram Episcopo, perspicuum, et prudens est argumentum, unde excluditur quaecumque continentiae suspicio: *Barcb.* 19. 19. *Sept.* 1767. §. 6.

Ad dissolvendam obligationem continentiae requiritur communis utilitas Ecclesiae totius, vel unius Regni, vel Provinciae: *Colon. Disp.* 4. *Apr.* 1767. §. 10.

Reliqua. Vide *Matrimonium* §. XLVIII. *Sacramentum Ordinis* §. XVI.

Votum Continentiae quoad Dispensationem. Vide *Dispensatio* §. XX.

Votum Paupertatis. Vide *Regulares* §. XV.

Votum Perseverantiae. Vide *Regulares* §. XVI.

Vox in Capitulo. Vide *Beneficiati* §. XI. *Canonici* §. XVI. *Capitulum Ecclesiasticum* §. XV. *Dignitates Ecclesiasticae* §. IV, *Mansionarius* §. IV. *Portionarius* §. I.

Usura.

Si aliquis carius velit vendere res suas, quam sit justum pretium, ut de pecunia solvenda emptorem expectet, manifeste usura committitur, quia hujusmodi expectatio pretii solvendi habet rationem mutui; quidquid hinc ultra justum pretium pro hujusmodi expectatione exigitur, est quasi pretium mutui; quod pertinet ad rationem usurae: *Praen.* 22. *Nov.* 1721. §. 2.

Non committitur usura, si tempore quo fit contractus, dubium adsit, an id, quod venditur, plus vel minus solutionis tempore sit valiturum: *ibid.* §. 3.

Licitum est mutuanti aliquid supra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus: *ibid.* §. 5.

Numerata pecunia pretiosior est numeranda, et nullus est, qui non majoris faciet pecuniam praesentem, quam futuram; potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et eo titulo absque usura excusari: *ibid.*

Admittunt aliqui, quod mutuator possit apponere poenam solvendam a mutuatario, si non solverit termino constituto, sub conditionibus, quod poena non apponatur in fraudem usurae, quod mutuatarius sit in mora culpabili solvendi, secus si ob impotentiam solvere non valet, et poena sit moderata: *ibid.* §. 6.

Recepta in Tribunalibus opinio est, ut poena conventionalis, quae additur mutuo non potest exigi, nisi quatenus interest creditori; et ut poena censeatur apposita in fraudem usurarum, si creditor scivit, aut probabiliter credidit impossibile esse, quod debitor mutuum sibi reddat in termino praefixo, itaut similis contractus sit prohibendus: *ibid.* §. 6.

Qui vendit frumentum, vinum, et similia ea conditione, ut in eadem mensura restituantur futuro verno tempore, vel reddatur pretium, quo verno tempore praedicta valebunt, si nescitur, utrum verno tempore plus, minusve valitura sint, contractus est immunis ab usura: *Asc.* 23. *Febr.* 1726. §. 7.

Sed si certum, aut probabilius est, valorem rei profuturo ad solvendum determinato tempore fore augendum, tunc contractus non est immunis ab usura, nisi forte vendens fuisset frumentum, vel vinum reservaturus ad dictum tempus, quia tunc quum petatur lucrum cessans,

contractus est licitus pro ratione lucri cessantis, et detractis sumptibus necessariis pro frumento, aut vino conservandis: *ibid.* §. 7.

Utensilia.

Ornatiora utensilia divinae magis conveniunt Majestati, mentemque ad coelestia excitant, nec quavis de causa interdici debent: *Dert.* 18. *Jul.* 1789. §. 6.

De summa, et quantitate, qua utensilia solvi debeant, recepta sententia est, juxta communem, cujusque loci, et Ecclesiae usum praefinienda ea est: *Vit. Sap.* 4. *Sept.* 1767. §. 28.

Ita receptior est sententia, sumptus utensilium Sacrario Ecclesiae, in qua Missarum celebratio adimpletur, persolvendos esse in ea summa, quam communis cujusque loci, et Ecclesiae usus praefinivit: *Cam. Ut.* 17. *Dec.* 1740. §. 6. *Rom. Fund. Mis.* 17. *Sept.* 1774. §. 6. *Rom. Ut.* 13. *Sept.* 1738.

In Urbe mos viget solvendi annua scut. 4. pro qualibet Missa quotidiana: *ibid.*

Quantitas pro sacris Utensilibus statuta est in Synodo Viterbiensi ad ratam unius obuli pro quolibet sacro: *Viter.* 19. *Sept.* 1767. §. 4. *et* 28.

Certa est juris dispositio, qua omnes Capellani adiguntur ad utensilium solutionem. *Viter. Cap.* 4. *Apr.* 1767. § 19.

Taxa utensilium pro sacris quotidianis in scut. 6. vel in scut. 4. constituta est, pro aliis sacris Manualibus in scut. 1. pro quolibet centenario: *Terr. Ut.* 28. *Jan.* 1758.

Omnia, et singula Beneficia, seu Capellanias sub perpetuo Missarum onere obtinentes utensilia Sacrario Ecclesiae, ubi Missarum celebrationem peragunt, persolvere tenetur: *Rom. Ut.* 28. *Jan.* 1736. §. 3. *Cam. Ut.* 17. *Dec.* 1740. §. 4.

Et Urbanus VIII. in suis generalibus Decretis solum permittit retinendi aliquam portionem ex eleemosynis Missarum pro utensilibus, quando loca pia alios non habent reditus: *ibid.* §. 4.

Atque dictus Pontifex solum loquitur in suis Decretis de Missis Manualibus, et adventitiis, non autem de quotidianis, et perpetuis: *ibid.*

Ab eo cui imminet unius Missae quotidianae in Urbe solvenda sunt annua scuta quatuor: *Rom. On. Mis.* 12. *Jan.* 1732. §. 9. *Rom. Fund. Mis.* 17. *Sept.* 1774. §. 6.

Sacerdotibus sacrificantibus in Ecclesiis Urbis integra eleemosyna unius julii tradi debet, nulla permissa retentione pro utensilibus: *ibid.* §. 10.

Pretium utensilium solvendum est a celebrante: *ibid.*

Utilitas, Vide *Alienatio* §. V. *Transactio* §. VI.

Uxor. Vide *Matrimonium*.

Xenia. Vide *Episcopus* §. XXIV.

Xenodochii Capellanus. Vide *Capellanus* §. XIII.

Xenodochium.

Optime sentierunt Sancti Patres, et Sacra Concilia de Xenodochiis: *Sutr. Supp. On.* 17. *Dec.* 1791. §. 4.

Et in illorum favorem suspendi possunt dotalia subsidia, quibus vocatae sunt puellae incertae, et quibus nulla fieret injuria: *ibid.*

FINIS TERTIAE PARTIS ET COLLECTIONIS.

ADPROBATIO.

Optimo quidem consilio ad Tridentinae Synodi Decreta de morum reformatione, et Ecclesiastica disciplina cum interpretanda, cum etiam exequenda peculiaris S. R. E. Cardinalium Congregatio a Summis Pontificibus Pio V. et Sixto V. fuit instituta. Nemini igitur mirum, si ejusmodi Congregationis declarationes, et resolutiones apud omnes ortodoxos nullo non tempore magno in pretio habitae sunt. Quisquam enim facile intelligit, et veneratur earumdem justitiam, aequitatem, et dignitatem, ut bene de Canonum disciplina meriti sunt, qui eas quotannis colligant, adjectis indicibus Resolutionum, et rerum seu regularum Ecclesiasticae jurisprudentiae, quae in illis deprehenduntur. At eorum dinturni laboris erat supra septuaginta volumina percurrere, quamvis res contineant utilitate, dignitate, auctoritate praestantes. Quamobrem egregium virum D. Johannem Fortunatum Zamboni ab intimo cubiculo Sanctissimi Domini Nostri bene de Ecclesiastica Jurisprudentia meretissimum esse arbitror, quod summa perspicuitate, ac ordine alphabetico concinniorem octo voluminibus complexam epitomem perfecerit, tribus partibus, quarum altera Sacrae Congregationis Decreta exponit, altera Causas per Dioeceses, tertia regulas sive, ut ajunt, Conclusiones Canonicas. Et cum saepius sacra Congregatio prudentissimum capiat Consilium rescribendi *ad mentem, juxta modum, vel scribatur Episcopo juxta instructionem*, insuper in hoc opere mens, modus, instructio ex Tabulario ejusdem Sacrae Congregationis adjectae sunt. Sed quod magis est, suis quibusque locis, ubi res postulaverit, utiliores discutiuntur quaestiones, ex Corpore Juris Canonici non modo, verum etiam ex Tridentino, et recentioribus Summorum Pontificum Constitutionibus, aliarumque Cardinalium Congregationum responsis; adeo ut ex universo hoc Opere antiqua, media, et nova habetur Ecclesiae disciplina. Perutilem ergo Clarissimus Auctor operam navavit Episcopis, Vicariis, Judicibus, Causarum Patronis, et omnibus Juris Ecclesiastici studiosis. Omnia vero in hac Collectione sunt Ortodoxae Fidei, bonisque moribus apprime consona, prout Reverendissimo P. S. P. A. Magistro testari possum, istudque publici juris factum Christianae Reipublicae multum interesse censeam.

Datum Romae ex aedibus pridie nonas Septembris anni MDCCCXVI.

Michael Archiepiscopus Nazianzenus, Sacrae Visitationis Apostolicae Congregationis a Secretis.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Rm̃o P. Magistr. S. Pal. Apost.

Candidus M. Frattini Arch. Philipp. Vicesg.

IMPRIMATUR,

Fr. Philippus Anfossi Ord. Prædicat. S. Palatii Apostolici Magister.

MONITUM

Quae Operi praemittenda erat Dissertatio de Concilio Tridentino, & de Sacra Congregatione Concilii, hic reponere coactus fui ob vicissitudines heunimis notas & infensas, quibus initio hujus editionis etiam in Germania, ubi tum degebam, opus erat obsequi. Tunc haud mihi concessum fuit integrae Dissertationis publicatio, & tantummodo nonnulla capita praefixa fuere primo Volumini. Nunc vero, quod favente Deo, immutatae & penitus in bonum conversae res sunt, operae pretium duco publici juris facere quidquid injuria temporum vel suppressum vel mutilatum fuit, & cunctis illis praesertim in Germania, & in Hungaria, quibus innotuit Censurae judicium, palam ostendere quod vetitum fuit, & quae jugiter professus sum principia, pro quibus stat veritas, & doctrina irreformabilis Fidei Romanae, & Catholicae Apostolicae Sedis. Hinc igitur dabo capita quae in integrum prohibita fuere, & capitum partes, quae supprimere debui, & sic opus qualecumque sit, integrum saltem erit. Addam insuper omnino Capitum Indicem, cum indicatione illorum, quae in Introductione primi Voluminis praemittere mihi licuit, ut Lectoribus satisfaciam, & coronidem Operi imponam, quod per tot vicissitudines, post tantos casus, & cum multis laboribus meis, ad majorem Dei gloriam, ad utilitatem Ecclesiae, & illorum opem, qui theologicis disciplinis, & praesertim Sacrorum Canonum studio incumbunt, juvante Deo tandem perfeci.

INDEX INTEGRAE INTRODUCTIONIS

Nota: In hoc §. quod erat observatione dignum quoad veram doctrinam Concilii Tridentini de Matrimonio deletum fuit. In *Sess.* 24. ejusdem Concilii *de Reformatione Matrimonii* non solum Canones duodecim, sed etiam id quod in *cap. I.* ejusdem Sessionis sub anathemate definitum est, dogmata fidei Catholicae de Sacramento Matrimonii continent. Ita *cap. I. cit.* „ *Tametsi dubitandum non est, clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi sint illi, qui eos Sancta Synodus ANATHEMATE damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falso affirmant, Matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse* „ .

opus erat. (*Vide tom.I.* §.III. *Introd. pag.*xv.)

§. XII.

Hujus Sacri Concilii Tridentini decreta interpretandi potestas prohibita fuit, & Summo Pontifici reservata. (*Vide tom.I.* §.IV. *Introd. pag.*XXVI.)

Nota: In hoc §. deletum fuit id quod tam erudite, ac accurate expendit doctissimus Fagnanus *in Lib.II. Decret. in cap. Cum venissent de Jud.*, nempe quod Episcopi in suis Decretis, ac Constitutionibus, & Judices in suis sententiis, & interlocutionibus interpretari non possunt Decreta Concilii Tridentini; item Doctoribus, ac Magistris non licet glossas, commentarios, adnotationes, atque scholia super Decretis Concilii Tridentini typis mandare, ac impressa edere. Relatae inde fuerunt exceptiones nonnullae, quae habentur *in Introd. cit. pag.* XXVII, postmodum addebatur.

Qua de Causa S. Pius V. Pont. Max. in Epist. ad Episcopos in Provinciali Caesaraugustana Synodo congregatos die 12. Martii 1566. data eos monuit, ne contempta Sedis Apostolicae auctoritate: *quidquam decernere ausi fuerint, quo Sacrosanctae Synod. Tridentinae decreta commutent, negligantve, aut temere interpretentur, & non, si quid limitandum, ampliandum, aut interpretandum visum fuerit, ipsam Sedem consuluerint, quae sibi talem, ut diximus, interpretationem, & potestatem reservavit* (1).

Hinc in Indice Librorum prohibitornm Pii VI. Pont. Max. jussu edito relatae sunt adnotationes Johannis de Gallermart, & Augustini Barbosa, remissionesque Docto-

(1) *Annal. Eccl. Jacobi Laderchio Baronii, & Raynaldi continuatoris ad annum* 1566. *tom.*2. *pag.*294.

rum, qui varia loca Concilii Tridentini incidenter tractarunt; de quo ait Fagnanus (1). *Et meo tempore, cum in Sac. Congregatione examinatum esset, quid agendum de remissionibus, quas typis impressas edidit Augustinus Barbosa, ad universa Decreta Concilii Tridentini, quamvis propriae remissiones illae Concilium non interpretentur; sed simpliciter referant suo quemque loco Authores, qui singula Decreta interpretati sunt: tamen cum relatum sit in referente, & negari non possit, quia haec fuit implicita interpretatio ex aliorum sententia, & species quaedam, die* 27. *April.* 1621. *de mandato Gregorii XV. decrevit hujusmodi remissiones Indici Librorum prohibitorum esse adjiciendas, prout fuerunt adjectae, & num.* 57. significavit, quod quum olim quidam jurisperitus edidisset glossam typis excusam Hispano idiomate ad integrum corpus Concilii Tridentini, S. Congregatio Concilii declaravit, eum incidisse in excommunicationem in Const. Pii IV. inflictam.

Et revera ex lib. Decretorum S. Congregationis Concilii 12. *fol.* 70. & 72. colligitur, quod Sacra eadem Congregatio ad evitandas diversas opiniones, quae non modicam confusionem in juris doctrina pariunt, approbante Gregorio XV. Pont. Max. sapienter decrevit *anno* 1621. *die* 24. *Maii*: *Indici Librorum prohibitorum adjiciendas esse omnes, & quascumque collectiones declarationum, decisionum, seu interpretationum Congreg.Conc.impressas, vel imprimendas*. Ac nominatim nonnullas tunc temporis editas rejecit, nempe Indici Librorum probibitorum addendas praesertim Marzilla, Farinacii, Barbosae, Sotcalli, Lucii, & Gallemart. Nec minus prudenter decennio post, nempe *die* 2. *Aug.* 1631. eamdem sanctionem renovavit,

(1) *Loc. cit. num.* 58.

atque edito solemni decreto, omnibus Resolutionibus Sac. Congregationis Concilii, quae authentica praescripta forma (nempe nisi sint subscriptae a Card. Praefecto, & Secretario ejusdem S. Congregationis, Sigilloque praedicti Cardinalis munita) datae non essent, fidem omnem ademit, jubente id, & approbante S. M. Urbano VIII. uti habetur *ex lib.* 14. *Decret. fol.* 473.

Finis Indicis Integrae Introductionis primi Voluminis.

SUPPLEMENTUM INTRODUCTIONIS

PRIMI VOLUMINIS

§. II.

Divus Petrus curam totius Ecclesiae habuit.

Etsi Christus Dominus unum sit, & proprium Ecclesiae Catholicae caput, eamque spiritualiter, ac invisibiliter regat, ac moderetur; tamen eget Ecclesia, quae corporalis est, ac visibilis, uno aliquo visibili summo Judice, a quo lites de religione exortae componantur, quique omnes inferiores praefectos in officio, & unitate contineat; alioquin Episcopi, & Pastores fere supervacanei essent; hinc medio haud tollendus, qui totius Ecclesiae curam, ut summus Oeconomus gerit, quamvis eamdem curam Christus principaliter exerceat. Unum certe ovile Christi Ecclesia est, cujus unus Supremus Pastor Christus ipse regnans in Caelis, unum quoque sui Vicarium Supremum in terris visibilem Pastorem reliquit, in cujus voce Christi vocem oves audirent, ne seductae alienorum vocibus, in venenata quaeque, ac mortifera pascua dilaberentur. Et revera omnis ecclesiasticae jurisdictionis primatus, qui originem a Christo ducit, immediate S. Petro in aedificationem, & bonum Ecclesiae, antequam ea aedificaretur, traditus fuit; & hoc praecipuum, ac personale jus, a quo praecipue, & personalis jurisdictionis primatus emanat, ab Evangelicis testimoniis solide firmatur. Nam Christus ante suam passionem Petro supremam in Ecclesia autoritatem promittens dixit (1): *Ego*

(1) *Matth. cap.* 16. *ver.* 18.

dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non praevalebunt adversus eam: & tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaveris super terram. erit ligatum & in Caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Caelis; quorum verborum sensus est, ut intelligamus, sub duabus metaphoris promissum Petro totius Ecclesiae principatum. Prior metaphora est fundamenti in aedificio, ut in corpore caput, in Civitate Rector, in regno Rex, paterfamilias in Domo. Posterior est Clavium, quae tantum Regibus, Gubernatoribus Civitatis traduntur. Haec verba luculenter expendunt Card. Belarminus *de Rom. Pont. lib.* 1. *Controv. cap.* 10. *seqq.*, & temporibus nostris clarissimi viri Franc. Ant. de Simeonibus *de Rom. Pont. judic. potest. Tom. I. cap.* 1. & 2. Mamachius in *Orig. Christ.* Card. Orsius *de Rom. Pont. potest.* Petrus Ballerinius *de vi, ac ratione primatus Rom. Pontificum cap. V. pag.* 21. Franc. Ant. Zaccaria in *Antifebron. Vindic. Tom. I. diss.* 11. *cap.* III. *pag.* 303. in *Adnot. ad S. Cypriani librum de Unitate pag.* 199. *seqq. & diss. de S. Petri primatu.*

Et revera Clemens I. (1), Papias Hierosolymitanus Episcopus (2), & Ignatius Antiochenus (3) Sacros Scriptores imitati, & fideliter sequuti Petrum primo loco semper nominant, ut potiorem ejus dignitatem ostenderent. Justinus Martyr (4), Dionysius Corinthius (5), Hegesippus (6), & Martyres Lugdunenses (7) sic de Petro loquuntur, ut eum Apostolorum principem, totiusque Ecclesiae caput institutum fuisse aperte indicent. S. Jo. Chrysostomus (8) praedictum locum

(1) *Epist.* 1. *ad Corinth. num.* 5. *seqq.*
(2) *Apud Eusebium Hist. Eccl.* III. 39.
(3) *Epist. ad Rom. num.* 4.
(4) *Dialog. cum Tryphone num.* 106.
(5) *Apud Eusebium Hist. Eccl.* II. 25. & IV. 22.
(6) *Apud eumd. Eusebium* IV. 22.
(7) *Apud eumd.* IV. 3.
(8) *Hom.* 54. *al* 55. *in Matth. tom.* 7. *pag.* 320.

exponens ait: *Ecclesiae pastorem ipsum constituit*, & infra: *Hieremiam quidem uni genti, Pater: Petrum autem universo terrarum Orbi Christus praeposuit* (& *Homil.* 87. *in Joan.*) *Cum magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandavit.* S. Ambrosius (*serm.* 47.) *Petra* (inquit) *dicitur Petrus, eo quod tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem, molemque contineat.* Gregorius (1) *Cunctis enim* (ait) *Evangelium scientibus liquet, quod voce Dominica, Sancto, & omnium Apostolorum Principi Petro totius Ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam &c.* & paulo post: *Ecce claves regni caelestis accepit, & potestas ei ligandi, atque solvendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiae, & Principatus committitur.*

Deinde eadem potestas Petro promissa a Christo Domino postquam resurrexit, data fuit hisce verbis (2): *Simon Johannis, pasce agnos meos, pasce oves meas.* Hinc Ambrosius exponens haec ipsa verba: *Ideo* (inquit), *quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur.* Item Leo (*epist.* 89. *ad Episc. Viennen. prov.*) *Cui* (ait) *cum prae caeteris solvendi, et ligandi potestas tradita sit, pascendarum tamen ovium cura SPECIALIUS mandata est.* Et quid sibi verbo illo *specialius* voluerit S. Pontifex, ex alio loco (3) patebit. *In illis* (idest diebus) *per insufflationem Domini infunditur Apostolis omnibus Spiritus Sanctus, & Beato Apostolo Petro supra caeteros post regni claves ovilis Dominici cura mandatur.* Et S. Jo. Chrysostomus in hunc locum loquutus est: *Aliis omissis Petrum dumtaxat affatur, fratrum ei curam committit:* & infra: *Nam cum magna Dominus Petro communicasset, Orbis terrarum curam demandasset.* Perspicua, minimeque ambigua Christi verba sunt; quibus clare demonstratur, Christum Christianos omnes Apostolorum Principi cre-

(1) *Lib.* 4. *epist.* 32.
(2) *Cap. ult. Lucae.*
(3) *In serm.* 1. *de Ascen. cap.* 2. *pag.* 312.

didisse, & Apostolos quoque eidem fuisse commissos, colligitur. *Dicit ei* (ait Eucherius *Homil. in Vig. S. Petri & Pauli Tom. VI. Bibliot. Patrum pag.* 794.) *pasce oves meas. Prius agnos, deinde oves commisit ei, quia non solum Pastorem, sed Pastorum Pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oves, pascit filios, pascit & matres; regit & subditos, regit & Praelatos: Omnium igitur Pastor est, quia praeter agnos, & oves in Ecclesia nihil est.*

Cura praeterea universi Catholici orbis Divo Petro tributa jus coactivum ad unitatem Catholicam componendam, & conservandam, non vero merum officium repraesentandae unitatis concreditum fuit. Sancti quidem Patres constanti Ecclesiae traditione ita curam, & unitatem S. Petro creditam praedicant, ut apta, & necessaria ad id potestate eumdem praeditum innuant, vel praesumant. Idonea enim unitatis Catholicae compingendae, atque custodiendae potestas, non meram unitatis repraesentandae facultatem, sed ipsius formandae, & continendae vim plane coactivam, jurisdictioni propriam efflagitat. Equidem SS. Patres de instituendi primatus ratione enucleatius agentes, hanc vim coactivam primati collatam non obscure insinuant, cum dicunt, vel cum S. Irenaeo: *necesse esse omnes undique fideles* (1) cum Romana Apostolica Sede *convenire*, seu unitatem tenere, propter *potiorem principalitatem*, id est propter primatum; vel cum S. Hieronymo (2), Petrum praelatum caeteris, *ut capite constituto Schismatis tollatur occasio*; vel cum Optato, (3) S. Petro Claves, quae jurisdictionem, ac vim coactivam significant, *bono unitatis* datas fuisse: quae sententia satis indicat, S. Petrum claves, idest coactivam jurisdictionem accepisse, non ut unitatem tantum repraesentaret, cui nihil clavibus, vel praecipua jurisdictione opus esset; sed ut eam componeret, & custodiret; quod sine vi ad unitatem catho-

(1) *Lib.* 3. *contr. haeres. c.* 3.
(2) *Lib.* 1. *in Jovin. num.* 26.
(3) *Lib.* 7. *in Parmenianum c.* 3.

licam cogente, quae schismata, ac divisiones impediat, vel disiiciat, praestari non potest.

Verum enim Petri primatum evertere videtur Apostolorum inter se aequalitas. Constat enim ex sacris Literis (1) Apostolos omnes eamdem Sacerdotii plenitudinem, easdem claves regni caelorum, parem potestatem ab ipso Christo accepisse. Idem Patres confirmant. Diserte Cyprianus (2): *Et quamvis Apostolis post resurrectionem suam parem potestatem* (Christus) *tribuat .... hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti, & honoris, & potestatis*. Idem habet Hieronymus (3), qui ex divinis literis scite observat, non modo super Petrum, sed super omnes Apostolos ex aequo ecclesiam a Christo fundatam fuisse. Consonant mirifice Origenes, Hilarius, Ambrosius, Theophylactus, Beda, aliique sexcenti, qui Claves cunctis Apostolis a Christo datas adfirmant (4). Sed haec aequalis Apostolorum potestas nihil Petri primatui officit. Apostoli enim pares Petro fuerunt ratione Apostolatus, impares autem ratione primatus, quem uni Petro Christus contulit. Hoc utique erant Apostoli, quod fuit Petrus, sed excepta primatus praerogativa. Jacobus, & Johannes parem potestatem acceperunt, ac Petrus; sed Christus unitatem nec a Jacobo, nec a Johanne incipere voluit. Ipsi Patres, qui obiici solent, id unum probant, Apostolos solvendi, ligandique potestate, fidei praedicatione, Ecclesiarum fundatione, pares inter se fuisse. At eorum nemo inquit, Apostolos in primatu aequales Petro fuisse; quin, quibus locis Episcoporum aequalitatem admittunt, iisdem Petri primatum, eximiamque potestatem efferunt.

Hic primatus Petro collatus in tuenda, & conservanda Ecclesiae Unitate unice consistit. Quamquam enim Apostoli omnes parem a Chri-

(1) *Joa.* 20. 21. *Matt.* 18. 18.

(2) *Lib. de Unit. Eccles.*

(3) *Lib.* 1. *cont. Jovinian. cap.* 14.

(4) *Horum Patrum loca* Launoius, Dupinius, Osius, Ballerinius, *aliique supra laudati congesserunt, & explicarunt.*

sto potestatem acceperint; & pluribus tamen pari potestate praeditis, unum Petrum Christus delegit, eumque petram, & fundamentum Ecclesiae aedificandae posuit, totius Ecclesiasticae unitatis centrum dixit, cui caeteri Apostoli adhaererent, & ratione unitatis subjicerentur, clavesque in solidum communicatas indivulsa consensione, & caritate cum capite exercerent, ut una mostraretur Ecclesia, a qua adeo schismata praeciderentur. Est haec antiquorum patrum doctrina, qui duo certissima ponunt, & Apostolos omnes pari honoris, & potestatis consortio instructos, & a Christo unitatis originem in Petro constructam, ut unitas Ecclesiae ab eo incipiens manifestaretur. Origenes (1), Tertullianus (2) docent, Petrum esse *magnum Ecclesiae fundamentum*, *& petram solidissimam*, *super quam Christus fundavit Ecclesiam*. Cyprianus (3) ex ipsius Christi verbis colligit, Christum *super Unum* (Petrum) *aedificasse Ecclesiam suam*. Tum, ne quid hinc ceteris Apostolis ademisse videatur, sic explicat Petri privilegium, ut quamvis parem Apostolis omnibus potestatem a Domino collatam adserat, *tamen, ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno manantem sua auctoritate disposuisse*, ait. Consonat Hieronymus (4): *At dicis*, inquit, *super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni Caelorum accipiant, & ex aequo super eos Ecclesiae fortitudo solidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio*. Pari modo Optatus (5) probat, Petrum Apostolorum caput a Christo constitutum, ut unitas servaretur, omnesque in una communione ei adhaererent, additque: *Omnes discipulos suos* (Christus) *voluit in unum esse . . . . Bono unitatis Petrus eligitur . . . . & praeferri Apostolis omnibus meruit*,

(1) *Homil. V. in Exod. & alibi.*

(2) *De Monogam. cap.* 8., *de Pudicit. cap.* 21., *aliisque locis*.

(3) *Lib. de Unit. Eccl.*

(4) *Cit. lib.* 1. *ad Jovinian. cap.* 14.

(5) *Lib.* II. *contr. Parmenian. num.* 2. *lib.* 7. *num.* 3. *& alibi*.

& claves regni Caelorum communicandas ceteris solus accepit. Augustinus scribit (1): *Petrum Ecclesiae in figura gestasse personam propter primatum, quem in discipulis habuit.* Et alibi (2): *Ecclesiae,* inquit, *Petrus propter Apostolatus sui principatum gerebat figurata generalitate personam.* Tandem, ne diutius in hac re immorer, Pacianus (3) in uno Petro unitatem Ecclesiae fundatam ait: *Ad Petrum,* inquit, *loquutus est Dominus, ad unum ideo, ut unitatem fundaret ex uno: mox id ipsum in commune praecipiens.* Nimirum in uno Petro constituit Christus Dominus unitatis centrum, suamque fundavit Ecclesiam, ut ab uno hoc capite Ecclesiae unitas commonstraretur. Principium autem unitatis sine primatu stare nequit; quis enim ei primatum deneget, a quo incipit unitas, & per quam Ecclesia una monstratur?

Mirum sane, quod et auctores infensi auctoritati Rom. Pontificis vi veritatis impulsi cum nobis plane consentiant, & *aequalitatem* inter Petrum & Apostolos omnino inficiantur. Dupinius aperte ait (4). *Apostolos in clavium administratione, fidei praedicatione, Ecclesiarum fundatione, potestate, auctoritate aequales fuisse: at eos IN PRIMATU PETRO AEQUALES FUISSE NULLUS dicit.* Nec autumetur Dupinium de primatu honoris tantum hic verba facere. Ipse fassus est, multas praerogativas ex hoc primatu fluere, *quae ipsi non secus ac primati Jure divino competunt*; & quamvis difficile videatur conciliare haec cum aliis Dupinii sententiis, quae ei promeruerunt hoc epiphonema Trickii heterodoxi *quam probe semel iterumque vir doctus principiis Protestantium, hoc est veritati, accedit!* ipse viderit. Nobis satis est ostendisse vel hunc idipsum quam nos tradidisse. Eadem docent Doctores Gallicani, ipseque Quesnellius in Comm. ad ver-

(1) *In Psalm.* 108. *num.* 1.
(2) *Tract.* 124. *in Joan. num.* 5.
(3) *Epist.* 21.
(4) *De antiqua Ecclesiae disciplina diss.* 4. *c.* 1. §. 3.

ua Pauli ad Cor. (1): *Nihil enim minus fui ab iis , qui supra modum Apostoli*, asserit, *in his omnibus aequalitas non respicit proprie nisi Apostolatum , non autem primatum Apostolatus*. Hinc ab auctoribus etiam minime suspectis aperte colligitur aliud est *Apostolatus* ; in quo reapse aequales Petro fuerunt Apostoli, aliud *Primatus*, qui uni Petro creditus fuit, & qui, ut ait Dupinius (2) *res est , quae uni tantum convenit , nec alteri potest communicari*. Jam in compertum est Innoc. X. ut haereticam notasse propositionem qua S. Petrus, & S. Paulus velut *duo Ecclesiae capita* constituebat. Qui plura optat, conferat prae ceteris Ballerinium *de vi ac ratione primatus RR. Pontificum cap.* II. III. & *seqq.*

§. III.

Post D. Petrum Successores Romani Pontifices curam in universa Ecclesia habuerunt.

Primatus a Christo institutus, Petroque collatus, non personalis fuit, itaut cum illo periret; sed realis, ac perpetuus. Is enim in Ecclesia constitutus est non propter Petrum, sed propter ipsius Ecclesiae unitatem, ut scilicet capite constituto schismatum, & dissentionum occasio tolleretur; quae constans Patrum doctrina est. Quum autem ex Christi pollicitatione Ecclesia in aeternum permansura sit, perpetuo etiam manere primatus debet. „ Qu'on ne dise point, qu'on ne pense point que ce ministere de S. Pierre finisse avec lui: ce qui doit servir de soutien à une Eglise eternelle ne peut jamais avoir de fin. Pierre vivra dans ses successeurs ; Pierre parlera toûjours dans la chaire: c'est ce que disent les Peres ; c'est ce que confirment sixcens trente Evêque au Concile de Calcedoine. „ (Bossuet *Serm. de Unitate*). Praeterea privilegium hoc in tuenda Ecclesiae unitate

(1) II. *ad Cor.* 11. 5.
(2) *Loc. cit.*

consistit. Quare ut unitas non desiit, ita nec primatus, & principium unitatis, quod Christus eo consilio instituit, ut Ecclesia una monstretur. Hinc ex divina institutione Petrus Successorem in primatu habere debuit. Quamquam autem primatus origo, & perpetuitas ex divino jure promanet; tamen ipsa successionis ratio humani juris est. Christus quidem perpetuum in Ecclesia primatum instituit, Petroque contulit, nihil tamen de Episcopo Petri successore cavit. Ex divina institutione successorem in primatu habere Petrus debebat, at ejus electio in Petri potestate posita erat. Petrus itaque non divino praecepto, sed voluntate sua e multis, quas instituit, & ad tempus rexit, Ecclesiis, Romanam a se fundatam, & ad mortem usque administratam elegit, quae sibi in primatu succederet; expedire ratus, in Urbe amplissimi Imperii, & superstitionis principe, Christianorum Sacrorum Metropolim, & Ecclesiasticae unitatis verticem defigere. *Tenet Sancta Romana Sedes gubernationem regendarum cuncti orbis Ecclesiarum*; ait Theodoritus ad Renatum, *Ecclesia Romana hoc habet supra Ecclesias alias, quod nulla plures populos subegit verbo Dei; itaut non minores fuerint ejus victoriae per Christi arma, quam veteris Romae per arma Martis. Deinde & aliarum Ecclesiarum regimen post Apostolorum mortem ad illam Ecclesiam pervenit.* Quare Apostolico jure, hoc est, Petri electione, Romanae Sedi primatus addictus est. Quod vero hanc prerogativam jam adepta sit Romana Cathedra, divini juris est, Romanum Pontificem ex Petri successione primatum in universam Ecclesiam obtinere; & haec est certa indubitata, & concors e Scripturis, & traditionibus evidenter demonstrata Ecclesiae Catholicae assertio. Et hic Primatus est honoris, auctoritatis, & jurisdictionis, Scriptura fundatus, traditione stabilitus, continuo usu, praxi, & consuetudine roboratus.

Nam Petrus quum fuerit constitutus a Domino Petra, & caput unitatis Ecclesiae, sine dubio ille Episcopus, qui Petri locum possidebit, dignitatem quoque, & auctoritatem capitis in se suscipiet. Locus autem Petri Ecclesia Romana fuit.

Sedes ROMA Petri, quae pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Religione tenet.

(Prosper *in Carmen de Ingratis v.*51.); in Episcopo Romano residere primatum in Ecclesiae regimine a Christo constitutum, Romanumque Pontificem totius Ecclesiae sollicitudinem, quam Petrus gessit, habuisse semper, & habere ostenditur. Si enim compertum est Romae Petrum fuisse, & in Romana sede decedentem, successoribus suis primatum bono Ecclesiae necessarium reliquisse; statim sequitur, Romanos Pontifices eidem Petro in ipsius primatu succedere, adeout eadem, qua ille functus est, totius Ecclesiae primatus vi, ac ratione, jure successionis potiantur. Qua de causa Eulogius Episcopus Alexandrinus S. Petrum in summis Pontificibus respiciens, eumdem in Romana Cathedra tunc quoque sedentem professus est, *dicens*, ut tradit S. Gregorius, (1) *quod ipse* (S. Petrus) *in ea nunc usque in suis successoribus sedeat*: & pari loquutione Philippus Romanae Ecclesiae presbyter Ephesini Concilii Patres usos fuisse (2) affirmare non dubitavit: *Nulli dubium, immo Saeculis omnibus notum, quod S. Petrus ad hoc usque tempus, & semper in suis Successoribus vivit.* Ita pariter S. Petrus Chrysologus in Epist. ad Eutychem *num.* 2. (3) *S. Petrus* (inquit) *qui in propria sede* (idest in successoribus) *& vivit, & praesidet*: & S. Leo (*Serm.* III. *al* 11. in assumptione sui ad Pontificatum *cap.* III. *Tom.I. col.* 12.) *Cujus* (Petri) *in sua sede vivit potestas, & excellit auctoritas*; & cap. IV. col. 13. *Cujus dignitas etiam in indigno haerede non deficit.* Hac de causa Philippus Legatus Apostolicus ad Concilium Ephesinum ita loquutus est (4). *Nulli dubium* (inquit), *immo seculis omnibus notum est, quod Sanctus, beatissimusque Petrus Apostolorum Princeps, & Caput, fidei-*

(1) *Lib.* 7. *epist.* 40.
(2) *Concil. Ephes. Act.* 3.
(3) *Epist.* 25.
(4) *Apud Harduinum Concil. tom.* 1. *pag.* 1478.

que columna, & Ecclesiae Catholicae fundamentum a Domino nostro Jesu Christo Salvatore humani generis, ac Redemptore, claves regni accepit, solvendique, ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet. Hujus itaque secundum ordinem successor, & locum tenens Sanctus, & Beatissimus Papa Noster Coelestinus Episcopus nos ipsius praesentiam supplentes ad hanc Synodum misit. Igitur quum exploratum sit, Romanos Pontifices S. Petri Successores eadem primatus ratione, & vi potiri, quam S. Petrus obtinuit: profecto sequitur, easdem ipsius primatus praerogativas eidem obtingere, eademque sacrae auctoritatis testimonia, ex quibus primatus S. Petri ratio, & vis eruitur, quaeque ipsi uti primati congruunt, Romanis quoque Pontificibus eodem prorsus sensu convenire; utpote confessi sunt Episcopi Ecclesiae Gallicanae (1) „ Comme interessant la foi Catholique savoirque J. C. a institué dans son Eglise une forme de Monarchie visible, dont S. Pierre est le chef; que J. C. a voulu, que S. Pierre, et ses Successeurs fussent ses Vicaires sur la terre, et le representassent en sa qualité de chef, et que le Pape a de droit divin une primauté d'honneur, et de jurisdiction. „ Hinc Pius Papa VI. (*Const. Auctorem fidei* 28. *Aug.* 1794.) damnavit uti HAERETICAM hanc Propositionem excerptam a Synodo Pistoriensi anni 1786. celebrata, quae est tertia: *Romanum Pontificem esse caput Ministeriale; sic explicatam, ut Romanus Pontifex non a Christo in persona B. Petri, sed ab Ecclesia potestatem Ministerii accipiat, quae velut Petri Successor, verus Christi Vicarius, ac totius Ecclesiae caput pollet in Universa Ecclesia.*

Idem etiam firmatur ex fine Pontificatus. Oportebat Petro aliquem in primatu Ecclesiae universae succedere, quum Ecclesia modo non minus egeat uno Pastore, quam tempore Apostolorum, non igitur moriente Petro interire debuit Pontificatus, qui non in Petri commodum, sed in Ecclesiae utilitatem institutus erat, donec ipsa

(1) *Lettre écrite en* 1728. *par* 31. *Praelats au Roi.*

Ecclesia maneat, & unius Summi Pastoris cura, & vigilantia opus habeat. Nam cum Dominus ait Petro *Pasce oves meas*, omnes oves suas ei commisit, neque solum omnes ratione loci, sed etiam ratione temporis, cum non minus nobis, quam antiquis Christus prospicere debuerit; sed Petrus non semper victurus erat in carne; igitur cum ei Dominus ait: *Pasce oves meas*, in illo *omnes* successores ejus alloquutus est. Itaque Chrysostomus (1). *Quanam* (inquit) *de causa ille sanguinem effudit suum? Certe ut pecudes eas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri Successoribus committebat*: Et S.Leo (2): *Manet ergò* (ait) *dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit*, perseverat videlicet Petrus, & vivit in Successoribus suis. B.Petrus Episc. Ravennae (3) ait: *Beatus Petrus, qui in propria Sede vivit, & praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem*: quo sensu verissimum est, quod Bossuetus (4) scripsit: *Accipiendi ergo Romani Pontifices tanquam una persona Petri*. S. Theodorus Studita (5) testatur Episcopos dixisse Michaeli Imperatori: *Jubeat magna ipsius, & a Deo conservanda manus, ad communem utilitatem, a vetere Roma suscipi declarationem, prout olim, & ab initio, Paterna traditione, transmissus mos est. Haec enim est suprema Ecclesiarum Dei, in qua Petrus Sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: TU ES PETRUS &c.* Et revera nullus fuit unquam, qui se Petri Successorem ullo modo asseruerit, vel pro tali sit habitus, praeter Romanum Pontificem. Petrus enim adhuc vivens, & Pontificatum gerens, Antiochenam Ecclesiam reliquit, & Romae sedem suam fixit; restat igitur, ut Romanus Episcopus, qui Petro in Urbe

(1) *Lib.* 2. *de Sacerd. cir. princ.*

(2) *Serm.* III. *al* II. *de Anniv. Assumpt. sui ad Pontif. cap.* IV. *tom.* 1. *col.* 12.

(3) *Epist. ad Eutych.*

(4) *Defens. Decl. Cleri Gallic. lib.* 10. *al* 15. *c.* 5.

(5) *Lib.* 2. *Epist.* 86.

Roma morienti successit eidem in tota ipsius dignitate, & potestate successerit.

Ut autem res haec tota melius intelligatur, observanda sunt quaedam cum Card. Bellarmino (1). Primo, aliud esse Successionem, aliud rationem Successionis: Nam Successio Romani Pontificis in Pontificatum Petri ex instituto Christi est: ratio autem successionis, qua Romanus Pontifex potius quam Antiochenus, vel aliquis alius succedat, ex facto Petri initium habuit. Successio, inquam, ipsa ex Christi instituto, & jure divino est, quia Christus ipse instituit in Petro Pontificatum duraturum usque ad finem Mundi; & proinde quicumque Petro succedit, a Christo accipit Pontificatum. At vero, quod Episcopus Romanus, sit Petri successor, ex facto Petri ortum habuit, non ex prima Christi institutione. Nam potuisset Petrus nullam Sedem particularem sibi unquam eligere, sicut fecit primis quinque annis; & tunc moriente Petro non Episcopus Romanus, neque Antiochenus successisset, sed is, quem Ecclesia sibi elegisset. Potuisset quoque semper manere Antiochiae, & tunc Antiochenus sine dubio successisset: quia vero Romae sedem fixit, & tenuit usque ad mortem, quod cuncti Patres, constansque traditio comprobant; inde factum est, ut Romanus Pontifex ei succedat. Hinc asserendum est jure divino Romanum Pontificem Pastorem esse, & Caput totius Ecclesiae, de quo jure, meritoque S. Bernardus scripsit ad Eugenium Pontificem (2). *Age, indagemus, adhuc diligentius quis sis, quam geras videlicet personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos Maximus, Summus Pontifex, Tu Princeps Episcoporum, Tu haeres Apostolorum, Tu primatu Abel, gubernatione Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, judicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es, cui claves traditae, cui oves creditae sunt .... Nec modo ovium, sed & Pastorum omnium, Tu unus Pastor .... Alii in partem sollici-*

(1) *De Rom. Pont. lib.* 2. *cap.* 12.
(2) *Lib.* 2. *de Consid. cap.* 8.

tudinis , Tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Et ad hoc reapse requiritur, ut ipsa successio sit de jure divino, hoc est, ut ordinarium officium Ecclesiam universam cum summa potestate gubernandi non sit ab hominibus, sed a Deo immediate institutum.

Et revera Romani Pontifices utpote Petri Successores totius Ecclesiae curam gesserunt. S. Innocentius I. ad Milevitani Concilii Patres scribens ait (1): *Diligenter ergo, & congrue Apostolici consulitis honoris arcanis.. Honoris inquam illius, quem praeter illa, quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum.* Et S. Coelestinus Illyrici Episcopos, sibi ut parerent, his verbis hortatur (2): *Nosque praecipue circa omnes cura constringimur, quibus necessitatem de omnibus tractandi Christus in S. Petro Apostolo . . . . . indulsit.* Idem ad Episcopos, qui Ephesino Concilio interfuerant, scribit (3): *Peracta est a vobis totius summa negotii; agendum nunc, quod instat & restat, ne sit in vacuum laboratum. Longius quidem sumus positi, sed per solicitudinem totum propius intuemur. Omnes habet Beati Petri Apostoli cura praesentes.* S. Leo non minus re, quam nomine Magnus inquit (4): *Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui Apostolicae dignitatis Beatissimo Apostolo Petro Primatum, fidei suae remuneratione commisit.* Et alibi (5): *Quoniam sicut praecessores mei praecessoribus tuis* (ad Anastasium Thessalonicensem scribit), *ita ego dilectioni tuae priorum sequutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam, quam universis Ecclesiis principaliter ex Divina institutione debemus, imitator nostrae mansuetudinis adjuvares.*

(1) *Concil. Tom.* II. *pag.* 1282. *D.*
(2) *Holst. Rom. Coll. p.* 86.
(3) *Concil. Tom.* II. *pag.* 1627. *A.*
(4) *Epist.* 5. *c.* 2. *p.* 420.
(5) *Epist.* 12. *c.* 1. *p.* 438.

Hac de causa S. Gelasius ad Dardaniae, & Illyrici Episcopos scribit (1): *Quoniam pro Sedis Apostolicae Principatu, cujus solicitudo, delegata divinitus, cunctis debetur Ecclesiis, nos vivimus, si vos statis in Domino, magnisque gaudiis triumphamus*. Idem Honorium Dalmatiae Episcopum his verbis reprehendit (2): *Miramur dilectionem tuam fuisse miratam, curam Sedis Apostolicae, quae more Majorum cunctis per mundum debetur Ecclesiis, pro vestrae quoque regionis fide fuisse solicitam*. Symmachus Gelasii Successor hujusmodi verbis Anastasium Imper. ad colendam Apostolicam Sedem hortatur (3). *Catholici Principes quidem semper Apostolicos Praesules institutos suis literis praevenerunt, & illam confessionem, fidémque praecipuam, tamquam boni filii, quaesierunt debitae pietatis affectu, cui noscis ipsius Domini Salvatoris ore curam totius Ecclesiae delegatam*. Sed nunquam finis esset, si omnia Summorum Pontificum testimonia proferre vellem, ideoque S. Gregorium Magnum protulisse contentus, ad alia properabo. En ejus verba (4): *Quoniam Fuscus Capuanae Ecclesiae Episcopus, in Romana Civitate positus, de hac luce migravit, curae nobis fuit, quae universis Ecclesiis a nobis impertitur, ad fraternitatem tuam praesentia scripta dirigere*. Ex quibus testimoniis compertum est, Romanum Pontificem omnium, universarum, cunctarum per mundum Ecclesiarum, vel generalis Ecclesiae curam habere, ovesque indefinitive, non collective ei fuisse commissas; sed semper intra fidei limites, quos sic praescribit Concilium Florentinum anni 1438. sess. 5. (5). *Definimus Romanum deinde Pontificem, Sanctamque Apostolicam Sedem in universo orbe terrarum primatum obtinere, ipsumque Romanum Pontificem successorem esse Beati Petri principis Apostolorum, & verum Jesu Christi*

(1) *Concil. Tom. 4. p. 1196. D.*
(2) *Ibid. p. 1173. E.*
(3) *Ibid. p. 1299. A.*
(4) *Lib. 5. Epist. 13. p. 737. D.*
(5) *Apud Labb. tom. 9. pag. 1157. edit. Paris. 1714.*

Vicarium, totius Ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem, & doctorem, ipsique in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Jesu Christo plenam potestatem traditam.

Quae omnia quicunque paullo attentius reputare secum ipse voluerit, plane intelliget nullum jam dubitandi locum relinqui, quin plenitudo potestatis, quod attinet ad regimen Ecclesiae, nativo, & singulari jure propria sit Romani Pontificis; & Sedes Divi Petri, Cathedra veritatis, quae loquitur per os suorum Successorum, merito potest gloriari cum Bossuet (1), dum refert acclamationes Concilii VI. Oecumenici erga Pontificem S. Agathonem ob condemnationem Monotelitarum. „ *Pierre* (inquit) *a parlè par Agathon*. Toutes les autres haeresies out reçù de meme endroit le coup mortel. Ainsi l' Eglise Romaine est toûjours Vierge; la Foi Romainc est toûjours la Foi de l' Eglise, on croit toûjours ce qu' on a crû, la même voix retentit par tout, et Pierre demeure dans les Successeurs le fondement des Fideles. C' est Jesus-Christ qui l' a dit et le Ciel et la Terre passeront plûtost que sa parole. „ Hoc enim ille didicerat e celebri Epistola Divi Hieronymi ad Damasum, ubi legitur: *Ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatam censui cousulendam . . . . Ego nullum alium nisi Christum sequens Beatitudini Tuae, idest Cathedrae Petri communione consocior: super illam Petram aedificatam Ecclesiam scio . . . . Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque Tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Id insuper luculenter expendit doctissimus Cardinalis Gerdilius in secunda Parte *pag.* 87. *edit. Rom.* 1801. celeberrimi Operis inscripti: *Esame de' motivi della Opposizione fatta da Monsig. Vescovo di Noli alla pubblicazione della bolla AUCTOREM FIDEI, preceduto dall' Esame delle Riflessioni Preliminari dell' Anonimo Editore de' medesimi.*

(1) *Serm. de Unit.*

Nam a decem, & octo Seculis, quibus Sedes Apostolica a Petro Romae erecta, ac fundata est, Haereticorum errores, ac schismaticorum fraudes eam evertere nequaquam potuerunt. Hinc firma manet vera, ac primigenia Pontificatus Maximi natura, quae in eo consistit, ut primum ab uno Pontifice Romano Ecclesiae universae, uti universae, negotia pendere debeant; deinde, ut Episcopi ceteri, quacumque dignitate fruantur, illi subsint, servato constituto ordine, ubi opus, aut opportunum sit adjuvandi, confirmandi, corrigendi, plectendi, uno verbo, eo utilioribus modis dirigendi, quo Ecclesiae omnes eam sortiantur fidelem administrationem, quam Christus Dominus, a quo omnis potestas in Ecclesiam derivatur, gerendam praeordinavit, uti earumdem Ecclesiarum utilitas postulat; quae duo, uti dictum est, veluti summa sunt capita generalis illius in tota Ecclesia potestatis. Hinc sane intelligimus, qua ratione pertineat ad Pontificem Maximum Episcopos ad generale Concilium convocare; convocataeque Synodo praeesse, item ea disponere, quae ad propagationem fidei latius extendendam conducunt, certas praeterea leges constituere in omnibus Dioecesibus regulariter observandas, seu confirmandae fidei causa, seu doctrinae morum stabiliendae, tuendaeque, seu inducendae in disciplina unitatis; haec enim singula cum similibus Ecclesiam universam, uti universam respiciunt. Intelligimus etiam qua ratione factum fuerit, ut quaedam induci potuerint, aliquando etiam debuerint, reservationes, devolutiones, exemptiones Sedis Apostolicae gratia; ut appellationes ad Sedem Apostolicam ab Episcoporum sententiis probarentur, aut alia his similia, quae ex sui natura indicant, inferiorum Antistitum excessus cohiberi, aut suppleri defectum ea ratione debuisse.

Neque hoc loco pigeat audire, quod hanc in rem vir Clarissimus Gerdilius cum maxima sacra eruditione ait (*Opuscula ad Hierarchicam Ecclesiae Constitutionem spectantia perpolitae editionis Parmae* 1789. *pag.* 195.). *Una scili et Apostolica Sedes velut Radix, & Matrix, Mater, & Magistra Ecclesiarum omni aetate, in omnium oculis per universam Ecclesiam enituit, e qua Sacerdotalis uni-*

tas exorta sit, Episcopatus ipse, ac tota auctoritas ejus nominis emerserit, ad quam oporteat omnes Ecclesias, omnes, qui undique sunt fideles convenire, cujus adeo sit, quid ab aliis observari debeat, praescribere: Unum, qui ei Sedi praeest Romanum Pontificem, non tantum velut Episcopum inter Episcopos primum, sed ut Pastorem Pastorum, Pontificum, Pontificem Patres nostri omni memoria, omni studio, & obsequio coluere: Unum, ex cujus Apostolico Principatu agnoverint venerandae communionis jura in omnes dimanare, cuique proinde jus sit communionis per universam Ecclesiam impertiendae: Unum, ad quem omnia, quae gravioris momenti geruntur, ad religionem spectantia referenda sint, ut aut ejus judicio probata, valeant, aut improbata, cadant irrita: Unum, de quo certum, Episcopos, qui ab eo assumuntur, veros esse, ac legitimos Episcopos: Unum, cui potestatis plenitudo excellenti quadam, propria, & singulari appellatione tribui valeat. Non haec sunt a nobis excogitata, non noviter invecta, non latenter inducta, & per insidias, sed patenti, sed clara; & illustri Patrum praedicatione promulgata, Synodorum Decretis comprobata, omnium gentium vocibus, & linguis orbe toto celebrata.

Haec omnia plene congruunt cum iis, quae in Sacrosancto Concilio Tridentino expressa sunt, de quo testimonia pene innumera habemus, illud Romani Pontificis Primatum honoris, atque jurisdictionis agnovisse. Haud dicam, quoties Ecclesiam Romanam *Matrem, & Magistram omnium Ecclesiarum* Concilium Tridentinum appellaverit? (*Sess.* 7. *can.* 3. *de Baptis. sess.* 14. *cap.* 3. *de Extrem. Unct. sess.* 22. *cap.* 8. *de Sacrif. Mis. & sess.* 25. *de delect. cib. jejun. &c.*). Haud dicam, ipsum in confesso fuisse, supremam in Romano Pontifice potestatem (*Sess.* 14. *cap.* 7. *de Poenit.*), atque Ecclesiae universae administrationem residere (*Sess.* 25. *cap.* 1. *de refor.*). Neque, dicam, quomodo omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis praeceperit spondere, & profiteri veram obedientiam Summo Pontifici hisce verbis, *necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici spondeant, & profiteantur*? (*Sess.* 25. *cap.* 2. *de Reform.*). Illa tantum commemorabo privilegia, in quibus positus est

primatus jurisdictionis, quem Romano Pontifici Concilium attribuit. Romano enim Pontifici veluti Ecclesiae universae capiti Conciliorum Generalium convocationem vindicavit (*Sess. 25. de recip. & obs. Decr. Conc.*). Vindicavit omnem vim, confirmationemque Decretorum Concilii (*Sess. ead. de fin. Concil. & Confir. petend. a SSmo D. N.*); dubiorum definitionem, omniumque Ecclesiarum solicitudinem (*Sess. 25. de recip. & obs. Decr. Concil. sess. 24. cap. 1. de refor.*); Pastoribus Ecclesiarum traditionem (*Sess. 6. cap. 1. de refor.*); gravium Causarum Episcoporum decisionem (*Sess. 13. cap. 8. de refor.*); absolutionis atrocium criminum reservationem his verbis: *Unde merito Pontifices Maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universali tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.* (*Sess. 14. cap. 7. de Poenit.*), aliaque similia, ex quibus primatus tum honoris, tum jurisdictionis in Romano Pontifice ratione firmatur in favorem ejusdem declaravi.

Qua de causa strenue, ac non minus erudite laudatus Cardinalis Gerdilius in citato Opere cui titulus: *Esame de' motivi &c. pag. 169. & seqq.* ex lucolentissimis monumentis Ecclesiasticae antiquitatis Romanum Pontificem vindicavit a calumniis Episcopi Naulensis, qui temere asseruit, posterioribus temporibus majorem auctoritatem juribus Episcoporum laesivam, Romanos Pontifices usurpasse. Imo dici vere potest cum Bossuet (*Collor. Defens. §. 10.*), qui enumeratis excelsis privilegiis Romano Pontifici concessis, ait: *Haec habens, & exercens Apostolica Sedes, tanta antiquitus Auctoritate viguit, ut postea fidens dixerim, ut minuta magis, quam aucta esse videatur.* Et nonnullis gestis SS. Leonis, & Gelasii relatis subjungit: *Quis autem Pontifex posteriore aetate, qua nonnullis potestate aucti videntur, tanta gessit?* Sapientius idcirco Presbyteri ad Episcopales Galliarum Sedes adlecti, Epistola ad Innocentium XII. data anno 1693. dixerunt: *Ad pedes Beatitudinis Vestrae provoluti, profitemur & declaramus, nos vehementer quidem, & supra omne id, quod dici potest, ex corde dolere de rebus gestis in Comitiis praedictis* (1682), *quae San-*

ctitati Vestrae, *& ejusdem Praedecessoribus summopere displicuerunt: ac proinde quidquid in iis Comitiis circa Ecclesiasticam Potestatem, & Pontificiam auctoritatem declaratum censeri potuit, pro non decreto habemus, & habendum esse declaramus*. Vide egregium opus cui titulus, *Lettera Pastorale di Monsignor Carlo Pisani de la Gaude, Vescovo di Vence, sulla ubbidienza al Sommo Pontefice*. *Roma* 1792, qui *pag.* 93. Ludovici quoque XIV. Epistolam ad eumdem Innocentium XII. recitat, qua se praecepisse testatur, ne ea Declaratio vim ullam in toto Galliarum Regno haberet, nec ulli eam Doctrinam sequi, aut docere liceret.

§. IV.

Omnes Episcopi, & Fideles Romanum Pontificem semper in rebus dubiis Fidei, ac disciplinae consulerunt.

Quum in Romana Sede Petri, & soliditas, & auctoritas collocata sit, ac illa totius Ecclesiae unitatis sit origo, radix, & centrum; necessario consequitur, omnes undique fideles, omnes orbis Ecclesias adstringi ad servandam & colendam communionem cum ea. Hinc Irenaeus (1) scribit: *Ad Romanam Ecclesiam*, *PROPTER POTIOREM PRINCIPALITATEM*, *necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, omnes, qui sunt undique fideles*. Et revera semper usque a primis Ecclesiae Christi Seculis omnes Episcopi, ac fideles ad Romanum Pontificem, quem universae Ecclesiae caput Christus ipse constituit, omnes graviores de fide, ac disciplina controversias detulerunt, quod manifestum est ex omnibus Ecclesiasticis monumentis, atque ex Decretalibus Epistolis summorum Pontificum, tum quas memorant antiqui Patres, tum quae nunc etiam extant. Et Romani Pontifices Appellationes ex omnibus orbis partibus admiserunt, quod constantissime in Ecclesia Dei a primis etiam temporibus derivata, & ad nostra us-

(1) *Lib.* III. *Adver. haeres. cap.* 3.

que tempora producta disciplina probat, atque confirmat. Et dignae in primis memoratu sunt literae Sanctissimorum Pontificum Innocentii I. Coelestini, & Leonis M., ex quibus intelligitur, quam multa ex tota Ecclesia negocia omnes ad Sedem Apostolicam deferrent, ut ejus judicio finirentur. Nam Innocentius scribens ad Patres Concilii Mileritani anno 417., sese eorum Literas accepisse inquit (1), *inter caeteras Romanae Ecclesiae curas, & Apostolicae Sedis occupationes, quibus diversorum consulta fideli ac medica disceptatione tractamus*: & paulo post ipsis compertum esse ait (2), *quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanent*. Quod etiam confirmat ipse Innocentius, qui ita Felici Episcopo Nocerae scripsit (3): *Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque, quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad Nos, quasi ad Caput, atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendumque pronuntiet*.

Non impar onus habuit Coelestinus, qui scribens anno 425. Episcopis Illyricis ait (4): *Inter caeteras curas, & diversa negotia, quae ad nos ex cunctis veniunt semper Ecclesiis*. Sed S. Leo Magnus anno 445. testatur, quod vel e sola Gallia innumerae erant relationes, inquiens (5): *Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam Sedem, pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae Sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam*; & *Serm.* v. *al* 1. *cap.* II. *Tom. I. fol.* 20. ait: *Quamvis enim singuli quique Pastores speciali sollicitudine gregibus suis praesint, sciantque se pro commissis sibi ovibus redditures esse rationem; nobis tamen cum omnibus cura communis est; neque cujusquam administratio non nostri laboris est portio: ut dum ad Beati Apostoli Petri Sedem ex toto orbe concur-*

(1) *Epist.* 30. *apud Coustant. col.* 895.
(2) *Ibid. col.* 896.
(3) *Epist.* 37. *col.* 910.
(4) *Epist.* 3. *col.* 1063.
(5) *Epist.* 10. *cap.* II. *Tom. I. col.* 635.

ritur, & *illa universalis Ecclesiae a Domino eidem commendata dilectio*, *etiam ex nostra dispensatione deposcitur*; *tanto amplius nobis instare oneris sentiamus*, *quanto cunctis majora debemus*. Ideo mirandum haud est, quod Avitus Episcopus Viennae constitutus scribat (1): *Scitis Synodalium legum esse*, *ut in rebus*, *quae ad Ecclesiae statum pertinent*, *si quid dubitationis fuerit exortum*, *ad Romanae Ecclesiae maximum Sacerdotem*, *quasi ad caput nostrum*, *membra sequentia recurramus*. Hinc constans apud omnes fuit semper traditio, Romanis Pontificibus curam, & sollicitudinem Ecclesiarum omnium divinitus demandatam esse; ipsorum esse, universae Christianae reipublicae saluti, & commodis prospicere, canonum observantiam ab omnibus fidelibus, & Episcopis deposcere, dubia explicare, majora definire, & quidquid in universa Ecclesia observari oporteat, decernere.

Hoc jure inde usque ab Ecclesiae ortu Romani Pontifices usi Decretales ediderunt, quibus relationibus, & consultationibus ab Episcopis in gravioribus fidei, & disciplinae negotiis propositis respondebant. Inscriptum enim est Opus Decretalium Gregorii IX. Papae compilatio. Continent Decretales Epistolas seu Decretalia Rescripta, et absolute *Decretales* dicuntur ex glossa (2), Epistolae, seu Responsa, quibus Pontifex ad consultationem Episcoporum, aliorumque etiam privatorum, rescribit; et erant hujusmodi decreta, seu Decretales Romanorum Pontificum Constitutiones, et ad fidem confirmandam, et ad disciplinam instaurandam, constituendamve, et ad propositas causas dirimendas conditae. Haud alludit Baronius (3); *Decretales vero* (inquit) *dicebantur Romanorum Pontificum epistolae*, *quibus vel ad diversorum consultationes respondere solerent*, *vel cum quid servandum*, *vitandumque esset*, *edicerent*. Ea enim erga Petri

(1) *Epist.* 36.

(2) *Ad Const. ejusd. Gregorii dicto volumini praefixam*, *verb. Constitutiones*.

(3) *In Annal. Eccl. ad an.* 142. *Tom.* II. *col.* 126.

Apostolorum principis Successores adhibita semper fuit reverentia, ut in orbe toto nil fere quidquam gravis momenti evenerit, quod non ad eos sit relatum. Exoriebatur novus aliquis error, isque implicatus, & ad veritatis speciem compositus? Gemebant factiosorum hominum vi oppressae leges, innocentia, aequitas? Tum enim vero implorabatur Pontificum Romanorum fides, consilium ab eorum doctrina, auxilium ab auctoritate petebatur. Hinc nominatim ab Innocentio I. laudantur Afri, quod *antiquae regulae formam, quam toto semper orbe servatam norant, secuti, super anxiis rebus, quae tenenda esset sententia* (1), Sedem Apostolicam consuluissent. Sed ea etiam fuit Romanorum Praesulum religio, ut quae consulentibus responsa dabant, ea dirigerent ad paternarum regularum constituta, & *ex Apostolico fonte semper emanare curarent* (2).

Sane ab antiquissimis usque temporibus ab Orientalibus, & Occidentalibus consultationes, & relationes de fidei, & disciplinae quaestionibus fieri solebant ad Romanam Sedem, ob primatus praerogativam, & quum omnibus provinciis Apostolica Sedes invigilaret, omnibus certe prospiciebat Sapientibus responsis, & gravitate consiliorum. Julius I. vetustissimam esse ejusmodi consuetudinem a Petro derivatam testatur (3). *An ignoratis hunc fuisse morem, ut primum ad nos scriberetur, atque ea quae justa sunt, hinc decernerentur*. Siricius consultationi Himerii Tarraconensis Episcopi respondens, ait (4): *Ad Romanam Ecclesiam, utpote ad caput sui corporis, retulisti*: Innocentius I., *ex antiquae regulae forma, toto semper orbe servata, Romanam Sedem super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia*, consultam ab omnibus provinciis, scribit (5). Idem mos con-

(1) *Innoc. Epist.* 30. *num.* 1. 2.

(2) *Ibid.*

(3) *Epist. ad Oriental. apud Athanas. Apol.* II.

(4) *C* 5. *tom.* I. *Coll. Harduini*.

(5) *Rescripto ad Concil. Meliv. & Rescripto ad Conc. Carthag. apud Labb. tom.* III. *Concil. col.* 44. & 47.

sulendi, & referendi ad Romanam Sedem, ut ad caput Ecclesiarum, ab Orientalibus adhibitus. Cyrillus Alexandrinus de Nestorio ad Coelestinum Papam retulit (1): *Longa* (inquit) *Ecclesiarum consuetudo suadet, ut ejusmodi res Sanctitati tuae communicentur*. Bonifacius I. multis probat (2), *maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam*. Et testis locuples est Hieronymus, qui cum Romam venisset, id sibi muneris injunctum scribit (3); *Ut in Chartis ecclesiasticis juvarem Damasum Romanae Urbis Episcopum, & Orientis, & Occidentis consultationibus responderem*. Quid plura in re testatissima? Justinianus jubet (4): *omnia, quae ad unitatem, et statum Ecclesiae pertinent, referri ad beatitudinem Papae veteris Romae, eo quod sit caput omnium Sanctissimorum Dei Sacerdotum*.

Jam vero quaenam alia, qua longe, lateque patet orbis, Ecclesia est, cujus perinde, ac Romanae tanta fuerit auctoritas, ut ab ea sic peteretur, difficilium rerum explicatio? mutuis quidem, quandoque sese consiliis juvabant Ecclesiae, vel remotissimae. Sic (5) Lugdunenses, Viennensesque ab Ecclesiis Asiae, & Phrygiae consulti, quid de Cataphrygibus sentirent, peculiaribus literis responderunt. Consulti saepe sunt, & Metropolitani ab Episcopis, quibus praeerant, & ab ipsis Metropolitanis Apostolicae Sedis Vicarii. Consulti etiam aliquando, & Episcopi, qui praeceteris doctrinae fama eminebant. Verum illi, tametsi acceperant docendi munus, tamen suarum intra Dioeceseon fines coercebant sese, neque alienis de causis, nisi rogati, quod perraro accidit, cognoscebant. Contra vero Apostolicae Sedis praecipua laus fuit, ut eam non unus quidam, aut alter Episcopus,

(1) *Epist. ad Coelest. Papam Part.* 1. *Concil. Ephes. cap.* XIV.

(2) *Epist. ad Episc. Illyric. in Collect. Rom. Holstenii part.* 1. *pag.* 69.

(3) *Epist. al.* II. *num.* 1. *ad Ageruch. Episc.* XII.

(4) *Lib.* 7. *Cod. de Sum. Triuit.*

(5) *Euseb. lib.* 5. *c.* 2. & 3.

sed Christianus Orbis, quantus, quantus est, maximis negotiis dirimendis arbitram adhibuerit, idque non tam ob sedentis singulare meritum, quam ob sedis auctoritatem. Recurrebatur nimirum ad eum praesulem, qui Petri vices gerebat, ad Ecclesiam, quae traditionis Apostolicae fonti proxima, immo, & fons ipse limpidissimus habebatur. Hinc adeo si contingebat eum, qui nominatim consulebatur, prius e vivis tolli, quam ad illum usque pervenire poterat consultatio, rescribebat pro suo jure, qui ejus in locum suffectus erat, illudque suum ducebat esse, quod suam ad sedem pertineret. Quippe quam Epistolam Damaso inscriptam misit Himerius Tarraconensis, hanc ad se nihil attinere non putavit Siricius, immo Himerii quaestionibus perinde satisfecit tanquam sibi propositae fuissent. Pelagii literas accepit Zosimus, tametsi missas Innocentio, ejusque causam in Synodo Romana disceptandam curavit. Adeo negotia illa quisque credebat esse sua, seu Apostolicae Sedi propria, quae suos ad Decessores relata fuerant.

Romani Pontifices alte sibi persuasum habebant, sese a supremo omnium pastore Christo in altiori specula positos, ut non unam demum Dioecesim, sed totam, qua late patet, Ecclesiam circumspicerent, & ubique cum Apostolicas traditiones tum etiam Synodalium canonum statuta sedulo, sancteque coli curarent; ubi vero eadem, vel per ignorantiam laedi, vel negligi per desidiam, aut etiam a nonnullis prae nimio novitatis studio attentari deprehenderent, tum quod suadet, pacis, & disciplinae amor, erudirent imperitos, erigerent desides, novarum rerum amantes dedocerent. Demum, si nihil promoverent monitis, hortationibus, minis, eas contumacibus irrogarent poenas, quae non solum ipsis prodessent ad emendationem, sed etiam caeteris ad exemplum; & quae Canonum regulis, & gravitati culparum responderent. Brevius dicam, eo spectant omnia illorum scita, & responsa, ut hanc sibi tota in Ecclesia potestatem datam probent, qua Canonum, & defensores essent, & vindices.

Servabantur Autographa Pontificiarum Decretalium ad Ecclesias missarum in Archivis, seu Scriniis Romanae Ecclesiae. Hieronymus

a Rufino reprehensus, quasi epistolam Anastasii I. Papae ad Johannem Hierosolymitanum commentus esset, ad Romanae Ecclesiae Archiva provocat (1). *Si a me* (inquit) *fictam epistolam suspicaris, cur eam in Romanae Ecclesiae Chartario non requiris, ut, cum deprehenderis ab Episcopo non datam, manifestissime criminis reum teneas*? Bonifacius I. (2) ad fidem Scriniorum Apostolicorum appellat: *Qui* (Romani Pontifices) *Ecclesiam Thessalonicensem sibi semper familiarem, & in Collegii caritate famulantem, dignum, sicut fides adserit scriniorum, hoc honore duxerunt*. Nec Pontificiae modo Decretales, sed & acta Synodica, consultationes, & relationes ad Romanam Sedem missae, caeteraque monumenta Ecclesiastica in Archivis Romanis adservabantur, ut ex epistola Synodica Concilii Romani sub Damaso (3), Leone M. (4), ex Concilio Lateranensi sub Martino Papa anno 649. (5), aliisque compertissimum. Amissa autem Pontificum eorum, qui ante Damasum fuerunt, desiderantur plurima id genus responsa; sed quae supersunt, haec certe abunde probant, vel primis etiam Ecclesiae seculis viguisse Apostolicae Sedis consulendae morem. Exemplo sit Epistola Clementis (6), qua consultationi Corinthiorum ex praescripto Apostolorum respondit. Dionysius Alexandrinus anceps de ritibus Catholicis in Baptismate ab haereticis collato non adhibitis, Romanum Pontificem ea de re consulendum ratus suas ad Xystum literas dedit, ne forte, ut sunt homines omnes in errorem proni, aliquid ipse humani pateretur. *Vere etenim* (inquit ad illum) (7) *frater, consilio opus habeo, & sen-*

(1) *Lib.* III. *contr. Rufin.*

(2) *Epist. ad Rufum Thessalon. in Collect. Rom. Holsten. part.* I. *pag.* 69.

(3) *Apud Holsten. in Collect. Rom. part. I. p.* 177.

(4) *Epist.* 92. *ad Maxim. Antioch. cap.* IV. *edit. Quesnell.*

(5) *Secretario* II.

(6) *Clem. epist.* 1. *num.* 34. *apud Coustan.*

(7) *In lib. Senten.*

tentiam tuam expeto, ne forte halluciner. Haec sufficiunt testimonia, cum eorumdem, aliorumque etiam Pontificum innumera sint responsa, quibus fidei, & morum, ad disciplinae Sanctiones, vel illustrabant obscuras, vel perspicuas, at malevolorum hominum dolis oppugnatas, vindicabant. Hinc satis perspicuum est Romanum Pontificem ab omnibus undique fidelibus, dubiis in rebus semper fuisse consultum.

§. V.

Responsa Summi Pontificis fuerunt semper in tota Ecclesia in veneratione habita.

Uberrimum sane Ecclesiae Romanae Doctrinae promptuarium responsis suis, ac consultationibus Romani Pontifices condiderunt, ex quo doctrina Apostolica ad omnes inferiores Ecclesias diffunderetur. Illud autem certissimum est, Maximorum Pontificum Constitutiones, Responsa, Sententiasque ceteras publice propositas plurimum apud viros ecclesiasticos, & in tota Ecclesia valuisse semper, ac valere, quoties de fide explicanda, de moribus formandis, ac de stabilienda disciplina sacrorum agatur; tum quod Romanae Apostolicae Sedis dignitas maximo in honore habenda semper fuit apud eos, qui in Ecclesiae unitate consistunt; tum quod viri singulari sapientia insignes, atque integerrimi ad illam evehi consueverunt; tum etiam quod Christus Dominus pro non defutura Petri fide se rogaturum spopondit. Nam omnes quibus persuasum est, Pontifices Summos Spiritus Sancti Divino afflatu id consequi, ut sine ullo erroris periculo Divinam Traditionem edoceant, atque adeo in fidei, & morum controversiis infallibilem definitionem proponant, illud quoque fateri debent, Romani Pontificis sententiam in tota Ecclesia venerationem habere, ac a nemine umquam posse retractari: unde dicendum iis cum Patribus Calcedonensibus: (1) *Anathema ei, qui non ita credit. Pe-*

(1) *Tom. IV. Concil. col.* 1235. *edit. Venet.*

tius per Leonem Summum Pontificem loquutus est. Dicendum cum S. Petro Chrysologo (1): *His, quae a beatissimo Petro Romanae Civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria Sede, & vivit, & praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem*. Dicendum cum Augustino, Julianum Pelagianum objurgante (2): *Quid adhuc quaeris examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem? Literis beatae memoriae Papae Innocentii de hac re* (scilicet de haeresi Pelagiana) *dubitatio sublata est*.

Et revera vulgatissima est illa promissio Christi, qua postquam affirmavit se aedificaturum Ecclesiam supra Petri confessionem, seu fidem, quam *Petrae* nomine designavit, spopondit, *& portae inferi non praevalebunt*. Alterum promissum Christi exhibetur illis ejus verbis, quibus postquam de communi omnium discipulorum tentatione, & periculo monuit (3), *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret, sicut triticum*, remedium subjecit ex fide Petri, pro qua se orasse ait, ne deficeret, ut fide sua alios confirmans omnes diaboli molitiones irritae fierent: *Ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Hic textus, qui in conservationem unitatis fidei idoneum remedium praescribit scandalorum, quae ad discindendam eam unitatem diabolus excitaturus esset in Ecclesia, non minus ad Petrum est referendus, quam ad Successores ejus, quibus sane vi hujus mandati onus incumbere confirmandi fratres in fide, Patrum traditio testatur. Qua de causa S. Hieronymus in Epistola ad Damasum scribens (4) ait: *Apud vos solos incorrupta Patrum servatur haereditas*, quae fidem a Petro, & Successoribus traditam in Romana Sede tantum, incorrupte custoditam significat.

Hinc mirum non est, quod maxima in veneratione fuissent sem-

(1) *Epist. ad Eutych.* 45.
(2) *Lib.* II. *Oper. imperf. cap.* 103.
(3) *Luc.* 25. *v.* 32.
(4) *Epist.* 15. *al.* 57. *num.* 1.

per in tota Ecclesia Catholica Summorum Pontificum responsa, ac decisiones, praecipue ubi aguntur gravissimae res, & ad fidem, aut disciplinam pertinentes controversiae. Nam maxime cavendum est, ne apostolicarum traditionum loco substituantur humanae, quod sane a priscis Petri Successoribus minime formidandum. Primo enim Petrum, a quo dignitatem suam consecuti erant, tanta prosequebantur observantia, ut ab ejus placitis, vel tantillum discedere nefas ducerent. Deinde cum ad ejus tumulum conventus agerent, disceptarent causas, decreta sua sancirent, admonebantur inde, ut professi sunt ipsi non semel, esse se in Petri oculis; atque adeo non ex suis ipsorum sensibus, sed ex unis Petri arbitriis res esse decidendas. Praeterea quoties mittebant (mittebant autem saepius) qui fidei lucem nationibus exteris inferrent, toties illis regendarum Ecclesiarum documenta sibi a Petro data tradebant: quibus, & ipsi saepius recolendis fiebant apostolicarum legum tenaciores. Huc accedebant Orientis, Occidentisque consultationes, ad quas, ut responderent, inspiciebant, tanquam in speculum, in fidem, sanctionesque majorum; providebantque ne quid rescriberetur novi, quo vel minimam labem pati posset apostolicae traditionis integritas. Qui demum in Ecclesia ab Apostolis fundata recepti, nec umquam intermissi erant usus, in obeundis Sacramentorum, ac liturgiae ritibus, celebrandis festis, & in aliis id genus disciplinae partibus, hi publica quaedam, & spirantia erant traditionum monimenta, quibus quid ab Apostolis institutum, servatumque esset, in omnium oculos incurrebat.

Liberius Apostolica decreta, fidemque majorum, quam religiose custodiret ipse, atque ab aliis custodiri cuperet, scriptis ad Constantium ante exilium literis sic professus est: *Nunquam mea statuta, sed APOSTOLICA ut essent semper firmata, & custodita, perfeci. Sequutus morem, ordinemque majorum, nihil minui passum sum: & illam fidem servans, quae per successionem tantorum Episcoporum cucurrit, illibatam custodiri semper exopto*. Gelasius Papa in Concilio Romano 70. Episcoporum anno 494. habito dixit (1): *Item Decreta-*

(1) *Epist.* 33. *num.* 6.

les Epistolas , quas beatissimi papae diversis temporibus ab Urbe Romana , pro diversorum Patrum Consultatione dederunt , venerabiliter recipiendas esse decernimus . Et antea S. Leo Magnus Epistola ad universos Episcopos per provincias universas constitutos : (1) *Omnia* (inquit) *Decretalia constituta , tam beatae recordationis Innocentii , quam omnium decessorum nostrorum , quae de ecclesiasticis ordinibus , et Canonum promulgata sunt disciplinis , ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus , ut si quis in illa commiserit , veniam sibi deinceps noverit denegari .* Nicolaus I. Leonis mandatum confirmando in Epist. 47. ad Galliae Episcopos data , qua urget eos ad praelatas Romanorum Pontificum decretales accipiendas : *etiamsi non sint Codici Canonum compaginatae ; quoniam inter ipsos Canones , unum B. Leonis Capitulum constat esse permixtum , quo ita omnia decretalia constituta Sedis Apostolicae custodiri mandantur , ut si quis illa contempserit , veniam sibi deinceps noverit denegari ,* illas siquidem Romanorum Pontificum Decretales , Gallorum aliqui recipiendas negabant , quia Canonum Codici non insertas .

Praeterea Pontifex Siricius non proponit leges , quarum vigor apud Fideles ex consensu alicujus dependeat , sed absolute jubet , ut omnes iis obediant . (2) *Quid ab universis posthac ecclesiis sequendum sit , quid vitandum , generali pronunciatione decernimus .* Et alibi (3) . *In speculis* (ait) *a Deo constituti , ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes , & quae coercenda sunt resecemus , et quae observanda sunt , sanciamus .* Innocentius I. Epist. 13. ad Exuper. Tolos. urget , ut leges a Siricio factae observentur , & statuit , quos Legum trasgressores poenam mereri , quos excusari censeat . Pontifex Zosimus in Epist. ad Esichium Salonae loquitur firmiter : *Sciat quisque haec* (leges Pontificias scilicet) *postposita Patrum , et Apostolicae Sedis auctoritate neglexerit , a nobis districtius vindicandum ,*

(1) *Epist.* IV. *al.* III. *cap.* V. *tom:* I. *col.* 616.
(2) *Epist.* I. *ad Himmer. apud Coustant*
(3) *Epist.* 4.

ut loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putet post tot prohibitiones impune tentari.

Non solum Romani Pontifices constanter auctoritatem suarum legum intellexerunt, sed etiam Fideles onus obedientiae illis praestandae agnoverunt. Nam quantum Ecclesiae cum Orientales, tum Occidentales Romanae Sedis Auctoritati detulerint, ejusque statutis honorem impenderint, e documentis perspicuum est. Acacius non prius damnavit Petrum Alexandrinum, quam ad Romanam Sedem referret, & posceret Apostolica Auctoritate damnandum (1). Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Petrus Mongus item Alexandrinus, Paulus Ephesinus, Johannes Apamerius, aliique Orientales Antistites: *Sola Sedis Apostolicae sunt Autoritate dejecti* (2). In Rescripto Episcoporum Dardaniae ad Pontificem Gelasium ita sermo institutus est. *Saluberrima Apostolatus vestri praecepta .... qua oportet devotione suscepimus .... Desiderii enim, et voti nostri est jussionibus vestris in omnibus obedire, et, quemadmodum a Patribus nostris accepimus, Sedis Apostolicae, quae vitae, & meritis vestris delata est, praecepta intemerate servare .... A nobis, qui Sedis Apostolicae SECUNDUM DIVINA PRAECEPTA, & Patrum statuta inculpati servare desideramus, omni ratione* (Haeretici damnati a Sede Apostolica) *vitandi sunt .... Quoniam, ut dictum est, Patrum in omnibus custodienda praecepta, & inviolabilia Sanctorum Canonum instituta sectantes Apostolicae, & singulari illi Sedi vestrae communi fide, & devotione parere contendimus* (3). Porro Africanae Ecclesiae observantiam in Romanam Ecclesiam profitetur Tertullianus (4): *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas praesto est.* Afri Episcopi in Synodis Thusdritana, & Zellensi Siricii papae Lite-

(1) *Vid. Gelasii P. ep.* 12. *ad Epis. Dardaniae & Codic. Canon. Eccles. & Const. Sedis Apost. Capit.* 51. *cap.* 4.

(2) *Vid. Gelasii P. Commonit. cap.* 11.

(3) *Apud Labb. Tom. IV. col.* 1165.

(4) *De Praescript. cap.* 36.

ras legerunt, ac susceperunt (1). Hispanos mire detulisse Apostolicae Sedis decretis vel ex Collectione Hispanica liquet (2); ubi scriptum est: *Subjicientes etiam decreta praesulum Romanorum, in quibus pro culmine Sedis Apostolicae non impar Conciliorum extat auctoritas*. Galli autem in observanda Sedis Apostolicae auctoritate nemini cesserunt, adeo ut pontificias Constitutiones *auctoritates* dixerint. S. Caesarius Episcopus Arelatensis, in libello directo ad Pontificem Simmachum petit, ut sua auctoritate, & jussu nonnullos abusus Galliarum auferat, & ita loquitur: *Sicut a persona B. Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est, ut disciplinis competentibus Sanctitas vestra singulis Ecclesiis quid observare debeant evidenter ostendat . . . . Hoc postulamus ut fieri prohibeat Apostolicae Sedis auctoritas . . . . Haec omnia ultione districtionis vestrae fieri prohibete* (3). Et revera Symmachus fecit, & transmisit S. Caesario illas leges, quas desiderabat. Et Concilium Turonense II. anno 566. *can.* XX. ait: *Quis Sacerdotum contra decreta talia, quae a Sede Apostolica processerunt, agere praesumat? . . . . Patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum praecipit auctoritas*. Carolus M. Codicem Constitutionum Sedis Apostolicae ab Hadriano Papa acceptum evulgavit in Capitulari Aquisgranensi anno 789. congregato, dixitque: *Si quis Sacerdotum contra Constituta Decretalia praesumptuose agat, & corrigi nolens, ab officio suo submoveatur* (4).

Summa autem prudentia, sollertiaque in negotiis Ecclesiae omnibus se gesserunt Romani praesules; & constanter, accurateque praescriptum ab Apostolis judiciorum ordinem tenuerunt. Non sibi tantum, sed & Ecclesiae toti haud parum consuluere Romani Pontifices

(1) *Confer Baluzium diss. in Synod. Telepsensi, & Ballerin. Obs. in diss. 15. Quesnellii.*

(2) *In praef. primae partis apud Ballerin. de Antiq. Collect. Canon. part.* III. *cap.* IV. *pag.* 197.

(3) *Apud Labb. Tom. IV. col.* 1294.

(4) *Capitular.* I. *ann.* 789. *cap.* LVII. *Tom. I. col.* 170.

cum dubiis in rebus ea se gessere prudentia, ut nihil nisi ex Cleri, aut Episcoporum sibi subjectorum consilio definierint. Factum enim inde est, ut & eorum responsis major haberetur fides, & reverentia, cautiusque asservaretur fidei, ac disciplinae depositum, cujus quo plures sequestri erant, eo & tutior erat integritas. Neque Justiniani aevo exciderat praeclara illa de Romana Sede opinio. Is quippe non modo ad Sedem Apostolicam referendum esse duxit, quidquid ad Ecclesiae statum pertineret: *quia Caput est omnium Sanctarum Ecclesiarum, & vel eo maxime, quod quoties his in locis* (Orientis) *haeretici pullularunt, recto judicio illius venerabilis Sedis coerciti sunt* (1). Sed & anno 536. Martii die 16. Libellum Agapeto Papae lubens dedit, in quo istud aperte profitebatur: (2) *Prima salus est rectae fidei regulam custodire, & a patrum traditione non deviare. Quia non potest Domini Nostri Jesu Christi praetermitti sententia, dicentis, Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; haec quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica inviolabilis semper catholica servatur religio.*

Ob id autem inferre quispiam poterit, duplici ex causa quamplurimum Pontificum Maximorum monumenta venerabilia apud omnes esse debere. Primum omnium monumentorum generale est, atque ex auctoritate proficiscitur, quae in omnibus Petri Apostolorum Principis Successoribus, & Christi Vicariis par omnino est, & aequalis. Alterum nonnullorum peculiare est, atque ab eximia quorumdam Pontificum doctrina cum Sanctitate vitae conjuncta potissimum pendet. Plane aliquot extiterunt inter Pontifices Maximos, quos non tantum ob praerogativam dignitatis suae posterior aetas colit, verum etiam Patrum Ecclesiasticorum nomine donandos voluit, quod nomen ob singularia fere divinae sapientiae suae testimonia, sive ore tenus, sive scripto prodita ipsimet sibi apud omnes conciliarunt. Memorabo heic honoris causa Leonem I. & Gregorium I., qui & cognomento

(1) *Cod. Just. lib. 1. tit. Leg. 7.*
(2) *Agapet. Epist. 7.*

Magni vulgo appellantur; quibus, & Damasum adjiciam, quem eleganti ingenio praeditum fuisse Hieronymus refert. Quoties igitur in hujusmodi Pontificum monumentis incidimus, illis omnem venerationem, honoremque deferre sumus devincti, tum potestatem, tum sapientiam illarum sacrarum legum, tum supremos, ac augustos legislatores meditantes. Et merito quia, suis ab usque primordiis Ecclesia Romana, non solum Divinam ab Apostolis transmissam Sapientiam perpetuo custodivit; sed & ecclesiasticam undecumque arcessitam, atque collectam complexa est disciplinam; & omnia sacra auctoritate ab injuriis inimicorum protexit.

Dum multorum, immo plerumque Romanorum Pontificum hic merito sapientia, & doctrina commendatur, minime arguendum minorem inesse auctoritatem aliis Pontificibus. Cunctis in Petri Sede legitime degentibus eadem auctoritas, quia cunctis in Petro promissum auxilium caeleste, & donum fidei indeficiens.

§. VI.

Ex veneratione, & Primatus Romani Pontificis obsequio, ac ut vinculum unionis in Ecclesia servaretur, debitum Episcoporum Limina Apostolorum visitandi ortum est.

Antiquissimae sunt Episcoporum peregrinationes, quae ex diversis rationibus originem duxerunt, aut visitandi causa Ecclesiam Metropolitanam, aut necessitate Concilia adeundi, tum ut unitatis, & dignitatis suae vertici assurgerent, tum, ut cum Metropolitanis de negotiis, & causis quibuscumque gravissimis Ecclesiae tractarent; aut persaepe non aliae, quam pietatis ergo peregrinationes erant. Loca vero praecipue etiam a Laicis frequentabantur, ubi sacra corpora Apostolorum Petri, & Pauli sepulta fuerant. Haec enim inter persecutores clarissima remanserant, & velut nobilissima trophaea victoriae a Christianis summo honore sunt habita. Vetus Ecclesiae disciplina testatur, consuevisse Christianos etiam persecutionis tempore, ex re-

mot ioribus tam Orientalis, quam Occidentalis Orbis partibus Romam venire, ut veneranda Apostolorum sepulcra inviserent, ac venerarentur, quod tradit Baronius (1). Episcopi omnes, Occidentalis maxime Ecclesiae, ut hoc visitationum statarum obseqnio prosequeretur Romanam Ecclesiam, Monumenta Apostolorum, Vicarios Christi, verticem unitatis, & communionis Catholicae, Romam veniebant. Originem harum Visitationum Prosper Fagnanus (2) refert ad primitivam Ecclesiam, easque statim post obitum SS. Apostolorum Petri, & Pauli fuisse institutas affirmat, & probat ex decreto Anacleti Pontificis relato *in cap. juxta dist.* 93., ubi legitur: *Juxta SS. Patrum, & Canonum instituta omnes Episcopi, qui hujus Apostolicae Sedis ordinationi subjacent, qui propinqui sunt, annue circa Idus Maii Sanctorum Principum Apostolorum Petri, & Pauli limitibus praesententur omni occasione seposita.*

In eo omnes Auctores conveniunt, hanc originem derivandam esse ab antiquissimis Visitationibus, vel potius itineribus, quibus Episcopi Italiae Romam, ut interessent Synodo Provinciali, confluebant, & quidem ante Leonis tempora singulis annis; postea ex decreto Leonis unoquoque triennio; & demum tempore Gregorii Magni nonnisi singulis quinquenniis; ut ipse scripsit ad Cyprianum Diaconum in Sicilia Insula residentem (3). Undenam vero haec consuetudo ante tempora Leonis suum ortum habuerit, vel an Episcopi ex lege praecipiente id facere debuerint, non constat: quia lex certa, & indubitata hactenus inveniri non potuit. Hanc disciplinam Zacharias Papa anno 743. in Concilio Romano (4) extendit ad omnes Episcopos, qui vel Sedis Apostolicae erant suffraganei, vel a Pontifice ordinari debebant, jussitque, ut, si Romae proximiores essent, singulis annis ad Festum SS. Apostolorum Petri, & Pauli; si remotiores, eo anno-

(1) *Annal. Eccl. Tom. I. col.* 796.
(2) *Comment in lib.* 2. *Decret. cap.* 4. *de Jurejur. num.* 3.
(3) *Epist.* 22. *lib.* 7. *tom.* 2. *Oper. col.* 866. *seq.*
(4) *Can.* 3. *Tom.* III. *Collect. Harduini col.* 1927.

rum intervallo venirent, quod, dum ordinabantur, suo Chirographo ratum habuere. Caeteros Episcopos etiam extra fines Italiae simile praeceptum habuisse non legimus: quamquam aliquoties Episcopos, vel devotionis ergo, ut limina Apostolorum venerarentur, vel consilii causa, ut cum Pontifice de necessitatibus suarum Ecclesiarum consulerent, iter Romam instituisse legamus (1). Seculo autem X. invaluit consuetudo apud singulos Episcopos Romam proficiscendi: tum ut Pontifici tanquam Vicario Christi, Capiti Ecclesiae, Centro Unitatis, vertici Communionis, Catholicae suae exhiberent pietatis, devotionis, & reverentiae obsequia; tum ut limina Apostolorum decentissimo cultu prosequerentur, tum ut Synodi interessent; liberae certae, & voluntariae videntur primo fuisse visitationes hujusmodi saltem quoad Episcopos extra *Italiam* sitos.

Quod si Episcopi suos Clericos, & populum Christianum, Metropolitae suos Episcopos Suffraganeos ad suas invitarunt Ecclesias, & hi, vel sua sponte in contestationem suae reverentiae Matrices Ecclesias, earumque Praesules visitarunt, vel ab his ad id obstricti sunt, quid mirum, si parem reverentiam Matri omnium Ecclesiarum, Pastori Pastorum, Capiti Orbis Christiani, Episcopo Episcoporum, centro unitatis, exhibuerunt, vel exhibere debuerint? Reliquiae hae sunt sanctioris disciplinae veteris Ecclesiae Catholicae, utpote quae nihil habuit antiquius, quam ut suam unitatem non in doctrina fidei, & morum dumtaxat, sed etiam in sua disciplina externa commostraret. Deinde quum Pallium, ut docet S. Gregorius (2), non nisi petentibus dari debeat, ob eam rationem petendi Pallium Romani Pontifices Archiepiscopis legem fecerint, ut ad Sacra Apostolorum limina se conferrent; unde obligatio haec limina Apostolorum visitandi, citius Metropolitanis, quam caeteris Episcopis imposita est. Quod quidem in-

(1) *Thomasin. de Vet. & Nov. Eccl. discip. Part.* II. *lib.* 3. *cap.* XLII. *num.* V. *Tom.* II. *pag.* 549.

(2) *Lib.* IX. *Indic.* II. *Epist.* XI. *al.* V. *ad Brunichildem Reginam Francorum Tom.* VIII. *pag.* 52.

telligens antiqua Juris Canonici *Glossa in cap.* IV. *de Jurejurando*, ad verbum, *singulis annis*, notavit, obligationem visitandi limina Apostolorum, de qua *in cit. cap.* IV. intelligendam esse, *de Archiepiscopis, & Episcopis, qui subsunt Domino Papae, nullo medio*. Additur in margine ex Johanne Andrea: *Item servatur in aliis, si confirmationem, consacrationem, vel Pallium a Papa recipiunt*. Translata ergo non tantum Metropolitanorum, sed & Episcoporum confirmatione, & consecratione ad Apostolicam Sedem, una cum ipsa, ut observat Vanespennius *Jur. Univ. Eccl. Part. I. tit.* 15. *de Consecr. Episc. cap.* II. *num.* XXII. *Tom. I. pag.* 71., obligatio visitandi limina Apostolorum, sive accedendi ad Sedem Apostolicam extensa est; ut Episcopi ordinati monita, jussaque ad recte suam Dioecesim administrandam a summo Pontifice audituri; & magna ex his tum Ecclesiae, tum Episcoporum orta utilitas est. Obsequium enim, quod praestant Episcopi Romano Pontifici, communicatio suae doctrinae, quae est illa Petri, Catholicam unitatem custodit, ac servat. Et revera qui Summo Pontifici in universa Ecclesia Sacrorum Canonum tutelae onus imponunt; jus etiam, omnium Ecclesiarum statum ab omnibus Episcopis exquirendi eidem adjudicent necesse est. Nam quae magis inter se connexa sunt, quam haec duo? I. Canonum observantiam in omnibus Ecclesiis alere debere. II. Et in Canonum observantiam inquirere, num qua, quantave indigeat alimonia? Quid aliud autem sibi volunt summi Pontifices, cum ab Episcopis suarum Ecclesiarum statum sibi postulant nuntiari? Eo certe nituntur, ac tendunt, ut scire possint, num suus ubique Sacris Canonibus stet honos, quibus calcaribus opus sit, aculeisque, ut prostrata Ecclesiastica disciplina sese erigat, atque exsurgat.

Hinc juramentum ab Archiepiscopis praestandum factum est omnium commune, quod Pontifices ipsi hoc juramentum haud secus ab Episcopis, quam a Metropolitanis Pallium recipientibus exegerint, postquam jus Episcopos confirmandi etiam extra fines Italiae ad Pontifices pervenit; quod expendit Zallwein *Princip. Jur. Eccl. Univ. et Partic. Germ. Quaest.* III. *cap.* VII. §. V. Et Clar. Franciscus Anto-

nius Zaccaria eruditissimam exaravit Dissertationem, de jurejurando, quo Archiepiscopi Pallio donati, & Episcopi in sacra ipsorum ordinatione obedientiam Romano Pontifici pollicentur; quae dissertatio habetur inter Dissertationes Latinas, de rebus ad Historiam, atque Antiquitates Ecclesiae pertinentes *num.* XIII. *pag.* 264. *Fulginiae* 1781. *in* 4. Formula praedicti juramenti ab Episcopo electo praestandi descripta legitur in Decretalibus Gregorii IX., *in c. Ego N. de jurejurando*, ubi inter caetera haec habentur: *Apostolorum limina singulis annis, aut per me, aut per certum nuntium visitabo, nisi eorum* (Pontificum) *absolvar licentia*. Cujus formulae auctor est Gregorius VII. Pont. Max. (1). Inter Innocentii III. rescripta unum adest, quod spectat ad Patriarcham Antiochenum, qui cum juxta obligationem suam quarto quoque anno ad visitanda Apostolorum limina, reddendamque rationem administrationis Ecclesiae suae Romam venire debuisset, neque id certis impedimentis obstantibus executus esset, excusationes suas ad Pontificem miserat; qui sane eas benigne admisit, sed simul Patriarcham admonuit, ne in posterum officio deesset. Sub Alexandro IV. compertum fuit, nonnullos Episcopos, ut ab incommodis se eximerent, Indulta specialia postulando impetrasse, ne statis temporibus tenerentur ad Apostolica limina se sistere, & relationem status suarum Ecclesiarum exhibere. Verum Pontifex edita Constitutione omnia indulta hujusmodi eousque concessa abrogavit, ex quibus gravissimum illud ortum erat inconveniens, *quod Apostolicae Sedis dignitas rarius visitabatur in derogationem reverentiae, quae debetur eidem, utpote quae mater extitit Ecclesiarum, et Magistra*. Ut videre est *ex Const. Importuna multorum* 3. *Aug.* 1257., *apud Raynald ad annum Christi* 1257. *num.* 50. *Tom.* III. *pag.* 13.

Caeteris antiquitatis monumentis omissis clarum est, quod Sixtus V. Pont. Max. hanc legem non primus invexit, qua Catholici Antistites ad visitanda Limina Apostolorum Petri, & Pauli, & ad referendum Apostolicae Sedi Ecclesiarum suarum statum obligantur;

(1) *Apud Harduinum Tom. 6. part. 1. in Concil. Rom. XI. sub eod. Pont.*

cum, & unum, & alterum hujusce legis caput tot antea seculis viguisse constet; & satis appareat utrumque consequens esse illius Primatus, quo Romanus Pontifex in Universa Ecclesia potitur. Hoc Sixto tribuendum est, quod visitationum tempora singulis Episcopis congrua ratione determinaverit. Idem enim *Const. Romanus Pontifex* 20. *Decem.* 1585. (1) §. 3. praecipit omnibus Praelatis ad Ecclesiam promovendis, aut transferendis, etiamsi Cardinalatus honore praefulgeant, quod Limina Apostolorum statutis temporibus visitare jurent, & Pontifici de Pastorali eorum officio rationem reddere; & mandata Apostolica recipi, & quam diligentissime exequi, atque §. 6. stata definiit annorum intervalla Regionum distantiae accomodata ad Romanum iter Episcopis omnibus capessendum. Nimirum Itali tertio quoque anno, Galli, Germani, Hispani quarto, caeteri Europaei, & Africani quinto, Asiatici, & si qui remotiores decimo quoque anno Romam pergent. Deinde *Const. Immensa* 22. *Januar.* 1587. §. *Congr. Octava Bull. Rom. Tom. IV. Part. IV. pag.* 396. instituta S. Congr. pro exequutione, & interpretatione Concilii Tridentini eidem omnium Episcoporum BB. Apostolorum Limina visitantium postulata audire, & expedire, facultas tributa fuit; quod & hodierna juramenti formula relata in Pontificali Romano *tit. de Consecratione Electi in Episcopum* exprimit, quam formulam illustrat Joseph Catalanus *Tom. I. tit.* 13. §. 8. *num.* 9. *seqq.* Apposite desuper diserit Fagnanus *in cap. Ego N. de Jurejur. Tom. II. num.* 15. *pag.* 166. *edit. Venet.* 1697., qui ait quod Episcopi de impedimento, ut hii admittantur ad Limina Apostolorum per certum nuncium visitanda, per legitimas probationes docere debeant *ad primum S. R. E. Cardinalem Diaconum, & hodie ad S. Congr. Concilii quae in ipsius Cardinalis locum subrogata est ab eodem Sixto V. in Constitutione edita super ipsius Congregationis erectione:* quod affirmat etiam Bened. XIV. *De Synod. Dioeces. lib.* XIII. *cap.* VI. *num.* 2. *pag.* 484. *editionis anni* 1755. *in fol.*

(1) *Bull. Rom. Tom.* IV. *Part.* IV. *pag.* 173.

Praeterea emersit in Concilio Romano anno 1725. celebrato sub Bened. XIII. Instructio S. C. Concilii pro Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, super modo conficiendi Relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem S. Congr. exhibere tenentur; relata *in Append. ejusd. Concilii num.* XII. quia a Patribus dicti Concilii praescriptum fuerat, ut illa Instructio a S. C. Concilii efformaretur, ut ex *Tit.* XIII. *de Jurejur. cap.* I.; & illam publici juris fecit Bened. XIV. occasione, qua emanavit *Const. Quod Sancta* 23. *Novem.* 1740., uti patet *Bull. ejusd. Pont. tom. I. pag.* 9., *& ex ejus Append. num.* I. Hac enim Const. dictus Summus Pontifex Sixti Const. confirmavit §. 4.; eamque §§. *seqq.* extendit ad omnes, & quoscumque Abbates, Priores, Praepositos, aliosque quocumque nomine, ac titulo insignitos, etiam S. R. E. Cardinales tam seculares, quam regulares, jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, jam promotos, & promovendos; qui antequam suorum Monasteriorum, seu Ecclesiarum possessionem adipiscantur, juramentum praestare debent, juxta formulam *in d. Const.* §. 11. descriptam, in manibus Card. Decani, si praesentes sint in Curia, sin minus in manibus Nuncii, aut Legati Apostolici, & si hic absens fuerit, in manibus alicujus Episcopi, aut Archiepiscopi, eorum arbitrio eligendi, se ejusmodi visitationem personaliter peracturos, ac de sibi commissa Monasteriorum, & Ecclesiarum procuratione relationem Romano Pontifici pro tempore existenti reddituros singulis triennis a die captae possessionis incipiendis, si sint Itali, vel ex Insulis, & Provinciis Italiae adjacentibus; reliqui vero quinto quoque anno: quibus respective temporibus completis, repetere toties, quoties tenentur, sub poenis Papae reservatis ipso facto incurrendis ab omittentibus praedictas relationem, & visitationem; videlicet ab ingressu Ecclesiae, & administratione, tam spiritualium, quam temporalium, necnon a perceptione fructuum Monasteriorum, seu Ecclesiarum, interim exigendorum ab Episcopo, vel Archiepiscopo viciniore Monasterio, aut Ecclesiae nullius, & insumendorum in opus Fabricae, seu ornamentorum Ecclesiae emptionem, prout magis exegerit

necessitas. Si vero legitime impediti fuerint, jurare debent, se praedicta omnia adimpleturos per Nuncium in dignitate Ecclesiastica seculari, vel regulari constitutum, qui sit de gremio suorum Monasteriorum, vel Ecclesiarum: aut per aliquem Sacerdotem secularem, vel regularem; quem tamen docere debent de impedimento legitimis probationibus Card. S. C. Concilii Praefecto exhibendis.

Idem Pont. Bened. XIV. *Const. Decet* 23. *Novem.* 1740. (1). Congregationem erexit particularem nonnullorum Romanae Curiae Praesulum, Congr. Card. Concilii Trid. Interpretum adjectae; pro excipiendis, examinandisque Relationibus Episcoporum, & Abbatum super statibus eorumdem Ecclesiarum, de qua §. xxv. sermo instituitur. Ex decreto Clem. VIII. sub die 25. Febr. 1592. Pontifex laudatus probat (2) ut si quando alicui Episcopo coadjutor ab Apostolica Sede datus fuerit, vel illum, vel hunc ipsius nomine teneri ad hanc Visitationem, sicut, & Administratorem Episcopatus datum alicui Regio Principi in legitima aetate nondum constituto, tam proprio, quam hujus nomine ex decreto *S. C. C.* 13. *Aug.* 1622. Item opinatur loc. cit. etiam ad ipsam teneri Episcopos titulares, etiamsi careant administratione Ecclesiarum, ad quarum titulum sunt promoti, & consecrati; quamvis *in lib.*11. *cap.* vII. *num.*2. *Tom.I. pag.*37. *dict. edit.* contrarium firmaverit ex declaratione Clementis VIII. anni 1594. *rel. lib.* 8. *Decret. S. C. C. fol.* 100. In primo tamen loco videtur adhaerere affirmativae opinioni, ea motus ratione, quod licet hi Ecclesiarum suarum statum plene ignorantes, nullam illarum relationem facere possint, verum *Cum in Visitatione* (sunt verba Benedicti) *Sacrorum Liminum praeter venerationem erga SS. Apostolorum cineres, debitae Romano Pontifici submissionis, & obedientiae actus contineatur, cumque etiam Episcopus Titularis, licet absens, & impeditus, quominus ad suam Ecclesiam accedat, de hujus tamen statu aliqua identidem cognoscere*

(1) *Bull. ejusd. Pont. Tom. I. pag.* 11.

(2) *Lib.* XIII. *de Synod. Dioeces. cap.* VI. *num.* V. *edit. Parmae* 1760. *Tom.* II. *pag.* 166.

possit, quae Pontifici referenda sint, et quorum occasione aliquid in ejusdem Ecclesiae utilitatem proponendum occurrat. Hinc affirmandum videtur, Episcopos quoque Titulares ad Sixtinae Bullae observantiam teneri, cui sententiae adhaeret etiam Thomassinus (1). Quidquid autem sit de hac opinione, certum est, hodie consuetudinem contrariam obtinuisse, cum negotia, & causae harum Ecclesiarum pro rerum opportunitate pertractantur in S. C. de Propaganda Fide. De variis denique quaestionibus, ac dubiis circa Visitationem ad Limina Apostolorum vid. Bened. XIV. *cit. cap.* VI. *& seqq.*, & Fagnan. *ad cap. Ego N. de jurejur. lib.* II. *pag.* 164. *seqq.*

§. VII.

Die procedente crevit Ecclesia, ac Fidelium numerus; hinc Romanus Pontifex causa suae exercendae potestatis Curia, ac Senatu indiguit.

Per priora quinque Ecclesiae secula, ut ait Thomassinius (*de Nov. & Vet. Discipl. Part. I. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 2. *seqq. edit. Lucae an.* 1728. *tom.* I. *pag.* 619.) sicut ex Presbyteris, & Diaconis Civitatis Episcopalis sacrum quoddam Collegium, a quo sub Episcopo, & cum Episcopo regebatur Dioecesis, coalescebat; ita & Romani Pontifices in Synodo Presbyterorum, & Diaconorum Universam Romae gubernabat Ecclesiam. Et revera: *Confixit Siricius Papa* (Idem Thomassin. cit. loc. num. 4.) *Jovinianum, novellamque ejus haeresim in Synodo Presbyterorum, & Diaconorum, cui Presbyterio nomen erat: Facto ergo Presbyterio, constitit Christianae legi esse contraria &c. Omnium nostrum, tam Presbyterorum, quam Diaconorum, quam etiam totius Cleri una suscitata fuit sententia*. Epist. 2. *Hoc Papae Decretum accepit Ambrosius, illudque in Synodo suae Provinciae Episcoporum confirmavit, unde & ad eum*

(1) *Part. I. lib. I. cap.* XXII. *num.* VII. *Tom. I. pag.* 68.

ita rescripsit: Quos Sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos. Felix Papa occasione depositionis sententiae in Pseudopontificem Antiochenum Petrum Cnapheum promulgationis ait (1): *Firma sit haec tua depositio a me, & ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt*; hoc est Presbyterorum, & Diaconorum Ecclesiae Romanae. Hinc perspicue ostenditur, Presbyteros, Diaconosque Romanos, Romanis Conciliis interesse solitos cum Episcopis, qui forte variis de causis Romae reperiebantur, & una cum Pontifice cognovisse de causis omnibus, quae ad primam, principemque Ecclesiam toto orbe referebantur.

Hac certe ratione universam Ecclesiam regendi, Summos Pontifices usos esse per annos circiter octingentos affirmat Plati (2), quod confirmat Schmier (3), qui ait: *Primis Ecclesiae Catholicae temporibus, quando numerus fidelium erat exiguus, Ethnicorum persecutio in Christianos continuo desaeviebat, & non alius S. Pontificibus locus, aut tribunal, quam criptae, & speluncae suppetebat, quaevis fere negotia, causasque spirituales, & Ecclesiasticas per se ipsos expedierunt; habito subinde cum Episcopis Consilio, missisque Epistolis ad decidenda, si quae dubia proponebantur a fidelibus extra urbem viventibus.* Ac idem legitur apud Card. de Luca, (4) & apud Nicolaum Tria, *ad Platum loc. cit. num.* 3. *not. aa.* Ideo solebant Romani Pontifices ad causas dirimendas, quae ad universam Ecclesiam spectabant, Antistites non solum septem suburbicarios (hodie sex tantum enumerantur ob unionem Episcopatus Sanctarum Ruffinae, & Secundae, alias Sylvae Candidae, cum Episcopatu Portuensi) quasi suos suffraganeos, & Provinciales, sed etiam plures selectos ex universa Italia, quasi Nationales, seu Primatui Romani singulari quo-

(1) *Epist.* 4.

(2) *De Card. Dignit. & Offic. cap.* 6. *num.* 1.

(3) *Jus Canon. Univ. lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 2. *Sect.* 4. §. 1. *num.* 213.

(4) *Relat. Cur. Rom. disc.* 4. *num.* 1.

que jure subjectos; atque ac si congregaretur Synodus, ltorum exploratо consilio definiebant, definitumque Universae Ecclesiae proponebant. Optima sane rerum gerendarum prudentia, uti potissimum discutienda foret fidei morumve doctrina; ut enim haec ad traditionem veterem, & Apostolicam erat exigenda, utile erat testimonia illorum advocare, in quorum Ecclesiis integra magis videri poterat, quales erant Italicae, quas Apostoli Petrus, & Paullus, eorumdem socii, aut discipuli per se erexerant, a quibus deinde, quae in remotioribus provinciis constitutae fuerunt, doctrinam primigeniam quasi e fontibus purissimis derivatam acceperunt.

Postmodum auctis Ecclesiae Fidelibus, ac Christianorum succrescente coetu, negotia quoque, causae, legesque Ecclesiasticae sunt multiplicatae, nec toties potuere evocari Episcopi, Conciliaque convocari; quae ipsa paulatim omissa sunt, resque tota redacta ad Senatum Summi Pontificis, qui e Presbyteris primum, & postea e Cardinalibus coaluit, & quos Romani Pontifices in socios assumpserunt, & adjutores, seu Consiliarios pro causarum, & negociorum Ecclesiae pertractatione, ac diremptione, per quos jurisdictio Ecclesiastica tam in Urbe, quam extra administrari co pit, ut refert idem Card. de Luca (1), ac rem expendit P. Tamagna in suo Opere (*Origine, e prerogative de' Cardinali della S. R. Chiesa part.* 1. *cap.* 11.). Nam non poterat exinde non proficisci quoddam Italicarum Provinciarum incommodum, quando illarum Episcopi frequenter occasione Constitutionum universalium edendarum avocabantur a Dioecesana sollicitudine, aliquando etiam non residere per diuturnum tempus cogebantur; item quoties per Constitutiones novas generales disciplinae capita essent stabilienda, non videbantur satis opportuna unius Italicae Ecclesiae Episcoporum consilia, forte tantummodo italicis moribus accommodata, & non facile aliarum provinciarum adjunctis consentanea. Eam ob rem seculo Decimo, & Undecimo Pontifices Maximi satius duxerant, alia ratione commodis Ecclesiarum videlicet,

(1) *Cit. loc. Disc.* 1. *num.* 2.

Cardinalium Collegium tanquam a Consiliis designando, in quod admitterentur primum sex Episcopi suburbicarii, ut aliquod veteris disciplinae vestigium superesset, adjectis presbyteris, ac Diaconis titulos in Urbe Ecclesiasticos administrantibus; imo receptis in idem Collegium viris quoque ex universo Orbe selectis eximiis, qui singularem provinciarum mores callerent, eaque in congressu proponerent, quae vel utilia, vel minus utilia viderentur. Huc pertinet, quod ajebat S. Bernardus (1): *An non eligendi de toto orbe orbem judicaturi?* quibus verbis consonat Concilium Tridentinum *in cap. 1. sess. 24. de reform. vers. ea vero*, dum verba faciens de Cardinalibus ait: *Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet.* Plurimum id profuit, ut Cardinalium dignitas multis jam tum nominibus praeclara, in dies illustrior fieret, quod Cardinales tamquam Pontificis Maximi Senatus haberentur, & praestantiora membra Pontifici Maximo adhaerentia ad regendam Ecclesiam opera, ac consilio designata, *cap. 27. vers. decet de Electione in 6.*

Quare quum universus pene Orbis terrarum supplex quotidie a Romano Pontifice tamquam Supremo in terris legislatore, ac Judice rescripta postulasset, isque solus per se omnibus satisfacere & responsa cuique dare non possit, etiamsi opera & consilio Cardinalium adhibito; varii instituti sunt Senatus, Congregationes, ac Tribunalia, qui illum sub hoc immenso negotiorum onere pressum quodam ordine sublevent, eique opportuno consilio, & opera quotidiana assistant. Et primum invaluit usus Consistorii, Congregatio scilicet Cardinalium cum Papa, de quo videri potest Card. de Luca (2). Hoc erat instar illius profani Consistorii, quod Princeps, vel Imperator cum Senatu constituebat. Hanc enim disciplinam, & Ethnici, & Christiani Principes in suis edendis legibus servaverunt. Ex Ethnicis

(1) *Lib. 4. de Consid. cap. 4.*

(2) *Cit. loc. disc. 4. num. 1. & seq.*

habemus prae caeteris Alexandrum Severum, qui teste Lampridio in Alexandro (1), non aliter legem ferre consueverat, quam accedente consilio jurisperitorum viginti, & sapientissimorum non minus quinquaginta, disertissimorumque virorum. Ex Christianis laudatur Theodosius, cujus monumentum perspicuum est, ubi profitetur, se non aliter legem conditurum, quam si & Proceres Sacri Palatii, & Senatus eam probavissent. Et quidem in Ecclesia simili ratione leges Ecclesiasticae condi consueverunt, non Conciliis tantum de quibus nulla est dubitatio, sed etiam extra Concilia, quando scimus, unumquemque Episcopum in gravioribus administrandae Dioeceseos negotiis seu Cleri sui, seu Capituli consilio usum fuisse, ut patet ex *cap.* 4. & passim *de his quae fiunt a Prael. &c.*

Consistorium autem quilibet locus, ubi consistitur, vocatur. Ita jampridem Tertullianus *de Resurrectione Mortuorum cap.* 20. terram in qua homines consistunt Consistorium dixit. Interdum vero Consistorium veteres dixerunt locum, in quo Princeps de rebus publicis consultat, ac deliberat cum suis Consistorianis, uti multis probat Gotofredus *in notis ad lib.* 3. *C. de Offic. Omn. Jud. l.* 1. *t.*10. In Ecclesia Dei vero, & Ecclesiastico Principatu antea nuncupatum fuisse *Presbyterium*, ostendunt literae S. Cornelii Papae ad Cyprianum occasione haeresis, ac schismatis Novati, & Novatiani scriptae, in quibus legitur: *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium . . . His ita gestis, in Presbyterium* (hoc nomine appellat Consistorium) *venerunt* (2). Et in Epistola Zosimi ad Affricanos de Coelestio legitur: *Et licet multae occupationes majoribus vinculis Ecclesiasticorum negotiorum curam nostram sollicitudinemque distraherent; tamen ne paternitatis vestrae de Adventu, ac discussione praedicti diutius penderet, expectatio, posthabitis omnibus, die cognitionis, resedimus in Sancti Clementis Basilica* (3). Atque postmodum invaluit,

(1) *In Sev. init. p.* 220 *Vit. Caes.* 1546. *Bas.*

(2) *Apud Baron. ad an.* 254. §. XCIX.

(3) *Apud eumd. ad an.* 417. §. XX.

et Cardinalium consessus coram Pontifice in ejus Palatio per modum Senatus dictus fuerit Consistorium. Quidquid autem sit de temporibus, quibus Consistoria celebrabantur, num, inquam, statutis diebus, an solum quando necessitas, vel opportunitas exigeret? Hoc est certum, quod anno 1198. ter in hebdomada Consistorium Innocentium III. coegisse pro impertienda omnibus justitia testantur Annales Eccles. Raynaldi ad dictum annum §. XXVII., (1) posteriori aetate bis in hebdomada habebatur, ubi praevia rerum discussione, auditis partium Procuratoribus, & Advocatis, etiam causae inter privatos decidebantur; ex quibus decisionibus aliqua pars Canonum relatorum in quinque libros Decretalium, & alia ex decisionibus, quae fiebant per Pontificem in Capella cum suis Capellanis, desumpta est. Hodie Consistorium non habetur nisi ad arbitrium Summi Pontificis. Deinde crescente negotiorum mole, ac aucta fidelium multitudine, graviores tantum Causae tractari coeperunt in Consistorio, semel tantum in hebdomada, & Pontifex alias causas cognoscebat in Capella Palatii cum suis Capellanis, expediebatque; unde primitus hi Capellani Summi Pontificis dicti sunt, & Auditores Sacri Palatii, quod partium causas, earumque momenta, priusquam Papae proponerentur, in Palatio Apostolico exciperent, ad quorum deinde relationem Pontifex judicabat. Deinceps hi Capellani Auditores Rotae nuncupati sunt; quod expendit Gomez *de Regim. Cancell. in Proem. de Rotae immut.* de Luca *in Relat. Cur. Rom. disc.* 32. *num.* 3. & 4. Verum de origine hujus Tribunalis S. Rotae clare non constat. Nonnulli opinantur illud esse coëvum ipsis Pontificibus, atque Assessores illius fuisse dictos seniores, postea Consiliarios, & Decuriones Reipublicae; ac iterum Cubicularios, post haec Capellanos, & demum Magistros, nunc vero vocari Auditores Rotae. Vide Dominicum Bernini in opere inscripto: *Il Tribunale della S. Rota Romana*. Existimant alii, auctorem hujus Curiae esse Johannem XXII., ut patet ex Du Fresne *in Gloss. V. Rota porphyretica*; sed videtur fuisse antiquissimum hoc

(1) *Tom. I. pag.* 12. *edit. Lucce* 1747.

Tribunal quoad rem, quum Pontifices numquam fuerint sine consiliariis, quoad nomen, & formam esse novum. Modo sunt Auditores Rotae, qui causas in universo mundo inter Christianos, & fideles controversas, per modum Judicum Delegatorum suscipiunt, & absolvunt. Vide Card. de Luca *opere cit. disc.* 32. *num.* 3. *& seqq.*; & in hac Collectione *Verb. Tribunal S. Rotae Romanae not.* 59. *tom.* 6. *pag.* 53.

Quamquam nullus sit locus in Orbe Christiano, in quo summa Ecclesiastica jurisdictio suum rigorem non exserat; attamen quoad formam, & modum procedendi locus competens est Roma ibidemque erectae sunt Congregationes, Tribunalia, Judicia, ac Dicasteria. Ex Congregationibus eminet illa, quae Consistorialis, seu Consistorium dicitur, de quo verba fecimus, quia in Palatio Apostolico, coram omnibus Cardinalibus praesidente Summo Pontifice celebratur. Juxta modernum morem hic proponuntur non aliae causae, quam gratiosae, seu non contentiosae; nominatim agitur ibidem de Creatione novorum Cardinalium, de provisione Dignitatum Majorum, Patriarchatuum, Archi-Episcopatuum, Episcopatuum, & quandoque Regularium Abbatiarum, de Missione Legatorum ad aulas Principum; de erectione novarum Ecclesiarum, Cathedralium, aut Metropoliticarum &c Quod si controversia, vel oppositio in una vel altera causa emergat, antequam in pleno Consistorio terminetur, particularis quaedam congregatio, cum deputatione quorumdam Cardinalium, & aliorum Praelatorum, proprie consistorialis appellata, a Pontifice indicitur; ut refert Card. de Luca *disc.* 5. *num.* 15. *& seqq. cit. loc.*

Praeter Consistorium alia fuerunt antiqua tribunalia, & Congregationes, quae Senatum Summi Pontificis, seu Curiam Romanam componebant. Quum enim olim Roma Ethnica fuerit Regina mundi, ita christiana est caput orbis terrarum, de qua S. Athanasius *serm. ad Solit. Vit.* ait: *Metropolis Orbis Christiani, & Thronus Apostolicus, sedesque Vicarii Christi, ac Successores Petri, hoc est Pontificis Romani. Hic imperium suum dilatavit longe ultra fines, quos in terraqueo globo descripserant sibi olim victoriis suis antiqui Romani.* Hinc Romana

Curia non ex solis Civibus, sed ex gentibus universis ad Urbis & Ecclesiae regimen confluentibus componitur. Haec est domicilium legum, ut inquit Sidonius (1), & caeterarum Curiarum Magistra, ut ait Gonzalez (2). Certum omnino est a Curis publici dici, Curiaeque nomen derivari, quia locum designat, in quo graviores res, vel Religionem, vel Politiam respicientes, expediuntur. Dixi graviores res, vel Religionem, vel Politiam respicientes: duae enim Curiarum species recenseri, & apud Romanos viguisse Marcus Varro testatur (3); unam scilicet, in qua de rebus sacris, & ad Religionem directis; alteram, in qua de rebus publicis, & Populum spectantibus agebatur, unde eam in genere acceptam merito Cicero appellavit (4): *Templum Sanctitatis, amplitudinis, mentis, Consilii publici, Caput Orbis, Aram Sociorum, & Portum omnium gentium*. Quamvis autem temporali Romanorum Imperio extincto, Curia etiam Romana eidem adnexa cessaverit, Apostolorum tamen Petri, & Paulli sanguine in eadem Urbe profuso Divini Consilii dispositione factum est, ut amplior plane, majorique prodita auctoritate, & jurisdictione revixerit.

Et revera Curia in genere considerata est locus a Supremo Principe singulariter electus, ut in eo causae quaecumque ad ipsum, seu pro administranda Justitia, seu pro levandis necessitatibus tam publicis, quam privatorum delatae expediantur. Est ergo nomen *Curiae*, ut ait Zallwein (*Princip. Jur. Eccl. Univ. & Partic. Germ. Quaest.* III. *cap. II.* §. 1.) nomen genericum, & sub se complectitur varia Dicasteria, Tribunalia, Audientias, & Congregationes, in quibus Princeps Summus haec omnia expediri jubet, & mandat. Ex his facile constat, quid sit *Curia Romana*, nempe Senatus Summi Pontificis, in quo causae ad Sedem Pontificiam delatae expediuntur. Quantum immerito hac voce *Curia Romana* Protestantes abutantur, legi potest

(1) *Lib.* 1. *Epist.* 6.
(2) *Ad Reg. Cancell. gloss.* 1. §. 2. *num.* 14.
(3) *De Ling. Latin. Lib.* 9.
(4) *In Orat. pro Tit. Ann. Milone.*

Zaccaria *Antifebronius vindicatus*. Jam secundum diversitatem negotiorum, & causarum diversae sunt *Curiae*. Communius Curia Romana in duas partes dividitur: ad primam pertinent negotia contentiosa; ad alteram negotia mere gratiosa. Pro expediendis negotiis, & causis contentiosis erecta sunt varia Tribunalia, & Congregationes. Pro gratiosis Dataria, Cancellaria, & Secretaria Brevium, Indulgentiarum, & Memorialium. De hac Curia Romana mentionem facit *Clem. V. in Clem.* 1. *de jurejur.* qui ait: *Praefatis itaque Nuntiis in nostra, & fratrum nostrorum praesentia constitutis, ac secundum dicti tenorem mandati Avinione, ubi tunc eramus cum nostra CURIA residentes, in publico Consistorio, in quo erat Praelatorum, & aliorum tam Clericorum, quam Laicorum non modica multitudo &c.* Jacobus Cohellius in opere inscripto *Notitia Cardinalatus* difuse agit de Curia Romana. Item Card. de Luca *in Relat. Rom. Curiae*, P. Unoldus Plettembergius *in Relat. Rom. Curiae*, Gerardus Gastellus in opere inscripto *Usage, & Practique de la Cour de Rome*. Idcirco immerito hac voce *Curia Romanae Sedis* abutuntur nonnulli, qui in illam complures contumelias evomunt injuriosas, ac injustas.

Ut ad executionem Pontificiae voluntatis expeditius deveniatur, tria sunt constituta in Romana Curia Officia, Cancellarii nempe, Datarii, & Secretarii Brevium. Cancellariae suae Summus Pontifex praeficit Cardinalem Vice-Cancellarium, cujus auctoritate omnia diriguntur juxta regulas Cancellariae editas. Dantur exequutioni decreta Consistorialia, signanter Bullae (si per Breve sub annulo Piscatoris non emanent), & quidquid de illorum expeditione controversum occurrit, deciditur. Vide Card. de Luca *cit. loc. disc.* 10. *per tot.* Plettemberg *not. Congr. & Trib. Cur. Rom. cap.* IX. *num.* 2. *& seqq.* Habet Romanus Pontifex Datarium, aut Pro-Datarium, per quem in sua Dataria, seu Tribunali expeditionis, gratias actu concessas declarat, & exequitur; qui proinde oraculum mentis Pontificiae, cujus dicto, scriptoque standum est, appellatur. Dicitur autem Datarius, quando ex ordine Praelatorum; Pro-Datarius vero nominatur, quando ex Collegio Cardinalium ad istud munus assumitur.

de qua re vid. Card. de Luca *cit. loc. disc.* 9. *num.* 18. *& seqq.*, Plettemberg *eod. loc.*, *& in hac Collectione Verb. Dataria*. Sicuti Bullae a Curia Romana expediuntur per Cancellariam Apostolicam sub sigillo plumbeo; ita Brevia per Secretariam Brevium expediuntur sub annulo Piscatoris; quae subscribuntur tantum a Secretario Brevium, qui solet esse aut Praelatus, vel Cardinalis. Dicuntur Brevia, quia in brevibus materiis, seu breve negotium concernentibus, concedi solent, nam in arduis negotiis communius Bullae expediuntur; Rebuff *in addit. ad Reg. Cancell.* 34. §. *Breve* Card. de Luca *in Relat. Cur. disc.* 7. *num.* 9.

Summus Pontifex etiam constituit Cardinalem Presbyterum Majorem Poenitentiarium, qui in foro interno, vel Sacramentali potissimum exercet potestatem clavium, ac per se, suosque substitutos absolvit poenitentes, ac poenitentias imponit. Haec Sacra Poenitentiaria primam formam, & leges accepit a *Const. In Agro Dominico* 8. *April.* 1338. Bened. XII. (*Bull. Rom. Tom.* III. *par.* II. *pag.* 259), cui deinde accesserunt aliae constitutiones Romanorum Pontificum summarie relatae a Guerra *in Epit. Pontif. Const. tom. I. pag.* 403. *& seqq.* De hoc Sacro Tribunali juvat referre, quae diserte ait Card. Petra in Opere *de Sacra Poenitentiar. Apostol. part.* I. *cap.* X. *numer.* I. *&* 2. *pag.* 195. *seq. edit. Roman.* 1712., qui facultates amplissimas antiquitus exercitas ab hoc Tribunali expendit. *Uberimus* (inquit) *nobis offertur fons facultatum, & gratiarum per Summos Pontifices concessarum Majori Poenitentiario, & officio Sacrae Poenitentiariae; Licet enim, ut supra retuli, id institutum praecise fuerit pro foro interno, & conscientiae, tamen cum Romani Pontifices tam bene omnia procedere viderint, ob viros eximios, qui officium illud componebant, ea omnia, quae respiciebant dispensationes, juris nempe relaxationes, vel alias gratias, eidem officio commiserunt; ideoque ea, quae per secretariam Brevium, Congregationes Concilii, & Episcoporum, ac Datariam nunc expediuntur, ut plurimum per illud officium concedebantur, unde sacrae Paenitentiariae permissum erat, testatorum voluntates commutare, eisque de-*

rogare, unire, supprimere, & transferre beneficia, facultatem concedere Religiosis extra Monasterium permanendi, super eorum professionis nullitate judicare, concedere facultates alienandi bona ecclesiastica, absolvere ab omni crimine etiam extra forum Conscientiae, juramenta relaxare, matrimonia nulla declarare, facultatem praebere Religiosis recipiendi gradus absque superiorum licentia, absolvere ab indebita perceptione fructuum, et violata jurisdictione ecclesiastica in casu etiam publico, facultatem concedere Episcopis, et Regularibus testandi, confirmare auctoritate Apostolica gesta per Ordinarios, dispensare super aetate promovendorum ad Ordines, indulgentiarum concessiones expedire, aliaque plura spectantia ad forum externum, imo judiciale peragere.

Quum hodie aliae institutae sunt Congregationes pro diversitate negotiorum de quibus sermo erit §. IX., speciales facultates concessae fuerunt Tribunali Sacrae Poenitentiariae, quae colliguntur in Const. Bened. XIV. quae incipit *Pastor Bonus* 11. *April.* 1744. (Bullar. ejusd. Pont. Tom. I. pag. 319.) Qua de causa Major Poenitentiarius absolvit a peccatis, & censuris; dispensat ab irregularitate; convalidat titulos Beneficiorum condonando, seu componendo quo ad fructus male perceptos; remittit seu condonat alia male percepta, & habilitat ad percipiendum; relaxat, seu commutat juramenta, vota, & onera; Regulares habilitat, absolvit, & transitus eisdem concedit de una ad aliam Religionem; & eadem respectu Monialium; dispensat in Matrimonialibus super impedimentis occultis, revalidat dispensationes male obtentas etiam legitimando prolem; dat facultatem Minoribus Poenitentiariis; concedit indulgentiam centum dierum in tactu Virgae: quae facultates declarantur etiam alia Const. Bened. XIV. *In Apostolicae Poenitentiariae* 13. *April.* 1744. (Bull. ejusd. Pont. Tom. I. pag. 330.) Componunt Tribunal Sacrae Poenitentiariae Major Poenitentiarius, Regens, Theologus, Datarius, Canonista, Corrector, Sigillator, Procuratores, seu Secretarii tres, & Scriptores ordinarii itidem tres cum additione unius Procuratoris, & unius Scriptoris.

§. VIII.

Cardinalium S. R. E. Dignitas, Potestas, & Officium.

Amplissima Ecclesiarum omnium sollicitudo, in quam graviter incumbens Pontifex Maximus diversitate negotiorum distrahitur, postulavit, ut non ipse perpetuo per se singula administraret, ut vidimus praecedenti §., sed quosdam in partem suae sollicitudinis advocando designaret, per quos certae res dirigerentur, atque implerentur. Aequissimum autem in hac parte erat, ut eorum prae caeteris eligendorum ratio haberetur, qui a consiliis Pontificis ejusdem essent, & unum veluti principale corpus cum illo constituerent, Cardinales, dico e variis Christiani Orbis provinciis designatos, qui propterea omnium fere provinciarum mores una callerent, exindeque Ecclesiarum omnium utilitatibus prudenter posse prospicere praesumerentur. Hinc mirum non est, si ille Supremus Senatus Urbis, & Orbis, qui *Maximus, & Sacrum Collegium* dicitur, ex Cardinalibus Sanctae Romanae Ecclesiae constituatur; iidemque purpurati Patres praecipuarum Congregationum sint capita, Summorumque Tribunalium in Curia Romana Praesides, aut nobilissima ipsorum membra, quibus ipse Pontifex Maximus in persona praesidet. Eos enim, qui amplitudine caeteros praestiterunt, minime dubium est Senatores fuisse, nempe ex amplissimo eo ordine, cujus statutis, ac legibus Orbis terrarum regebatur.

Cum autem eliminata superstitione facta est Roma „ Civitas Sacerdotalis, & Regia „ ut inquit S. Leo Magnus (1); hinc amplissima Cardinalium dignitas, quae in Ecclesia post Pontificiam nulli secunda hodie ponitur, & quae ab initio primitivae Ecclesiae non ita expressa fuit, ad tantum fastigium sensim, & iisdem fere gradibus, quibus exterior Romani Pontificis dignitas evecta est; quod clare ex-

(1) In *Serm. I. in Nat. SS. Petri, & Pauli.*

ponit Eugenius IV. Pont. Max. in sua *Const. Non Mediocri* anno 8. sui Pontificatus (1) & ad Archiep. Cantuariensem directa, ubi ait: *Quippe, & si hujus dignitatis nomen, quod modo in usu est, ab initio primitivae Ecclesiae non ita expressum fuit, Officium tamen ipsum a B. Petro, ejusque successoribus institutum evidenter invenies. Immo, ut inquit Innocentius III. ex veteri testamento jussu Dei traxit originem, asserit enim id quod* Deuteron. 17. *dicitur, ut pro difficultate, et ambiguitate judicii accedatur ad Sacerdotes Levitici generis, & judicem, qui fuerit illo tempore, & obediatur ipsorum judicio qui praesunt loco, quem Dominus elegerit, de summo Pontifice intelligendum esse, & fratribus ejus, id est S. R. E. Cardinalibus, qui ei jure Levitico in exequutione Sacerdotalis Officii Coadiutores existunt. Itaque & ab exordio Ecclesiae sicut, & hodie, Summis Pontificibus in regenda, gubernandaque universali Ecclesia assistebant. Et ut ex Concilio Stephani Papae colligitur dicentis: Oportebat, ut haec Sacrosancta Domina Romana Ecclesia, juxta quod a B. Petro, & ejus Successoribus institutum est, rite ordinaretur, & in Apostolatus culmine unus de Cardinalibus presbyteris, aut Diaconis consecraretur, datur manifeste intelligi, hos fratres nostros, qui inter Cardinales locantur, tempore B. Petri extitisse.*

Et revera quam haec Cardinalatus dignitas sit sublimis, & aliis excellentior, & ita hactenus in Ecclesia reputata, facile evincitur tum ex ejus officio, tum ex Sanctorum Patrum statutis, tum ex consuetudine apud Sanctam Sedem, & Concilia generalia semper observata. Fridericus II. Occidentalis Imperator in sua Epistola anno 1239. Apostolicorum Successores Cardinales nominat, scribens: *Cum sicut Christus Caput Ecclesiae, & in Petri vocabulo suam fundavit Ecclesiam, supra Petram, vos Apostolorum statuit Successores.* Apud Thomassin. *Nov. & Vet. Eccl. Discipl. Part. I. Lib. II. c.* 114. Cohellius Notit. Cardinalat. *cap.* 8. *pag.* 16. *edit. Rom.* 1653. ait: *Est autem Cardinalatus Dignitas adeo sublimis, & eminens, ut*

(1) *Bull. Rom. Tom.* III. *Part.* III. *pag.* 21.

nulla prorsus in Ecclesia Hierarchia major (*Summo Pontifice excepto*) *reperiri valeat . Nam etsi Episcopalis ordo , sive gradus , uti Sacramentalis est , Superioritatem quamdam potestatis super alios Ordines Sacerdotales habeat , administratione tamen , qua S. R. E. Cardinales in universali Ecclesia Episcopis profecto digniores esse dicuntur* . Et in Ambrosiana Mediolanensi Bibliotheca Codex Manoscriptus adservatur hoc titulo : *Liber de statu , auctoritate , & potestate Reverendorum in Christo Patrum , & Dominorum S. R. E. Cardinalium , & de eorum Collegio Sacrosancto* : qui liber compositus est Romae anno 1446. Pontificatus Eugenii IV. Vide Muratori *Antiquit. Ital. Medii Ævi Tom.* v. *pag.* 181. *Edit. Mediol. in fol.* 1741. *ex Typog. Societatis Platinianae* .

Et sane Eugenius IV. Pont.Max. in cit. *Const. Non Mediocri anno* 8. sui Pontificatus edita , & ad Archiep. Cantuariensem directa super praecedentia ejusdem cum Card. S. Balbinae diserte christianae antiquitatis de Cardinalatus dignitate monumenta exhibet ; & §. 14. ita concludit : *Quis etiam non videat Cardinalatus dignitatem Archiepiscopali esse majorem dignitate , quia cum illa privatae unius patriae praesit utilitati , ista publicae totius populi Christiani . Illa unam dumtaxat regit Ecclesiam , ista cum Sede Apostolica universas , & cum a nemine , nisi a solo Papa judicentur Cardinales , ipsi & Patriarchas , & Archiepiscopos , & reliquos Ecclesiae gradus , cum Summo Pontifice judicant . Quorum officio nomen ipsum consonat optime , nam sicut super Cardinem volvitur ostium Domus , ita super hoc Sedes Apostolica , totius Ecclesiae ostium quiescit , & substentatur* . Atque hac ratione ita de Cardinalibus loquebatur S. Card. Petrus Damiani : *Nos itaque* (*inquit* (1)) *Fratres mei , ut et me vobis audenter inseram . Nos , inquam , qui tamquam septem sumus oculi super lapidem unum , qui Stellarum portamus imaginem , qui Angelorum tenemus per annunciationis officium dignitatem , videamus , splendeamus , & verba vitae populis , non solum vocibus , sed & moribus nunciemus* :

(1) *Lib.* I. *Epist.* I. *ad Card. Episc. Lateran.*

Insuper hoc loco praetermittere nolo allocutionem, qua Pius II. Pont. Max. usus est ad Cardinales noviter electos. Ait ipse (1).: *Maxima Filii, & excellentissima dignitate donati estis, ad Collegium Apostolicum vocati, Consiliarii Nostri, & Conjudices orbis terrarum eritis; inter causam, & causam, inter sanguinem, & sanguinem, inter lepram, & lepram discernere vos oportebit. Successores Apostolorum circa Thronum nostrum sedebitis. Vos Senatores Urbis, & Regum similes eritis, veri mundi cardines, super quibus militantis ostium Ecclesiae volvendum, ac regendum est. Cogitate animo, quos viros, quae ingenia, quam integritatem haec dignitas requirit: humilitatem non superbiam, liberalitatem non avaritiam, abstinentiam non ebrietatem, continentiam non libidinem, scientiam non ignorantiam, virtutes omnes nullum vitium hic honos exposcit. Si fuistis hactenus vigilantes, nunc vigiletis oportet adversus malignum hostem, qui nunquam dormit cogitans, quem devoret: si liberales fuistis, nunc opes in rebus honestis profundite, & maxime in alendos pauperes: si cibi potusque abstinentes, nunc praecipue luxuriam fugite: Absit avaritia, facessat crudelitas, exulet arrogantia, sint libri sacri semper in manibus vestris, dies, noctesque aut discite aliquid, aut alios docete, opera efficite, per quae lux vestra coram omnibus luceat, & denique tales estote, quales esse debere Cardinales dijudicastis antequam ipsi hoc culmen ascenderetis*. Innumera fere sunt testimonia, ex quibus Cardinalatus dignitas emanat, quae difuse recenset P. Tamagna in Opere cit. *Origine, e Prerogative de'Cardinali della S.R.C. Part. I. cap. VI. per tot.*

Et sane Cardinales Romanae Ecclesiae, quae ceterarum caput est, veluti primaria amplissimi corporis membra, partesque praecipuae fere ab incunabulis Catholicae fidei summo Pontifici de rebus maximis deliberanti praesto semper fuerunt; imo quod praeclarissimum est, ac prope divinum, cum capite conjuncti speciem exhibent universalis

(1) *In Comment. Pii* II. *Lib.* IV. *pag.* 99.

cujusdam domesticique Concilii, cujus est de moribus, de disciplina, de fide ipsa summa auctoritate decernere, ac definire. Quamobrem omni aetate ex omnibus terrae partibus Romam appulsi praestantissimi homines in Romanum Clerum adscripti sunt, ut ex centro unitatis unusquisque patriae suae, atque adeo universae Reipublicae Christianae pro rerum, temporumque opportunitate consulerent. *Ad hanc enim Ecclesiam* (inquit S.Irenaeus) (1) *propter potiorem principalitatem necesse est omnium convenire Ecclesiam*; *hoc est eos*, *qui sunt undique Fideles,in qua semper ab his,qui sunt undique, conservata ea, quae est ab Apostolis traditio*. Itaque recte S.Bernardus in Epistola quadam ad omnes Cardinales directa, qua eos hortatur, ut Abilardi pullulantem haeresim exscindant: *Nulli dubium* (inquit) *quin ad vos specialiter spectet de Regno Dei surgentes succidere spinas, sedare querelas. . . Agite pro loco, quem tenetis, pro Dignitate, qua polletis, pro potestate, quam accepistis ?* (2); quibus verbis aptissime indicat, hoc esse Cardinalium proprium, ut excubent pro bono communi, ut in continua quadam vigilia sint adversus haereses, & adversus omnia vitia, atque ob hanc causam datam eis esse dignitatem, & potestatem, qua pollent; ut ait Platus *de Card. Dignit. & Offic. cap.* IV. *num.* 11.

Deinde maximum accessit pondus Dignitati Cardinalatus per Alexandrum III., ad quem eximius ille Splendor a Sacro Cardinalium Senatus acceptus referri debet; ad quem unum, ut dissensionum, atque schismatum causas, occasionesque e medio tolleret, amoto, & excluso inferiori clero transtulit eligendi Pontificis potestatem. Et hanc sententiam communem esse defendit P. Tamagna *cit. Oper. cap.* VII. §. XI., rejecta illa Mabillonis, qui hoc privilegium repeti a Nicolao II. putat dicens (3): *Ut a solis Cardinalibus, quod Nicolaus II. jam statuerat, sed obtinere nequiverat, Pontifex eligeretur, itaut ex tri-*

(1) *Contra Haeres. lib.* III. *cap.* III.
(2) *Epist.* 188. *Tom. I. pag.* 79.
(3) *Comment. in Ord. Rom. p.* 115.

bus duae partes in unum conspirent. Nam Franciscus Pagi (1) asserit: *Onophrius Panvinius in vita Alexandri III. a Platina scripta inquit, in electione Lucii III. eam tunc primum redactam fuisse ad solos Cardinales, Clero, & omni populo a Pontificis electione exclusis, legemque salutarem in Concilio Lateranensi anno* 1179. *celebrato latam de duobus tertiis suffragiorum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata executioni mandatam fuisse, quod dicit sibi constare ex ejusdem Pontificis diplomate apud se asservato*. Et hoc decretum etiam legitur *in cap. licet, extra de Elect.* Concilium vero Lugdunense anno 1274. celebratum sub Pont. Max. Gregorio X., ac Concilium pariter Oecumenicum Viennense praefatum sub electione Romani Pontificis, confirmarunt. Hinc mirum non est, si in Ecclesiasticis monumentis plurima Cardinalibus concessa privilegia, honoresque existant, quae quis non modo superare, verum ne adaequare quidem potest; de quibus S. Petrus Damiani affirmat (2), quod *Romani Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis praerogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcharum, atque Primatuum jura trascendunt, salvo quippe universalis Ecclesiae Sacramento, isti sunt oculi unius Lapidis, ipsi Lucernae unius Candelabri*.

Praeterea ipsos Cardinales pro honoris, & dignitatis eminentia partem sui corporis Summi Pontifices appellant. Ipsi tamquam membra ejusdem Ecclesiae Capitis, ipsi Capiti deserviunt, & submissis humeris ad regendum universalis Ecclesiae firmamentum, operosa sedulitate cum ipso Summo Pontifice laborant, & tam ipsius Ecclesiae, quam totius orbis incumbentia onera indefessis cum eo sollicitudinibus partiuntur, ut ait Nicolaus IV. Pont. Max. (3). Hi enim sunt, quos dilexit Dominus, & velut praecipuas, & sublimes Ecclesiae prae-

(1) *Tom.* III. *in Vita Lucii III. num.* I.

(2) *Apud Sigon. de Regno Italiae lib.* IX. *sub ann.* 1059.

(3) *Const. Caelestis altitudo* 18. *Julii* 1289. *Bull. Rom. Tom.* III. *Part.* II. *pag.* 52.

dictae columnas praerogativa sublimavit honoris. Horum coetus in orbe magnificus omnes, & singulos quibuslibet titulis decoratos, excellit. Horum altitudo consilii, & expertae circumspectionis industria circa dirigenda quaelibet, & agenda salubriter afferre universaliter majora commoda dignoscitur. Qua de Causa *Conc. Trident. Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reform.* de electione Cardinalium agens ait: *Nihil magis Ecclesiae Dei esse necessarium, quam ut Beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem universae Ecclesiae ex muneris sui Officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum Cardinales adsciscat*. Ac Sum. Pont. Sixtus V. *Const. Postquam verus* 3. *Decem.* 1586. (1) expendit praestantiam, numerum, ordinem, aetatem, & qualitates S. R. E. Cardinalium, qui sunt creandi, necnon de optione sex Cathedralium Ecclesiarum, quae Cardinalibus conferuntur.

Insuper si ecclesiasticam disciplinam a prioribus seculis stabilitam expendamus videtur, praecipuum Cardinalium Romanae Ecclesiae officium esse Romano Pontifici in negotiis gerendis consilio, & opera assistere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam, atque dignitatem praecipue ne dicam unice, fuisse desumptam, & consideratam. Et quidem Leo IX. scribens ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum, cum dixisset, quod sicut Cardine totum regitur ostium, ita in Petro, & ejus successoribus totius Ecclesiae disponatur emolumentum, mox ut consequens infert:,, Unde, & Clerici ejus *Cardinales* dicuntur; *Cardini* utique illi, coetera moventur, *vicinius* adhaerentes ,,. Hinc Van-Espen inquit (2): *Itaque non jam ab intitulatione, vel incardinatione alicujus Ecclesiae Cardinales vocantur, sed a majori adhaerentia Pontifici Romano*. Et Pius II. Pont. Max. *in lib. Caerem. sect.* 8. *cap.* 6. hunc in modum Cardinales alloquitur: *Ad Collegium Apostolicum vocati estis Consiliarii nostri, & Coadjudices Orbis terrarum, super quos Militantis Ecclesiae ostium volvendum*

(1) *Bull. Rom. Tom. IV. Part. IV. pag.* 279.

(2) *Jur. Eccl. Univ. Part. I. tit.* XXII. *cap.* 1. *num.* XXX. *Tom. I. pag.* 227.

est. Hoc itaque est Cardinalatus officium de quo Plati *de Card. Dignit. & Offic. cap. 6. num.* 5. ita loquitur : *Hae igitur sunt partes Cardinalium, hoc officium, ut quoniam unius hominis mens, & consilium, nullo modo tantae moli sustinendae par esse potest, addantur aliqui, qui in tanto, tam laborioso, & difficili opere Pontificem adjuvent, & sublevent*. Et idem sentit Cohellius *Notit. Cardinalat. cap.* 15. *cap.* 41. dicens : *S. R. E. Cardinales ad hanc sacrosanctam & ecclesiasticam dignitatem ideo promotos esse, ut Summo Pontifici in administratione universalis Ecclesiae tanquam Senatores, & Consiliarii assistant*. Merito autem S. Bernardus *lib.* IV. *de Consid.* appellat Cardinales *Seniores Populi*, Judices Orbis ; *& in cap. Fundamenta de elect. in* 6. §. *Decet* dicuntur principales Assessores Consiliarii, & in exequutione principales Officii Cooperatores. Et Pignatelli (1) vocat Cardinales membra Summi Pontificis, quae constituunt cum ipso unum corpus, ac sunt veluti Conjudices ad ardua Ecclesiae negotia pertractanda. Rursus Episcopos praecellunt, cum Episcopi curae certae Dioecesis praesunt, Cardinales vero totius Ecclesiae, ut bene dixit Innocentius III. *in cap. bonae Memoriae* 3., quod Cardinalis persona utilior sit , non solum Romanae, sed etiam Ecclesiae universali *de postulat. Praelat.*, & idem S. Bernardus ad Eugenium III. *lib.* IV. *Tom. I. pag.* 195. inquit : *Veniamus ad Collaterales, & adjutores tuos, hi seduli tui ; hi intimi tui*.

Et revera haec fuit causa, quam Innocentius X. Pont. Max. constituit, ne Cardinales absque Summi Pontificis venia a statu Ecclesiastico recedant ; ipse enim inquit in exordio *Const. Cum juxta* 19 *Febr.* 1646. (2). *Cum juxta Sacrorum Canonum dispositionem Venerabiles Fratres nostri S. R. E. Cardinales in partem sollicitudinis Apostolicae sint vocati, ut Romano Pontifici pro tempore existenti personaliter assistant, & in regimine universalis Ecclesiae eorum opera praestent, dicanturque pars corporis , & membra ipsius*

(1) *Consult.* 174. *Tom. IX. num.* 9.
(2) *Bull. Rom. Tom. VI. Part.* III. *pag.* 71.

Pontificis, ac *diversis Ecclesiis Urbis pro eorum Cardinalatus titulo seu Diaconia praeficiantur, & propterea apud eumdem Romanum Pontificem in Romana Curia residere teneantur*. Imo Paullus IV. Summ. Pont. censuit, aequum non esse, ut Cardinales ab Urbe etiam de licentia ipsius Pontificis absentes, cum aliis in dicta Urbe praesentibus, & Summo Pontifici in regimine Universalis Ecclesiae, continue assistentibus in optione Ecclesiarum, quae ipsis pro titulis assignantur, aut in distributionibus, quibus gaudent, ratione Pilei concurrant; decrevit proinde de dicta optione, ac praefatis distributionibus Cardinales quavis de causa absentes minime gaudere, quod patet ex ipsius Decreto *incipien. Sanctissimus Dominus* 12. *Junii* 1556. (1). Hanc dispositionem confirmavit Bened. XIV. *Const. In regimine* 3. *Febr.* 1745. (2). Praeter auctores citatos egit de Cardinalibus S. R. E. Hieronymus Manfredi (*Bononiae* 1564. *in* 4.), & adest dissertatio de Cardinalium origine, & antiquitate *in Tom.* II. *num.* IX. & X. Thesauri Juris Ecclesiastici Antonii Schmidt. Cardinalium vitae, ac gesta autem Romae prodierunt latine ab Alphonso Ciacconio ab initio nascentis Ecclesiae usque ad Clem. IX., & a Mario Guarnacci, qui incepit a Clem. X. usque ad Clem. XII., & Italice recentissime a Cardelli Parocho Romano.

§. VIII.

Hinc summa rerum Universalis Ecclesiae ope Cardinalium Congregationum fuit pertractata.

Munus Cardinalium in dirigendis negotiis universae Ecclesiae maxime hodie elucet ex Congregationibus Cardinalitiis, quae sunt coetus quidam, seu Collegia quodammodo Cardinalium per Pontifices instituta ad certa aliqua negotia dirigenda, discutienda, quin & absol-

(1) *Bull. Rom. Tom. IV. Part. I. pag.* 330.
(2) *Bull. ejusd. Tom. I. pag.* 217.

venda; atque de illis etiam judicium ferendum; ideoque, & aliquam speciem tribunalis, suos Officiales, & inferiores ministros singulae Congregationes habere solent. Porro, ne ipse Summus Pontifex solus universalis Ecclesiae onere, quod est Angelicis humeris plane formidandum, opprimeretur, illud inter Cardinales, apta quadam, ut inquit Sixtus V. *in Const. Immensa aeterni* 22. *Januar.* 1587. (Bull. Rom. Tom. IV. part. IV. pag. 392.) distributione pro temporum conditione, negociorumque multitudine, & varietate, ipsaque utilitatis ratione, salubriter partiri coeptum est, ut qui ex omnibus nationibus ad hanc matrem, magistram, perfugiumque Fidelium Apostolicam Sedem devotionis, salutisque studio, juris persequendi, gratiae impetrandae, aliasve multiplices ob causas frequentissimi confugiunt, ii quidem & tuto, & commode Romam perveniant, &, ut facilius, celeriusque expediantur, distinctos Cardinalium conventus, & Congregationes ad certas rerum, & negociorum tractationes paratas habeant, Cardinalesque ipsi distributi muneris partem levius ferant, diligentius administrent, commodius Romanum Pontificem consulant, & denique viri primarii publicis in rebus exercitati, nullo unquam tempore desint, Congregationes fuerunt institutae, singulis certis negotiis cum particularibus facultatibus assignatis, ita tamen, ut graviores & difficiliores consultationes ad Papam referantur.

Hinc factum est, ut pro regimine universalis Ecclesiae ultra Consistorium sint institutae nonnullae congregationes Cardinalium, quae ignotae fuerunt antiquis Scriptoribus, utpote postea ex eodem Cardinalium collegio erectae; quod declarat Card. Paleot. *de Sacri Consistorii Consul. Par. V. quaest.* XL. qui ait: *Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontifices, & praesertim Sixtus V. ad causarum difficultates ipsius auctoritate cognoscendas, & definiendas instituerunt, esse tanquam filias Consistorii, ab eo veluti fonte promanantes. Et quemadmodum sol non solum ipse lucet, verum etiam stellis lumen impertitur, quo & caelum ornant, & illuminant orbem universum; sic Summum Pontificem, non suis decretis modo Ecclesiam per se ipsum docere, & moderari, verum etiam ita Cardinales sua*

tum auctoritate fulcire, *tum potestate augere*, *ut sociatis laboribus facile omnes difficultatum nodos dissolvant*. Et primum ex monumentis Ecclesiasticis colligitur, ex Sacro Senatu duas instituisse S. Pium V. 10. *Kal. Aug.* Congregationes, unam, in qua de reducendis Haereticis; alteram, in qua de convertendis Gentilibus ageretur; quod observat Jacobus de Laderchius Baronii, Raynaldique *Annal. Eccles.* continuator (1), qui refert Epistolas a Pontifice scriptas, & *pag.* 159. subjungit: *Uti autem appareat*, *literas hujusmodi a Pontifice scriptas fuisse*, *post decretam*, *quam diximus*, *Cardinalium Congregationem*, *quae curandis rebus*, *ad fidei propagationem spectantibus*, *incumberet*; *sic sciendum*, *haec prima fuisse*, *Congregationis illius*, *quae postea* de Propaganda Fide *dicta est*, *initia*, *& maximo totius Christianae Reipublicae bono*, *sub Gregorio XV. Urbano VIII.*, *& aliis Pontificibus amplificata*, *& aucta*. Congregationes autem, quae modo vigent, aliae sunt Ordinariae, aliae extraordinariae. Ordinariae formam stabilem habent, iisque certa negotia expedienda semel commissa sunt, quales sunt Congregationes Universalis Inquisitionis, quae *Sancti Officii* vulgo dicitur, Cardinalium Interpretum Concilii Tridentini, Episcoporum, & Regularium, Rituum Ecclesiasticorum, Immunitatis Ecclesiasticae, Indicis Librorum, Indulgentiarum, ac Sacrarum Reliquiarum, Propagandae Fidei, Examinis Episcoporum, Fabricae Basilicae Vaticanae S. Petri, & aliae attingentes negocium Ecclesiae Universae. Extraordinariae, quae scilicet extra ordinem per Pontificem particulariter ad dirigenda, decidendaque negocia tam publica universalis Ecclesiae, quam privata ex universis provinciis ad Curiam Romanam via provocationis, consultationis, relationis, appellationis, aut reservationis devoluta, ordinari solent, & cessant negociis illis absolutis; de quo praeter alios loquitur Zallwein *Princ. Jur. Eccl. Univ. & Partic. Germ. Quaest. III. cap.* IV. §. 1.

Hinc tantum abest, ut mos consulendi Apostolicam Sedem postremis hisce Saeculis exoleverit, ut, cum Summus Pontifex Consul-

(1) *Tom.* XXIII. *eod. an. pag.* 157.

tationum, Quaestionumque multitudine obrueretur, necesse fuerit varias pro rerum varietate Congregationes instituere, quae hanc Provinciam susciperent, eamque studiosissime curarent. Harum Congregationum Responsis pleni Canonistarum sunt libri, pleni recentiorum Interpretum commentarii. Hisce modo in Curiis Ecclesiasticis lites dirimuntur, controversiae solvuntur, omnesque fere quaestiones definiuntur. Et consonat, quod ait Cohellius *Notit. Cardinalat. cap.* 15. *Congr.* 1. *edit. Rom.* 1653. *pag.* 44. *Cum Negotiorum gravitas, & multitudo in dies magis, ac magis ad Apostolicam Sedem devolvantur, solusque Pontifex omnibus satisfacere, & Consistorium semper, omnesque Cardinales insimul convocare sit impossibile, summa quidem prudentia factum videmus, rerum peragendarum molem in varios, ac inter se distinctos Cardinalium Conventus (Congregationes appellant) aequa lance divisam, & juxta cujusque rei indigentiam assignatam; itaut Cardinales ipsi non omnes omnibus Congregationibus intersint, sed ut partiti oneris portionem levius ferant, diligentius examinent, Pontificem denique pro suprema manus appositione commodius consulant, certi certis fuerint adlecti.*

Et revera Congregationum erectionis necessitas & Ecclesiae Catholicae magis propagatae regimine resultat; quum Consistorii conventio satis pro universa regenda Ecclesia haud sit, sicuti Card. Paleoti *de Consist. Part. V. Quaest.* XI. animadvertit, inquiens: *Magna fuit olim a majoribus nostris ratione institutum, ut praeter Consistoria, ad quae universi Cardinales convenire debent, Congregationes quaedam Cardinalium frequenter haberentur, & pro rerum gravitate, & varietate, quae ad Sedem Apostolicam deferuntur; summus ipse Pontifex, qui Clavum administrationis tenet, certas veluti classes Cardinalium constitutas haberet, quibus proprius negotiorum tractationes, causarumque difficultates, ipsius auctoritate cognoscendas, & definiendas, sive etiam examinandas tantum, & ad eam deinde referendas, pro singulari sua sapientia distribueret. Quod institutum prae caeteris a Sixto V. fel. recor. sancitum, & ab aliis deinceps confirmatum, & usu receptum fuit.* Deinde pergit *loc. cit.*

Nam cum ad Sedem Apostolicam, tanquam Ecclesiarum omnium caput, ac universorum populorum matrem, totiusque Christiani Orbis perfugium, non solum fidei, religionisque negotia; sed etiam gravissimarum aliarum rerum, difficultates, ac dubitationes deferantur, congruens aliqua ratio visa fuit patribus nostris ineunda, qua populorum necessitatibus, quibuscumque liceret subsidiis, & facilius, & commodius prospiceretur.

Hac de causa Sum. Pont. Sixtus V. provide quindecim in Urbe instituit Congregationes S. R. E. Cardinalium, quarum plures, ut citius videlicet, & diligentius, negotia quae ad Sanctam Sedem deferuntur, examinari possent; sicut legitur in ejus Const. cit. *Immensa* hisce verbis: *Nos igitur magni illius Moysis exemplo adducti, qui cum Deo loquens Soceri sui Jethro consilium de variis judicibus constituendis non repudiavit, quique Dei jussu insignem Senatum septuaginta Seniorum conscripsit, qui cum eo onus populi sustinerent, ne solus ipse gravaretur; Pontificium hoc onus, Angelicis plane humeris formidandum, inter Senatoris Orbis terrae, Fratres Nostros Cardinales, apta quadam distributione pro temporum conditione, negotiorum multitudine, & varietate, ipsaque utilitatis ratione salubriter partiri decrevimus*: & paulo post: *Et, ut facilius, celeriusque expediantur* (sermo est de iis, qui ad Sanctam Apostolicam Sedem ob aliquas causas confugiunt) *distinctos Cardinalium Conventus, & Congregationes ad certas rerum, negotiorumque tractationes paratas habeant, Cardinalesque ipsi distributi muneris partem levius ferant, diligentius administrent; commodius nos consulent, & denique viri primarii publicis in rebus exercitati nullo umquam tempore desint.*

Nobis unice agendum est de Congregationibus in bonum universalis Ecclesiae institutis, *quarum* (Bened. XIV. Inst. Eccl. LXXVI. num. 8. *Tom. XI. pag.* 489. inquit) *voce suas Sedes Apostolica declarat sententias*. Congregatio S. Officii, seu Universalis Inquistionis confirmata a Sixto V. *cit. Const.* consistens in copioso Cardinalium, aliorumque Praelatorum, quin, & Religiosorum numero; ac eum in finem instituta, ut in Haereticos, Apostatas, Maleficos, Sacrilegos,

praedicatores, aut defensores scandalosarum propositionum inquirat, ac ulteriorem processum continuet, sententiando, ac definiendo in eorum causis, non solum in Urbe, sed etiam universo terrarum Orbe, ubi Christiana viget Religio. Vid. Plettemberg. *in Notit. Congreg. cap.* 17. §. 3. Schmier *Jus Canon. Univ. lib.* 1. *tract.* v. *cap.*11. *sect.* iv. §. 11. *pag.* 527. *edit. Salisburg.* 1716., & in hoc Opere Verb. *Congregatio* §. vII. *Not.* 705. De Congregatione Cardinalium S. Concilii Tridentini Interpretum sermo est §§. *seqq.* Congregatio super Negotiis Episc. & Regul. praeposita a Sixto V. *cit. loc.* instituta versatur; quando igitur oriuntur controversiae inter Episcopos, aliosve Praelatos, Officiales, aut subditos ex una; & Regulares ex altera parte, hique se gravatos ab illis conqueruntur, ad hanc Sacram Congregationem, quae componitur ex 24. Cardinalibus, & uno Praelato Secretario, recurritur, ac sine strepitu, & forma judiciali, sola veritate facti inspecta, ac informatione secreta, & extrajudiciali petita, controversiae definiuntur. Controversiae vero, quae concernunt ipsosmet Regulares inter se a propriis Judicibus sunt terminandae, nisi subditus aliquis a Superiore se gravatum sentiat, a quo non potest ulterius appellari, vid. Schmier *cit. loc.* Card. de Luca *disc.*15. *num.*6. & Plettemberg *cit. loc. cap.* 18. §. 1. *num.* 4. *& seqq. &* §. 2. *num.* 4. *& seqq.* & in hoc Opere Verb. *Congregatio* §. II. *not.* 658.

In Congregatione Rituum pariter in cit. Const. Sixti V. erecta, conveniunt partim Cardinales, partim alii Praelati, & Doctores, ut non solum negotia non contentiosa, meras v. g. caeremonias, ritus, officium divinum &c. concernentia: sed etiam contentiosa, praecedentiam v. g. inter Clericos seculares, & regulares in functionibus publicis, caeterisque hujusmodi sacris ritibus, & caeremoniis incidentes difficultates cognoscant, summarie terminent, & componant. Et haec S. Congreg. pariter causas Beatificationis, & Canonizationis Sanctorum cognoscit; vid. Card. de Luca *disc.* 18. *num.* 3. *& seqq. num.* 14. *& seqq.* & Schmier *loc. cit.* & in hoc Opere Verb. *Congregatio* §. v. *not.* 679. Congregatio Immunitatis Ecclesiasticae, & controversiarum Jurisdictionalium ab Urbano VIII. instituta, ex ali-

quot Cardinalibus, & Praelatis, pro arbitrio Papae, in Apostolico Palatio coadunata: ad hanc causae tangentes immunitatem Ecclesiasticam, localem, personalem, & realem pertinent, vid. Card. de Luca *disc.* 17. *num.* 4. *& seqq.* Schmier *loc. cit.* & Plettenberg *cap.* 20. *num.* 2. & in hoc Opere Verb. *Congregatio* §. III. *not.* 676. Congregatio Indicis librorum Prohibitorum a Sixto V. *cit. Const.* erecta, cui intersunt tot Cardinales, quot deputaverit Pontifex, una cum Secretario, ac duodecim Consultoribus, Praelatis, Secularibus Presbyteris, vel diversorum Ordinum Religiosis, e quibus primarius est Magister S. Palatii ex Ordine Praedicatorum. Cognoscit illa de libris, aut in Indicem jam relatis, aut primum editis, sed doctrina haeretica, noxia, vel scandalosa refertis: vid. Card. de Luca *disc.* 19. *num.* 14. *&* 15. Schmier *Loc. cit.* Plettenberg *cap.* 22. *num.* 2. *&* 3.

Congregatio Indulgentiarum, & Sacrarum Reliquiarum instituta est a Clemente IX. anno 1669., quae constat Cardinalibus, & Praelatis cum facultate omnem difficultatem, & dubietatem in Indulgentiis emergentem, quae ad fidei dogma non pertineat (circa graviora, & difficiliora Romano Pontifice prius consulto) expediendi; eum in finem, ut in Indulgentiis concedendis moderatio adhibeatur, omniaque pie, sancte, & incorrupte fieri curentur. *Congregatio Propagandae Fidei antiquitus instituta, sed ampliata a Gregorio XV. & ab Urbano VIII., uti dixi paullo ante, officium habet investigandi vias, & modos, quibus vera Fides Catholica in omnibus mundi partibus propagari, & conservari possit, eaque omnia, quae ad hunc finem conducere possint, curandi, & si quae res controversae inter Missionarios occurrant, eas relatis ad S. Pontificem rebus gravioribus, summarie, & de pleno decidendi, & expediendi, Ideoque amplum, & liberam habet disponendi de Missionibus ad praedicandum Evangelium institutis, Missionarios dirigendi, & per Regiones distribuendi, Ministros illis necessarios constituendi, & disponendi.* Congregatio Examinis Episcoporum a Clemente VI. erecta, ad quam pro examinandis Episcopis Italiae, noviter creatis, tum Cardinales, tum Prelati, & Regulares variorum Ordinum deputantur; vid. Card.

de Luca *disc.* 31. *per tot.* Schmier *cit. loc.* Plettenberg *cap.* 23. Congregatio Fabricae Basilicae Vaticanae S. Petri instituta, causa reparationis Basilicae Vaticanae, exercet munus suum circa plurima. Primo exequitur dispositiones, quae ad pias Causas sunt factae, ut suum sortiatur effectum applicando nonnullos fructus Fabricae, quod opus loco aliorum operum, vel suffragiorum, quae fieri debebant, potestate Apostolica succedit; secundo, ut exigat, sibique applicet dispositiones ad incerta pia opera factas; item legata pro certo quodam opere individuo, pro quo bona relicta non sufficiant, facta. Tertio si Ecclesiae, loca, aut personae, quarum favore dispositio facta est, ex instituto sunt incapaces illorum legatorum, uti Cappuccini &c. Et de his agitur contentiose, & oeconomice. Et procedit haec Congregatio etiamsi Testator voluerit, ne fabrica se dispositioni suae immisceat; vid. *in hoc Opere Verb. Fabrica S. Petri Not.* 1. *tom.* 4.

Tandem, ne minor esset Rom. Pontificis cura, Urbis Romae, (uti advertit Petrus Ant. Danieli, A. R. *Tom.* 4. *op. Recent. prax. R. Cur. Ed. R.* 1759. *Tit.* 23. *p.* 2. & 3.) in repraesentantia & figura ejus Episcopi, quam aliorum Episcoporum, qui juxta Canones, & Censuram Trid. Synodi (1), tenentur quotannis, vel per se, vel per alios Dioeceses visitare provido sane consilio Clem. VIII. an. 1692. *Constit.* 8. *incipien. Speculatores* Congregationem Visitationis erexit, cujus munus foret Ecclesias Urbis, Monasteria, aliaque loca pia visitare, abusus forsan irreptos corrigere, implementum onerum Missarum recognoscere, & ecclesiasticam disciplinam enixe promovere, eamdemq. Congregat. ex uno Praesule Secretario, nonnullis Cardinalibus, aliisque Praelatis in Consultores adscitis restauravit Alexander VIII., & ad Ecclesias in districtu Rom. positas extendit, atque porrexit peculiari Actuario, seu Cancellario Fiscali, aliisq. Ministris adjectis in Constitut. 15. incipien. *Cum in pastorali*. Praeterea vero Innoc. XII. eo quo praepollebat augendi divini cultus, & Religionis am-

(1) *Sess.* 24. *cap.* 3. *de Reformat.*

pliandae zelo ne dum Visitationem omnium Ecclesiarum, & locorum piorum Urbis indixit, verum etiam Cardinalibus, & Praelatis in adjutorium assumptis, amplissimas facultates concessit, praesertim vero, ut appellatione remota, eorumdem Cardinalium ordines executioni mandarentur, ut nullo privilegio, aut exemptionis titulo suffragante, Ecclesiae omnes & loca pia visitarentur, & personae quaelibet ad tradenda documenta ad eumdem effectum opportuna compellerentur. Ut insuper pontificalia munera in iisdem Ecclesiis, locisque piis libera exercerentur, celebratio Missarum ab Altaribus, ad quae ob earum multitudinem celebrari non possunt, ad alia altaria posset transferri; & demum ut causae omnes occasione Visitationis pendentes tam civiles, quam criminales, & mixtae, ad eosdem electos judices avocarentur, aliasque similes facultates adjecit, quae fusius describuntur in Constitutionibus ejusdem Pontificis, 1. *incipien Agrum* 11. Jan., altera *Cum in pastorali* 16. ejusdem mensis; 3. *Officii nostri*, 4. *Ut in prosequendo*, 5. *Quoniam* eadem die 16. *Jan. an.* 1693. editis, quae extant *in Bull. ejusdem Pontificis a n.* 17. *ad* 20. Cum ergo per hanc Congregationem a praedictis vetustioribus Pontificibus erectam, & ab eodem Innocentio magis, ut diximus, ampliatam, nihil sit pro regimine, optimaque directione Ecclesiarum, & locorum piorum Urbis, & Districtus ulterius desiderandum, ea forsan ratio est, ob quam licet antiquioribus saeculis aliquando legamus, ab ipsis Pontificibus tamquam Episcopis Urbis Romanum Clerum coram se in Synodo congregatam fuisse, juxta exempla, quae profert Benedictus XIV. (1); imo licet etiam Card. Vicarius jus habeat Synodum indicendi, raro tamen hujusmodi Synodos coactas fuisse recentius comperimus, tum scilicet, quod Romana Dioecesis unius Urbis moenibus pene concluditur, ita ut Pontificis, Vicarii, & Cardinalium vigilantia, facile possint, si qui occurrant abusus, removeri, tum etiam, quia per hanc praecipue Visitationis Congregationem ad instar Syno-

(1) *De Synodo Dioecesana lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. *& lib.*2. *cap.*2. *num.* 7.

di celerius & facilius scandala arceantur, Cleri populique mores reformantur, & Ecclesiastica disciplina amplissime restauratur, ut egregie advertit idem Benedictus XIV. (1).

Declarationes Sacrarum Congregationum Cardinalium tunc tantum sortiuntur vim juris, quando explicant jus commune, seu si sint comprehensivae, non extensivae, hoc est, si solummodo Jus Ecclesiasticum declarent, non autem extendant, ac insuper Papa prius consulto ejusdem expresso in literis nomine datae sint, uti statuit Sixtus V. & Gregor. XIV. (Card. de Luca in Adnot. ad Concil. Trid. disc. 17.). Notat autem Peliz. (Manual. Tract. 4. num. 108.) ex Saly, quod Cardinales raro consulant Pontificem. Requiritur praeterea, ut producantur in forma Authentica, hoc est, ut Sigillo Sac. Congr. Card. munitae, & a Card. Praefecto, & Secretario subscriptae sint, ut ordinavit Urbanus VIII. anno 1631., si proinde habeant has tres conditiones, sunt Declarationes authenticae, & vim Juris obtinent, saltem si dentur generaliter, & sine restrictione tacita, vel expressa ad certum locum, vel certam Personam, quia censentur esse datae ab ipso Pontifice, & censentur esse ipsum jus etiam jam antecedenter conditum, non vero Jus novum. Caeterum observant Doctores, haud aegre deferri dictarum Congregationum Declarationibus licet Sigillo, & subscriptione debita munitae non producantur, modo referantur a probatis, & fide dignis Scriptoribus, & aliunde non reddantur suspectae. De his ait Ferrarius *Bibliot. Verb. Resolutiones* recentissimae editionis: *Resolutiones Sacrarum Congregationum furtive obtentae, & non expressa facti serie non attenduntur, nec attenduntur, quando sunt in terminis diversis, nec attendi debent si non publicentur. Resolutiones Sacr. Congregationum di untur rem Iudicatam constituere. Resolutiones S. Congregationis faciunt jus, quando non sunt certis circumstantiis adstrictae. Resolutiones S. Congregationis approbatae a Papa dicuntur Constitutiones Apostolicae. Resolutionibus autem particularium Congregationum deferen-*

(1) *Loco citato*.

dum est pro casibus similibus. Resolutiones ultimae S. Congregationum praevalent prioribus. Resolutiones S. Congregationum corruunt, corruente fundamento, sub quo emanarunt. Et Ursaya *Discept. Eccl.* IV. *Tom. IV. Part.* II. *num.* 98. affirmat, Resolutiones SS. Congregationum punctualiter casum decidentes, haberi pro casu eodem vim legis. Et *discep. Eccl.* VI. *Tom. IV. Part.* II. *num.* 114. ait, Resolutiones SS. Congreg. rem judicatam constituere. Item *Disc. Eccl.* VII. *Tom. I. num.* 23. *seq.* testatur: *Imo tanta est veneratio, quam, ut par est, Tribunal Sacrae Rotae profitetur erga oracula, declarationes, & resolutiones Sacrarum Congregationum, ut si aliquando aliquid firmaverit, aut declaraverit, cujus subinde contrarium declaratum extiterit per easdem Sacras Congregationes, statim sententiam mutaverit, & praedictis resolutionibus se uniformaverit, ut pluries protestata fuit, & observavit, & videre est in Decis. &c.*

Jurisdictio harum Sacr. Congregationum mortuo Sum. Pontifice haud expirat, qua illarum jurisdictio est ordinaria, quum data sit Congregationibus per Const. cit. *Immensa* Sixti V., in qua instituuntur 15. Congr. S. Rom. Ecclesiae Cardinalium cum jurisdictionum, & facultatum partita concessione ad faciliorem universae Reipublicae Christianae, statusque Ecclesiastici, & Romanae Curiae negotiorum, & causarum expeditionem, ut legitur in proemio §. 1. & 2., & constat ex facultatibus cuique Congregationi attributis. Et jurisdictio data ad universitatem causarum, vel ad unum negotium universale proculdubio est ordinaria, ut notat Bart. *in L. Ambitiosa num.* 34. *vers. sed concedendo ff. de Decret. ab Ordin. facien. & in L. more qu.* 5. *num.* 9. Et etiam jurisdictio, quae defertur a lege, vel a statuto est ordinaria ex *l. Et quia ff. De jurisd. omn. Judic. l.* 1. *in* 1. *respon. ff. de Offic. ejus cui mandat. est jurisdict.* Immo testatur Fa nanus *in cap. Cum olim de Major. & Obed. num.* 63. quod die 8. Sept. 1644. vacante Sede Apostolica per obitum Urbani VIII. ille consultus fuit hac de re a Sac. Collegio Cardinalium in Conclavi existentium, & sic respondit: *jurisdictionem Congregationum per obitum Papae non expirare: debere tamen conquiescere ipsis Cardinalibus in*

Conclavi manentibus quoad illa negotia , & causas , quae in ipsis Congregationibus expediuntur per subsciiptionem Card. Praefecti, seu habentis sigillum. Alia vero, quae ex communi forma a Secretario expediri soleut vivente Pontifice, posse iiidem expediri Sede vacante. Cujus responsionis deinde suas aflert rationes.

Praeterea quo dictarum Congregationum expeditiones validae existant, Cardinales in qualibet Congregatione non sint pauciores tribus, ut habetur in Declaratione facultatum dictarum Congregationum in calce *Const. Immensa* exarata (1), ubi Sixtus V. ita loquitur §. 3. *Et quoniam divinis oraculis admonemur, ubi multa consilia, ibi salutem adesse, eaedem Congregationes pro earum arbitrio viros Sacrae Theologiae, Pontificii, Caesareique juris peritos, & rerum gerendarum usu pollentes in consultationibus, advocent, atque adhibeant; ut causis, quaestionibus, & negociis quam optime discussis, quae Dei gloriae, animarumque saluti, & justitiae, atque aequitati consentanea maxime erunt, decernantur; graviora vero quaecunque, ad Nos, vel Su cessores nostros deferantur, ut quid secundum Deum expediat, ejus gratia adjuvante, mature statuamus.* Deinde sequuntur dictam Const. (2) nonnullae declarationes editae in Consistorio *die* 11. *Maii* 1588. circa dubia in Congregationibus praedictis evenientia. Et prima est declaratio, quod si ante inchoatum judicium coram aliquo Judice, pars coram Congregatione conventa, renuerit in illam consentire, & noluerit causam a Congregatione terminari, tunc ad Judicem competentem remittatur. Secunda est, quod si coram aliquo Judice inchoatum fuerit Judicium, & deinde partes concordes Congregationem adiverint, tunc Congregatio causam decidat, & acta ad se transportari faciat. Tertia est, quod si causa coram Congregatione coepta fuerit, & deinde aliquod emergens supervenerit, tunc non tantum illa causa coepta, verum etiam illud emergens a Congregatione expediatur. Quarta, quod si causa in ipsa Congregatione

(1) *Bull. Rom. Tom. IV. part.* IV. *pag.* 400.
(2) *Ibid. pag.* 401.

decisa requirat, ut super illa expediatur supplicatio, vel breve, tunc decrevit Sanctitas sua, ut in ipsa supplicatione, vel in ipso brevi fiat mentio, causam de ordine Congregationis fuisse ita terminatam. Quinta, quod si alicui Congregationi occurrerit, pro rebus ad ipsam Congregationem spectantibus brachio seculari indigere, tunc recurratur ad Gubernatorem, Auditorem Camerae, Vicarium, sive ad alium judicem, qui praeceptis ab ipsa Congregatione factis, obedire teneatur.

Denique Innocentius XII. Pont. Max. (1) confirmat *Const. Immensa Sixti V.* scilicet quindecim Congregationes Cardinalium, quas non debere admittere lites contentiosas, quae sunt eae, quae requirunt probationes, acta, examina testium, scripturas &c. decernit; posse tamen ab his Congregationibus cognosci has causas, si pars utraque consentiat, vel si Pontifex aliquas audiendas iis demandet; causas porro criminales Regularium deferendas esse ad judices ordinarios voluit.

§. XV.

Declarationes S. Congr. Concilii, earum divisio, vis, & usus.

Etsi, ut vidimus superioribus §§., ex omnibus Congregationibus nulla sit, quae majori auctoritate polleat, quam Congregatio ad interpretationem Concilii Tridentini instituta, propterea quod tanti hanc duxerat Pius IV., ut personae suae eam reservaverit, Cardinalibus, solam concedendo facultatem exequendi Concilium; attamen magna animorum contentione disceptatur inter Theologos, & Canonistas de auctoritate declarationum hujus Congregationis, quae aliud non sunt, quam interpretationes Decretorum Concilii Tridentini ad reformationem morum pertinentes a Sacra Congregatione emanatae. Definitio-

(1) Decreto incip. *Ut debitus* 9. *Aug.* 1693 relato a Guerra in *Epist. Bullar. Tom I. pag* 398.

nes enim quoad fidei dogmata, ac interpretationes Summo Pontifici sunt reservatae. De Declarationum auctoritate S. Congregationis Concilii Theologi ac Canonistae in tres abeunt sententias. Nonnulli opinantur, dictas Declarationes esse solummodo doctrinales; alii è contra eas vim Canonicae legis in utroque foro obligantis habere, si solemniter promulgentur; caeteri denique contendunt, eas vim legis universalis, atque in utroque foro obligantis habere; etsi promulgatae solemniter non sint, modo *Consulentibus* in forma authentica sint extraditae, atque in Curia consueta exhibitae; quam posteriorem sententiam ex professo, & latissime propugnat Fagnanus *in Cap. Quoniam num. 6. & seqq. de Const. Tom. I. pag.* 130.

Hinc antequam hanc quaestionem declaremus notandum est cum Rupprecht *in Notis Hist. in Jus Canon. Tom. I. tit.* II. *cap.* VII. §.1. Primo, declarationem legalem alicujus Canonis, vel Constitutionis eam esse, quae fit vel ab ipso legislatore, ejusque successore, vel ad ejusdem mandatum a privatis quidem, sed nomine, & auctoritate ejusdem Hujusmodi olim fuerunt in jure civili responsa Prudentium, quibus a Caesare concessum erat jura publice interpretari cum tanta auctoritate, ut judici ab eorum responso recedere non licuerit §. *responsa prudentum instit. de jur. nat. gent. & civ.* Declarationem vero magistralem esse illam, quae fit ab homine privato, & simul privata auctoritate, a qua proinde ex motivo contrario etiam non evidenti recedere cui, liber fas est. Notandum secundo, Legislatores, dum aliis facultatem interpretandi nomine suo Constitutiones a se, vel a Praedecessoribus latas tribuunt; eam quidem hisce interpretibus elargiri auctoritatem, ut leges juxta earumdem declarationem in praxim mitti debeant, prout constat ex mox relato §. *instit. de jur. nat. &c.*; at nequaquam efficere, ut dicti interpretes hac ipsa concessione donum infallibilitatis nanciscantur, quo praedicti genuinum semper legis sensum procul dubio assequantur; cujus rei exemplum nobis suppeditat ipsa, de qua impraesentiarum agimus, sacra Cardinalium Concilii Congregatio, quae aliquoties interpretationes suas, re maturius considerata, corrigendo, monstravit, se donum infallibilitatis hac in re non ha-

bere; exempla similium correctionum ex Fagnano *in cap.* 2. *sess.* 24. videri possunt.

Itaque ex communi opinione Sacrorum Canonum interpretum, ut expendit Laurenius *For. Eccl. lib.* 1. *quaest.* 24. hujus Congregationis Declarationes non solum in genere magnam auctoritatem, aut etiam vim decisivam in illo casu particulari huic Congregationi proposito, & respectu personarum proponentium tantum; sed vim legis universalis in utroque foro habent, licet ad instantiam particularium personarum emanaverint, si tamen affectae sint his tribus conditionibus. Primo ut emanatae sint consulto Papa; hanc enim clausulam *Nobis tamen consultis* addit Sixtus V., dum Congregationi hanc facultatem interpretandi confert. Secundo, ut sint tantum declarativae, & interpretativae, & vel sic dictae *comprehensivae*, non tamen dispensativae, aut ultra verborum proprietatem, & hinc dictae *extensivae*, nisi forte desuper habito speciali mandato Pontificis; quod expendit P. Vitus Pichler *Sum. Jurisprud. Sacr. Univ. seu Jus Canonic. edit. Aug. Vindel.* 1728. *in proleg. num.* 46. *pag.* 13. Tertio, ut producantur in forma authentica, hoc est, a Cardinale Praefecto, & Secretario subscriptae, ac consueto sigillo obsignatae; aliter enim productis fidem nullam habendam in judiciis, vel extra jussit S. Congregatio de mandato Urbani VIII. anno 1631. apud Barbosam *Jur. Eccl. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 81. cujus etiam meminit Reiffenstuel *Jus Canonic. Univ. in Procem.* §. VIII. *num.* 126. *Tom. I. pag.* 25. Ludovic. Engel *in Procem. Colleg. Jur. Can. num.* 16. Card. de Luca *in Adnot. ad Concil. Trid. Disc.* 1. *num.* 17. Lantusca *in Theat. Regul.* ℣. *Congr. Concil. Trid. num.* 2. hinc Prosper Fagnanus *Tom. I. in Monit. ad Lectorem*, expresse protestatus, quod licet ipse in suis Commentariis Responsa S. C. Card. Concil. Trid. Interp. ferme omnia exscripserit fideliter, dum ejusdem S. C. esset a secretis; ea tamen minime habenda pro authenticis, quum Cardinalis Praefecti, & Secretarii subscriptione, signoque carent. Quae conditio vero, ut advertit Card. de Luca *in Relat. Rom. Cur. disc.* 16. *num.* 2. *in fin.*

limitari in Urbe, ob facilitatem recognoscendi Regesta Sac. Congregationis debet.

Et revera tres conditiones praedictae Declarationibus S. Congregationis Concilii, si iis sint munitae, auctoritatem legalem, seu vim legis canonicae pro utroque foro omnes Christi Fideles obligantis tribuunt Benedictus XIV. *Inst. Eccl.* x. *num.* 1. *tom.* xi. *pag.* 53. *& Inst. Eccl.* LXXX. *num.* 17. *tom.* xi. *pag.* 516. Augustinus Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccl. Univ. cap.* 4. *num.* 8. Petrus Barusius *Torcul. Jur. Resol.* 8. *num.* 13. *& Resol.* 15. *num.* 22. Carolus Leopoldus Calcagninius *de Ult. Volunt. tom.* 3. *Observ.* 28. *num.* 30. 31. *&* 34. Castrop. *Tract.*3. *distinc.* 5. *pag.* 3. §. 1. *num.* 4. Angelus Maria Cherubinus *Bullar. Const.* 74. *Sixti V. Sch.* 1. Joan. Clericatus *Discord. Foren. de Benef. atq. Pens. disc.* III. *num.* 13. *pag.* 1., *disc.* XXIX. *num.* 32. *seqq. pag.* 80. *& disc.* LXVIII. *num.* 23. *pag.* 228. *edit. Venet.* 1708. Jo. Cochier *de permut. Benef. tom.* 1. *in prefat.* Colonius *f.* 2. *controv.* 8. *cap.* 3. Jacobus Cohelius *Notitia Cardinalatus cap.* 15. *Congr.* 6. Franc. Maria Constantinus *Vot. Decis. Civil. vot.* 471. *num.* 41. *tom.* 4. *& vot.* 75. *num.* 15. *tom.* 1. Ant. Diana *Part.* 1. *tract.* 10. *resol.* 20. Ludovicus Engl *Proem. num.* 19. Prosper Fagnanus *in cap. Quoniam de Const. num.* 8. *lib.*1. *pag.*131. Lucius Ferrari *Bibliotheca Can. Jur. Mor. Theol. Verbo Resolutiones,* Francis. de Fargna *Comment. in Can.* XXVII. *cas.* II. *num.* 27. *part.*2. Mich. Ant. Frances *Var. & Pract. Utriusq. Jur. Resol. cap.*44. *num.* 163. Didacus Ant. Frances *Pastor. Regul. artic.* III. *vot.* III. *pag.*13 *pag.* 230. Nicolaus Gargia *de Benef. in praef. tom.* 1. Gonzalez *Comment. in lib. Decret. tom.* 1. *appar. de Orig. & progr. Jur. Canon. num.* 57. Angelus Lantusca *Theatr. Regul.* ℣. *Cong. Concil. Trident. num.* 4. Laurenius *For. Eccl. lib.* 1. *quaest.* 24. Jo. Bapt. de Lezana *Tom.* III. *Summ. Quaest. V. S. Congr. num.* 8. Card. de Luca *in Adnot ad Concil. Trid. disc.* 1. *num.* 17. Mayer *Jus Pontif. Univ. Inst. Proem. tom.* VII. *Punc.* 42. *num.* 264. Augustinus Mattheucci *Offic. Cur Eccl. cap.* XLIII. *num.* 9. Lodovicus Miranda *tom.* II. *Manual. Praelat. quaest.* 26. *art.* II. Laurent De Nicollius *in Prax. Canon. ad*

tit. de Judic. num. 25. Passerinus *de Stat. Homin. quaest.* 187. *art.* 1. *observ.* 3. *num.* 447. Pacioni *Select. Alleg. Civil. & Canon. Alleg.* 155. *num.* 6. Jordanus Pax *Elucubr. Divers. tom.* 1. *lib.* IV. *tit.* 1. *num.* 515. Vitus Pichler *Sum. Jurisprud. Sacr. Univ. seu Jus Canon. in proleg. num.* 46. Jacobus Pignatelli *tom.* 1. *Consult.* 86. *num.* 19. & *tom.* IX. *Consult.* 144. *num.* 8. Franciscus Pittoni *Discept. Eccl.* 112 *num.* 21. *Part.* IV. Ridolphinus *Praxis Judic. part.* 1. *cap.* VII. *num.* 83. Anacletus Reiffenstuel *Jus Canon Univ. in Proem.* §. VIII. *num.* 126. *tom.* 1. Emanuel Rodriquez *tom.* 1. *de Regul. quae.* 11. *art.* 1. & 2. Rupprecht *in Not. Hist. in jus Canon. tom.* 1. *tit.* II. *cap.* VII §. 1. Joan. de Sales *de Legibus tr.* 14. *q.* 97. *Disp.* 21. *sect.* 12. Joan Salgado *de Retent Bullar. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. & 8 Franciscus Schmalzgrueber *Jus. Eccl. Univ. in Dissert. Proem.* §. 8 *num.* 370 *tom.* 1 Dominicus Schram *Instit. Juris Eccl. tom.* 1. §. 59 *pag.* 66 *Edit. Aug. Vendelic.* 1774. Tapia *de Legibus lib.* 4. *quaest.* 8 *artic.* 8. De Tondutis Saulegerius *Tract. de Pension. Eccl. cap.* 33 *num.* 23 Dominicus Ursaya *Discept. Eccl.* IV. *tom.* IV. *part.* II. *num.* 98. Jacobus Wiestner *Inst. Canon. tom.* 1. *pag.* 48. *art.* X *num.* 146 Franciscus Zipoeus *Analyt. Jur. Pont. in Praefat.* Dictionnaire de Droit Canonique, et de Pratique Beneficiale par Mr. Durand de Maillane *Paris* 1761. *tom.* 1 *pag.* 373. *Congregation.*

Probatur assertio ratione fundamentali cum Rupprecht *in Not. Hist. in Jus Canon. Tom. I. tit.* II *cap.* VII §. 1. etiam illos constrigente, qui Concilium supra Pontificem esse asseverant. Oecumenicum Concilium Tridentinum *sess.* 25. *in fin. de recipiendis, & obtinendis decretis Concilii*, confidit Romanum Pontificem dubia, si quae in hujuscemodi sanctionibus occurrerint, soluturum, eidemque id muneris *commodiore quacumque ratione ei visum fuerit*, exequendum committit, Sixtus V. Rom. Pontifex in cit. *Const. Immensa* §. *Deo autem Patri &c.* impertitur *Cardinalibus . . . praefectis interpretationi, & executioni Concilii Tridentini, si quando in his, quae de morum reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis Judiciis, aliisque hujusmodi statuta sunt, dubietas, aut difficultas emerserit*, (ipso tamen

consulto) *interpretandi facultatem*; ergo si generales sint, & reliqua requisita habent, vere sunt legales, quum ex jure civili probatur, illam interpretationem esse legalem, quae fit nomine, & auctoritate Supremi Principis. Nam Justinianus Imperator olim postquam prohibuisset *l.* 1. *Cod. de Vet. Jur. Enucl.* §. *Nostram autem*, ne ad suum Codicem ederentur Commentaria, dando deinde Prudentibus interpretandarum legum auctoritatem *l.c.* §. *His itaque* declarat eorum studia ex principalibus Constitutionibus profecta esse,& ut inquit §.*Sed neque*: *Tanquam a nostro divino ore profusa* subjungens rationem: *Quia merito omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impertimur.* Pari ratione Sixtus V. concedendo Congreg. illi faleutatem interpretandi Decreta Concilii, quam Pius IV. Sedi Apostolicae reservarat, declarat interpretationes & declarationes hujus Congr. suas esse effectas, prout loquitur Bonifacius VIII. de provisione facta a legato auctoritate ipsi a Sede concessa (1).

Sed tantum doctrinales esse praedictas Declarationes, non vero in vim legis obligare, defendunt Petrus de Ledesma *Summ. Tom. I. de Sacr. Poenit. cap.* 13. *diffic.* 5. Alphonsus de Vega *Summ Tom. I. c.* 62. *cas.* 40. Thomas Sanchez *Tom.* III *lib.* 8. *de Matrim. Disp.*2. *num.* 10. Pont. *lib.* 5. *de Matrim. cap.* 13. §. 2 *num.* 7. Diana *p.* 1. *tr.*10 *res.*29. Bonacin. *de leg. D.* 1. *q.* 1. *p.* 8 *num.* 4 Laym. *lib.*1. *tr.* 4. *c.* 7. *num.* 26 Pellizar. *Man. tr.* 4 *c.* 4. *num.* 108, & illi Doctores relati a Gonzalez *in fin. App.* existimant Declarationes esse solum doctrinales, magnae tamen auctoritatis, neque habere vim decisivam, nisi in casu particulari proposito, & respectu personarum, quae casum illum proposuerunt. Horum argumenta, caeterorumque, qui easdem Declarationes rejiciunt, rationes refelluntur § XVII. Modo juvat ad probandam nostram assertionem de tribus supradictis conditionibus verba facere. Et quoad primam conditionem nempe si consulto Papa factae sunt, rationes sunt; 1 quia cum Summus Pontifex facultatem interpretandi Concilium Tridentinum in Bulla

(1) *C. si Apostolica de Rescript c* 6.

S. Pii V. sibi soli reservaverit, Sixtus V. autem eamdem facultatem ipsi Congregationi impertitus fuerit, clarum videtur, quod dicta Congregatio in interpretandis hujus Concilii Decretis non sua, sed Pontificis utatur auctoritate, *Arg. cap. cum aliquibus* 4. *de rescript. in 6.* sed illa decreta, quae emanant Summi Principis auctoritate, habent vim legis, per *l.* 1. §. *6. C. de V. I. E.* ubi Imperator hujus addit rationem; quia merito omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impertimur. 2. Quia Sixtus V. tribuens huic Congr. facultatem interpretandi Concilium addidit haec verba, *Nobis tamen Consultis*; sed haec verba fuissent supervacanea, si ejusdem Congr. interpretatio solum esset Doctrinalis, seu Magistralis, cum Doctores, & Magistri Canones, & leges interpretentur citra consultationem Principis, *l. un. C. de Profess. qui in Urb.* Imo patet ex ipsa Trid. Synodo *Sess.* 25. *de reform. cap.* 2., ubi Universitatum, & studiorum generalium Magistris, & Doctoribus injungitur, ut ad normam Canonum, & Decretorum hujus Sanctae Synodi ea, quae Catholicae fidei sunt, doceant, & interpretentur. Unde consequens est, Pontificem ideo voluisse se prius a Congregatione consuli, ut illius Declarationes ex Pontificia consultatione robur acciperent, & jus facerent quoad omnes juxta illud *in cap. Ex multa 9. de Voto*, ibi, *In Consultatione Nostra Jus editur*; quod expendit Fagnanus *in cap. Quoniam de Constit. num.* 11. (1). 3. Quia Pontifex eodem tenore, quo auctoritatem interpretandi dubia pertinentia ad fidem sibi reservavit, auctoritatem interpretandi dubia, circa morum reformationem, disciplinam moderationem, & Ecclesiastica judicia S. Congreg. impertivit; atqui auctoritas interpretandi, quam Pontifex sibi reservavit, sine dubio est Apostolica, & facit jus quoad omnes; ergo etiam auctoritas ab eodem impertita Congr. teste eodem Fagnano *cit. loc.* 4. Quia Pontifex sub eadem verborum structura Congregationem hanc asserit assumptam ad Decreta Concilii Tridentini interpretanda, & exequenda; sed auctoritas exequendi inducit parendi necessitatem quoad omnes, ut patet ex Constit. Pii IV., in qua pro Concilii exequu-

(1) *Comment. in Decret. Tom. I. p.* 131.

tione tribuitur Congregationi amplissima facultas procedendi poenis, & Censuris Ecclesiasticis etiam usque ad officiorum privationem; ergo etiam auctoritas interpretandi inducit necessitatem parendi quoad omnes. Denique quia Congregationis hujus utpote a Summo Pontifice institutae, non videtur minor esse auctoritas, quam olim fuerit auctoritas Prudentum in legum Civilium interpretatione; atque horum auctoritas tanta fuit, ut eorum sententiae, & responsa habuerint vim legis, ita, ut ab eis recedere Judici fas non fuerit *l.* 1. §. 8. *C. de V. I. E.*; Ergo etiam auctoritas hujus Congr. tanta erit, ut ejus declarationes habeant vim legis.

De secunda conditione, sciendum est, quod Declarationes duplicis generis sunt, comprehensivae, & extensivae. Comprehensivae sunt, si sensus sic declaratus a verborum propria, & usu recepta significatione non recedat. Extensivae, si illam egrediantur, & ultra id, quod verba proprie, & secundum sensum communem accepta denotant, aliquid concedant, prohibeant, dispensent. Comprehensivae caeteris munitae conditionibus, si nempe Papa consulto factae, a Card. Praefecto, & Secretario subscriptae, consuetoque Congreg. ipsius sigillo dotatae, vim legis habent, & faciunt jus pontificium universale. Ita hodie communis sententia, quam late probat Fagnan. *in cap. cit. Quoniam de Const. num.* 8. (1). Ratio est, quia declaratio nomine Papae facta authentica vim habet juris pontificii *Arg. l.* 12 §. 1 *C. de LL.* Sed declarationes S.C.Concilii fiunt nomine Papae; tum quia S.Pius V, & Sixtus V hanc facultatem interpretandi concesserunt Cardinalibus; tum quia declaratio comprehensiva non facit jus novum, sed solum jus praeexistens declarat, & est mera veteris expositio, & id quod declaratur in veteri continetur; adeoque nititur auctoritate papali; sicut ipsa Decreta Tridentini. Hinc animadvertendum cum Mattheuccio *Officil.Cur.Eccl.cap.* 43. *num.* 9. quod Declarationes hujusmodi habent vim obligandi pro utroque foro, non solum quoad personas, ad quarum instantiam emanarunt, vel in alio particulari casu; sed sunt leges generales in similibus omni-

(1) *Lib.* 1. *pag.* 131.

bus, ut dixit Fagnanus *ad Cap. Quoniam cit. num.* 11. (1) & Rota *Romana Pensionis* 15. *Martii* 1694. *cor. Priolo*. Nam ea est vis legis, ut comprehendat omnes similes casus. Consequenter sunt in simili materia generaliter observandae; cum Decreta Concilii, quae generaliter ligant omnes, habeant semper intrinsece sensum, aut intellectum illum, quos S. C. sua Declaratione manifestat. Declarationes extensivae, quae textum ampliant, vel restrictivae, quae generalitatem textus restringunt, non habent vim juris; nam juxta Constr. Pii IV. *Alias nos* Sacra ista Congreg. praefecta est decretis Concilii tantum Const. Sixti V. *Immensa*, aliorumque Pontificum data est Cardinalibus potestas tantum declarandi, & interpretandi decreta reformationis, non vero dispensandi, augendi, vel minuendi; secus vero dicendum est, si illius decreta fiant cum speciali auctoritate, & approbatione Papae; tunc enim licet extensivae sint, vel restrictivae, obtinent vim juris Pontificii, sicut Decreta ejusdem S. Congr. jussu Urbani VIII. edita *de alienatione rerum temporalium, ad Monasteria, aliosque Regularium Conventus pertinentium* 7. *Sept.* 1624., *de Apostatis Regular. & Ejectis* 21. *Sept. anno eod.*, *de Celebrat. Miss.* 21. *Junii* 1625. Imo Gregorius XIV. Sum. Pont. S. Congr. dedit auctoritatem scribendi nomine Papae, ergo rescripta ejus censenda sunt Papalia, & Apostolica, *C. Cum aliquibus de Rescrip. in* 6. *Hi qui, de praeb. in* 6., & confirmat praxis; nam teste Garcia *de Benef. Tom. I. in praef.* haec S. Congreg. sic rescripsit cuidam Abbatissae Messanensi: *Eadem ratio habenda est in his, quae scribuntur a Cardinalibus S. Congr. Concilii Trid. nomine ipsius Congreg., ac si a Papa scripta essent*. Idem animadvertit Pignatelli *T. IX. Consult.* 174. *num.* 10. inquiens de dicta S. Congreg. Concilii, *quae licet ex eadem Const. Sixti V. non habeat facultatem condendi leges, vel faciendi declarationes, quae vim legis habeant ultra illius praescriptum, quando tamen illas condit, credendum est, eas condere cum expressa, vel tacita licentia Summi Pontificis*; *ac proinde omnes ejus de-*

(1) *Lib. I. pag.* 139.

clarationes vim legis Pontificiae habere; *ideoque ex usu Curiae pro illis exequendis Summus Pontifex Breve concedit*, *& Auditor Camerae monitorium*, *& a Sacra Rota recipiuntur*, *tanquam leges Pontificiae sine ulla controversia*, *ut per Garciam de Benef. in praef. ac Lezana d. v. num.* 8. Ideoque S. Congr. multoties (teste Fagnano *in Cap. Quoniam de Constit. num.* 8. (1)) inscribitur Tridentini Concilii Sanctissimi Domini Nostri auctoritate, seu Apostolica auctoritate interpres. Et concordat *text. in c. si cum de praebend. in* 6. ibi: *Talis receptus hujusmodi nostra auctoritate mandati*, *non legati*, *sed nostra intilligitur auctoritate receptus*. *Et in c. Hi qui in fin. eod. tit. & lib.* in illis verbis: *Eum quoque qui ad mandatum legati*, *vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte con essa fungentis recipitur*, *auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit*.

Requiritur denique, ut Declarationes ipsae a Card. Praefecto, & Secretario subscriptae, & consueto sigillo obsignatae, si producantur, sint, ut vim legis obtineant. Nam Declarationes, sive impressae sint, sive manuscriptae, quae passim circumferuntur, quamplurimas esse apocryphas, & falsas, pro certo haberi potest; ideoque S. Congreg. de Mandato Gregorii XV. *die* 27. *April.* 1621. decrevit hujusmodi Declarationes Indici Librorum prohibitorum esse adjiciendas. Ac subinde eadem haec Congreg. jussu Urbani VIII. anno 1631. praecepit hujusmodi declarationibus tam impressis, & imprimendis, quam manuscriptis nullam fidem esse in judicio, vel extra illud a quoquam adhibendam, sed tantum illis, quae in authentica forma, solito sigillo, & subscriptione Card. Praefecti, & Secretarii ejusdem Congreg. munitae fuerint. Hinc Fagnanus, qui multis annis ejusd. Congr. a Secretis fuit, in principio suorum operum monet Lectorem, & protestatur, quod responsa S. Congr., quae sparsim affert, minime haberi velit pro authenticis, quando Card. Praefecti, & Secretarii subscriptione, signoque carent; eo quod similium De-

(1) *Lib. I. pag.* 131.

clarationum plures alteratas, diminutas, & forte omnino confictas esse, pervenerit ad notitiam S. Congr. Hujus tamen decreti rigore non obstante Declarationibus istiusmodi subscriptione non munitis, privati quidam probati tamen auctores, dum eae sensum a proprietate verborum non recedentem, nec ratione, aut communibus juris Regulis non repugnantem reddunt, non aegre deferunt, & ab iis sine gravi ratione recedendum non esse judicant, eo quod Romana, aliaeque Curiae ecclesiasticae contra illos pronunciare non soleant, credantque eas ipsas ex ipsis originalibus, aliisve principio authentico depromptas esse: Fagnan. *in cap. Quoniam de Const. num.*59. (1), Peliz *in Man. cap.* 4. *num.* 108. Sanchez *loc. cit.* Diana . *Part.* 1. *Tract.* 10. *Resol.* 29. *in fin.*, & cum illis Wiestner *num.* 153. Declarationes enim quae per accuratos Collectores ad publicam utilitatem diligenter referuntur, vel maxime prosunt in Curia Romana; eo quod ibidem nimis facile sit, de earum veritate sese certum reddere, perquirendo Adnotationes, vel Registra S. Congreg. Deinde juvant ejusmodi Declarationes etiam pro aliis locis; tum quia hausta praevia notitia ex diligentibus collectoribus, eas fideliter allegantibus, difficile non erit, quamlibet illarum pro occurrentis negotii qualitate, a memorata S. Congr. in forma authentica obtinere, & dein in judicio, pro plena fide facienda producere: Tum quia saepe dictas Declarationes ceteroquin in probatis collectoribus fideliter allegatas, & de quarum veritate nulla subest probabilis ratio dubitandi, ex eo dumtaxat rejicere, quod non afferantur in forma authentica, atque idcirco libere contrariam sententiam tueri liceat, vix abest, ab irreverentia, & temeritate, uti notat Fagnanus *in cit. loc. num.* 59.

Animadvertendum praeterea est cum Domino Ursaya (*Inst. Crim. lib.* 1. *tit.* 10. §. 4. *num.* 149. *seqq.*), quod Decretum S. C. Concilii tanquam generale emanatum, pro omnibus similibus controversiis vim legis obtinet juxta animadversa per Fagnan. *in cap. Quoniam* 4. *num.* 3. *& seqq. de Const.* & per Rot. *in dec.* 7. *num.* 3.

(1) *Lib. I. pag.* 137.

post Antonel. de Jurib. Cleric., aliisque. Ad differentiam alterius casus, quando super specialitate alicujus casus consulta S. C. respondet ut distinguendo observat Rota *in Hispalen. Juris Votandi* 4. *Febr.* 1697. §. *Distinguentes in fin. cor. Caprara*, quo casu si non bene exponatur facti series, & taceatur veritas, Decretum nullatenus attenditur, Rota *Decis.* 102. *num.* 15. *& seqq. part.* 19. *recen.*

Quamquam vero ejusdem Congreg. responsa iisdem conditionibus roborata, legem, ut diximus, faciant, congruumque plurimum sit ex Gavanto *in prax. part.* II. *num.*39. *& seq.*, ut Episcopus in sua Dioecesi earumdem observantiam, praesertim, si ad Clerum dirigantur, inculcet, verbis aliquibus in edicto, vel altera quavis Episcopali lege, vulgari sermone superadditis, quibus causas, & rationes exponat, propter quas resolutiones emanarunt, nequaquam tamen id ita est, intelligendum, ut si contrarium quidquam resolutionibus a Praedecessoribus Episcopis editis, per ejusdem Congregationis responsa, vel legitima alia consuetudine praescriptum extiterit, debeant Episcopi ex vi earumdem Resolutionum subditos ab observantiam compellere, cum nec contraria Synodorum statuta, nec legitimos locorum usus eaedem Resolutiones invertere, ac labefactare censeantur. Unde quamvis a S. Congr. Concilii pluries fuerit decisum de rigore juris non posse a Parocho prohiberi, ne in publicis Oratoriis intra suae Parochiae fines sacra ante Missam Parochialem celebrentur, ut habetur *ex lib.* 16. *Decret. pag.* 331. *&* 543.; si tamen Episcopus in Synodo, vel extra Synodum contrarium jusserit, ne populus Missa Parochiali, & concione per Parochum habita retrahatur; vel si contrarius usus inoleverit, Episcopi praeceptum, vel usus praevalebit, ut egregie advertit Bened. XIV. *de Synod. Dioeces. cap.* vII. *lib.* XII. §. 7. *Tom. II. pag.* 135. *edit. Parmae* 1760. Neque praetereundum arbitramur, licet lato modo, & abusive Sacrae Congr. resolutiones Sedis Apostolicae responso censeantur, eas tamen falsificantes, vel quomodolibet adulterantes; nec vigore *cap. Ad falsariorum de crimine falsi*, nec ex censura Bullae *in Coena Domini*, excommunicationem Summo Pontifici reservatam, aliasque poenas contra falsificantes rescripta Sedis Apostolicae incurrere.

§. XVI.

Auctoritas Declarationum S. Congregationis Concilii confirmatur ex maxima veneratione, quam caeterae Congregationes, Judices, inferiores Magistratus, atque Doctores, nec non fideles omnes, qui ex toto Orbe catholico eas in rebus dubiis petierunt, merito habuerunt.

Quid mirum si majores nostri, & Ecclesia universa ab institutione S. Congregationis Concilii a Seculo nempe XV. semper in rebus dubiis hanc S. Congregationem consuluerint? Quid mirum si summa veneratione ejusdem Declarationes, ac Decreta omnes receperint? Quid denique mirum, si omnes ab ipso S. Congregationis exordio mandatis ejusdem obtemperaverint? Illud vero mirum est maxime, quod adversus dictas Declarationes, earumque potestatem nonnulli garriant, & illarum auctoritatem evertere conentur, obedientiamque Ecclesiae, & ejus capiti Summo Pontifici reverentiam, quae priscis Christianis erat naturalis initiatio pietatis, praestare renuant. Verum sicuti omnes, qui Christianam Religionem profitentur, in Romana Sede, supremoque Pontifice centrum verae fidei, & traditionis Ecclesiae agnoverunt; ita in S. Congregatione Concilii disciplinae Ecclesiasticae fontem purum, ac incontaminatum posuerunt. Dubium; enim non est, quin illa decreta purissimi sint fontes; unde certa disciplinae scientia eo firmior esse debet, quod non meris animi commentationibus, sed luculentissimis declarationibus fulta, mentibus altius inhaerescat.

Patet enim ex superioribus §§. Congregationis Concilii auctoritatem, ejusdemque Declarationum vim ex plenitudine potestatis, jurisdictionis, & auctoritatis Romani Pontificis promanare; idcirco super Orbem Universum sese extendit, & omnibus fidelibus e longinquis etiam regionibus consilia in rebus dubiis praebet, quaestiones, controversiasque componit, necnon dispensationes, gratiasque indul-

get ; suisque responsis , ac resolutionibus omne dubium quaestionesque quiescunt , & una , eaque firmiter constituta , & undique servata elucet ecclesiastica disciplina. Et revera scriptores, qui tantum mente humana ducuntur, nullam legem in Ecclesia dicere possunt, dum de quaestionibus tantum verba faciunt. Sed S. Congregatio Concilii illas dissolvit. Hinc quando propugnant Doctores ait Card. Petra *Comment. ad Const. X. Bonif. VIII. num.* 13. *tom.* III. *pag.* 317. pro dubii alicujus dissolutione ; *inhaerendum est* (ait) *sensibus S.C. Eminentiss. Interpretum S. C., cui dumtaxat ejusdem sensus perscrutari, & aperire datum est*. Quanto in pretio , quantaeque utilitatis esse deben. Declarationes S. Congr. Concilii confirmatae praesertim a Summo Pontifice, & conflatae a Cardinalibus maximarum rerum administris , qui summum gradum in Christiana Republica tenent? Vere dicam : quacumque eas Declarationes ex parte aspicias, quamlibet breves , exilesque sint nonnullae , nihil in eis jejunium inopsque rerum, nihil quod fructu vacet , vulgo reperies. Omnes huc praesertim spectant , ut puriores disciplinae leges , vel confirment jam stabilitas, vel in lapsum pronas erigant.

Nam Sententiae praeclarissimi illius coetus , quem amplissimi Cardinales , Ecclesiasticae disciplinae , & sacrorum Canonum peritissimi constituunt, auctoritatem a Summis Pontificibus habent , ut Ecclesiae disciplinam per universum orbem tueantur ; hinc Bened. XIV. *de Sacros. Sacrif. Miss. lib.* III. *cap.* XXII. *num.* 5. *pag.* 398. de Theologorum opinionibus disserens ait . *His sententiis ad Apostolicam Sedem delatis , quid statuendum esset ipsa indicavit per sacram Concilii Congregationem , quae non modo ad explicandam Tridentinam Synodum instituta fuit , sed etiam , ut Ecclesiae disciplinam per universum orbem integre sancteque tueretur*. Hac de causa si forte aliqua controversia excitatur inter fideles , non quidem ad privatos Doctores, & Scriptores, sed ad ipsam S. C. confugiunt , a qua definitionem authenticam tantum obtinere valent ; imo ipsi Scriptores eximii , atque doctissimi viri cujuscumque nationis magnam dictae S. C. Concilii agnoscunt auctoritatem , eamque frequentibus suarum decisionum

allegationibus venerantur ; quin imo loquente S. C., caetera Tribunalia obmutescunt, & suis Decretis, ut ait idem Bened. XIV. *cit. Oper. cap.* VIII. *num.* I. *pag.* 309., ab omnibus debetur veneratio.

Innumerae sane in monumentis ac in commentariis S. C. Concilii decretorum consultationes, ac responsiones asservantur, ex quibus apparet ipsos Reges Terrae, summosque Principes, qui fidei lumine illustrati Romano Pontifici submissi vivere gloriantur, & recte percipiunt, se per submissionem, quam praestant summo Sacerdoti, traduci debere a terreno Regno ad Caeleste, reverenter S. C. Concilii saepe consuluisse, ejusdemque decretis obsequutos esse. Testes sunt preces ac postulationes Principum, ac Regum, ultimis etiam nostris temporibus huic S. Congregationi Concilii pro rebus Ecclesiasticae disciplinae componendis, atque definiendis exhibitas. Omnes, qui Archivum S. Congregationis perscrutati sunt, testimonium perhibent. Quid dicam de Primatibus, Archiepiscopis, ac Episcopis, caeterisque inferioribus Praelatis? isti semper omne obsequium S. C. Concilii praestiterunt, & non sunt dedignati continuo consilia exposcere, & definitiones postulare. Patet enim eis, Summum Pontificem per Sacram illam Congregationem suam plenariam jurisdictionem in toto orbe catholico exercere, & Christum per suum Vicarium Romanum Pontificem, cui in persona Petri singulariter dixit, *Pasce oves meas*, hunc coetum specialiter sibi selegisse. Et re vera S. C. oracula omni honore, cultu, ac reverentia digna sunt, praesertim si Summi Pontificis sententia illis accesserit; ex quibus sacra majorum instituta, optimumque Ecclesiae administrandae genus hauriri potest.

Quamobrem Ridolphinus *Prax. Iudiciar. Part. I. cap.* VII. *num.* 83. *seqq.* de praedictis Declarationibus ita loquitur. *Declarationes autem S. Congr. Concilii sunt decisivae, & habent vim legis universalis Garz. de benef. in praefat. circa med.* Rota *in Aversana Beneficii* 3. *Julii* 1606. *cor. Card. Sacrato*, Ferentill. *ad Buratt. decis.* 479. *num.* 21. *& cum sint factae ab habente potestatem, & facultatem a Summo Pontifice, ab eo factae censentur, & faciunt jus quoad*

omnes, prout ipsimet Sacri Canones, Rodriquez *Quaest. regul. lib.* 1. *q.* 11. *art.* 2. *ante fin.* Garz. *de benefic. cit. loc.*, *& ligant tam in foro fori quam in foro poli, etiamsi non sint publicatae, & sufficit eas allegare ad instar juris communis.* De Fagna *Comment. in Can. de Jurepatr. part.* II. *can.* XXVII. *cas.* II. *num.* 27. ait: *sane S. Congreg. Card. resolutiones, tamquam legis universalis vim obtinentes, & in utroque foro obligatoria ex plene deductis per Fagn. in cap. Quoniam de const. nu.* 6. *& seqq.*, *nec non per Passerin. de Stat. homin. Quest.* 187. *art.* 1. *observ.* 3. *n.* 447. Imo Monacell. *Formul. For. Eccl. part.* II. *tit.* 16. *form.* 2. *num.* 18. ait ad S. C. Concilii, *privative pertinet jus Concilium interpretandi, & obligandi subditos Ecclesiae ad observantiam suarum Declarationum in utroque foro; quia cum fiant auctoritate a Papa Cardinalibus tradita interpretandi Concilium, ut patet ex Bulla Pii IV.* §. 1. *& Sixti V.* 74. *Bull. tom.* II. *eorum decreta non differunt a lege declarata l. homines, & rei* §. *Verbum ex legibus ff. de reb. signif. L. qui testam.* §. *de Testam.*, *& idem non sunt novae leges, sed ipsae leges Concilii prius obscurae, & dubiae, aut male intellectae, prout reassumendo fundamenta Fagnan. in cap. quondam de Const. explicat P. Felix Potest. Panormit. in suo Exam. Eccles. verb. Lex cap.* 2. *qu.* 6. *num.* 214. *cum tribus seqq. t.* 2.

Atque hanc ob causam solet S. C. non solum praecipere, ut Declarationes observentur, sed etiam in contumaces poenis, & censuris Ecclesiasticis animadvertere. Expediuntur etiam pro executione illarum Declarationum a Secretario Brevium litterae Apostolicae, & ab Auditore Camerae Monitoria, quae sine cunctatione Rota, Episcopi, & Sedis Apostolicae Nuncii, quin & S. R. E. Cardinales & de latere legati suscipiunt, & exequuntur. Si aliquis Episcopus minime parere Decretis S. C. Concilii voluerit, Summus Pontifex mandavit, ac eum coegit, ut pareat sententiis dictae S. Congregationis, uti habemus *in Const. Cum ex injuncto* 6. *Octob.* 1593. (1) Clementis VIII.

(1) *Bull. Rom. Tom. V. part.* 1. *pag.* 464.

Pont. Max. qui praecepit Episcopo Pacensi, ut Decretum S. C. Concilii circa Ordinationes novorum Christianorum exequatur. Et Benedictus XIV. de resolutionibus S. C. Concilii verba faciens *in Const. Magno cum animi* 2. *Junii* 1751. §. 2. *Bull. ejusd. Tom.* III. *pag.* 170. *edit. Venet.* 1778. ait: *Nos enim, tunc etiam cum in minoribus constituti, opus aliquod inscriberemus, illud praecipue Nobis gloriosum duximus, ut nulla in parte a Romanae Curiae Tribunalium sententiis recederemus, quibus ut plurimum a Pontificiis oraculis auctoritatis robur accedit.*

Hinc merito ipsius S. C. Resolutiones per inferiores Judices, & Magistratus, imo per caeteras S. Congregationes habentur in magna veneratione, quas plurimi omnes aestimant; & praesertim Tribunal Sacrae Rotae Romanae semper magna cum veneratione suscipere consuevit, ut dictum fuit *in cit. Aversana Beneficiorum* 3. *Julii* 1606. *cor. Card. Sacrato*, & in aliis relatis *in Calaguritana Clavis* 11. *Januar.* 1646. *in* §. *Et haec juris dispositio cor. Fagnan.* Nam Rota Romana S. C. Concilii Declarationes absque ulla oppositione, vel ambiguitate, reverenter recepit, atque omnimodis observat, aut etiam ipsas suas Decisiones rejicit, quando in contrarium adsunt Declarationes supradictae S. Congregationis; quod patet ex Barbosa *cap.* 4. *Jur. Univ. num.* 81. Fagnan. *cap. Quoniam num.* 72. Card. de Luca *disc.* 6. *de Parochis num.* 5. Et de his perhibet testimonium Petrus Pacioni *Allegat.* XLI. *num.* 28. ubi ait: *Et tollitur omne dubium, ex quo ita etiam pluries declaravit S. Congr. Card. S. C. Interpretum, cujus resolutiones ab omnibus, & etiam ab ipsa Rota reverenter excipiuntur, & observantur . . . . Imo Rota etiam si existat in una opinione, ubi audit S. Congregationem aliter sentire, recedit ab opinione sua, & illi adhaeret.* Item De Fargna *Comment. de Jurepatr. part.* I. *can.* IV. *cas.* XI. *num.* 21. testatur. *Quae*, (Resolutiones nempe S. C. C.) *quoties Sacrae Rotae obviae sunt, semper ipsa judicium sistit, sibi tantum obsequii gloriam relinquendo, ut antiquum morem gerendo novissime protestata est in Theatina Jurisd.* 14. *Decem.* 1708. §. *Pari difficultate coram me*. Et rationem in medium profert

Monacelli (1) qui ait: *Declarationes S. Congr. Concilii Rota Romana observat, & reverenter recipit, quia ligant in utroque foro, etiam quod non sint publicatae, ut praeter ibi allegatos dixit Rota.*

Et quod verum sit, ipsum Rotae Sacrum Tribunal audiamus. *In decis. Calaritana Jur. Paroch. super bono jure coram Ratta* 2. *Julii* 1725. *num.* 3. ait: *Quae profecto Sacrarum Congregationum resolutiones emanatae per viam legis universalis punctualiter ubique servandae veniunt, & tanquam leges in quocumque Tribunali recipi debent, ut animadvertit Rota in Perusina Praeeminentiarum* 2. *Decem.* 1711. *§. Fortius cor. Ansaldo, in Rom. Jur. Paroch.* 7. *Decem.* 1716. *§. Idque cor. Lancetta, in Romana Matrim.* 3. *Junii* 1719. *§. Descendendo cor. Corio. Praesertim vero in nostro Sacro Auditorio, quod earumdem Sacrarum Congregationum Oracula ea, qua par est, reverentia, semper venerari, ac sequi professum fuit, ut in subjecta materia videre est in Neapolitana Jur. Paroch.* 13. *Martii* 1711. *§. Utique cor. Ansaldo, in dicta Romana Jur. Paroch.* 7. *Decemb.* 1716. *§. Neque amplius cor. Lancetta.* Et in specie quoad Declarationes S. Congregationis Concilii asseritur *in Decis.* 15. *num.* 17. *& num.* 26. *part.* II. *recent.*, quod Rota cum magna reverentia S. C. Concilii sumit, quae non solum dat normam futuris, sed etiam elapsis non decisis, neque in judicium deductis. Et *in decis.* 321. *num.* 2. *part.* X. *recent.* pro lege servari debere determinationes S. Congr. Concilii firmatum est. Pariter *in Visen. Jurisdictionis* 2. *Martii, &* 9. *Aprilis* 1650. *cor. Cerro inter ejus impressas* la 325. *&* 342. *num.* 15. confessum est Sacrum Tribunal Rotae. *Caeterum in hanc sententiam eo facilius DD. devenerunt, quia dicta S. Congr. DD. Card. S. Concilii Interpretum, auditis Partibus super eisdem in Rota toties deductis, & in causa exactissime discussa, ita ter declaravit, quae Rota solet, ut par est, reverenter amplecti &c.*

Hanc autem reverentiam, atque obsequium Sacrum Tribunal magis ostendit in casibus particularibus. Nam *in Urbinaten. Parochialis*

(1) *Form. For. Eccles. part.* III. *tit.* II. *form.* VIII. *num.* 9.

12. *Febr. cor. Verosp. juxta decis. impressam a Pignatell. Consult.* 147. *num.* 10. *tom.* IV., & firmantem non constare de irrationabili judicio Archiepiscopi; cujus contrarium resolvit S. C. Concilii die 17. Febr. 1629. demandatur, ut in Rota nihil in dicta causa innovaretur, ut observat cit. Pignatellus, & patet *ex lib.* 14. *Decret. ejusd. Sac. Congr. fol.* 40. Et dictus Pignatell. refert *Consult.* 147. *num.* 21. *&* 22. *tom.* IV., quod *in Ferrarien. Distribut.* 4. *Julii* 1636. *cor. Pirovan.* dictum fuit distributiones non deberi; sed proposita causa in S. Congr. Concilii die 3. Sept. 1636. dicti anni responsum fuit deberi distributiones. Item in *Maceraten. Beneficii* 16. *Januar.* 1640. *cor. Merlin quae est inter ejus impressas* 825. *num.* 10. legitur: *Et licet Rota prius censuerit, tali casu esse Sacerdotale beneficium &c., tamen audita contraria sententia S. Congr. Concilii recessit a prima resolutione*. Et *in Romana Capellaniae* 2. *Januar.* 1589. *cor. Card. Pamphilio* Sacra Rota juxta Declarationem S. C. Concilii judicavit hisce verbis: *Domini attenta resolutione Illustriss. DD. Sacr. Concilii Interpretum in causa Pistorien., quod praesentandus non deberet esse Presbyter ex eo, quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia &c. recesserunt a resolutis in hac causa, & dixerunt Capellaniam non esse Sacerdotalem*; & advertit Theodosius de Rubeis *in singularib. Rotae p.* 2. *Verb. Rotae Rom. decisiones* §. 9. *pag.* 93., quod Rotae decisionibus circa Concilium Trid. non est standum, quando in contrarium adsunt Declarationes S. C. Concilii. *Hinc merito Rota nostra eisdem innixa resolutionibus, quam semper excipit reverenter, recedendo a contraria opinione, quam tenuerat &c.* habetur *in decis. Mediolanen. Capellaniae* 2. *Decem.* 1665. *cor. Card. Carpin. in part.* XVI. *recent. decis.* 335. *nu.* 2. Fagnanus autem *cap. Quoniam de Constit. num.* 71. *lib.* 1. effectum obligandi, quem habent praedictae declarationes, testatur, non solum esse quoad futurum, sed etiam quoad praeterita, quia hoc est de natura legis declaratoriae, & potius ligat constitutio antiqua, quam nova declaratoria, secundum *gloss. in Clem. Statutum in Verb. Declaramus de elect.* Et sententiae latae contra Declarationes S. Congregationis, sunt ipso jure nullae.

Idem sentit Basil. Pont. *in tract. de Matrim. lib.5. cap.13. §. 1. n.7. Tantum enim*, ait, *non obstante decisione Rotae, quam pro sua sententia Menochius refert ; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quae majus pondus auctoritatis habent.*

Dataria Apostolica etiam saepissime S. C. Concilii oraculum, votumque efflagitat. Hujus Tribunalis objectum sunt videlicet Collationes Beneficiorum reservatorum, vel affectorum, tam in vim Regularum Cancellariae, quam aliarum Apostolicarum Constitutionum, Reservationes Pensionum super eisdem beneficiis, Matrimoniales, aliaeque omnes dispensationes super irregularitatibus nempe Bigamiae, Natalibus, aetate, & similia, Beneplacita Apostolica super alienationem bonorum, Ecclesiarum uniones, coadjutoriae, erectiones in Collegium, sive Collegiatam, & Cathedralem, suppressiones, dismembrationes, erectiones novorum Canonicatuum, & Beneficiorum, necnon confirmationes concordiarum, inter Ecclesias unitarum; hinc si aliquid ex his non statim in Dataria ad examen tantum Congregationis dicti Tribunalis, quae fit coram Datario, expediuntur, juxta gravitatem, & naturam negotiorum ea a Datario ad S. Congregationem Concilii, vel Episcoporûm pro voto remittuntur. De hoc voto a Dataria postulato loquitur Pitoni *Discept. Eccles.* 104. *num.*4. ubi ait: *Ut cum Dataria in hoc statu gratiae perfectae, & Juris quaesiti expostulaverit Votum Sac. Congregationis Concilii hoc intelligi debeat, prout de jure considerato statu, & terminis, in quibus gratia reperitur.*

Item S. C. super Bono Regimine constituta S. C. Concilii consuluit de nonnullis nempe dubiis ad interpretationem *cap.* 2. *sess.* 21. *de Reform. Concilii Tridentini* spectantibus, quoad bona patrimonialia Clericorum, in quibus casibus privilegiis bonorum Ecclesiae gaudeant; testatur hoc Fagnanus *in cap. Episcopus de Praeb. & Dignit. num.* 34. *lib.* III. *pag.* 73. Dubitari ex his forsan poterit de veneratione, reverentia, atque aestimatione, quas apud omnes S. C. Concili Declarationes habuerint? Ex hoc illarum auctoritati maximum accedit pondus, illarumque potestatem ab omnibus undique fidelibus recognitam confirmat, & perspicuum videtur, quod quum Declarationes praedictas Rota sequa-

tur, caeteri Judices idem faciant, caeteraeque Congregationes earum auctoritatem agnoscant, quia ex puro fonte, nempe a potestate Pontificia originem ducunt; quamquam Summus Pontifex per suos excelsos consiliarios illas edendas curet; de obsequio tamen, quod Supremo Pontifici praestant fideles, S. C. Concilii declarationes participant; Ecclesiaque de Pontificatus culmine, tamquam e fonte praecelso in S. Congregationes, & praesertim Concilii, in Cardinales amplissimos diffudit velut in rivos; divinaque auctoritate, ac caelesti vaticinio Terrarum orbem complectitur universum, nullisque adversariorum insidiis, nulla hostium violentia vacillabit.

§. XVII.

Nonnulla contra auctoritatem earumdem Declarationum objiciuntur, ac diluuntur.

Valide propositio nostra confirmatur, & roboratur, quum omnes in medio afferamus Objectiones; & rationes, quae in contrarium proferuntur, refellemus:

Obj. I. Ex Giberto *in Proleg. in Corp. Jur. Canon. per regulas ordine naturali digesti par. priore tit.* 3. Cum magnus sit numerus Congregationum Cardinalium, utpote quarum ad 15. instituit Sixtus V., & quarum singulae Pontificis auctoritatem exercent; si illarum Declarationes essent legales, leges in infinitum crescerent, & simul occasiones praevaricandi.

Resp. ad primam Obj. cum Rupprecht *in Not. Hist. in Jus Canon. Tom. I. tit.* II. *cap.* VII. §. I., Gibertum omnium Congregationum Romanarum Declarationes indiscriminatim oppugnare, adeoque ejus argumentum esse confusum & inerme, cum omnium auctoritatem non eadem decempeda metiamur; quare responsionem nostram ad praesens restringendo, dicitur, quod quum Declarationes Cardinalium non sint novae leges, sed Canonum Tridentini Concilii legales, &

authenticae interpretationes, id absurdi non sequitur; aliàs etiam dicamus illud sequi ex interpretatione Papae.

Obj. 2. Ex eodem; Principes supremi, quorum nullus tot subditis praeest, quot Papa, nemini Jus ferendarum legum subditorum concedunt.

Resp. ad 2. Nos hic non loquimur de potestate ferendi leges; sed de potestate eas interpretandi legaliter, scilicet, ut talis interpretatio in eodem honore habeatur, ac si a suprema potestate fuisset lata, neminique ab ea recedere liceat, & talem olim fuisse concessam Juris Consultis ostendimus §. XV. *Supplem. Introductionis*; similemque Congregationi Card. quoad Decreta Concil. Trid. Sixtum V. elargitum fuisse ex ejus Constitutione.

Obj. 3. ex eod. Nulla affertur Constitutio Pontificia, qua expresse sit declaratum, Pontificem intendere, & cavere, ut Congregationum Declarationes vim legis universalis sortiantur; quamvis opinionum varietas circa Declarationum earumdem auctoritatem eum non lateat; nec verisimile est, factum fuisse, ut a tam necessaria definitione abstineret, si vim legis universalis ejusmodi declarationibus impertiri dignatus fuisset.

Resp. ad 3. Sicut Pontifex habet suas rationes, quare sibi minores praerogativas reservet; sic eas pariter habuisse censendus est Sixtus V., dum in cit. Const. potestatem declarandi Concilium Trid. Card. Congregationi tribuit; & quaeso, si Cardinalium Congregatio eguit Constitutione Pontificia ad hoc ut evadat Magistralis, nonne omnes Doctores pro suis Commentariis egebunt Constitutione Pontificia? Accedit, quod Papa Cardinalibus non dederit illimitatam potestatem interpretandi Concilium, sed se consulto, quod manifeste evincit, illas interpretationes esse legales; Papamque id in ea Bulla intendisse.

Obj. 4. ex eodem; quod sunt aliae praerogativae minus insignes Pontificis personae reservatae, quae numquam sine speciali clausula communicantur ipsis etiam Legatis *a Latere*, quorum tamen Officium amplissimum est *cap.* 4. *de Off. Legati V.* Leges vulgo legislatoris no-

mine feruntur ; ipse in eis loquitur , & voluntatem suam diserte asserit : Declarationes nomine Cardinalium proponuntur ? Hae considerationes , inquit , gravem adversus Fagnani sententiam praesumptionem efficiunt .

Resp. ad 4 , ejus primum membrum transmitti posse , si loquamur de legibus , non autem de legum declarationibus , quae non obligant tanquam novae leges , sed ad hoc , ut juxta illarum sensum lex praehabita intelligatur , & executioni mandetur .

Obj. 5. cum Van-espen *Part. I. Jur. Eccl. Univ. tit.* 22. *cap.*6. *num.* 16. *&. seq. Tom. I. pag.* 235. , & primo quidem principale adversariorum fundamentum . Declarationes ab hac Congregatione emanantes per modum legis , aut Constitutionis publicari non consueverunt ; ergo non sunt habendae pro legibus generalibus . Secundo Sacra Congregatio sua decreta nonnumquam correxit , igitur non est infallibilis in attingendo genuino sensu decretorum Concil. Trid. , & consequenter ejus Declarationes non sunt tantae auctoritatis , ut ab iisdem recedere nonnumquam non liceat .

Resp. ad 5. , & primum , argumentum falsum esse , si loquatur de illis Declarationibus , quae novum jus constituunt , hoc est , quae decretis Concilii aliquid addunt , vel demunt ; hae enim Romae auctoritate Pontificia solemniter promulgantur , ut supra ostendimus . Si vero loquatur de nudis declarationibus genuinum sensum decreti solummodo exponentibus ; promulgatio quidem requiritur in legibus ad hoc , ut obligent in actu secundo , non item in declarationibus legum , quae legibus ipsis intrinsece insunt , ac proinde non faciunt jus novum , sed solummodo jus , quod prius erat , manifestant , atque declarant ; atque juxta illas lex semper fuit intelligenda juxta *gloss. in cap. sicut nobis* ℣. *Respondemus , de Verborum significatione* , ac desumitur *ex Auth. de Muliere raptum passa* §. *fin. collat.* 9. , ubi Imperator de tali legum suarum declaratione loquens ; ait : *Quam Interpretationem non in futuris tantummodo casibus , verum in praeteritis etiam valore sancimus . tanquam si nostra lex ab initio cum Interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis* . Hinc Bened. XIV. *Inst.*

Eccl. x. *num.* 1. (1) asserit esse nullius momenti rationes illorum, qui disputant, quod Sacrae Congregationis Decreta: *eo quod promulgata non fuerint, universos minime complectantur, vel forum externum solum respiciant, aut etiam internum, si tamen in lucem, aspectumque publicum proferantur*. Et hanc objectionem difuse, & erudite refellit Fagnanus *in cap. Quoniam de Constit. num.* 43. *seqq.*, ubi *num.* 48. affirmans quod: *cum Decreta Concilii etiam circumscriptis Congreg. declarationibus essent a principio intelligenda, & observanda ad eum modum, quo Congreg. ipsa interpretata est, defectus publicationis declarationum, & consequenter illarum ignorantia justam excusationem non parit*. Et ibi nonnulla affert exempla. Ad II. Argumentum respondetur. Esto exempla relata evincunt S. Congregationem Concil. Trid. non tamen evincunt ejusd. Congreg. Declarationes non esse Legales, si enim ad hoc, ut aliquis posset facere Interpretationem legalem alicujus legis, requireretur, ut dono infallibilitatis in attingendo ejus sensu sit praeditus, nullam Interpretationem legalem haberemus, praeter illam quae fit ab ipso legis conditore, & quidem adhuc durante bona memoria, cum nec ejus Successores infallibilitatis dono quantum ad hoc sint praediti. Nec probant, quod pro libitu privatis liceat a simili declaratione recedere, vel nonnumquam saltem ex gravi momento; si enim Judicibus a jure civili non licebat recedere a responsis Juris Consultorum eo quod essent Legales interpretes legum Civilium; multo minus ex eadem ratione a Declaratione Cardinalium recedere licebit; eo vel maxime, quod reliquae Congregationes Romanae; atque etiam ipsa Rota Romana, de qua §. *anteced.* verba fecimus, statim eisdem Declarationibus absque ulla oppositione, vel ambiguitate sese submittant, easque omnimode observent, etiam dimissis ipsis Rotae decisionibus, si quando contrariae sunt; quod manifestum signum est, has declarationes, si circumstantias supra enumeratas habeant, esse auctoritativas, & vim legis habentes. Ad dictorum huc usque majorem intelligentiam summatim hic

(1) *Tom. XI. pag.* 124.

referemus sex conclusiones Fagnani, quibus *in cap. cum venissent*, *de Judiciis* decretorum supra rel. sensum exponit. 1. Itaque contendit neminem alium, quam Pontificem decreta Trid. interpretari posse *per formam legis universalis*. 2. Pontificem hanc facultatem committere posse, & de facto commisisse Congregationi Card. ad interpretationem Trid. constitutae. 3. Episcopos non posse interpretari haec decreta neque in Conciliis Provincialibus, neque in Synodis Dioecesanis, neque extra haec comitia in modum legis ad suum districtum directae, neque Judices in suis Judiciis in modum statuti. 4. Doctores, neque Glossas, neque Commentarios, neque notas in illa decreta facere posse sub poena excommunicationis. 5. asserit Doctores, & Judices illa decreta interpretari posse ratione alicujus difficultatis solvendae, & litis dirimendae; quam interpretationem vocat indirectam, & incidentem, quae non cadit principaliter in decreta, sed in difficultatem, aut litem, quae ipsi occasionem praebuit. 6. Has Bullas non interdicere Interpretationem literalem, aut grammaticalem ad decretorum intellectum necessariam, quales fiunt in Scholis, Concionibus, & Catechismis.

Instat Gibertus *loc. cit.*; si ratiocinio huic locus esset, Conciliorum Generalium definitiones tam circa fidem, quam circa mores promulgatione haud indigerent; quoniam in lege divina includuntur, quam Scriptura, & traditio continent; & consequenter ipsae nihil aliud sunt, quam istius legis Declarationes; nihilominus haec concilia definitiones suas promulgari jubent, eo fine, ut omnibus notum fiat id, quod in eis continetur, non solum in globo, quemadmodum fit in Scriptura, & Traditionibus, verum etiam singillatim, ut distincte credi possit id, quod diserte definitum est, & observari, quod praeceptum est; sicut ergo definitiones Conciliorum ante sui promulgationem vim legis non habent circa eos, qui Concilio interfuerunt; cum lex non obliget prius singulos, quam communitatem; ita hae Declarationes nunquam vim legis habebunt, quum nunquam solemniter promulgantur.

Ad Inst. resp. Et primo hanc Instantiam corrigere Imperatorem,

& ejus legem, a nobis allatam, in qua dicit Declarationem pro tempore praeterito, quo nondum promulgata fuit, valere. Secundo illam insuper nimium, & consequenter nihil probare; probat siquidem nullam legem humanam positivam dari, cum tam civilis, quam canonica contineantur in lege divina, vel aeterna, vel positiva, quarum legum istae juxta hanc instantiam sunt merae Declarationes; quod esse falsissimum, si Declaratio stricte sumatur, clamant Myriades legum civilium, & canonicarum. Distinguere ergo debuisset egregius ille, & laboriosissimus Juris Canonici per regulas ordine naturali digestor inter Declarationem large, & stricte sumptam, & nobiscum huic difficultati respondere: quod Declarationes large sumptae, seu illae, quae continentur in lege aliqua v. g. Scriptura, & Traditionibus per modum sequelarum ex principiis generalibus, promulgatione egeant ad hoc, ut obligent; non autem Declarationes stricte sumptae, seu quae genuinum sensum legislatoris solummodo exponunt, juxta legem citatam, & veritatem. Primi generis Declarationes sunt definitiones Conciliorum in Instantia allatae, & illae plerumque Declarationes Cardinalium, quae Jus novum constituunt: Secundi vero generis illae, quae in disputationem praesentem inducuntur. Quamvis, & has promulgari posse non diffiteamur, sed quod promulgatio essentialiter ad hoc requiratur, ut rationem legum, vel potius legalium interpretationum (sic enim magis proprie appellari debent, cum non sint novae leges Concilii, vel contrariae, vel ex eodem deductae) induant, id ex rationibus allegatis negamus.

Inst. 2. Ad substantiam legis requiritur promulgatio *l.* 1. 2. *ff.* *l.* 3. 9. *C. de LL.*, sed responsa S. Congr. non solent promulgari, ergo &c. Unde Gonzalez *in fin. App.* praeter has relatas conditiones, scilicet ut declarationes sint comprehensivae, fiant consulto Papa, & producantur in forma authentica, requirit quartam, ut publice promulgentur. Hinc Declarationes illae cum non promulgentur, ideo neque obligant *Auth. ut factae novae Const.* Nam instituuntur cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur,

C. In istis §. *Leges dist.* 4. Idque etiam observatur in Constitutionibus Apostolicis *c.* I. *v. Solemniter editi de Postul. Prael.*

Ad 2.Inst.respondetur, quod Declarationes S.C. Conc. obligant absque nova ipsarum promulgatione; & ratio est, ut jam supra dictum est, quia solemnitas publicationis requiritur in legis editione; non item in legis declaratione.Nam quod requiratur promulgatio, procedit in legibus, quae novum jus constituunt, non item in declarationibus legum, quae legibus ipsis intrinsece insunt, ac proinde non faciunt jus novum, sed solum jus, quod prius erat, manifestant, atque declarant; hujusmodi enim declarationes, cum contineant meram legis jam praeexistentis explicationem, retrotrahuntur ad tempus conditae legis. Aliud est, si a S. Congreg. edantur decreta per modum novae legis, tunc ad instar aliarum Constitutionum Apostolicarum solemnis fit Romae promulgatio, & affixio in locis consuetis, uti videre est in Decretis *de Apostatis, & Ejectis, de Rebus Regularium non alienandis*, aliisque, uti communiter Canonistae *in proem. Clement.*, & praesertim P. Marcus Kloz *in Jur. Canon. Univ. edit. Aug. Vindel.* 1742. *tit.* II. §. IV. *num.* 2. ostendunt. Quum declaratio legis non inducat novum jus *Card. in Clem. S. Romanus de Praeb.* sed manifestat, quod in lege latebat; insunt enim Declarationes ipsis legibus *l.* 40. *ff. de jur. Fisci*, adeoque qui declarat, quasi ex spicis excutit grana, & frangit nucem, ut nucleum ostendat *l. adeo* 7. §. *cum quis* 7. *vers. videtur tamen ff. de acq. rer. dom.* Sane quis crediderit, olim responsa Prudentum; utpote qui plerumque ex facto consulti respondebant, ut habet Manzius *ad* §. *responsa* 8. *inst. de Jur. nat. gen. & Civil. num.* 7. *vers. itaque non fuit*; illico fuisse simul publice, ac solemniter promulgata? & nihilominus Judicibus ab eisdem recedere prohibitum erat *d.* §. *responsa* 8. His vero Prudentibus aequiparari possunt Card. Congreg. Concilii; quia utique ad juris interpretationem pro casibus occurrentibus constituti sunt. Neque urgeat, quod anterior lex dubia, & obscura non sit lex; ac proin illius declaratio nova lex censenda sit, quae & novam promulgationem exigit. Fasum quippe est, quod leges dubiae (nisi omnem prorsus explicationem

respuant; ubi locus erit regulae, quod idem sit non esse, ac non apparere) leges haud sint; cum alias vane Doctores laborarent, & incumberent explicandis legibus, sed quoties lex dubio involuta occurrit, omnis Doctorum controversia, & explicandi studium quiescere deberet; uti animadvertit Placidus Böckhn *in Proem. ad Jus. Canon. Univ. num.* 50.

Obj. 6. Lex concipi debet verbis praeceptivis, seu obligatoriis *Arg. l.* 1. *ff. de Leg.*, sed responsa S. Congr. concipiuntur verbis doctrinalibus, & explicativis; *censuit*, *censemus*; hinc per modum opinionis exprimuntur. Nam Declarationes nihil praecipiunt, aut prohibent, adeoque non obligant.

Resp. ad 6. *Censere* in sensu juridico saepe idem significat, quod decernere, statuere, & jubere *l. censeri* 111. *ff. de V. S. L.* 52. *ff. de contrah. empt.* Praecipiunt vero, ac prohibent lex, & Decreta, quorum sunt Declarationes. Qualitates enim legis declaratae insunt declarationi *L. Nihil ff. de Conjug. cum emanc. Liber. & Auth. de fil. ante Dotal. Instrum. natis in fin.* Insuper etiam Senatus Romanus cum aliquid juberet, aut vetaret, uti verbo censendi consueverat *L. Senatus* 52. *ff. de contrah. Emp.*, quod observat Schmalzgrueber *in Jur. Eccl. Univ. in Disert. Proem.* §. 8. *num.*377. *edit. Napol.* 1738. *Tom.* I. *pag.* 48. Denique testatur Fagnanus *in cap. Quoniam de Constit. num.* 16. *: quod S. Congr. rescripta appellari consueverunt declarationes, resolutiones, decisiones, interpretationes, responsa; his enim rescribendi modis uti solet: nempe declaravit, respondit, censuit, &c.* Ex quibus rescribendi formulis (idem concludit *num.* 40.) satis liquet Sac. Congreg. declarationes editas Apostolica auctoritate nihil aliud esse essentialiter, quam decreta ipsa Concilii ex se obscura, ac dubia, seu male ab aliquibus intellecta, explicatione delucidata, & clarificata; hinc necessario sequitur, ut obligandi vim habeant perinde ac decreta ipsa declarata. Qua de causa dicendum merito cum Jo. de Salas *de Legibus tract.* 14. *qu.* 97. *disput.* 21. *sect.* 12. declarationes dictae Congreg. non ut probabiles, & doctrinales dumtaxat habendas esse, sed ut authoritativas, & necessarias, tanquam si ab

ipso Papa editae fuissent ; & ideo habere vim obligandi in utroque foro tam in judicio, quam extra, non solum pro illis personis, ad quarum instantiam fiunt, seu in illo speciali casu, cui Congreg. respondet, sed ut leges generales in similibus omnibus. Et id probat, tum ex verbis Const. Sixti V., in quibus Papa eamdem, quam ipse habet, interpretandi facultatem Congregationi impertitur ; maxime quia illa exceptio dubiorum, cum debeat esse de regula legis, id manifestius reddit ; tum ex consultatione Papae, quia ex ea, etiam sit super particulari casu, jus generale editur juxta textum *in cap. Ex multa, de voto*.

Obj. 7. Cardinales aequiparantur Judicibus, & Magistratibus auctoritate Principis pollentibus *arg. l. 12. v. cur autem C. de LL.* Sed sententiae Judicum, & Magistratuum non faciunt jus universale, sed solum particulare inter partes, *c. 25. de sent., & re judic. l. 2. C. quibus res judic.*; ergo nec responsa Cardinalium faciunt Jus Universale. Nam certum est, decisiones Judicum, qui omnem habent auctoritatem a Principe *l. Et quia ff. de jurisd. omn. Jud.* non habere vim legis generalis, sed inducere solum parendi necessitatem in particulari causa, in qua emanat *l. non possunt ff. de Leg.*; Ergo similiter etsi S. Congr. habeat decidendi auctoritatem a Principe ; tamen illius interpretatio videtur illius speciei, quae generalis non est, licet sit necessaria, & in scriptis redigenda, ut judicis. Vel certe quatenus illius declarationes habeant legis authoritatem, id videtur procedere in illis tantum, quae generaliter, & per modum legis eduntur ; non autem in illis, quae fiunt in aliquo speciali casu.

Resp. ad 7. Neg. maj., quia potius aequiparantur Prudentibus, quibus princeps suam auctoritatem tribuit ad universum jus interpretandum ; nam judices, & Magistratus habent potestatem limitatam ad certum territorium, ut inibi secundum jus judicent, *l. fin. ff. de jurisd. omn. Jud.* At Sacr. Congr. fuit generaliter assumpta a Summis Pontificibus ad decreta Trid. Concilii interpretanda, & propterea decidit non solum casus particulares, & in concreto, sed ut plurimum aperit sensus, & mentem S. Synodi generaliter, & in abstracto. Ea

vero, quae in facto consistunt, rejicit ad judices Ordinarios. Unde eatenus se extendit illius auctoritas, quatenus protenditur latitudo decretorum Concilii, quibus declarationes intrinsece insunt, ut ostensum est supra,& expendit Fagnanus *in c. Quoniam de Const. n.65. seq.*qui concludit: *Quibus accedit, quod etsi, ad hanc interpretationem faciendam desideraretur praecisa auctoritas legis condendae; illa tamen non deesset, quia Congr. ex Bulla Sixti in his, quae ad morum reformationem concernunt, auctoritatem habet pro justitia, & aequitate decernendi quaecunque sibi visa fuerint in universo orbe. Unde sicut Princeps auctoritatem habet ubique, & quoad omnes, sic, & is, qui auctoritatem habet ab ipso*. Hinc Declarationes ligant, non secus, ac ipsae leges, quae declarantur, ut licet editae sint in casu speciali, nec aliter, quam responsum Principis datum in particulari casu facit commune *C. Ex multa de Vot.*

Obj. 8. Circumferuntur Declarationes sibi contrariae, adeoque vim obligandi non habent *l. Ubi repugnantia ff. de R. I.*; Lex enim debet esse possibilis, *cap. Erit autem lex*, 4. *distinct. & reg. Nemo potest*, *de regul. jur. in* 6. Nam impossibile est contrariis declarationibus assensum praebere, aut obtemperare, *Leg. In ambiguo ff. de rebus dubiis*. De quibus ait Tamburinius in Opere inscripto: *Vera Idea della S. Sede* §. XXIV. *Sono meno rispettate le decisioni della Congregazione del Concilio di Trento, poichè spesso si sono vedute interpretazioni del Concilio apertamente contrarie alla mente dello stesso Concilio, e spesso avviene, che la stessa Congregazione dia decisioni tra loro discordi. Questa Congregazione per altro non pretende, che le sue Dichiarazioni sieno Leggi generali, e che non sia mai lecito da allontanarsi dalle medesime*. Cui consonat Joseph Valentinus Eybel in sua Introductione *in Jus. Ecclesiasticum tom.I. pag.* 65. *edit. Viennae* 1777.

Resp.ad 8. In forma authentica vix producentur declarationes contrariae, cum ex diversitate casus, & circumstantiarum conciliari possint; Nam conveniens est jura juribus concordare, *C.cum expediat, de elect.in 6.Leg. Praecipimus, c. de Appel. gloss. in c. Cum dilectus in vers. jure communi*,

de consuet. Si tamen vere contrariae et essent, posterior derogat priori *c. 1. de Const· in 6. & arg. l. sed & posteriores ff. de LL. & l. fin. ff. de Const.Princip.* Complures sunt Declarationes apocryphae, ideoque nulli fides adhibenda, nisi quae in authentica forma producitur. Quod testatur Schmalzgrueber : *Jus Eccles.Univ. in Dissert.Praem.*§.8. *n.*377. inquiens : *Ad 6. illud non pugnat contra Declarationes exhibitas in forma authentica, & ex principio authentico notas; quia tales nec multae, nec falsae, neque etiam inter se contrariae facile reperiuntur, cum Fagnanus testis omni exceptione major l. cit. num. 57. testatur; falsam, & commentitiam esse hanc multiplicem decrarationum repugnantiam; quandoquidem spatio quindecim fere annorum, quo fuimus Sac. Congreg. Concilii a secretis, nunquam contigit, ut Congregatio ex deliberatione retractaverit ullam resolutionem prius editam. Nec anteactis temporibus in scripturis, & Libris publicis usquam reperi eam, ex proposito recesisse a decisis, nisi in duobus casibus, & affert casus.* Qua de re si quae contraria sibi inveniantur pro Apocryphis habendae sunt, vel si pro veris agnoscendae, ad speciem solum contrariae sunt, quia in diversis circumstantiis datae, aut si contrarietas vitari nequeat, posterior derogabit priori.

Obj. 9. Obligatio non oritur ex eo quod ita S. Congr. declaravit, sed quod Concilium sic disposuerit, proindeque Declarationes non habent vim juris.

Resp. ad 9. Licet Declarationes non habeant vim novi juris, habent tamen vim declarativam antiqui juris, ut sic, & non aliter intelligendum sit; in hoc tamen consistit differentia, quod cum post declarationem super aliquo decreto editam jus, quod ex eo decreto oritur, dicatur clarum, ejus ignorantia amplius allegari non potest, sicut aliquando allegari potuisset ante ipsam declarationem, & testatur Navar. *Cons. 7. de Regul.* Hinc clarum est, vim omnem, quae inest dispositioni declaratae, censeri etiam inesse illius declarationi, quum declaratio sit dependens, impllcita, & consequens ad declaratum.

Obj. 10. Declarationibus S. Congreg., quae eduntur partibus in forma authentica regulariter non apponitur tempus, nec locus, adeoque validae esse non possunt. Invalidae enim Constitutiones Papales sunt non continentes tempus, & locum.

Resp. ad 10. Expressio temporis, & loci requiritur quidem in novae legis editione, non autem in legis editae declaratione. Haec enim retrahitur ad tempus conditae legis, cui inest, & ab illius promulgatione vim habet obligandi. *L. Asse toto ff. Haered. instit.* Non est igitur opus, ut declarationibus Sacrae Congreg. adjiciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare a tempore publicationis Concilii, & qualitates omnes, quae insunt Concilio, censeantur inesse illius declarationibus, quod probat Fagnanus *in cap. quoniam de Constit. num.* 21. 23. 45. *&* 48.

Obj. 11. Satis firmum praesidium obtendunt causae suae ii, qui hujusce Congregationis Decretorum auctoritatem eo infringere conantur, quod Tridentinorum Patrum mens fuerit, ut Summus Pontifex hac in re uteretur consilio non Cardinalium, verum Episcoporum earum provinciarum, in quibus oborta lis esset, aut Concilia Generalia indiceret; eorumque sententiam exquireret. Neutrum hactenus factum fuisse clamant Van-Espenius *Jur. Eccl. Univ. Part. I. tit.* 22. *cap.* 5. §. 2. Eybel *Introd. in Jus Eccl. Cath. Tom. I. lib.* III. *cap.* 4. *in nota num.* 8.

Resp. ad 11. Sed quid fieri poterat in tanta ubique locorum, & nostrorum temporum difficultatum suborientium multitudine? Quod quidem suspicata fuisse videtur ipsa Trid. Synodus, quae ibidem *commodiorem quamcumque rationem* eligendam Sum. Pontifici relinquit. Ait enim. *Quos si in his recipiendis* (*Decretis* Concil. Trid.) *aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quae declarationem* (quod non credit) *aut definitionem postulant; praeter alia remedia in hoc Concilio instituta, confidit S. Synodus, Beatissimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis, ex illis praesertim Provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii Generalis celebratione, si necessarium ju-*

dicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei visum fuerit, Provinciarum necessitatibus, pro Dei gloria, & Ecclesiae tranquillitate consulatur.

Obj. 12. cum Pehem, qui *Praelect. Jur. Eccl. Part.* I. *sect.* v. *cap.* v. §. 1071. ait: *Aliae generales* (Declarationes) *sunt, nec ad locum certum, personamve restrictae, cujusmodi sunt, quas generatim consulta edit Congregatio. Ast neque his universalis legis potestas ex se attribui potest. Quid enim! si adversae juribus, ac moribus nostris? quid si secum ipsis pugnantes producantur? aut apertam Tridentini Decreti Sententiam captiosa verborum interpretatione in alium, eumque a mente Patrum prorsus alienum sensum detorqueant? Num ergo hisce omnibus abscisse adsurgendum?*

Resp. ad 12. Qua ratione Declarationes S. C. Concilii generatim editae vim universalis legis habent? Sixtus V. Pont. Max. *Const. Immensa* saepe cit. concessit huic Congr. auctoritatem non solum in Urbe, & Statu Ecclesiastico, sed etiam in Universo Orbe Christiano, ordinandi ea, quae pertinent ad divinum cultum propagandum, & mores Christiani populi componendos. Si Declarationes generales sunt omni populo Christiano possunt convenire, dummodo conditiones §. xv. recensitae concurrant; quemadmodum conveniunt Pontificiae Constitut., quae in utilitatem Eccl. Universalis eduntur. Hoc idem expendit Mascart *in Proleg. Jur. Canonic.* §. iv. *quaest.* iv. hisce verbis: *Quod bene notandum est contra quosdam, qui zelo indiscreto propter compendiola Declarationum susque, deque omnia invertere volunt cum maxima difformitate in actionibus, obligationibus, divinis officiis, & caeremoniis, ac ritibus; sed si immutanda sunt quaepiam in Dioecesibus recepta, & usu firmata, expectandum erit mandatum Ordinarii. Unde merito la Croix, qui magna ex parte theologiam moralem his declarationibus implevit, & uniformitatem Ecclesiarum procurare voluit, a quodam Patre S. I. Romae degente monitus fuit circa has Declarationes, ut ipsemet refert in fine Tom.* vII.; *tum quia non constat, an Decreta illa compendiata prout jacent, authentica sint; tum quia Decreta ista saepe duntur pro casibus, & locis particula-*

ribus. Si ergo Romani Doctores ignorant, quanto magis in nostris partibus dubium esse potest de sinceritate harum Declarationum. At si nobis certo constiterit de aliqua Declaratione, saltem ex fideli, & communi relatione scriptorum gravium, licet declaratio ista legaliter non probet, ut pote praescriptis solemnitatibus destituta, tamen cum omni reverentia suscipienda erit, nisi forsan obstarent particulares locorum consuetudines pie, & laudabiliter introductae, quibus regulariter nec Constitutio papalis censetur derogare, nisi id sufficienter exprimat cap. 1. de Constit. in 6. Quod dictum est de responsis S. C. Concilii, id proportionaliter tenendum est de Declarationibus aliarum SS. Congregationum. Ceterum Pehem qui in S. Congregationem Concilii injuriose loquitur, responsionem ex allatis satis abunde inveniet.

§. XVIII.

Declarationes S. Congreg. Concilii variantur, sicut Ecclesiae Disciplina mutatur; licet unus, idemque semper sit Disciplinae spiritus.

Agni Sponsa Ecclesia, Ecclesiae fides omnibus seculis, cunctis temporibus, eadem semper manet, nullique subjacens mutationi; immutabile quippe fundamentum habet Dei Verbum. Christus per se, & per Spiritum Sanctum veritatem omnes edocuit Apostolos; doctrinam divinitus acceptam illi tradiderunt Ecclesiis, a quibus per continuam Episcoporum successionem ad nos pervenit. Hoc depositum purum, & inviolatum custodit Ecclesia, columna veritatis, quae est origo, fons legum illarum, quas nec dispensatione ulla remitti fas est, nec praescriptione everti; nec morum, aut temporum diversitate qualibet, aut vicissitudine labefactari. *Christi Ecclesiae* (inquit Vincentius Lyrinensis Commonit. cap. 32.) *sedula, & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessa-*

ria, non adponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena; sed omni industria hoc unum studet, ut vetera fideliter, sapienterque tractando, si qua illa sunt autiquitus informata, & inchoata poliat; si qua jam expressa, & enucleata consolidet, firmet; si qua jam confirmata, ac definita custodiat. Non ita Ecclesiae disciplina, quae conveniens temporibus, ac mutabilis est. Mutatur enim in dies, & labentibus annis senescit, ac pristinae rursum se restituit juventuti; alia, & alia subinde, & augmenta experitur, & decrementa. Suus erat ejus juventutis vigor eximius, sed obrepebant, & vitia. Vitia illa sustulit aetas posterior; verum dum bona accedunt nova, veterum alicubi splendor evanescit. Senectus autem languidior est, ut testatur, remissio illa, & indulgentia, quae hisce temporibus omnino necessaria putatur. Illius igitur leges, quae diversis in locis, vel aetatibus, auctoritatis, utilitatis, & necessitatis plus habent, vel minus, sunt temporariae, utiliterque mutantur, quoties id exigit facilior primae legis observatio, nempe charitas proximi, & major utilitas Ecclesiae. Illarum ergo legum, & consuetudinum temporalium mutationes sunt reverenter explorandae, vetus disciplina sic est praedicanda ut ne quid de hodierna laude detrahatur. Qui secus fecerit, ipsam incusat Ecclesiam. Secus est equidem privata auctoritate legum vigorem inflectere; sed ubi Ecclesiae auctoritas utilitati, vel necessitati fidelium aliquid indulget; haec remissio, quantumvis cum veterum Canonum litera pugnare videatur, mirifice tamen cum eorum qui eos condidere, mente consentit. Eorum observantiam revocare, privatis temerarium est; alioquin Fidelibus etiamnum esset abstinendum a sanguine, & suffocato.

Ita pervigil, & omnipotens illa numinis Providentia, quae fecit, ut Synagogae succederet Ecclesia, quae dispensat hujus varias aetates, & alternationes: eadem ipsa summa quadam sapientia, & charitate has omnes temporalium consuetudinum, legumque conversiones ita regit, ac moderatur, ut per has Ecclesia ad incommutabilem, & aeternam sponsi sui gloriam, & sanctitatem provehatur. Docent nos Sancti Patres ab ipso Christo, & ab Apostolis, quos Vicarios ipse

Christus sibi adscivit, posita primum fuisse in opportunis, & necessariis dispensationibus Ecclesiae fundamenta. Nonne caput, & fundamentum Ecclesiae Petrus institutus, vel restitutus est post lapsum, ejusmodi dispensatione, quae posterioribus seculis non admirationi tantum esset, sed & exemplo ? nefas est privata licentia vigorem juris inflectere, & hac auctoritate Ecclesiam destituere. Hinc a Pio VI. Pont. Max. *Const. Auctorem fidei* 28. *Aug.* 1794. haeretica fuit declarata propositio IV. de potestate Ecclesiae quoad constituendam, & sanciendam exteriorem disciplinam affirmans : *abusum fore auctoritatis Ecclesiae transferendo illam ultra limites doctrinae, ac morum, & eam extendendo ad res exteriores, & per vim exigendo id, quod pendet a persuasione, & corde* : tum etiam : *multo minus ad eam pertinere, exigere per vim exteriorem subjectionem suis Decretis*.

At ubi Ecclesiae ipsius auctoritas ob evidentem scilicet utilitatem, aut urgentissimam fidelium necessitatem indulget, & condonat aliquid; haec humanitatis blandimenta quantumvis cum litera Canonum pugnare videantur in speciem; mirifice tamen cum eorum mente, & scopo consentiunt; & adeo non adversantur castissimis Legis aeternae institutionibus, ut pro institutis haberi debeant, & veluti pro oraculis Charitatis, quae ipsamet est lex aeterna. Quod recte Tertullianus confessus est, (1) : *Regula quidem fidei una omnino est, sola immobilis, & irreformabilis . . . . Hac lege fidei manente caetera jam disciplinae, & conversionis admittunt novitatem correctionis, operante scilicet, & proficiente usque in finem gratia Dei*. Et apud Coustant *Epist. Rom. Pont. in praef. num.* 37. habetur quod *neque tamen inficiatur idem Pontifex, quin aliquando ob insignem aliquam Ecclesiae utilitatem de strictiori hujus disciplinae jure nonnihil remittendum sit. Noverant enim aequissimi illi legum aestimatores, in hujusmodi rebus, quae meram attingunt disciplinam nihil de legibus detrahi, ubi quod detractum videtur, additur charitati. Persuasum illis erat e scopo legis aberrare eum, qui quod ad unam Ec-*

(1) *Lib. de Virgin. Velan.*

clesiae utilitatem constitutum est, contra ipsius Ecclesiae utilitatem tenet. Hinc evincitur, quod etiam in constituenda Disciplina Ecclesiastica, Ecclesia regitur a Spiritu Sancto, ideoque unus, idemque semper est disciplinae spiritus, quamquam illa interdum pro temporum ratione mutetur; confer Jacobum Zallinger *Inst. Jur. Natur. & Eccl. publ. lib.*5. §.319. *& seq. edit. Aug. Vind.* 1784., & testatur Van-Espen *in Proleg. Juris Univ. Eccl.* §. 2. inquiens: *Ad haec ex ipsa pristinae disciplinae scientia facilis solet esse accessus ad percipiendum verum spiritum Ecclesiae in his, quae modernam disciplinam spectant. Licet enim Ecclesia nonnumquam exteriorem suam disciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur spiritus Ecclesiae, sed hic invariabilis, & immutabilis perseverat, uti saepius in hoc opere monui, & in materiis occurrentibus sollicite annotavi*.

Quapropter Summi Pontifices conati sunt quam maxime veterem traditionem Ecclesiarum servare, ut disciplinae spiritus diligentissime custodiatur. Siricius (1) Episcopos in retinendis iisdem legibus stare fortes, stare inconcussos jubet his verbis: *Praedico, ut unam fidem habentes, unum etiam in traditione sentire debeamus*. Haec erat Siricii severitas, haec religio: ut fidei sic, & disciplinae a decessoribus suis acceptae tenax, utramque eadem diligentia coli, eadem animi firmitate retineri voluerit. Scribit, & ad Gallos (2). *Si ergo una fides est, manere debet, & una traditio. Si una traditio est, una debet per omnes Ecclesias disciplina custodiri*. Qua de re ait Sum. Pont. Pius VI. *in Const. Quod aliquantum* 10. Martii 1791. (3). *Ab indictione anathematis contra adversantes pluribus capitibus disciplinae, plane assequimur illam ab Ecclesia habitam fuisse tamquam dogmati connexam, nec debere quandocumque, nec a quocumque variari; sed a sola Ecclesiastica potestate, cui constet, vel perperam factum*

(1) *Epist.* 6. *num.* 2.
(2) *Epist.* 10. *num.* 9.
(3) *Collect. Gener. des Brevs &c. Paris* 179? *tom.*1. *pag.*154.

fuisse, quod hactenus servatum est, vel urgere consequendi majoris boni necessitatem. In varianda Ecclesiastica disciplina caute semper Ecclesiam egisse docet Innocentius *in Epist.* 17. *num.*9. *ad Episcop. Macedon.* (1). Nam in ambiguo erat, utrum ordinatis ab' haeretico honor ordinationis numquam non servandus sit, an semper negandus. Ambiguum hoc solvit, ac superat Innocentius, dum ita eis negandum respondet, ut cum necessitas postulat, vel grave scandalum metuitur, eis servandum censeat. Et hac ratione Gregorius Magnus Sum. Pont. inveteratas consuetudines, quas in administranda Ecclesia sequebantur, Africanis integras reliquit, ut testatur Petrus de Marca (2), qui pergit quod *Concilium Numidiae a Pelagio Gregorii decessore petierat, ut vetusti mores, qui per Numidiam ab ipsius B. Petri temporibus invaluerant, inviolati servarentur. Gregorius post obitum Pelagii rescripsit, se omnia antiqua capitula illis permittere, quae fidei contraria non essent. Prudens sane responsum, quo pax Ecclesiarum continetur, & contentionibus, quae de disciplina saepissime emergunt, via penitus occluditur*. Hinc merito Sanctus Leo Magnus, scribens Episcopis per Campaniam, Picenum, Thusciam, & universas provincias constitutis de aliquibus disciplinae articulis suam clausit epistolam (3): „ hoc itaque admo„ nitio nostra denunciat, quod si quis fratrum contra haec constitu„ ta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se „ noverit officio submovendum, nec communionis nostrae futurum „ esse consortem, qui socius esse noluit disciplinae. „

Ut enim legum quarumcumque doctrinam non scientiam, sed prudentiam juris vocamus, facile intelligitur, certas quidem prudentiae Canonum constitui sedes debuisse firmissimas, & nusquam concutienda fundamenta; non perpetuo tamen, & ubique principiis positis eadem colligi consectaria posse; sed in his probandis, & temporum,

(1) *Apud Coustant.*
(2) *De Concord. Sacerd. & Imp. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 2.
(3) *Epist.* 3. *Tom.* II. *Oper. Edid.* 1767.

& locorum, & causarum, similiumque id genus adjunctorum habendam merito rationem, unde suae singulis Nationibus consuetudines, sua singulis Cathedralibus, minoribus etiam Ecclesiis statuta, sui singulis Monasteriis, & Religiosis domibus mores, institutionesque serventur. Dixi habendam etiam temporum rationem, ut una indicarem, consignandos esse praeterea multiplices aetatum casus, quibus Ecclesia aut defendi tristibus debuit, aut secundis ornari; idcirco minime confundendas leges illas, quae primis, quae mediis, vel postremis seculis editae proponantur, cum prudens gerendae Christianae Reipublicae ratio ita temperanda omnia postulaverit, ut quae velut aptissima primis Ecclesiae seculis invehi potuerunt, aut debuerunt, velut inopportuna postremis abrogarentur, aut in aliam formam immutarentur. Igitur si sperari hominum unitas, atque animorum cousensio potest, ea vel maxime fiducia habebitur in doctrina juris Ecclesiastici, quae ubique certa semper habuit, habetque principia, ad quae si respiciant studiosi, facile invicem sine dissensione convenient. Neque vero cum unitatem dico, de ea unitate loquor, qua eadem disciplina in singulis rebus ad unam usque ubicumque servetur. Haec esset unitas scientiae, cujus natura est perpetua, & constans; non unitas prudentiae, qualis est sapientia juris, quae debet esse personis, temporibus, locis, & adjunctis universis congrua. Loquor de unitate principiorum veluti fundamentalium, quibus singula etiam diversi generis innituntur; non enim repugnat, ex iisdem principiis salva unitate deducere varia juxta modos, quibus principia ipsa rebus oporteat accomodari; eadem fere ratione, qua paterfamilias accuratus, & prudens aliter familiae consulit aestate, aliter hieme, aliter conjugi, aliter liberis, aliter servis, considerata etiam aequabiliter inter istos aetate, indole, & qualitatibus universis, sine nota inconstantiae, & regiminis fluctuantis.

Quamobrem quando temporum variatio aliquam disciplinae immutationem poscebat, Summi Pontifices, id non nisi urgente necessitate, vel evidenti utilitate moti, faciebant. Et gravem affert S. Tho-

mas rationem (1): hisce verbis: „ Habet ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quoddam communis salutis, quia ad „ observantiam legum plurimum valet consuetudo, in tantum, quod „ ea, quae contra consuetudinem communem fiunt, etiamsi leviora, „ de se graviora videntur. Unde quando mutatur Lex, diminuituri „ vis constrictiva legis, in quantum tollitur consuetudo: & ideo nunquam debet mutari Lex humana, nisi ex aliqua parte tantum re- „ compensetur communi saluti, quantum ex ista parte derogatur ... „ Unde dicitur a Jurisperito, quod in rebus novis constituendis evi- „ dens debet esse utilitas, ut recte recedatur ab eo jure, quod dic „ aequum visum est „. Idem magis difuse Incmarus (2) exponit. Idcirco Gelasius ita scribebat Episcopis Lucaniae, Samnii, & Siciliae *cap.* 1. „ Necessaria rerum dispensatione constringimur, & Apostoli- „ cae Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum de- „ creta librare, & retro Praesulum, Decessorumque nostrorum prae- „ cepta metiri, ut quae praesentium necessitas temporum restauran- „ dis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, „ quantum potest fieri, temperemus; quo nec in totum formam ve- „ terem videamur excedere regularum, & reparandae militiae cleri- „ calis officiis consulamus. „ *& inde cap.* 2. ait; „ Priscis igitur pro „ sui reverentia manentibus constitutis, quae, ubi nulla vel rerum, „ vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, „ eatenus Ecclesiis, quae vel cunctis sunt privatae Ministris, vel „ sufficientibus usque ad eo despoliatae servitiis, ut plebibus ad se „ pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituendi, „ quam promovendi Clericalis obsequii sic spatia dispensanda conce- „ dimus, ut si quis &c. „

Itaque quoties disciplinae variatio evenit in rebus, quae mutari possunt, justis de causis, & ab eo, qui legitimam habet potestatem, recta debet reputari; quid autem dicemus de nonnulis praesertim

(1) *Lib.* 3. *q.* 97. *art.* 2.
(2) *In cap.* 8. *de Consag.*, *& affinit.*

Fleury, Racine, & Febronio, qui dies veteris Ecclesiae flere amare non desinunt. Hi hodiernam tot gravibusque rationibus constitutam disciplinam accusant. Ab his peto, ut si quae in hodierna Ecclesiastica disciplina animadverterint, ab antiquis sanctissime, & sapientissime instituta, ac frequentata in desuetudinem abiisse, aureae illius sententiae meminerint, quam Hugo a S. Victore (1) nobis tradidit hisce verbis: *Etiamsi aliis temporibus aliquando non ita fuisse, & nunc aliter esse, quam fuit, demonstretur; non tamen cogitare debemus, quasi levitate aliqua factum sit, ut nunc aliter teneatur, & aliter institutum sit, quam fuit; sed quod tunc oportebat, & ita salubre fuit, ut sic teneretur, & sic juberetur; nunc autem alia esse tempora, & aliud esse congruum sive necessarium saluti humanae*. Patres enim ea jussere, quae illis temporibus accommodata Fidelium bono inserviebant: si quaedam mox ad nonnulla praecavenda mala Ecclesia censuit immutanda, non idcirco ab antiquorum Canonum mente decessit. Illud enim satis est, inquit S. Augustinus *Epist.* 54. *n.*6. *Si quid horum tota per orbem frequentet Ecclesia; nam & hinc quin ita faciendum sit, disputare insolentissimae audaciae est*. Hic juvat novam disciplinam recensere, quae ad quinque capita reduci potest. Ad primum pertinent Erectiones, Divisiones, & Uniones Episcopatuum, & Archiepiscopatuum. Ad secundum electiones, confirmationes, & consecrationes Metropolitanorum, & Episcoporum, necnon translationes, renunciationes coadjutoriae &c. Ad tertium coarctatio eorum auctoritatis, aut ob reservationes, veluti in quibusdam casibus, Indulgentiarum nempe, quae plenariam excedunt, Canonizationum Sanctorum; aut ob exemptiones, & privilegia veluti illa a Sede Apostolica concessa Regularibus. Ad quartum eorum causae, eorumque depositiones. Ad quintum bona Ecclesiarum, de quibus praecipue collationes, beneficia, Annatae, pensiones &c. locum habent. Ex quibus perspicuum est hodiernam disciplinam legitimam esse, & constare tantum in his, quae haud sunt immutabilia, & quae possunt va-

(1) *Lib.* 2. *de Sacram. Fidei part.* 2. *cap.* 12.

riari; quum omnia ad usum, ac exercitium Episcoporum facultatum referuntur.

Hac de causa quum S. Congregatio Concilii non modo ad explicandam Tridentinam Synodum instituta fuerit, sed etiam, ut Ecclesiae disciplinam per universum orbem integre, sancteque tueretur; hinc quoties concurrit evidens utilitas, gravisque necessitas, omni pollet auctoritate eadem S. Congr. disciplinam Ecclesiae variandi, quae auctoritatem exercet, dum suas juxta varias circumstantias, locorum ac temporum profert Declarationes, editque Decreta. Mirum itaque non est, si diversis temporibus, atque circumstantiis locorum, personarum, Declarationes S. Congr. Concilii varientur, & contrarium etiam decernatur. Id evenit etiam primis Ecclesiae temporibus, quod uno tempore aliqua praecipi queant, quae alio tempore mutatis circumstantiis prohibeantur. Ut enim suspicio haeresis tunc vigentis tolleretur, praecipiunt Patres Ancyrani, ut olera cum carnibus cocta comedantur ab iis, qui volunt a carnibus abstinere: cessante autem periculo, & suspicione haeresis illius, non tantum esum carnium, sed & leguminum cum carnibus coctorum quibusdam diebus, fidelibus Ecclesia interdixit: quod nullatenus huic sanctioni adversatur; quae auctoritatem non ademit Ecclesiae, uno tempore statuta, mutatis circumstantiis alio tempore abrogandi, & si fidelibus convenire judicaverint, etiam contrarium statuendi.

Itaque perspicuum est, cum asseritur, disciplinae rationem mutari posse, non intelligitur morum doctrinam, quae statuitur in Evangelio, & praeceptis Dei, & Jesu Christi continetur, aeternae animarum saluti necessaria, cujusmodi est amor Dei, amor proximi, & his similia; sed eam tantummodo intelligi Disciplinae rationem, quae externa est, quae versatur vel in iis rebus, quae saltem non necessariae sunt, aut etiam possunt absolute omitti, vel in iis, quae Sacramentorum administrationem respiciunt, semper tamen servata materia, & forma, vel demum in iis, quae ad Ecclesiasticam Jurisdictionem aut caeremonias pertinent. Ecclesia neque in decisione rerum moralium, neque in articulis doctrinae speculativae errare po-

test, ut supra monuimus; cum utraque res, aeque hominum saluti necessaria, aeque etiam a revelatione, & traditione dimanet; adeo ut Ecclesia verae Ecclesiae indolem, & naturam amitteret, statim ac aut falsa dogmata traderet, aut perversos mores suaderet. At vero in iis, quae in externa disciplinae ratione sita esse diximus, Ecclesiae definitiones non sunt semper eaedem; possunt enim hae mutari, & corrigi pro mutatione temporum, & personarum ratione, a quibus omnes de Disciplina quaestiones, prudentia ita exigente, pendere maxime debent. Ubi igitur S. Congregationis Concilii varias in hujusmodi controversiis declarationes fuisse, ipsamque Ecclesiae universae consuetudinem aliquando a se ipsa diversam, quam Declarationes Sac. Congr. sequuntur, esse deprehendimus, non continuo dicendum est, Congregationem idcirco, Ecclesiamque in errorem incidisse; quod etiam multo certius est in iis, quae sunt externi ritus, & caeremoniae; in his enim parum refert, quem potissimum usum sequaris, dummodo ad eam Ecclesiam te accommodes, in qua vivis, ne diversa agendo aliis errandi occasionem suppedites, ut admonet S. Augustinus. Qua de causa S. Congregatio Concilii id juris merito habet, ut, quae sibi aptiora, laudabiliora videntur, decidat, consuetudinem inducat, ac stabiliat; & licet ex Declarationibus appareant, ipsae Disciplinae mutationes, quarum in Conciliis vestigia extant, spiritus tamen semper unitatis Disciplinae servare curavit.

Denique vix credo, futurum quempiam adeo rudem, & imperitum, qui quum semel variationes Decretorum audierit, quasi ingrata quadam insolentia, & novitate nominis offendatur. Nam si is erit uspiam, audiat Innocentii III. oraculum (1). *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex his, quae in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo.* Quae quidem Pontifex Max. didicerat ex SS. Parentis Augustini libris, praesertim vero

(1) *In* VI. *Decret. tit.* XIV. *cap.* 8.

in Epist. ad Marcell. ubi ea sententia est. *Doctrina constans, mutato praecepto, non mutata mutavit instructionem. Neque verum est, quod dicitur: semel recte factum non esse mutandum: Mutati quippe temporis causa, quod recte ante factum fuerat, ita mutari vera ratio plerumque postulat, ut cum ipsi (Adversarii) dicant, recte non fieri, si mutetur, contra veritas clamet, recte non fieri, nisi mutetur; quia utrumque tunc erit rectum, si erit pro temporum varietate diversum.* Item Bonifacius VIII. ait (1). *Alma Mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consulte, quae suadente subjectorum utilitate postmodum consultius, ac rationabilius revocat, in meliusque commutat.* Et invidis, qui conqueruntur, quod per haec tanta Decreta immutata plane sit vetus Ecclesiae forma, Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis *lib.* 3. *Concordiae Sacerdotii, & Imperii cap.* 6. respondit: *Si quis res accurate expendat, non adeo laborabit de discrimine antiqui juris & recentioris; quod rerum & negotiorum varietas AB INVITIS PONTIFICIBUS, pro utilitate rei publicae Christianae extorsit. Itaque eo statu res Ecclesiae nunc positae sunt, ut si quis de absoluta, & integra restitutione Juris antiqui, & novi abolitione contendat, proinde agat, ac si Imperiorum inveteratorum administrationem ad eam formam revocare velit, quae in ipsis Regnorum initiis obtinebat.*

Finis Supplementi Introductionis Primi Voluminis.

(1) *In cap.* 24. *Alma Mater de sentent. Excommunic. in* 6.